

ABTN 1 juli 2020

Stichting IFF Pensioenfonds, voorheen Stichting Pensioenfonds voor het Personeel van International Flavors & Fragrances I.F.F. (Nederland) B.V. genaamd, gevestigd te Hilversum (hierna te noemen: het Pensioenfonds) bestaat sinds 31 december 1941 en voert de pensioenregeling uit van I.F.F. (Nederland) B.V. (hierna te noemen: IFF).

De pensioenregeling die het Pensioenfonds uitvoert, is een uitkeringsovereenkomst volgens een middelloonsysteem met een voorwaardelijk toeslagbeleid.

Deze Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) is geschreven in het kader van artikel 145 van de Pensioenwet en het Besluit financieel toetsingskader Pensioenfondsen. De ABTN geeft uitvoering aan artikel 145 Pensioenwet en bevat de voorgeschreven beschrijvingen zoals vastgelegd in het besluit in de artikelen 24 tot en met 29. Deze nota bevat ook het financieel crisisplan van het Pensioenfonds.

De hoofdtekst van deze ABTN bevat een toelichting op hoofdlijnen van het beleid van het bestuur van het Pensioenfonds (hierna te noemen: het bestuur). In de bijlagen wordt een nadere toelichting en onderbouwing gegeven. De bijlagen bij deze ABTN maken integraal onderdeel uit van de ABTN. Indien door tussentijdse wijzigingen in het beleid de teksten tussen ABTN en bijlagen niet gelijklopen, prevaleert de ABTN.

Vaststelling actuariële en bedrijfstechnische nota

Deze ABTN is door het bestuur vastgesteld in zijn vergadering van 1 september 2020 en is van kracht per 1 juli 2020.

Het bestuur zal de inhoud van de ABTN periodiek aan de orde stellen om te bezien of bijstelling noodzakelijk is op grond van nieuwe ontwikkelingen of herziene uitgangspunten.

Stichting IFF Pensioenfonds

Versie: 2020-01, d.d. 01-07-2020

1. Missie, visie en strategie	4
2. Organisatie en intern beheersingssysteem.....	7
3. Risicohouding en haalbaarheidstoets	9
4. Aansluitingsprocedure werkgever en deelnemerschap werknemers	11
5. Hoofddijnen uitvoeringsovereenkomst en hoofddijnenpensioenregeling	12
6. Risicomanagement.....	15
7. Beleid en sturingsmiddelen	16
8. Beleggingsbeleid.....	19
9. Het financieel crisisplan	20
Bijlage A: Governancestructuur en hoofddijnen intern beheersingssysteem.....	21
Bijlage B: Doelstellingen, beleidsuitgangspunten en risicohouding	28
Bijlage C: Haalbaarheidstoets.....	31
Bijlage D: Risicomanagementplan	32
Bijlage E: Financiële opzet en sturingsmiddelen.....	55
Bijlage F: Beleggingsbeleid 2020.....	64
1. Economische en financiële verwachtingen voor 2020	64
2. Strategisch beleggingsbeleid 2020-2022	65
2a. Investment strategie.....	65
2b. Strategisch risicobeleid.....	66
2c. Strategische beleggingsmix.....	67
2d. Strategisch rentebeleid.....	68
2e. Maatschappelijk verantwoord beleggen	68
3. Invulling strategisch beleggingsbeleid: plan 2020	69
3a. Vastrentende waarden	71
3b. Aandelen	73
3c. Onroerend goed.....	73
3d. Renteafdekking.....	76
3e. Valuta-afdekking.....	77
3f. Inflatiegevoeligheid.....	79
3g. Securities lending	79
3h. Liquiditeit	79
3i. Derivatenbeleid.....	79
3j. Uitvoering ESG beleid.....	80
4. Herbalancering en triggerniveaus	80
5. Resultaatevaluatie en risicomonitoring	81
6. Kostenbegroting vermogensbeheer 2020.....	81
7. Plan voor 2020	82
Bijlage 1. Richtlijnen M&G vastgoedfondsen	82
Bijlage 2. Look-through portefeuille per eind december 2019.....	84

^c Bijlage 3. Percentage zakelijke waarden per eind december 2019	85
Bijlage G: Verklaring beleggingsbeginselen 2017 en Prudent Personverklaring.....	86
Bijlage H: Financieel crisisplan	94
Bijlage I: Uitbestedingsbeleid	102
Bijlage J: Integriteitsbeleid.....	105
Bijlage K: Geschiktheidsbeleid.....	109
Bijlage L: Communicatiebeleid	117
Bijlage M: IT-beleid.....	120
Bijlage N: Privacystatement	124
O. Beloningsbeleid	127
Bijlage P: Diversiteitsbeleid	129
Bijlage Q: Woordenlijst - definities en afkortingen IFF pensioenfonds.....	130

1. MISSIE, VISIE EN STRATEGIE

1.1 Achtergrond en inleiding

Nederland kent voor de ouderdomsvoorziening een zogenaamd drie pijlersysteem, dat geregeld is in de Algemene Ouderdomswet (AOW). Middels de eerste pijler ontvangt iedereen een AOW-uitkering van de overheid. In de tweede pijler wordt collectief of individueel pensioen opgebouwd. In de derde pijler kan men individueel sparen of zich verzekeren voor een oude dag.

International Flavors & Fragrances I.F.F. (Nederland) B.V. biedt haar werknemers een pensioenregeling in de tweede pijler aan die sinds 1 januari 2020 bestaat uit drie onderdelen:

- een collectieve middelloon regeling tot € 65.282 ,
- een verplichte individuele premieregeling aan tot aan het fiscale plafond van € 110.111.
- een vrijwillige netto premieregeling boven de € 110.111.

Het Pensioenfonds voert de collectieve middelloonregeling tot € 65.282 uit. De collectieve middelloonregeling van IFF vormt de basis in de tweede pijler.

Het Pensioenfonds voert, zonder winst oogmerk, de pensioenregeling uit conform de afspraken die de sociale partners hierover hebben gemaakt en conform de geldende wet- en regelgeving.

Dit op basis van evenwichtige belangenbehartiging voor alle belanghebbenden bij het fonds, te weten; actieve deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, overige aanspraakgerechtigden als gewezen partners en de werkgever.

1.2 Missie, visie en strategie en doelstellingen

Het voorgaande in ogenschouw nemende, heeft het Pensioenfonds de volgende missie, visie en strategie geformuleerd.

1.2.1 Missie

Het behartigen van de belangen van alle stakeholders van het IFF pensioenfonds in uitvoering en advies, en daarbij een zo optimaal mogelijke uitkering te verzorgen middels een zelfstandig Pensioenfonds voor (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en nabestaanden.

1.2.2 Visie

Het Pensioenfonds wil een goede uitkering kunnen verzorgen, die koopkrachtbestendig is en die in lijn is met de pensioenambities, die de sociale partners van IFF hebben afgesproken.

Ambitie

Het Pensioenfonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is om over een reeks van jaren de opgebouwde pensioenen van de actieve en premievrije deelnemers alsmede de reeds ingegane pensioenen te verhogen met gemiddeld 80% van de relatieve stijging van het prijsindexcijfer.

Financiële koers

Daartoe dienen te allen tijde voldoende financiële middelen beschikbaar te zijn.

Om dit te realiseren, volgt het Pensioenfonds een beleggingsstrategie, die is gericht op het behalen van voldoende rendement zonder onnodige risico's te nemen.

Maatschappelijk verantwoord beleggen speelt hierbij een steeds belangrijker rol.

Communicatie en Transparantie

Vertrouwen in het Pensioenfonds kan alleen gerealiseerd worden door evenwichtige, transparante, begrijpelijke en tijdige communicatie naar de belanghebbenden over stand van zaken van het Pensioenfonds, en over wijzigingen in wet en regelgeving die van invloed zijn op het Pensioenfonds. Door inzet van verschillende communicatiemiddelen voorziet het Pensioenfonds de deelnemers van een informatiestroom, waarmee zij inzicht kunnen krijgen in de bijdrage die de pensioenregeling levert aan hun persoonlijke pensioenambities.

Integer & professioneel Bestuur

Het behartigen van de belangen van alle stakeholders staat voor het bestuur van het Pensioenfonds voorop. Evenwichtigheid in besluitvorming, waarbij deze belangen zorgvuldig worden beoordeeld en afgewogen vormen de basis van een integer bestuur. Elk bestuurslid is verantwoordelijk voor de belangen van alle deelnemers gezamenlijk en moet zonder ruggenspraak, onafhankelijk besluiten kunnen nemen. Dit is vastgelegd in een functieprofiel voor bestuursleden. De professionaliteit wordt middels individuele evaluaties en een groepsevaluatie jaarlijks getoetst. Daarnaast wordt middels een opleidingsplan continu het kennisniveau en de aanscherping van competenties bevorderd.

Zelfstandigheid

Het bestuur en de werkgever onderschrijven de ambitie om het Pensioenfonds zelfstandig te besturen. Een zelfstandig pensioenfonds wordt gezien als meerwaarde voor IFF. Een zelfstandig pensioenfonds is in lijn met en gebaseerd op de kernwaarden van IFF: een hoge mate van betrokkenheid, passie, creativiteit en expertise.

Door steeds hogere vereisten aan de professionalisering van het besturen van een pensioenfonds is het noodzakelijk alternatieven voor een zelfstandig pensioenfonds te blijven evalueren.

1.2.3 Strategie

1.2.3.1 Kernpunten

Om missie en visie te kunnen realiseren, volgt het Pensioenfonds een strategie die bestaat uit de volgende kernpunten:

Continuïteit bestuur.

De ambitie om als zelfstandig Pensioenfonds te opereren is gebaseerd op een meerwaarde voor de deelnemers, die door de sponsor sterk wordt onderkend en ondersteund. Het Pensioenfonds kent een lange traditie; het bestaat sinds 1941. De grote mate van betrokkenheid uit zich in het feit dat het volledige bestuur en alle commissies bestaan uit IFF-medewerkers en oud-medewerkers.

De hogere eisen aan professioneel bestuur en tijdsbelasting maken het noodzakelijk een pool van aspirant-leden te hebben, die opengevallen bestuursposities snel en adequaat kunnen invullen.

Een actief wervingsbeleid, opleidingsbeleid en instroom van aspirant-bestuursleden via commissies en VO moet de continuïteit helpen waarborgen.

De paritaire bestuursvorm maakt het mogelijk om, indien noodzakelijk, externe bestuursleden aan te stellen.

Zelfstandigheid Pensioenfonds.

De intentie om het Pensioenfonds zelfstandig voort te zetten, zal continu getoetst moeten worden op basis van effectiviteit, kosten, meerwaarde voor sponsor en deelnemers en ontwikkelingen op het gebied van wetgeving. Alternatieven, zoals een APF, zullen actief gemonitord worden.

Uitbesteding & Advies

Het pensioenbestuur laat zich voor de ontwikkeling, uitvoering en monitoring van het beleid adviseren en bijstaan door externe deskundigen.

De administratie is ondergebracht bij de Blue Sky Group. Daarnaast zijn de werkzaamheden van het Bestuurssecretariaat uitbesteed. De juridische en actuariële advisering ligt in eerste instantie bij Willis Towers Watson. Wanneer dat nodig of wenselijk wordt geacht, vraagt het bestuur een second opinion aan bij de Blue Sky Group. De advisering over communicatie gebeurt door de Blue Sky Group.

Uitbesteding verlicht de operationele taken van het bestuur en draagt (in)direct bij aan het vier ogen principe.

Het Pensioenfonds ontwikkelt een beleid om op een kostenefficiënte wijze en met zorgvuldig afgewogen risico's te allen tijde de pensioenambities te kunnen realiseren. Dit beleid wordt voortdurend gemonitord en bijgesteld. Een belangrijk uitgangspunt voor dit beleid is de risicohouding die door de sociale partners is vastgesteld.

^c
Ook zal het Pensioenfonds de sociale partners gevraagd en ongevraagd adviseren over aangelegenheden die verband houden met de pensioenregeling.

1.2.3.2 Doelstellingen

De doelstelling en de risicohouding van het Pensioenfonds zijn nader uitgewerkt in hoofdstuk 3 en in bijlage B.

1.2.3.3. Investment strategie

Ten aanzien van de gestelde beleggingsdoelen (zie het beleggingsbeleid in bijlage F) heeft het bestuur een aantal investment beliefs geformuleerd die het kader vormen waarbinnen het beleggingsbeleid wordt uitgevoerd. De belangrijkste beliefs zijn als volgt:

A. Missie en doelstelling

Het bestuur gelooft in prudentie en een langetermijnstrategie: omdat pas over een lange reeks van jaren aan de verplichtingen voldaan moet worden, neemt het bestuur geen speculatieve risico's om winst op korte termijn te behalen.

B. Eigen organisatie

Gegeven de beschikbare capaciteiten en kennis, heeft het bestuur ervoor gekozen om het gehele vermogensbeheer uit te besteden.

C. Financiële markten (en beta)

Het bestuur is van mening dat strategische keuzes bepalend zijn. Mede gegeven de beschikbare governance, is de meerwaarde van korte termijn tactische keuzes lastig te realiseren. Alleen in uitzonderlijke situaties, en na uitgebreide discussie en analyse, zal het bestuur dergelijke beslissingen nemen.

Het bestuur is van mening dat de lange tijdshorizon het Pensioenfonds een comparatief voordeel kan geven en heeft daarom de ambitie om gebruik te maken van eventuele marktanomalieën op de middellange termijn.

D. Valutarisico

Specifiek met betrekking tot valutarisico is het bestuur tot de overeenstemming gekomen dat op de lange termijn geen risicopremie bestaat voor het aanhouden van valutarisico. Om deze reden kan het korte termijn valutarisico afgedekt worden zonder dat dit ten koste gaat van het rendement, waarbij geldt dat deze afdekking wel kostenefficiënt uitgevoerd dient te worden.

E. Implementatie (en alpha)

Het bestuur heeft bij de constructie van de beleggingsportefeuille veel aandacht voor het samenvoegen van de beleggingscategorieën die onderling een lage samenhang vertonen. Het bestuur gelooft dat passief beleggen in efficiënte beleggingsmarkten de voorkeur heeft boven actief beleggen en het meest kostenefficiënt is. In minder efficiënte markten, en dan met name markten waarin bottom-up kredietanalyse cruciaal is, heeft het bestuur een voorkeur voor actief beheer.

F. Maatschappelijk verantwoord beleggen

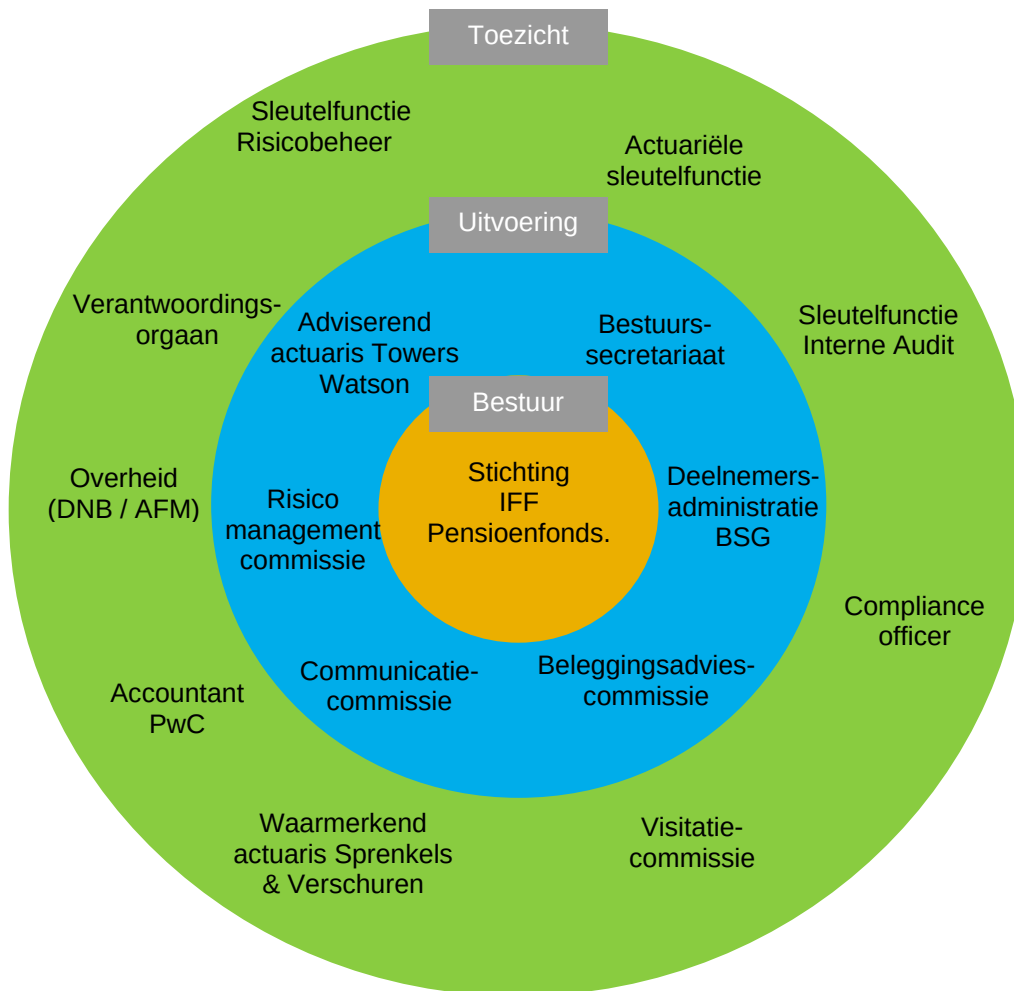
Het bestuur gelooft in de toegevoegde waarde van duurzaam beleggen voor mens, milieu en samenleving en gaat waar mogelijk over tot maatschappelijk verantwoord beleggen. In de afweging worden – gezien de ambities van het Pensioenfonds – uitdrukkelijk de rendementsverwachtingen betrokken. Tegelijkertijd realiseert het bestuur zich dat de keuze om in bestaande fondsen te beleggen (omwille van schaalgrootte en kostenefficiëntie), de keuzevrijheid voor maatschappelijk verantwoord beleggen enigszins begrenst.

2. ORGANISATIE EN INTERN BEHEERSINGSSYSTEEM

Het Pensioenfonds hanteert een paritair bestuursmodel en heeft een bestuur van 6 leden.

2.1 Organogram en intern beheersingssysteem

De organisatie van het Pensioenfonds is ingericht conform onderstaand model.

In bijlage A is een uitwerking van dit organogram te vinden. In deze bijlage is een nadere uiteenzetting opgenomen over de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de partijen genoemd in het organogram. In de bijlage wordt ook ingegaan op de wijze waarop onderling verantwoording wordt afgelegd en zijn de hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem opgenomen.

2.2 Beleid

Om de gestelde doelen, zoals bedoeld in Hoofdstuk 1 te verwezenlijken voert het bestuur een beleid, dat nader is uitgewerkt in hoofdstuk 7 van deze ABTN, waarbij de actualiteit steeds in het oog wordt gehouden.

2.3 Verantwoording

Het bestuur overlegt aan DNB per kwartaal (binnen zes weken na afloop van het kwartaal) en jaarlijks (voor 1 juli) de staten die DNB nodig heeft voor de juiste uitoefening van haar taak. Het bestuur legt gedurende het jaar maandelijks verantwoording af aan DNB over de dekkingsgraad. Verder wordt jaarlijks (financiële) verantwoording afgelegd aan het verantwoordingsorgaan. Tevens laat het bestuur jaarlijks een visitatie uitvoeren door een extern bureau.

^c

De externe adviseurs leggen periodiek verantwoording af. De accountant (PwC) en de certificerend actuaris (Sprenkels & Verschuren) doen dat jaarlijks bij de behandeling van het jaarwerk, terwijl de BSG (Blue Sky Group) als uitvoerder van de deelnemers- en beleggingsadministratie elk kwartaal rapporteert aan de hand van een SLA. Ook de adviserend actuaris (Willis Towers Watson) zal op basis van een SOW jaarlijks verantwoording gaan afleggen. De vermogensbeheerders leveren maand- en kwartaalrapportages aan. Processen bij externe partijen worden waar mogelijk, tevens gemonitord aan de hand van ISAE 3402 verklaringen.

2.4 Communicatie

Het bestuur voldoet aan de communicatieverplichtingen die wettelijk zijn voorgeschreven. Tevens wil het bestuur stimuleren dat deelnemers zelf een goede individuele pensioenplanning maken. Dit komt onder andere tot uiting in de volgende communicatieactiviteiten:

- Twee tot drie keer per jaar een nieuwsbrief voor actieve deelnemers met informatie over actuele ontwikkelingen.
- Een jaarlijkse informatiebijeenkomst voor actieven met toelichting op het UPO.
- Verjaardagskaarten bij het bereiken van bepaalde leeftijden (30, 45 en 55 jaar) om deelnemers nog eens te attenderen op het belang van een goede pensioenplanning.
- Website met actuele informatie en links naar Mijn Pensioenoverzicht.

De communicatie over verwachte toekomstige uitkeringen, is gebaseerd op de URM (Uniforme Rekenmethodiek). Daarbij wordt uitgegaan van de generieke methode.

Het communicatiebeleid is nader uitgewerkt in het communicatiebeleidsplan van het Pensioenfonds (zie bijlage L).

3. RISICOHoudING EN HAALBAARHEIDSTOETS

3.1. Doelstellingen en risicohouding

De risicohouding van het Pensioenfonds is nader uitgewerkt in bijlage B.

3.2 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets geeft inzicht in het te verwachten pensioenresultaat op fondsniveau en de risico's die daarbij spelen, gegeven de financiële opzet van het Pensioenfonds.

Bij de invulling van de haalbaarheidstoets worden door het bestuur van het Pensioenfonds kwantitatieve ondergrenzen bepaald die passen binnen de risicohouding van het Pensioenfonds. Ook de richtniveaus en bandbreedtes die per beleggings- en risicocategorie in het beleggingsbeleid moeten worden opgenomen op basis van de prudent person regel en moeten aansluiten bij de risicohouding van het Pensioenfonds, zowel voor de korte als voor de lange termijn. De toets wordt uitgevoerd conform artikel 22 Besluit financieel toetsingskader en de nadere uitwerking in artikel 30 van de Regeling Pensioenwet. Het Pensioenfonds heeft per 1 januari 2015 de aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Ieder jaar wordt de haalbaarheidstoets opnieuw uitgevoerd. De technische uitwerking van de in 2020 uitgevoerde haalbaarheidstoets is opgenomen in bijlage C.

3.2.1 Aanvangshaalbaarheidstoets

Het Pensioenfonds heeft vanuit de feitelijke financiële positie van het Pensioenfonds per 1 januari 2015 een aanvangshaalbaarheidstoets laten uitvoeren teneinde te laten zien dat het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau in voldoende mate aansluit bij de door het Pensioenfonds gewekte verwachtingen over het pensioenresultaat, rekening houdend met de gekozen ondergrens. Hiermee wordt inzichtelijk dat:

- het premiebeleid over de gehele berekeningshorizon voldoende realistisch en haalbaar is;
- dat het Pensioenfonds voldoende herstelcapaciteit heeft om naar verwachting vanuit de situatie dat aan de vereisten voor het minimaal vereist eigen vermogen wordt voldaan, binnen de looptijd van het herstelplan aan de vereisten voor het vereist eigen vermogen te voldoen; en
- dat het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweersscenario niet teveel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau.

3.2.2 Jaarlijkse haalbaarheidstoets

Met de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt gemonitord in hoeverre het verwachte pensioenresultaat nog steeds aansluit bij de oorspronkelijk gewekte verwachtingen. Jaarlijks wordt vanuit de feitelijke financiële positie van het Pensioenfonds getoetst of het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau in voldoende mate aansluit bij de door het Pensioenfonds gekozen ondergrens en of het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweersscenario niet te veel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau. De uitkomsten van de in 2020 uitgevoerde haalbaarheidstoets zijn in bijlage C opgenomen.

3.2.3 Maatregelen ingeval onvoldoende jaarlijkse haalbaarheidstoets

Indien bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat niet wordt voldaan aan een van de volgende criteria uit de aanvangshaalbaarheidstoets:

- Het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau blijft boven de door het Pensioenfonds gekozen ondergrens voor dit pensioenresultaat; en/of
- Het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweersscenario wijkt niet te veel af van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau, waarbij het Pensioenfonds hiervoor de maximale afwijking heeft vastgesteld,

^c
Dan treedt het Pensioenfonds in overleg met de sociale partners om te bezien of, en zo ja welke, maatregelen genomen moeten worden.

4. AANSLUITINGSPROCEDURE WERKGEVER EN DEELNEMERSCHAP WERKNEMERS

4.1 Procedure en criteria voor aansluiting werkgevers

Het Pensioenfonds is een verplicht gesteld ondernemingspensioenfonds voor alle medewerkers van I.F.F. (Nederland) B.V. Met IFF is een uitvoeringsovereenkomst gesloten. In hoofdstuk 5 wordt nader ingegaan op de inhoud daarvan.

4.2 Wijze van verkrijging van het deelnemerschap

Deelnemer is iedere werknemer in dienst van IFF, behalve degenen waarmee de directie schriftelijk overeen is gekomen dat ze geen deelnemer worden.

De aangesloten werkgever is gehouden de bij hem in dienst zijnde werknemers binnen 1 maand na het tijdstip waarop de werknemers in dienst treden bij het Pensioenfonds aan te melden.

5. HOOFDLIJNEN UITVOERINGSOVEREENKOMST EN HOOFDLIJNENPENSIOENREGELING

5.1 Hoofdlijnen uitvoeringsovereenkomst

De hoofdlijnen van de uitvoeringsovereenkomst van het Pensioenfonds (d.d. 1 juli 2015) zijn:

Wijze vaststelling verschuldigde premie	Werkgever: 14% van de pensioengevende salarissen, waarbij voor arbeidsongeschikte deelnemers rekening wordt gehouden met een fictief salaris Werknemer: 2,5% per 1 januari 2020 en 3% per 1 juli 2020, jaarlijks per 1 juli met 0,5% groeiend, naar 3,5% van de pensioengrondslag voor werknemers in dienst voor 1 januari 2003, en voor werknemers met wie bij indiensttreding na 31 december 2002 geen deelnemersbijdrage is afgesproken 7% van de pensioengrondslag voor werknemers in dienst na 31 december 2002, met uitzondering van de beperkte groep die na deze datum in dienst is gekomen en waarvoor destijds geen deelnemersbijdrage is afgesproken
Premiebetaling	Maandelijks
Bijstortverplichting	Geen bijstortverplichting. Wel overeengekomen dat sponsor ervoor zorgdraagt dat de door het fonds te ontvangen bijdrage (werkgeversbijdrage en deelnemersbijdrage) minimaal gelijk is aan de gedempte kostendeckende premie. Daartoe wordt in 2020, in 4 kwartaaltermijnen, additioneel aan de 14% premie een bedrag van circa € 3.228 miljoen voldaan.
Informatieverstrekking door werkgever(s) aan de administrateur van het Pensioenfonds	Digitaal vanuit de salarisadministratie.
Procedures premiebetalingsachterstand	Melding op kwartaalbasis aan verantwoordingsorgaan en OR
Procedures opstellen en wijzigen pensioenreglement n.a.v. wijziging pensioenovereenkomst	Conform bepalingen in Statuten en Reglementen
Maatstaven en voorwaarden toeslagverlening	Zie hoofdstuk 7 inzake toeslagbeleid
Uitgangspunten en procedures vermogenstekorten	Tekort per ultimo kwartaal wordt onverwijld gemeld bij DNB
Uitgangspunten en procedures premiekorting / terugstorting	Ondersteund door een ALM-studie dat er op lange termijn geen negatief effect is op de dekkingsgraad

^c

Opzegging / einde overeenkomst	Per einde kalenderjaar met opzegtermijn van 6 maanden

5.2 Hoofdpijnen Pensioenregeling(en)

De hoofdpijnen van de pensioenregeling zoals vastgelegd in Statuten en Reglementen van het Pensioenfonds luiden als volgt:

Karakter	Uitkeringsovereenkomst. Middelloonregeling waarbij het pensioengevend salaris per 1 januari 2020 wordt afgetopt op € 65.282.
Opname	Alle werknemers in dienst van de werkgever, tenzij individueel anders overeengekomen.
Pensioenrichtleeftijd	67e verjaardag.
Pensioengevend salaris	13 x maandinkomen en vakantietoeslag. Maximum pensioengevend salaris is € 65.282 (vanaf 1 januari 2020), deze grens wordt met de wijziging van de cao-salarissen aangepast.
Franchise	€ 18.767 (1 januari 2020) Met dispensatie van de belastingdienst wordt sinds 2018 gebruik gemaakt van de ruimte in de franchise om de opbouw op 1,875% te houden bij pensioenrichtleeftijd 67 jaar.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris -/- franchise.
Ouderdomspensioen	Opbouw 1,875% van de pensioengrondslag.
Partnerpensioen	Opbouw 70% van het ouderdomspensioen vanaf 1 juli 2015.
Wezenpensioen	14% van ouderdomspensioen.
Premievrijstelling bij AO	Bij arbeidsongeschiktheid van 35% of meer (herverzekerd door IFF).
Werkgeversbijdrage	14% van het pensioengevend salaris, maar ten minste zodanig dat de totale bijdrage (werkgeversbijdrage + deelnemersbijdrage) gelijk is aan de gedempte kostendeckende premie.
Deelnemersbijdrage	Per 1 januari 2020: • 7% van de pensioengrondslag voor degenen die na 31 december 2002, en • 2,5% per 1 januari 2020 en 3% per 1 juli 2020, jaarlijks per 1 juli met 0,5% groeiend naar 3,5% van de pensioengrondslag voor werknemers in dienst voor 1 januari 2003.
Toeslagen (voorwaardelijk)	Zie hoofdstuk 8

6. RISICOMANAGEMENT

Het bestuur is verantwoordelijk voor de inrichting en goede werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem ten behoeve van alle risico's waaraan het Pensioenfonds zich ziet blootgesteld. De sleutelfunctiehouder Risicomanagement ziet toe op een goed functioneren van het risicomanagement.

Het risicomanagementplan, dat is opgenomen in bijlage D, beschrijft de diverse risicocategorieën die door het bestuur worden onderscheiden. Tevens bevat het een inschatting van kansen en gevolgen, alsmede een toelichting op de wijze waarop het bestuur het beleid ten aanzien van dit risico heeft vormgegeven. In hoofdlijnen komt het risicobeheersingssysteem neer op het volgende:

- Het bestuur heeft de financiële en niet-financiële risico's geanalyseerd door de waarschijnlijkheid en de impact ervan te analyseren en vervolgens te bepalen welke beheersmaatregelen nodig zijn om tot een acceptabel residurisico te komen. Deze stappen zijn vastgelegd in het risicomanagementplan.
- Op grond van het risicomanagementplan, is een risicoregister opgesteld dat ingaat op de monitoring van de risico's (zie aan het einde van bijlage D). Conform de in het risicoregister aangegeven frequentie worden de financiële risico's gemonitord door de BAC (Beleggingsadviescommissie) en de niet-financiële risico's door de RMC (Risicomanagementcommissie). De Sleutelfunctiehouder Risicomanagement en Interne Audit zien toe op het naleven van deze procedures.
- De kwartaal- en maandrapportages die vanuit de vermogensbeheeradministratie worden opgeleverd, zijn specifiek afgestemd op de monitoring van de financiële risico's zodat het bestuur in één oogopslag de situatie kan overzien.

7. BELEID EN STURINGSMIDDELEN

7.1 Algemene beschrijving financiële opzet

Het Pensioenfonds is een 'eigen-beheer-fonds' en heeft haar overlijdensrisico's herverzekerd via ElipsLife. In dit hoofdstuk en de bijlage E wordt ingegaan op de financiële opzet bij het Pensioenfonds en de daarmee samenhangende financiële sturingsmiddelen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico is, voor wat betreft de premiebetaling voor voortzetting van de pensioenopbouw, door IFF herverzekerd.

7.2 Beleidsdekkingsgraad

Voor het vaststellen van beleid en het nemen van beslissingen is de beleidsdekkingsgraad op een aantal beleidsterreinen van belang. Het Pensioenfonds stelt de beleidsdekkingsgraad als volgt vast:

- De beleidsdekkingsgraad per het einde van een maand is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad (het aanwezige vermogen gedeeld door het vereist eigen vermogen, vastgesteld onder UFR [Ultimate Forward Rate]) per het einde van de maand en de elf daaraan voorafgaande maanden;
- Indien het bestuur een besluit neemt dat effect heeft op de technische voorzieningen of het vermogen, zoals bijvoorbeeld aanpassing van de grondslagen, zal dit verwerkt worden in de dekkingsgraad per het einde van de maand waarin het besluit is genomen. Een besluit tot het verlenen van toeslagen per 1 januari zal worden verwerkt in de dekkingsgraad per 31 december of per het einde van de maand waarin het bestuursbesluit is genomen indien dit na 1 januari is.

7.3 Beleid reserveringen

Het Pensioenfonds stelt toereikende technische voorzieningen vast voor het geheel van de pensioenverplichtingen. De daarbij gehanteerde waarderingsmethode en grondslagen worden nader toegelicht in bijlage E. In die bijlage zijn tevens de actuele kerncijfers van het Pensioenfonds opgenomen.

Het Pensioenfonds stelt periodiek (in elk geval per 31 december) het minimum vereist eigen vermogen vast overeenkomstig artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader. De minimaal vereiste dekkingsgraad is gelijk aan 100% vermeerderd met het minimaal vereist eigen vermogen als percentage van de technische voorzieningen.

Tevens stelt het Pensioenfonds ieder kwartaal het vereist eigen vermogen vast zodat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het Pensioenfonds binnen een periode van een jaar over minder waarden beschikt dan de technische voorzieningen. Een beschrijving van het model dat het Pensioenfonds hanteert voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen is opgenomen in bijlage E.

De vereiste dekkingsgraad is gelijk aan 100% vermeerderd met het vereist eigen vermogen als percentage van de technische voorzieningen. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad zal het Pensioenfonds hierover DNB inlichten en een herstelplan opstellen conform artikel 138 van de Pensioenwet. Dit herstelplan wordt berekend op basis van de wettelijk maximaal toegestane parameters. In het herstelplan beschrijft het Pensioenfonds de maatregelen die worden genomen om binnen de wettelijke termijnen te voldoen aan het vereist eigen vermogen. Zolang de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, zal het Pensioenfonds jaarlijks het herstelplan opnieuw opstellen.

7.4 Premiebeleid

Het Pensioenfonds stelt jaarlijks twee premies vast: de zuivere kostendeekkende premie en de gedempte kostendeekkende premie. De zuivere kostendeekkende premie wordt berekend op basis van dezelfde grondslagen als waarop de voorziening pensioenverplichtingen wordt vastgesteld. Voor de gedempte kostendeekkende premie geldt hetzelfde, met uitzondering van de gehanteerde rente. Voor de gedempte kostendeekkende premie wordt een voortschrijdend gemiddelde van de rentetermijnstructuren van de laatste 36 maanden gehanteerd.

^c Naast de premies die het Pensioenfonds vaststelt, stellen cao-partijen periodiek de feitelijke premie vast. Deze dient ten minste even hoog te zijn als de gedempte kostendekkende premie. De toetsing of dat het geval is vindt jaarlijks plaats op basis van de omstandigheden per 30 september. Wanneer de feitelijke premie lager blijkt te zijn dan de gedempte kostendekkende premie, zal het bestuur in contact treden met de werkgever. Met ingang van 1 juli 2015 bedraagt de feitelijke premie 14% van de salarissom tot het maximum pensioengevend salaris, welke verhoogd wordt met de werknemersbijdragen.

Voor een verdere beschrijving van de premies en het premiebeleid verwijzen wij naar paragraaf 7 in bijlage E.

7.5 Toeslagbeleid

Het Pensioenfonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is om over een reeks van jaren de opgebouwde pensioenen van de actieve en premievrije deelnemers alsmede de reeds ingegane pensioenen te verhogen met minimaal 80% van de relatieve stijging van het prijsindexcijfer (CPI alle huishoudens afgeleid per de maand oktober voor het lopende jaar in relatie tot de maand oktober van het voorgaande jaar, zoals vastgesteld door het CBS). De peildatum is 30 september. De jaarlijkse toeslag is gemaximeerd op 4%. Toeslagen lager dan 0,1% worden in principe niet toegekend.

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur en is afhankelijk van de financiële positie van het Pensioenfonds. Er bestaat geen recht op toeslagen en er wordt hiervoor geen reserve aangehouden.

Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het Pensioenfonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden.

Het bestuur hanteert voor een besluit over de feitelijke toekenning de onderstaande beleidsstaffel als leidraad:

Beleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening
Lager dan 110%	Nihil
Tussen 110% en bovengrens	Naar rato
Boven de bovengrens	Volledige toeslagverlening + eventueel inhaaltoeslagen en herstel van kortingen

De bovengrens wordt jaarlijks vastgesteld zodanig dat deze voldoet aan de eis van toekomstbestendigheid. De wijze waarop dit gebeurt en een verdere detaillering van het toeslagbeleid (inclusief het beleid voor inhaaltoeslagen en herstel van kortingen) zijn opgenomen in bijlage E.

7.6 Kortingenbeleid

Het bestuur kan als noodmaatregel besluiten de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen, indien overige maatregelen niet voldoende zijn.

Deze situatie kan zich voordoen indien:

- Uit het herstelplan blijkt dat met inzet van overige financiële sturingsmiddelen herstel tot het vereist eigen vermogen binnen de wettelijke termijnen niet mogelijk is. Een vermindering van aanspraken zal dan in principe gespreid over de duur van het herstelplan, te weten over een periode van 10 jaar, plaatsvinden. Alleen de korting in het eerste jaar zal onvoorwaardelijk worden toegepast. Eventuele kortingen in latere jaren zullen alleen worden toegepast indien en voor zover dit noodzakelijk blijkt bij het in dat jaar op te stellen herstelplan.
- Er op vijf achtereenvolgende (jaarlijkse) meetmomenten sprake is van een beleidsdekkingsgraad lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, en tevens de actuele dekkingsgraad op dat moment lager is dan de vereiste minimale dekkingsgraad. In deze situatie zal het Pensioenfonds genoodzaakt zijn per direct de opgebouwde aanspraken en

^c

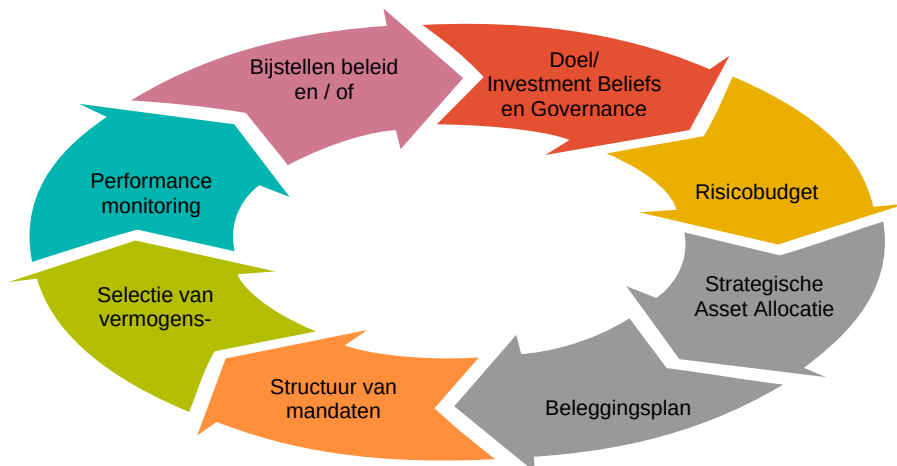
rechten te korten. Deze korting is onvoorwaardelijk en voor zover deze lager is dan 5% ineens doorgevoerd worden. Wanneer de benodigde korting groter is dan 5% zal deze gespreid worden over de resterende hersteltermijn.

De financiële sturingsmiddelen die het Pensioenfonds kan toepassen om kortingsmaatregelen te voorkomen staan beschreven in het crisisplan (zie bijlage H).

Toegepaste kortingen zullen per kalenderjaar worden bijgehouden in de administratie en kunnen in de toekomst worden gerepareerd indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de bovengrens van de beleidsstaffel voor het toeslagbeleid (zie paragraaf toeslagbeleid). De wijze waarop reparatie plaatsvindt is opgenomen in bijlage E.

8. BELEGGINGSBELEID

Het bestuur hanteert in het kader van haar beleggingsbeleid de volgende cyclus:

Op grond van een ALM-studie is een strategische beleggingsmix geformuleerd van 70% vastrentende waarden, 15% aandelen en 15% onroerend goed.

Op grond van een door het bestuur vastgestelde rentestaffel, bedroeg ultimo 2019 de beoogde renteafdekking 50%.

Het Pensioenfonds houdt een cashpositie van minimaal € 1 miljoen aan. Het derivatenbeleid is geregeld in het Beleggingsbeleid (bijlage F onder paragraaf 3i).

Het beleggingsbeleid wordt nader uitgewerkt in de bijlagen F en G.

9. HET FINANCIIEEL CRISISPLAN

Op grond van de pensioenwetgeving dienen pensioenfondsen te beschikken over een financieel crisisplan. Dit is voor het Pensioenfonds aanleiding geweest voor het opstellen van een dergelijk financieel crisisplan.

Op grond van het besluit FTK dient het bestuur een beschrijving te geven van maatregelen die ingezet kunnen worden in de situatie dat niet aan de vereisten gesteld bij of krachtens artikel 132 van de Pensioenwet zal worden voldaan en welke maatregelen ingezet kunnen worden in de situatie, bedoeld in artikel 140, eerste lid van de Pensioenwet met betrekking tot het minimaal vereist eigen vermogen.

Deze maatregelen komen samen in dit crisisplan, welke als bijlage H bij deze ABTN is opgenomen.

BIJLAGE A: GOVERNANCESTRUCTUUR EN HOOFDLIJNEN INTERN BEHEERSINGSSYSTEEM

Governancestructuur

1.1 I.F.F. (Nederland) B.V.

De sociale partners bepalen in onderling overleg de inhoud van de pensioenregeling. Het betreft hier aan werkgeverskant de directie van I.F.F. (Nederland) B.V. te Hilversum, en aan werknemerskant de vakbonden. Daarnaast heeft de OR van I.F.F. (Nederland) B.V. instemmingsrecht.

1.2 Bestuur van het Pensioenfonds

Het bestuur is verantwoordelijk voor de bewaking van de doelstelling van het Pensioenfonds. Het bestuur bepaalt het dagelijkse beleid, draagt zorg voor de handhaving en uitvoering van statuten en reglementen, is belast met het beheer van het Pensioenfonds en is bevoegd tot alle daden van beheer en beschikking, welke met de doelstellingen van het Pensioenfonds verband houden. De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van het bestuur zijn nader uitgewerkt in de statuten van het Pensioenfonds.

a. Bestuursmodel

Het Pensioenfonds kent een paritair bestuursmodel. Het bestuur van het Pensioenfonds bestaat uit 6 bestuurders en is als volgt samengesteld:

- 3 personen vanuit of namens de werkgever voor te dragen door de directie van IFF;
- 2 personen vanuit of namens de werknemers voor te dragen door de OR van IFF;
- 1 persoon vanuit of namens de pensioengerechtigden voor te dragen middels verkiezingen onder de pensioengerechtigden.

Bij onvoldoende kandidaten voor een bestuursfunctie, heeft het Pensioenfonds statutair de mogelijkheid om externe bestuursleden aan te trekken.

b. Ondersteuning

Bij de uitvoering van de pensioenregeling wordt het bestuur terzijde gestaan door:

- interne commissies,
- sleutelfunctiehouders voor Risicomanagement, en Interne Audit (binnen het pensioenfonds belegd), en Actuarieel (Sprenkels & Verschuren),
- een externe administrateur voor de deelnemersadministratie (BSG),
- vermogensbeheerders (Robeco, M&G, Northern Trust en CBRE) alsmede een externe administrateur voor het vermogensbeheer (BSG),
- een accountant (PwC),
- een waarmerkend actuaris (Spenkels & Verschuren) en een adviserend actuaris (Willis Towers Watson),
- een compliance officer (de directeur van IFF),
- een extern bestuurssecretariaat (TXT & PR Myra Prinsen).

Bovendien ontvangt het bestuur van de zijde van het verantwoordingsorgaan van het Pensioenfonds inbreng ten aanzien van het te voeren beleid in de vorm van adviezen voor de besluiten die op grond van de Pensioenwet adviesplichtig zijn.

c. Geschiktheid en geschiktheidsplan

c

Het geschiktheidsbeleid is opgenomen in bijlage K. In het functieprofiel is vastgelegd over welke kennis, competenties en professioneel gedrag (aspirant) bestuursleden moeten beschikken. Doel is dat de bestuursleden over voldoende kennis, inzicht en oordeelsvorming beschikken om hun taken te volbrengen.

In het traject voor nieuwe bestuursleden, voorziet het Pensioenfonds nadrukkelijk in de positie van aspiranten. De aspirant-bestuursleden volgen - middels begeleiding door interne en externe deskundigen - een opleidingstraject om het vereiste niveau van geschiktheid te bereiken.

Als de bij de bestuursleden aanwezige geschiktheid afwijkt van de gewenste geschiktheid c.q. wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn, wordt per bestuurslid in een opleidings-/ontwikkelplan vastgelegd welke stappen worden ondernomen om te komen tot de gewenste geschiktheid. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van het individueel of collectief volgen van een pensioenopleiding. Het geschiktheidsplan en de voortgang van het ontwikkelplan worden periodiek geëvalueerd.

Naast het voldoen aan de “minimumeisen” van deskundigheid stelt het Pensioenfonds periodiek vast op welke aandachtsgebieden aanvullende deskundigheid c.q. geschiktheid gewenst is.

d. Gedragscode en compliance officer

Het Pensioenfonds heeft een gedragscode opgesteld die mede is gebaseerd op een model van de Pensioenfederatie. De gedragscode geldt voor het bestuur en al degenen die voor, namens of in opdracht van het Pensioenfonds werken en alle door het bestuur aan te wijzen betrokkenen. Dit ter voorkoming van conflicten tussen het belang van het Pensioenfonds en de privébelangen van betrokkenen alsmede ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het Pensioenfonds voor privédoeleinden. In dat kader bieden de leden van het bestuur en de organen van het Pensioenfonds ook inzicht in hun andere (neven)functies.

Het Pensioenfonds heeft in 2007 een externe compliance officer aangesteld die werkzaam is bij IFF. De compliance officer is in het bijzonder belast met het toezicht op de naleving van de bepalingen uit de gedragscode die gelden voor de bestuursleden en andere verbonden personen. De taken en bevoegdheden van de compliance officer zijn vastgelegd in de gedragscode.

De compliance officer geeft één maal per jaar een schriftelijke terugkoppeling aan het bestuur over zijn bevindingen inzake compliance.

De gedragscode en compliance officer maken deel uit van het integriteitsbeleid, dat is opgenomen in bijlage J.

1.3 Commissies

Bij de voorbereiding en monitoring van het beleid laat het bestuur zich bijstaan door een aantal commissies.

In elke commissie zit minimaal één bestuurslid. De commissies worden verder aangevuld met leden die afkomstig zijn uit de deelnemers dan wel externe deskundigen. Momenteel heeft het Pensioenfonds de volgende vaste commissies:

- Beleggingsadviescommissie.
- Communicatiecommissie.
- Risicomanagementcommissie.
- Financiële Monitoring Commissie

Indien daar behoefte aan is, kan het bestuur nieuwe vaste of ad hoc commissies instellen. De commissies kunnen het bestuur te allen tijde gevraagd en ongevraagd adviseren. De besluitvorming en eindverantwoordelijkheid liggen bij het bestuur.

c

1.4 Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld. De inrichting en bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in de statuten van het Pensioenfonds en zijn nader uitgewerkt in het huishoudelijk reglement van het verantwoordingsorgaan. De taken en bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan zijn gelijk aan de wettelijke taken en bevoegdheden zoals vastgelegd in artikel 115c van de Pensioenwet. Het verantwoordingsorgaan bestaat bij het Pensioenfonds uit 3 leden:

- 1 lid van het verantwoordingsorgaan wordt als vertegenwoordiger van de werkgever benoemd door het bestuur op basis van een bindende voordracht van de directie van IFF.
- 1 lid van het verantwoordingsorgaan wordt als vertegenwoordiger van de werknemers benoemd door het bestuur op basis van een bindende voordracht van de OR.
- 1 lid van het verantwoordingsorgaan wordt als vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden benoemd door het bestuur op basis van een bindende voordracht na verkiezingen door de pensioengerechtigden.

1.5 Intern toezicht

Het bestuur van het Pensioenfonds heeft gekozen voor intern toezicht door een visitatiecommissie. Deze commissie bestaat uit drie onafhankelijke leden. De leden worden benoemd door het bestuur na een bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan.

De visitatiecommissie houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Pensioenfonds. De visitatiecommissie is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever en in het jaarverslag.

1.6 Externe deskundigen

Het bestuur heeft PwC als externe accountant aangesteld. De accountant controleert jaarlijks de jaarrekening van het Pensioenfonds en de verslagstaten voor DNB. De accountant geeft hierover een accountantsverklaring af.

De accountant legt regelmatig verantwoording af aan het bestuur. Tussen het Pensioenfonds en PwC is de opdracht tot deze dienstverlening door middel van een overeenkomst vastgelegd.

Het bestuur heeft Willis Towers Watson benoemd als adviserend actuaire. De adviserend actuaire adviseert het bestuur over actuariële aangelegenheden. De actuaire legt hierover regelmatig verantwoording af aan het bestuur. Tussen het Pensioenfonds en Willis Towers Watson is deze opdracht tot dienstverlening door middel van een overeenkomst vastgelegd. Het actuariële rapport wordt jaarlijks opgesteld door de BSG, dat de deelnemersadministratie en de vermogensbeheeradministratie verzorgt.

Het bestuur heeft Sprenkels & Verschuren benoemd als waarmerkend actuaire. De waarmerkend actuaire toetst onder andere jaarlijks de mate waarin de verplichtingen van het Pensioenfonds door aanwezig vermogen worden afgedekt. Tussen het Pensioenfonds en Sprenkels & Verschuren is deze opdracht tot dienstverlening door middel van een overeenkomst vastgelegd. Ten aanzien van de waarmerking wordt rekening gehouden met de bepalingen in artikel 148 van de Pensioenwet, met betrekking tot de onafhankelijkheid van de waarmerkend actuaire.

Het bestuur van het Pensioenfonds vraagt advies aan de accountant en de adviserend en waarmerkend actuaire in alle gevallen waarin het bestuur dit nodig acht.

Het bestuur beoordeelt ten minste eenmaal per jaar, na afhandeling van het jaarwerk, het functioneren van de accountant en de adviserend en waarmerkend actuaire. De uitkomsten van deze beoordeling bespreekt het bestuur met de accountant of de adviserend, dan wel waarmerkend actuaire.

1.7. Uitbesteding

Het bestuur heeft de volgende werkzaamheden uitbesteed aan derden:

- Deelnemersadministratie: aan de BSG.

c

- Vermogensbeheer: aan Robeco, M&G, Northern Trust en CBRE.
- Beleggingsadministratie: aan de BSG.
- Bestuurssecretariaat: aan TXT & PR Myra Prinsen.

Bij de uitbesteding is rekening gehouden met het bepaalde in:

- artikel 34 van de Pensioenwet;
- hoofdstuk 4 van het Besluit uitvoering Pensioenwet;
- de door AFM en DNB opgestelde Principes voor beheerst beloningsbeleid.

Deelnemersadministratie

De deelnemersadministratie wordt uitgevoerd door de BSG. Tussen het Pensioenfonds en de BSG is op 3 oktober 2013 een uitbestedingsovereenkomst gesloten. Deze overeenkomst geldt voor een periode van vijf jaar met ingang van 1 januari 2014. De overeenkomst wordt nadien telkens met een periode van één jaar verlengd tenzij deze wordt opgezegd met inachtneming van de opzegtermijn van zes maanden. Onderdeel van de overeenkomst is een zogeheten Service Level Agreement (SLA). Deze SLA wordt periodiek geëvalueerd en indien nodig herzien.

Vermogensbeheerders en custodian

Het beheer van het Pensioenfondsvermogen is uitbesteed aan professionele vermogensbeheerders. Uit het oogpunt van beheersbaarheid van het beleggingsrisico, waarbij risicospreiding en governance worden afgewogen, heeft het Pensioenfonds ervoor gekozen om enkel in fondsen te beleggen. Daartoe zijn de volgende vermogensbeheerders geselecteerd:

- Robeco (LDI40 en Credits)
RIAM vermogensbeheerovereenkomst van 4 januari 2012 met SLA van 1 januari 2012.
- M&G (onderhandse leningen)
- M&G (onroerend goed): in 2016 heeft het Pensioenfonds twee commitments gedaan om een Europese gespreide onroerend goed portefeuille op te bouwen. Deze zijn in de loop van 2017 en 2018 volgestort.
- Northern Trust (aandelen).
- CBRE (onroerend goed): deze portefeuille is sinds 2017 grotendeels afgebouwd door verkoop en liquidatie.

De financiële administratie wordt door BSG uitgevoerd.

De afspraken ten aanzien van deze uitbesteding zijn in vermogensbeheerovereenkomsten en SLA's vastgelegd.

De SLA wordt periodiek geëvalueerd en indien nodig herzien.

	Overeenkomst d.d.	Looptijd	Stilzwijgende verlengingsperiode	Opzegtermijn
BSG	3 oktober 2013	Onbepaalde tijd	Nvt	6 maanden
Robeco	2 maart 2016	Onbepaalde tijd	Nvt	3 maanden
Northern Trust	Nvt	Onbepaalde tijd	Nvt	1 maand
M&G	Nvt			
CBRE	Nvt			

Het uitbestedingsbeleid is opgenomen in bijlage I.

Hoofdpijnen intern beheersingssysteem

^c

1. Beleidsmatige processen en doelstellingen

Om de gestelde doelen te verwezenlijken voert het bestuur een beleid, waarbij de actualiteit steeds in het oog wordt gehouden. Het bestuur laat zich bij het maken van beleid ondersteunen door adviezen van externe deskundigen en door periodieke rapportages die een totaalbeeld moeten geven van de (financiële) positie van het Pensioenfonds met de daarbij te onderkennen en te analyseren risico's. Deze rapportages zijn onder meer:

- Het financieel jaarverslag;
- Een actuariael jaarrapport;
- De beleggingsrapportages (per kwartaal) en beleggingsplan;
- De maandelijkse rapportage over de dekkingsgraad;
- De Asset Liability Management (ALM-)studie;
- De verslagstaten voor DNB inclusief de voortgangsrapportage inzake het herstelplan;
- Het rapport van de waarmerkend actuaris;
- De haalbaarheidstoets;

Op grond van IORP II worden daar periodieke rapportages van sleutelfunctionarissen aan toegevoegd.

2. Beleid

Het bestuur onderkent het belang van risicomanagement, dat een steeds belangrijkere rol is gaan spelen in de aansturing van het Pensioenfonds. Zie hiervoor ook Hoofdstuk 6. Het beleid van het bestuur is er niet op gericht om risico's per definitie uit te sluiten, maar om risico's op een verantwoorde wijze te beheersen.

3. Uitvoering

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitvoeren van controlemaatregelen gericht op het adequaat beheersen van alle voorkomende 'bedrijfsprocessen' van het Pensioenfonds, met inbegrip van een juiste en volledige registratie van de gegevens van het Pensioenfonds.

Als uitvloeisel van die verantwoordelijkheid wordt gestuurd op het zoveel mogelijk beperken van de risico's die samenhangen met uitbestede processen.

Het bestuur heeft een aantal controlemechanismen geïntroduceerd die in drie categorieën onder te verdelen zijn:

- algemene controle en interne controle
- controle op de uitbestede taken
- controle op de volledigheid en tijdigheid van gegevens

Bij incidentele processen zal het bestuur nagaan of er additionele risico's optreden die specifieke, dan wel aanvullende, controlemaatregelen vereisen.

4. Algemene controle en interne controle

Om een goed overzicht te houden op alle relevante gebeurtenissen en processen vergadert het bestuur in beginsel ten minste zes keer per jaar. Daarbij beziet het bestuur of de voortgang van processen naar tevredenheid verloopt. Onderdeel van deze algemene controle zal zijn een beschouwing van de financiële positie van het Pensioenfonds.

Daarnaast vergadert het bestuur zo dikwijls als dat noodzakelijk wordt geacht over specifieke en/of spoedeisende aangelegenheden.

c

In voorkomende gevallen kan worden besloten tot schriftelijke consultering van de bestuursleden om de voortgang van de besluitvorming te waarborgen.

Het bestuur zal de voortgang van gemaakte afspraken (laten) bijhouden op een actielijst.

Alle aspecten van het (dagelijks) beleid zullen worden bepaald door minimaal twee bestuursleden, zodat het vier-ogen-principe gewaarborgd is.

Voor deze algemene en interne controle maakt het bestuur gebruik van de volgende hulpmiddelen.

- **Jaarplanning**

Het bestuur hanteert een jaarplanning in de vorm van een checklist om na te gaan of tijdig alle, in enig jaar te ondernemen, activiteiten worden verricht. In de jaarplanning is aangegeven wie welke rol en wanneer, dient te vervullen. Deze jaarplanning is ook bestemd om het bestuur te ondersteunen in zijn controletaken op de uitbestede werkzaamheden.

In deze jaarplanning zijn de voor het Pensioenfonds jaarlijks terugkerende besluitvormingsmomenten en werkzaamheden opgenomen. Ook is een planning opgenomen voor periodiek terugkerende zaken die niet aan een jaarcyclus gekoppeld zijn.

- **Register van aanbevelingen**

Het bestuur houdt in een register de aanbevelingen bij van de controlerend actuaire, de accountants, de visitatiecommissie en de zelfevaluatie. Daarbij wordt tevens de voortgang in de afhandeling vermeld.

- **Monitoring financiële positie**

Naast de gedetailleerde vaststelling van de financiële positie van het Pensioenfonds in het jaarverslag, wordt op maandelijkse basis inzicht verkregen in die positie. Zowel door de BAC als door het bestuur worden de maandrapportages behandeld. Tevens worden op wekelijkse basis de renteontwikkelingen gemonitord door de Financiële Monitoring Commissie.

- **Goed Pensioenfondsbestuur**

Intern toezicht: het bestuur draagt zorg voor de organisatie van een transparant intern toezicht. Daartoe wordt door het bestuur een visitatiecommissie ingesteld. Daarnaast heeft het bestuur van het Pensioenfonds een verantwoordingsorgaan ingesteld. In dit orgaan zijn de werknemers, pensioengerechtigden en de werkgever qua stemverhouding evenredig vertegenwoordigd.

De bevindingen van de visitatiecommissie en het verantwoordingsorgaan zijn voor het bestuur van belang voor de toetsing van zijn beleid en de beleidsprocedures.

Gedragscodes: voor de interne controle op integriteit heeft het Pensioenfonds een gedragscode opgesteld. De compliancefunctie wordt door een compliance officer vervuld. De gedragscode wordt ten minste één maal per jaar aan de orde gesteld bij een bestuursvergadering.

Geschiktheidsplan: voor de interne controle op de in het bestuur aanwezige geschiktheid, heeft het bestuur een geschiktheidsplan opgesteld. De aanwezige geschiktheid wordt jaarlijks tijdens de bestuursdag geëvalueerd

Deze hulpmiddelen worden ten minste één maal per jaar aan de orde gesteld in een bestuursvergadering. De jaarplanning staat bij elke DB-vergadering - als algemeen controlemiddel - op de agenda en het register van aanbevelingen komt twee keer per jaar aan de orde in de bestuursvergadering..

5. Controle op uitbestede werkzaamheden

Controle op de administratie

c

Voor de controle op de administratie laat het bestuur de administrateur periodiek verantwoording afleggen, onder meer door middel van het verstrekken van kwartaalrapportages en -overzichten.

Deze rapportages behelzen o.a.:

- de registratie van de (financiële) gegevens van het Pensioenfonds;
- de stand van zaken van betalingen door de werkgever;
- behandeling van klachten van de aangesloten ondernemingen en van (gewezen) deelnemers.

Het bestuur neemt ook mee in zijn beoordeling:

- de jaarlijkse bevindingen van de accountant over de door BSG gevoerde administratie;
- eventuele signalen van de aangesloten werkgever en van de (gewezen) deelnemers, al dan niet via de betrokken cao-partijen.

Controle op het vermogensbeheer

De vermogensbeheerders handelen conform het door het bestuur verleende beleggingsmandaat. Dit onderwerp is nader uitgewerkt in hoofdstuk 7.

6. Controle op volledigheid gegevens

Controle op de juistheid van de door IFF opgegeven gegevens

Via de uitvoeringsovereenkomst met IFF bepaalt het Pensioenfonds de wijze waarop en de termijnen waarbinnen de informatie nodig voor een goede administratieve uitvoering van de statuten en het reglement door IFF moet worden verstrekt aan het Pensioenfonds.

IFF is door het Pensioenfonds in bezit gesteld van (papieren dan wel digitale) formulieren voor de gegevensuitwisseling. Deze formulieren worden bij binnenkomst door de administrateur gecontroleerd op volledigheid. Bij volledig ingevulde formulieren worden de aangegeven wijzigingen doorgevoerd. Als dit persoonsgegevens betreft, worden deze gegevens door de administrateur vergeleken met die van de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA).

BIJLAGE B: DOELSTELLINGEN, BELEIDSUITGANGSPUNTEN EN RISICOHOUING

Inleiding

De doelstellingen, beleidsuitgangspunten en risicohouding van een Pensioenfonds maken onderdeel uit van de missie, visie en strategie van het Pensioenfonds.

Missie, visie en strategie

De missie, visie en strategie van het Pensioenfonds zijn in hoofdstuk 1 van de ABTN opgenomen. Het Pensioenfonds wil binnen de regeling die de sociale partners hebben afgesproken een zo optimaal mogelijke uitkering verzorgen middels een zelfstandig Pensioenfonds voor (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en nabestaanden.

Doelstellingen en beleidsuitgangspunten (inclusief risicohouding)

Het Pensioenfonds hanteert de volgende doelstellingen en beleidsuitgangspunten.

Doelstelling

De doelstelling die voortvloeit uit de missie, visie en strategie is het realiseren van voldoende rendement om de pensioenafspraken na te kunnen komen. Daartoe worden onnodige risico's en onnodige kosten voorkomen. De ambitie is om de pensioenaanspraken en pensioenrechten zodanig waardevast te houden dat over een reeks van jaren voor 80% kan worden geïndexeerd, met een maximum van 4% per jaar.

Beleidsuitgangspunten

De volgende beleidsuitgangspunten moeten bijdragen aan de verwezenlijking van deze doelstelling:

- Basis voor beleidskeuzes
Om tot een optimale inzet te kunnen komen van de tot haar beschikking staande instrumenten baseert het Pensioenfonds het beleid op een ALM-studie die minimaal elke drie jaar, doch vaker indien nodig, wordt uitgevoerd. Tevens laat het bestuur zich bij het nemen van belangrijke beleidsbeslissingen adviseren door interne en externe deskundigen.
- Rendementsstreven
Bij het streven naar voldoende rendement gelden de volgende uitgangspunten:
  - o Gewenste maximale premiestijging: ten minste de gedempte kostendeekkende premie ontvangen is het uitgangspunt voor de pensioenovereenkomst, zodat een opbouwkorting zoveel mogelijk wordt voorkomen. Indien de feitelijke premie niet toereikend is, treedt het bestuur in overleg met de werkgever.
  - o Volatiliteit toeslagen: de toeslagen voor actieve en niet-actieve deelnemers zijn afhankelijk van de prijsinflatie. De toeslag is gemaximeerd op 4%.
  - o Gewenste kans op realisatie toeslagen: het verlenen van toeslagen is een belangrijke doelstelling van het pensioenfonds. Gemiddeld wordt een niveau van toeslagverlening op lange termijn beoogd van 80% van de prijsinflatie.
  - o Gewenste kritische grens dekkingsgraad: het minimale (kritische) niveau van de beleidsdekkingsgraad is in lijn met het risicomanagementplan vastgesteld op 97,5%. Dit niveau mag 1 keer in de 40 jaar worden bereikt.
  - o Volatiliteit dekkingsgraad: het bestuur accepteert een daling van de actuele dekkingsgraad met maximaal 10%-punt in 1 jaar. Hiertoe wordt een beleggingsbeleid vormgegeven met een gematigd risicoprofiel.

c

- o Maximaal acceptabele niveau van kortingen: het bestuur acht het nemen van risico's om de toeslagverlening te realiseren onvermijdelijk. In extreme situaties wordt een beperkte rechtenkorting derhalve geaccepteerd alhoewel het vermijden van rechtenkortingen een hoge prioriteit heeft.
- o Gewenste eigenschappen strategisch beleggingsbeleid: het uitgangspunt voor het pensioenfonds is een gematigd beleggingsbeleid. Op basis van een ALM-studie wordt vastgesteld welke risico's minimaal nodig zijn om de beoogde toeslagverlening te kunnen realiseren. Concreet betekent dit dat aandelenrisico's beheerst worden aangegaan om additioneel rendement te genereren en renterisico's worden beperkt.

- Risicohouding

De risico's worden beperkt conform hetgeen daarover is vastgelegd in de risicohouding. Hierbij spelen de fondskennmerken een belangrijke rol. Uit de ALM-studie blijkt dat de rijpingsgraad van het pensioenfonds ongeveer 60% bedraagt. Dit is de verhouding tussen de technische voorziening van de niet-actieve versus de actieve deelnemers. De premiestuur is 0,2%. Dit betekent dat een eenmalige 1%-punt premiestijging voor 0,2%-punt bijdraagt aan de dekkingsgraad.

De mate van risicodraagvlak gegeven de fondskennmerken is gemiddeld. Op basis hiervan en de onder het kopje 'rendementsstreven' geformuleerde beleidsuitgangspunten is door het pensioenfonds een korte en lange termijn risicohouding vastgesteld.

De korte termijn risicohouding wordt vastgelegd door het strategisch vereist eigen vermogen bij aanvang van het jaar van 15,3% en de daaromheen overeengekomen bandbreedte van [2,5% - 2,5%].

De lange termijn risicohouding wordt vastgelegd met behulp van de drie – voor de haalbaarheidstoets – vastgestelde ondergrenzen. De eerste volgt vanuit een situatie waarbij eigen vermogen gelijk is aan het vereist eigen vermogen:

- De mediaan van het verwachte pensioenresultaat. Deze is vastgesteld op 90%;

De twee overige ondergrenzen volgen vanuit de feitelijk financiële situatie:

- De mediaan van het verwachte pensioenresultaat. Deze is vastgesteld op 90%;
- De derde ondergrens is de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweerscenario" (5e percentiel). Deze is vastgesteld op 25%.

De korte en lange termijn risicohouding vormen het kader voor het gematigd strategisch beleggingsbeleid dat het pensioenfonds.

- Kosten

De kosten voor het Pensioenfonds worden zoveel mogelijk beperkt zonder afbreuk te doen aan effectiviteit en efficiëntie. Dit geldt zowel voor de uitvoeringskosten als voor de vermogensbeheerkosten.

De uitvoeringskosten worden, conform de uitvoeringsovereenkomst, volledig betaald door de Vennootschap. Ze worden jaarlijks gebudgetteerd. Bij het aangaan van nieuwe verplichtingen en uitgaven voor de uitvoering van de regeling let het bestuur op de kosten. Er is een kostenvoorziening aanwezig voor het geval de Vennootschap zou wegvallen.

De vermogensbeheerkosten komen volledig voor rekening van het Pensioenfonds. Bij het aangaan van nieuwe beleggingen en bij de evaluatie van lopende beleggingen, neemt het bestuur (daarin geadviseerd door de BAC) de bijbehorende vermogensbeheerkosten en transactiekosten mee in haar overwegingen.

- Uitstel in het realiseren van de ambities

Indien in enig jaar de ambities niet gerealiseerd kunnen worden, streeft het bestuur ernaar om ze in een volgend jaar alsnog in te kunnen halen conform de wet- en regelgeving en de gemaakte bestuursafspraken. Dat geldt zowel voor toegepaste kortingen als voor niet verstrekte indexatie: in beide gevallen worden dezelfde uitgangspunten gehanteerd.

- Extra indexatie om in het verleden niet toegekende indexatie of in het verleden doorgevoerde vermindering van pensioenafspraken en pensioenrechten te compenseren, kan worden verleend op basis van de wettelijke voorwaarden, gesteld in artikel 137 van de Pensioenwet, voor zover dit binnen de beschikbare fiscale ruimte mogelijk is.

Het bestuur van het Pensioenfonds volgt hiervoor de volgende beleidsuitgangspunten:

- o Eerst worden kortingen gerepareerd, daarna gemiste toeslagen.
- o De reparatie vindt, voor zover dit volgens de wet- en regelgeving is toegestaan, op basis van kalenderjarenplaats: ieder individu dat in een bepaald jaar op enig moment in dienst was van IFF, ontvangt de volledige reparatie van de korting / inhaalindexatie.
- o De oudste jaren worden het eerst gerepareerd.
- o De houdbaarheidstermijn van reparaties is maximaal 10 jaar.
- o Er wordt geen differentiatie toegepast naar verschillende groepen deelnemers.

Op grond van specifieke argumenten kan het bestuur, in de besluitvorming over het al dan niet repareren, afwijken van deze uitgangspunten.

Het beleid wordt door het bestuur zodanig geformuleerd en gemonitord dat daarover transparant kan worden gecommuniceerd naar de belanghebbenden.

BIJLAGE C: HAALBAARHEIDSTOETS

Op grond van het nFTK is in 2015 de aanvangshaalbaarheidstoets (AHBT) uitgevoerd voor het fonds. De AHBT dient aan te tonen dat:

1. het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau boven de door het fonds te kiezen ondergrens voor dit pensioenresultaat blijft;
2. het premiebeleid over de gehele berekeningshorizon voldoende realistisch en haalbaar is;
3. het fonds voldoende herstelcapaciteit heeft om naar verwachting vanuit de situatie dat aan de vereisten voor het minimaal vereiste vermogen wordt voldaan, binnen de looptijd van het herstelplan aan de vereisten voor het vereist eigen vermogen te voldoen;
4. het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweerscenario niet te veel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau, waarbij het fonds hiervoor de maximale afwijking vaststelt.

Wanneer er geen significante wijzigingen zijn in het fondsbeleid of de pensioenregeling, dient het fonds een jaarlijkse haalbaarheidstoets (HBT) uit te voeren. Dit is voor het eerst in 2016 gedaan. Deze HBT dient aan te tonen dat:

1. Het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau, startend vanuit de feitelijke financiële positie boven de door het fonds gedefinieerde ondergrens voor dit pensioenresultaat blijft;
2. Het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweerscenario niet te veel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau, waarbij het fonds hiervoor de maximale afwijking vaststelt.

De uitgangspunten voor de (A)HBT zijn voorgeschreven door DNB en gelden voor alle pensioenfondsen.

Het pensioenresultaat is in de (A)HBT gedefinieerd als de pensioenuitkomsten, zoals die volgen uit het beleid van het fonds ten opzichte van de pensioenuitkomsten, zoals die zouden gelden als er nooit sprake zou zijn van kortingen en er altijd conform de prijsindex zou worden geïndexeerd. Het ijkpunt is dus een pensioenuitkomst die de prijsontwikkeling volledig bijhoudt.

NB: Het fondsbeleid behelst: de inhoud van de regeling, de hoogte van de premie, het kortings-, het toeslag- en het beleggingsbeleid.

De HBT 2020 levert de volgende resultaten op:

1. Het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau komt uit op 100% als gestart wordt op de feitelijke dekkingsgraad.
2. In een slechtweerscenario komt het verwachte pensioenresultaat uit op 85%; dit komt neer op een relatieve afwijking ten opzichte van de mediaan vanuit de feitelijke dekkingsgraad van 16%.

Uit de risicohouding volgen drie ondergrenzen die van belang zijn bij de toetsing. De eerste volgt vanuit een situatie waarbij eigen vermogen gelijk is aan het vereist eigen vermogen:

- De mediaan van het verwachte pensioenresultaat. Deze is vastgesteld op 90%;

De twee overige ondergrenzen volgen vanuit de feitelijke financiële situatie:

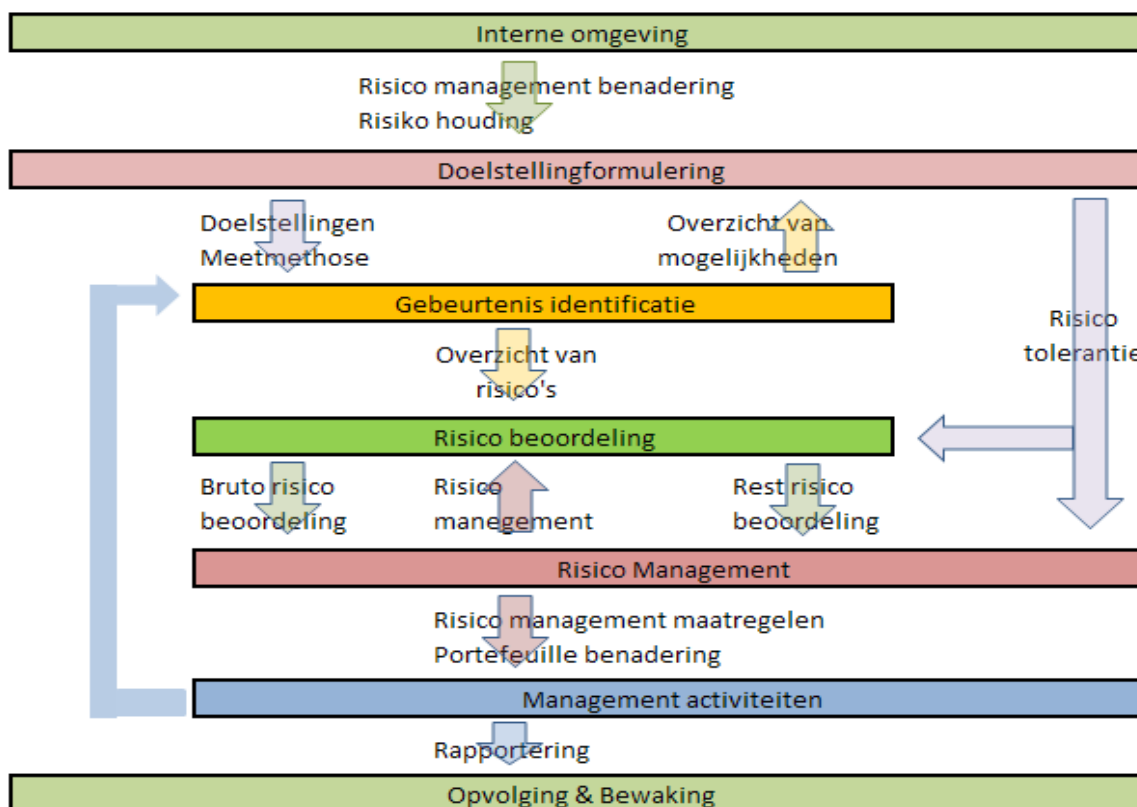
- De mediaan van het verwachte pensioenresultaat. Deze is vastgesteld op 90%;
- De derde ondergrens is de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweerscenario" (5e percentiel). Deze is in overleg met sociale partners vastgesteld op 25%.

Op basis van bovenstaande voldoen de resultaten van de haalbaarheidstoets aan de vereisten.

Inleiding

Het IFF Pensioenfonds heeft in 2004 een **eerste risico-inventarisatie** gemaakt. In de daaropvolgende jaren lag de focus vooral op het renterisico en het continuïteitsrisico in de uitvoering.

In 2014 heeft een grondige analyse geleid tot een **integraal risicomanagementplan** conform de aanpak die door de Pensioenfederatie is aangereikt. Daarin wordt gewerkt met een cyclus waarin continu beoordeling plaatsvindt en waar nodig wordt bijgestuurd. Tevens wordt duidelijkheid gegeven over de inzet van mensen en middelen. Bij de uitwerking wordt gebruik gemaakt van de ERM (Enterprise Risk Management) methode waar wereldwijd binnen de IFF-organisatie mee wordt gewerkt en die in onderstaand schema wordt weergegeven.

Risico wordt gedefinieerd als de combinatie van **de waarschijnlijkheid** van een gebeurtenis en **de impact** daarvan. Met risicomanagement worden deze risico's beheerst.

Uitgaande van het **bruto risico** (dus voordat er beheersmaatregelen zijn getroffen) worden mogelijke **beheersmaatregelen** (de management respons) en hun kosten overwogen om uiteindelijk tot een acceptabel **residu risico** te komen.

Tenzij het bruto risico anders omschreven is, wordt het in dit stuk gezien als de mogelijke impact op de dekkingsgraad indien het een jaar lang niet wordt gemanaged. Deze horizon van één jaar wordt uitsluitend gebruikt om de risicoanalyse te kunnen uitvoeren. Uiteraard zullen voor een pensioenfonds bepaalde risico's pas op langere termijn impact hebben. Het management van valutarisico zal een andere respons vragen dan bijvoorbeeld het lang leven risico terwijl beide bruto risico's voor een pensioenfonds een significante impact kunnen hebben.

Met enige regelmaat worden delen van het plan gereviseerd en bijgewerkt. In 2018 zijn de niet-financiële risico's geactualiseerd.

De ambitie van het Pensioenfonds

Het Pensioenfonds wil een pensioenvoorziening treffen voor ouderdom en overlijden van de deelnemers (artikel 3 van de Statuten). Daarop zou, uit de algemene reserve, jaarlijks een toeslag moeten worden verleend van maximaal de stijging van de CBS-consumentenprijsindex voor huishoudens met een jaarlijkse limiet van 4% (artikel 17 Pensioenreglement).

Op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets is het **ambitieniveau** zowel voor actieve als voor niet-actieve deelnemers vastgesteld op 80% van de stijging van de CBS-consumentenprijsindex voor huishoudens, conform hetgeen in het Pensioenreglement staat. Dit ambitieniveau is leidend bij het risicomanagement.

In hoeverre die ambitie haalbaar is, hangt af van het solvabiliteitsrisico. Jaarlijks wordt, aan de hand van de reservepositie en de CBS-consumentenprijsindex per ultimo oktober van dat jaar, beoordeeld wat de werkelijke ruimte is voor toeslagverlening.

Het solvabiliteitsrisico

Definitie: het risico dat de ambitie niet meer gerealiseerd kan worden doordat de solvabiliteit, dus de dekkingsgraad, ontoereikend wordt. Solvabiliteit is de verhouding tussen de bezittingen op marktwaarde en de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen volgens de wettelijke waarderingsmethode. Dit impliceert dus mede het risico dat de marktwaarde van de pensioenverplichtingen zich ongunstig ontwikkelt ten opzichte van de waardering op basis van de wettelijk voorgeschreven methodiek.

Kans en impact van dit risico: De impact van de dekkingsgraad op de toeslagverlening is als volgt:

Financiële situaties	Consequenties	Crisis?
a. Beleidsdekkingsgraad > Bovengrens toeslagverlening	Bestuur kan besluiten tot toekennen van een volledige toeslag.	Nee
b. 110% < Beleidsdekkingsgraad < Bovengrens toeslagverlening	Bestuur kan besluiten tot toekennen van een gedeeltelijke toeslag.	Nee
c. Reservepositie < 0% maar Vermogen > TV + 10%	Herstelplan, beperkte toeslagverlening.	Nee
d. Vermogen < TV + 10%	Geen toeslagverlening.	Nee
e. Vermogen < TV + MVEV	Korting pensioenaanspraken wanneer deze situatie zich 5 achtereenvolgende meetmomenten voordoet	Nee
f. Vermogen/TV < kritieke DG	Geen uitzicht op herstel binnen wettelijke termijn van 10 jaar.	Ja

Formule voor de berekening van de reservepositie:

$$\text{Reservepositie} = \frac{\text{Vermogen} - (\text{TV} + \text{VEV})}{\text{TV}}$$

Bovenop het vereist eigen vermogen is een extra buffer nodig voordat volledige toeslagverlening mogelijk is. Het strategisch vereist eigen vermogen van het Pensioenfonds bedraagt momenteel circa 14,4% bij aanvang van het jaar en de **streefdekkingsgraad** ligt op 123,2%. De (beleids)dekkingsgraad ligt al een aantal jaren onder dit streefniveau. Het Pensioenfonds heeft een negatieve reservepositie wanneer de beleidsdekkingsgraad lager is dan het Vereist Eigen Vermogen.

In het crisisplan wordt een **ondergrens** voor de dekkingsgraad genoemd van 97,5%: daar wil het Pensioenfonds in geen geval onder komen.

Houding ten aanzien van het solvabiliteitsrisico (residu).

- Aanvaardbare risicogrenzen.
  - o Bij een dekkingsgraad lager dan 85% (berekend met de rente op basis van dagwaarde) is herstel op eigen kracht niet meer aantoonbaar en zal gekort moeten worden. Uit prudentieoverwegingen hanteert het bestuur echter een ondergrens van 97,5%: het bestuur wil slechts een zeer beperkt risico lopen op een dekkingsgraad lager dan 97,5%, maximaal 2,5% op een 15-jaars termijn (zoals gehanteerd wordt in de ALM). Bij een dekkingsgraad van 100% (berekend met de rente op basis van dagwaarde) zijn alle verplichtingen afgedekt en is er nog 2,5% ruimte om extra veiligheidsmaatregelen te betalen. Het Pensioenfonds vindt maximaal 5% kans op een dekkingsgraad onder 100% over een periode van een half jaar acceptabel.
  - o De hierboven genoemde maximale tekortkansen hebben een directe relatie met de tracking error van beleggingen ten opzichte van de verplichtingen. Deze maatstaf meet de mate waarin het rendement van de beleggingen afwijkt van de waardeontwikkeling van de verplichtingen. Om deze reden wil het bestuur de maximale tracking error afhankelijk maken van de ruimte in de dekkingsgraad. Uit de meest recente ALM-studie is een maximale tracking error van 10,0% naar voren gekomen.
  - o De minimaal aanvaardbare dekkingsgraad van 97,5% en de actuele dekkingsgraad bepalen de beschikbare risicoruimte. Het bestuur beslist periodiek welk deel van die ruimte het wil inzetten als risicobudget.
- Herstel van buffers
  - o Herstel van wettelijke buffers volgt de daaraan wettelijk bepaalde hersteltermijnen. Een verlaging van de termijn is mogelijk na zorgvuldige afweging in het bestuur.
  - o Het bestuur heeft een streefdekkingsgraad van circa 123,2%. Deze is gelijk aan de grens waarboven volledige toeslagverlening mogelijk is.
  - o Tijdens het hersteltraject verwacht het bestuur conform de vastgestelde toeslagstaffel slechts een gedeelte van de prijsindex te kunnen indexeren.
- Het bestuur wil de kans minimaliseren dat het op enig moment moet korten.

Management respons: Omdat het solvabiliteitsrisico de optelsom is van alle (financiële) risico's, bestaat de management respons feitelijk uit de huidige structuur die het Pensioenfonds momenteel heeft. We noemen hier het instellen van de BAC, het DB, de Visitatiecommissie, rapporteringsstromen, het aanstellen van hoge kwaliteit vermogensbeheerders. Afzonderlijke risico's zijn uitgebreid geanalyseerd en daar zijn beheersingsmaatregelen op gezet. Het totale solvabiliteitsrisico wordt periodiek met behulp van ALM geanalyseerd.

Residu risico: Op grond van de ALM-studie blijkt het residurisico zodanig dat er op 15-jarige termijn een kans is van circa 21% op een situatie dat de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, en 11% kans op een dekkingsgraad onder de ondergrens van 97,5%.

Monitoring/Rapportering: Dit betreft de volledige rapporteringscyclus.

Bijsturingsmogelijkheden: Deze bestaan uit het wijzigen van het risicoprofiel van het Pensioenfonds (het wijzigen van de tracking error), ofwel het anders invullen van de risicoruimte. Dit kan op basis van de periodieke ALM maar ook op basis van een ad hoc analyse als gevolg van bijvoorbeeld significant gewijzigde omstandigheden of financiële positie.

Risicobeleid – Financiële risico's

Het solvabiliteitsrisico wordt gevormd door een aantal financiële en niet-financiële risico's. Het bestuur ziet de volgende financiële risico's voor het Pensioenfonds.

Matching risico's

- **Renterisico**

Definitie: het risico van verlies van solvabiliteit door rentedalingen of draaiingen van de rentecurve vanwege het verschil in de (gemiddelde) looptijden van de (nominale) pensioenverplichtingen en de vastrentende beleggingen, alsmede vanwege het verschil in omvang van de pensioenverplichtingen ten opzichte van de vastrentende beleggingen.

Kans en impact van dit risico: door de al jarenlange instabiele situatie op de geldmarkten blijkt dit een groot risico te zijn. Ook de impact is groot: 1% rentedaling betekent zonder afdekking circa 20% daling van de dekkingsgraad.

Management respons:

- Het bestuur heeft de verplichtingen voor circa 50% afgedekt. Hiertoe is de vastrentende waardenportefeuille opgesplitst naar een deel renteafdekking (circa 45% van de vastrentende waardenportefeuille) en een deel belegging met winstoogmerk (circa 50% van de vastrentende waardenportefeuille). Het deel dat voor de renteafdekking is gereserveerd, heeft het bestuur ondergebracht in het Robeco LDI 40 Core Fund. Daarnaast wordt een deel van het vermogen gealloceerd naar het Robeco Multi-Factor Credits Fund, waar ook enige rentegevoeligheid voor wordt verondersteld.
- Het bestuur heeft uitdrukkelijk bepaald dat deze renteafdekking niet mag worden gebruikt om te speculeren op winst, doch enkel om veiligheid te creëren.
- Ook heeft het bestuur een staffel uitgewerkt voor bijstelling van de renteafdekking bij wijzigingen in het renteniveau. Deze staffel is door de tijd heen verder verfijnd en bandbreedtes zijn nauwkeuriger gespecificeerd om te voorkomen dat bij een sterk fluctuerende rente aankopen en verkopen (met bijbehorende transactiekosten) elkaar zouden blijven afwisselen. Daarnaast is de staffel in 2017 verlaagd om aan te sluiten bij de overtuiging van het pensioenfonds dat renterisico niet beloond wordt en derhalve eerder volledig afgedekt te zijn. Daarbij is gekozen voor een niveau van 4,00% op basis van het beleid van de ECB.

Bij een beleidsdekkingsgraad > 110% is deze staffel als volgt:

Exit Low	Min	Max	Exit High	Afdekking
0%	0%	2,50%	2,75%	65%
2,25%	2,50%	3,00%	3,25%	70%
2,75%	3,00%	3,50%	3,75%	80%
3,25%	3,50%	4,00%	4,25%	90%
3,75%	4,00%	4,50%	4,75%	100%
4,25%	4,50%	5,00%	5,25%	100%

Bij een beleidsdekkingsgraad < 100% is de strategische renteafdekking 65%.

Bij extreem lage rentes wordt de volgende staffel gehanteerd:

20-jaars swap	Strategische Renteafdekking	Exit High Rente
Huidig niveau	65%	n.v.t.
Rente < 0,50	50%	1.00%

- Met de invoering van de UFR in 2012 heeft het bestuur besloten dat voor de sturing van de renteafdekking uit moet worden gegaan van de marktwaaarde en niet van de UFR. De werkelijke economische omstandigheden bepalen immers of het Pensioenfonds op termijn kan voldoen aan de verplichtingen. De situatie op basis van de markrentre wordt echter continu afgezet tegen de situatie op basis van de UFR aangezien de rapportages aan de toezichthouder gebeuren op UFR-basis.
- Om (onder andere) de renteontwikkelingen strak te kunnen monitoren is de Financiële Monitoring Commissie ingesteld die op tweewekelijkse basis opereert.

Residu risico: bij een renteafdekking van 80% bedraagt het residu risico circa 4% dekkingsgraad op jaarbasis.

Monitoring/rapportering:

- De FMC houdt tweewekelijks op woensdag een conference call om op basis van de meest actuele cijfers de renteontwikkeling en de afdekking te monitoren. Deze commissie bestaat minimaal uit de voorzitter van de BAC en de adviseur van de BAC.
- De FMC monitort tijdens de conference call de volgende zaken: (beleids)dekkingsgraad, vereist vermogen en reservepositie (zowel op marktwaaarde, als UFR dagbasis en UFR volgens DNB), de 10-jaars staatsrente alsmede de 20-jaars SWAP-rente en de door DNB voorgeschreven waardeeringsrente, de beleggingen versus de verplichtingen, de feitelijke afdekking en de verhouding tussen staats- en bedrijfsobligaties. Tevens wordt de VIX-index (nervositeitsindex) gevolgd. WTW berekent deze cijfers.
- De DB-leden ontvangen de notulen van deze conference call. Deze notulen worden standaard geagendeerd voor de vergaderingen van het bestuur.
- Blue Sky Group meet de performance van het LDI 40 Core Fund op maandbasis. Deze prestaties worden niet meegewogen in de rendementswegingen van de obligaties omdat dit een vertekend beeld geeft.

Bijsturingsmogelijkheden: op dagbasis kan vermogen worden toegevoegd of onttrokken aan het LDI 40 Core Fund.

- **Inflatierisico**

Definitie: het risico dat de waarde van de beleggingen en/of van de verplichtingen verandert door inflatie.

Kans en impact van dit risico: het bestuur acht de kans van een sterk oplopende inflatie vrij klein. Zonder beheermaatregelen zal 1% extra inflatie de dekkingsgraad met 1% doen dalen indien volledige toeslag wordt verleend.

Management respons:

- De toeslagverlening is gelimiteerd op 4%.
- Circa 50% van het vermogen is belegd in aandelen, onderhandse leningen en onroerend goed. Deze producten worden geacht op indirecte wijze bescherming te bieden tegen inflatie.

Residu risico: 1% extra inflatie doet de dekkingsgraad met circa 0,5% dalen.

Monitoring /Rapportering:

- De BAC monitort op jaarbasis. Aan het einde van een kalenderjaar wordt bij het opstellen van het beleggingsplan voor het volgende jaar gekeken naar de verwachte inflatieontwikkeling. Hierbij wordt ook naar marktverwachtingen voor inflatie en ECB-beleid gekeken.
- De adviserend actuaire rapporteert voor de laatste bestuursvergadering in een jaar het prijsindexcijfer per ultimo oktober, afgezet tegen de dan actuele dekkingsgraad, om de ruimte voor toeslagverlening te kunnen beoordelen.

Bijsturingsmogelijkheden: Indien het inflatierisico als significant wordt beoordeeld kan de mate van inflatieafdekking via de beleggingen worden vergroot. De strategische noodzaak hiervoor wordt normaliter middels een ALM-studie onderzocht.

- **Valutarisico niet-euro beleggingen**

Definitie: het risico dat de waarde van de beleggingen in vreemde (dus niet-euro) valuta daalt door ongunstige wijzigingen in de valutakoersen.

Kans en impact van dit risico: dit risico speelt alleen aan de beleggingenkant omdat de verplichtingen volledig in euro's zijn. Circa 15% van het vermogen van het Pensioenfonds is belegd in vermogensbestanddelen in vreemde valuta. Een 20% koersdaling van deze niet-euro beleggingen resulteert zonder management respons in 3% daling van de dekkingsgraad. De kans op een waardedaling van meer dan 20% op jaarbasis acht het bestuur klein, onder meer vanwege de spreiding over meerdere vreemde valuta's.

Management respons:

- Gegeven de investment beliefs hanteert het bestuur als doelstelling voor het valutabeleid een minimalisatie van de impact van valutaschommelingen op de dekkingsgraad. Derhalve is gekozen voor het waar mogelijk afdekken van het valutarisico.
- Aandelen: er is gekozen voor een volledige afdekking van de vreemde valuta van ontwikkelde landen in de aandelenportefeuille. De keuze voor het volledig afdekken van de vreemde valuta van ontwikkelde landen komt voort uit de overtuiging dat op de lange termijn geen risicopremie bestaat voor deze valuta en dat het risico kostenefficiënt kan worden afgedekt. Uitzondering hierop zijn kleine valuta (zoals de NZD en de ILS) die uit efficiëntie overwegingen niet worden afgedekt en valuta die zijn gerelateerd aan de euro (zoals de DKK). Daarnaast heeft het bestuur gekozen om vreemde valuta van opkomende landen niet af te dekken. Dit komt doordat deze valuta veelal niet kostenefficiënt kunnen worden afgedekt. Voor het afdekken van valuta van opkomende landen liggen de kosten veelal 50 tot 100 basispunten hoger dan de afdekking van valuta van ontwikkelde landen. Daarnaast toont onderzoek aan dat een deel van het rendement op deze categorie komt door de appreciatie van de valuta (oftewel hier is wel een risicopremie te verdienen).
- Staatsobligaties: zijn volledig in euro's, hoewel volgens de ABTN 15% van de vastrentende waarden in andere valuta mag worden belegd.
- Bedrijfsobligaties: zijn volledig in euro's, hoewel volgens de ABTN 15% van de vastrentende waarden in andere valuta mag worden belegd.
- Onroerend goed: grotendeels in euro's. Uitzondering op de volledige afdekking van de vreemde valuta van ontwikkelde landen is het niet afdekken van vreemde valuta in de vastgoedportefeuille. Deze keuze komt voort uit de overtuiging dat de valuta in deze portefeuille een sterke samenhang met de euro vertonen. Daar komt bij dat de financiering van dit vastgoed veelal in dezelfde valuta plaatsvindt en/of dat de kasstroom uit het vastgoed in euro luidt, wat het valutarisico enigszins kan beperken.

Residu risico: 20% koersdaling van de niet afgedekte vreemde valuta's doet de dekkingsgraad met bijna 1% dalen.

Monitoring / Rapportering:

- Northern Trust, die de valuta-overlay binnen het aandelenfonds verzorgt, heeft een actueel exposure-overzicht van alle valuta's. De valuta's die volgens het mandaat afgedekt dienen te worden, worden door middel van valutacontracten afgedekt.
- BAC en bestuur monitoren de ontwikkeling van de valuta-afdekking aan de hand van de rapportages van Northern Trust.

Bijsturingsmogelijkheden:

- Indien nodig wordt in overleg getreden met Northern Trust.

Liquiditeitsrisico's

Definitie: het risico dat bepaalde financiële producten of rechten niet tijdig en / of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, dan wel een zodanige bijstorting vragen dat het Pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

▪ **Mismatch risico**

Definitie: het risico dat het Pensioenfonds op korte termijn niet tijdig kan voldoen aan haar verplichtingen door een mismatch aan operationele cashflows, te weten de premievorderingen op de Vennootschap, een eventuele bijstorting in de LDI-portefeuille, of capital calls op aangegane beleggingscommitments.

Kans en impact van dit risico: het Pensioenfonds heeft jaarlijks circa € 8 miljoen aan liquide middelen nodig voor de pensioenuitkeringen. Dit betreft 42% van het vermogen. De maandelijkse pensioenuitkeringen zijn gelijk aan ongeveer 90% van de maandelijkse premie-instroom. De maandelijkse inkomsten/uitgaven op basis van capital calls (commitments) variëren. Het Pensioenfonds kan echter een groot deel van de beleggingen zeer snel liquide maken, namelijk 59% van de beheerde fondsen op weekbasis en nog eens 16% op maandbasis. De fondsen bij Northern Trust (€ 67 mln) en bij Robeco (€ 153 mln) zijn dagelijks te verhandelen, de obligatiefondsen bij M&G (€ 153 mln) maandelijks. Daardoor is de kans op dit risico minimaal. Alleen de vastgoedfondsen bij CBRE (€ 4 mln) en bij M&G (€ 55 mln) zijn illiquide. Ze zijn slechts één keer per jaar en dan veelal uitsluitend tegen een discount te verhandelen.

Management respons:

- De premies vanuit de Vennootschap worden op maandbasis voldaan.
- Het Pensioenfonds heeft in de beleggingsstructuur de illiquide beleggingen beperkt tot een omvang die niet significant is ten opzichte van de liquiditeitsbehoefte.
- Aangegane beleggingscommitments worden tot aan de call liquide gehouden, regelmatig wordt nagegaan wanneer capital calls verwacht kunnen worden.
- Op jaarbasis wordt een liquiditeitsplanning opgesteld die elke maand wordt gemonitord en bijgesteld.
- Het Pensioenfonds houdt een buffer kasgeld aan die altijd minimaal € 2 miljoen bedraagt.

Residu risico: vrijwel nihil. Van het belegd vermogen is meer dan 59% binnen een week te gelde te maken.

Monitoring/Rapportering: maandelijkse monitoring en rapportering van de liquiditeitssituatie door de BSG.

Bijsturingsmogelijkheden: liquide beleggingen te gelde maken en zodanige aanpassing van de beleggingsstructuur dat de hoeveelheid illiquide beleggingen verder wordt teruggebracht.

▪ **Kredietrisico / tegenpartijrisico derivaten, fondsen en mandaten**

Definitie: het niet of niet tijdig in liquide middelen kunnen omzetten van de marktwaarde van derivaten, fondsen en mandaten doordat de tegenpartij de aangegane verplichtingen niet nakomt.

Kans en impact van dit risico: bij het Pensioenfonds gaat het om:

- Renteswaps Robeco: de rentegevoeligheid van de swaps in het deel van IFF in het Robeco LDI fonds is circa € 300.000, bij een 0,25% rentewijziging geeft dit een waardeverandering van circa € 7,5 miljoen zijnde 1,9% van de dekkingsgraad. Ten aanzien van de renteswaps wordt het risico zeer klein geacht omdat de clearing van de swaps centraal plaatsvindt via het goed gekapitaliseerde clearing house LCH Clearnet. In de geschiedenis is nog nooit een clearing house failliet gegaan. Bovendien moeten beide partijen bij de transactie collateral storten en dienen de verliezende partijen onmiddellijk (dagelijks) bij te storten.

c

- Valutatermijncontracten Northern Trust: heeft geen impact op de liquide middelen aangezien dit binnen het fonds wordt geregeld. Indien liquiditeit benodigd is, wordt daar de cash binnen het beleggingsfonds voor aangewend.
- Fondsen: dit betreft Northern Trust (€ 67 mln, zijnde 13% van de totale portefeuille), Robeco (€ 153 mln, zijnde 35% van de totale portefeuille), M&G (€ 208 mln, zijnde 48% van de totale portefeuille) en CBRE (€ 4 mln, zijnde 1% van de totale portefeuille). Gezien de omvang van de bedragen is de impact groot. De kans dat deze fondsen niet liquide gemaakt kunnen worden is echter zeer gering omdat Northern Trust, M&G (obligatiedeel) en Robeco de onderliggende stukken zelf niet bezitten. Indien zij failliet zouden gaan, kan de curator daar nog altijd bij. Wat betreft CBRE en M&G (vastgoeddeel) is sprake van onderliggend onroerend goed, hoewel deels gefinancierd met vreemd vermogen.
- Mandaten en custodians zijn niet van toepassing voor het Pensioenfonds.

Management respons:

- Keuze voor een EUR hedged fonds voor het wereldwijde aandelenfonds waarbij het tegenpartijrisico binnen het fonds wordt beheerst.
- Keuze voor verschillende fondsen om concentratiegraad te beperken.
- Selectie van fondsen waarin wordt belegd op grond van kwaliteitseisen en volgens een selectieproces zoals vastgelegd in de ABTN. Daarbij vindt ook een toets plaats via de adviseur van de BAC.
- Jaarlijkse controle ISAE 3402 verklaringen van Robeco, Northern Trust en CBRE. Bij M&G, dat geen ISAE 3402 verklaring heeft, vindt controle plaats aan de hand van het jaarverslag, presentatiemateriaal, gesprekken met het fund management. Indien geen adequate rapportages voorhanden zijn, kunnen leden van de BAC een onderzoek uitvoeren om processen en werkwijzen aan te passen.

Residu risico: vrijwel nihil.

Monitoring/Rapportering: maandelijke rapportage door de BSG van de vermogenscategorieën.

Bijsturingsmogelijkheden: verandering van beleggingsstructuur en van beheerders.

Verzekeringsrisico's

▪ **Langlevenrisico**

Definitie: het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld wordt verondersteld bij het vaststellen van de pensioenpremies en de voorziening pensioenverplichtingen waardoor het Pensioenfonds op termijn niet meer aan alle verplichtingen kan voldoen.

Kans en impact van dit risico: gemiddeld 1 jaar langer doorleven van de deelnemers impliceert dat de dekkingsgraad daalt met circa 5%. De kans dat dit risico zich voordoet is groot gezien de gemiddelde leeftijdsstijging van de bevolking over de afgelopen decennia.

Management respons: geleidelijke ophoging van de voorzieningen op grond van de meest actuele sterftetafels van het actuarieel genootschap (die elke twee jaar worden herzien) en aanvullende berekeningen van de actuaris. Daardoor vindt correctie plaats op basis van de cijfers voor het werkende deel van de bevolking (dat doorgaans langer leeft dan het niet werkende deel van de bevolking) en op grond van IFF-salarisgegevens (omdat de gemiddelde leeftijd van overlijden blijkt toe te nemen naarmate het salaris hoger is).

Residu risico: Het langlevensrisico is te kwantificeren, maar dit is tot op heden niet gebeurd omdat het niet af te dekken is. Ruwweg kan gesteld worden dat het risico ongeveer even groot is als het aandelenrisico van het Pensioenfonds.

Monitoring/Rapportering: de actuaris berekent periodiek, maar tenminste bij een aanpassing van de overlevingstafels, de ervaringssterfte zodat vastgesteld kan worden of de voorziening aanpassing behoeft.

Bijsturingsmogelijkheden: de voorziening bijstellen, overgaan tot volledige herverzekering, keuze voor een andere pensioenstructuur (DC/ levensverwachtingsaanpassingsmechanisme), of ophoging van de pensioenleeftijd.

▪ **Arbeidsongeschiktheidsrisico**

Definitie: het risico dat het Pensioenfonds verliezen lijdt als gevolg van claims op verleende arbeidsongeschiktheidsdekkingen aan deelnemers.

Kans en impact van dit risico: op grond van ervaringscijfers van de afgelopen jaren, is vast te stellen dat zonder maatregelen het risico ongeveer 0,1% van de dekkingsgraad betreft.

Management respons: het risico is volledig overgenomen door de Vennootschap die daartoe bij een derde partij een verzekering heeft afgesloten.

c

Residu risico: nihil

Monitoring/Rapportering: geen.

Bijsturingsmogelijkheden: niet van toepassing.

▪ **Overlijdensrisico/kortlevenrisico**

Definitie: het risico dat het Pensioenfonds verliezen lijdt als gevolg van claims op verleende overlijdensrisicoverzekeringen aan nabestaanden van deelnemers.

Kans en impact van dit risico: dit risico is herverzekerd.

Management respons: de keuze voor herverzekering.

Residu risico: nihil.

Monitoring/Rapportering: niet van toepassing.

Bijsturingsmogelijkheden: niet van toepassing.

Marktrisico's

▪ **Koersrisicozakelijke waarden**

Definitie: het risico dat door koersverliezen of tegenvallende rendementen op zakelijke waarden (o.a. aandelen en vastgoed) de solvabiliteit van het Pensioenfonds onder druk komt en de indexeringsambitie ongerealiseerd blijft.

Kans en impact van dit risico: de kans op waardedaling is ten tijde van instabiele markten groot. Circa 15% van het vermogen is belegd in aandelen en (strategisch) 15% in onroerend goed. Bij 10% koersdaling van de aandelen neemt de dekkinggraad af met 1,5%. Bij het onroerend goed is dat eveneens 1,5%, al is een dergelijke daling bij onroerend goed onwaarschijnlijker door het hogere directe rendement (huuropbrengsten).

Management respons:

- De beleggingen vinden plaats via fondsen. Zowel bij aandelen als onroerend goed is gekozen voor zeer gediversifieerde beleggingsfondsen met een brede spreiding.
- Beide portefeuilles bedragen elk niet meer dan 15% van het totaal belegd vermogen van het Pensioenfonds.
- Bij aandelen is gekozen voor het gebruik van indextrackers die dichtbij de index blijven.

Residu risico: ondanks de managementrespons blijft er nog een behoorlijk residurisico bestaan. Eens per drie jaar zal het verlies naar verwachting groter zijn dan € 10 miljoen ofwel 3% dekkinggraad.

Monitoring/Rapportering: de prestaties van portefeuilles worden op maandbasis gemonitord aan de hand van gegevens die de vermogensbeheerders zelf aanleveren en die een onafhankelijke partij vergelijkt met de benchmark.

Bijsturingsmogelijkheden: de aandelenfondsen kunnen op dagbasis worden afgestoten. Het onroerend goed is lastig bij te sturen omdat het illiquide is.

▪ **Spread risico's**

Definitie: het risico dat door koersverliezen of tegenvallende rendementen op obligaties de solvabiliteit van het Pensioenfonds onder druk komt en de indexeringsambitie ongerealiseerd blijft. Deze koersverliezen c.q. rendementen zijn voor deze risicocomponent specifiek te begrijpen als de "spread" ten opzichte van de risicovrije rente. Het risico van negatieve ontwikkelingen in de risicovrije rente is onderdeel van het renterisico.

Kans en impact van dit risico: 70% van het vermogen wordt belegd in obligaties, waarvan 30% in staatsobligaties en 70% in credits en onderhandse leningen. Bij 5% koersverlies of rendementsverlies, door downgrades van landen of defaults van bedrijven, neemt de dekkinggraad af met 2%. Een dergelijk koersverlies van 5% kan ontstaan wanneer de gemiddelde credit spread met 1% toeneemt.

Management respons:

- Binnen de portefeuille is een spreiding aangebracht tussen staats en credits / leningen. Bij de staatsobligaties is een selectie gemaakt van enkel triple A landen. Voor de credits / leningen is een spreiding aangebracht bij verschillende vermogensbeleggers (Robeco en M&G) en fondsen.
- Binnen de fondsen is gediversifieerd naar een groot aantal landen binnen Europa en naar sectoren.
- Er is gekozen voor senior leningen die bij een faillissement, na de autoriteiten, als eerste in aanmerking komen voor restitutie.

Residu risico: geen enkel individueel stuk omvat meer dan 5% van de portefeuillewaarde binnen het betreffende fonds (maar zal veelal beduidend minder zijn): het risico bij een default

is dus maximaal € 2,5 miljoen. Bij 60% recovery waarde zou default van een individueel stuk dus maximaal 0,4% dekkingsgraadverlies kunnen opleveren.

Monitoring/Rapportering: de prestaties van portefeuilles worden op maandbasis gemonitord aan de hand van gegevens die de vermogensbeheerders zelf aanleveren en die een onafhankelijke partij vergelijkt met de benchmark.

Bijsturingsmogelijkheden: bij tegenvallende performance kan het Pensioenfonds de allocatie veranderen. De M&G-portefeuille is op maandbasis te verhandelen en de Robeco-portefeuille op dagbasis.

Overige risico's balansbeheer

▪ **Concentratierisico**

Definitie: het risico dat de solvabiliteit van het Pensioenfonds onder druk komt als gevolg van te geringe spreiding van beleggingstitels over afzonderlijke landen, uitgevende instellingen/ondernemingen of valuta's.

Kans en impact van dit risico: het Pensioenfonds belegt enkel in fondsen. Die hebben zelf een maximum allocatie van 5% per issuer.

Alleen bij het Robeco LDI Fund is sprake van een concentratie op Nederland en Duitsland. Het Pensioenfonds heeft daar uit veiligheidsoverwegingen gekozen voor enkel triple A landen omdat dit nauwkeurig aansluit bij de waardeontwikkeling van de verplichtingen. De kans op wanbetaling door deze landen wordt als minimaal gezien. Het kredietrisico doordat andere landen door de crisis in gebreke zouden blijven bij terugbetalingen, weegt hier zwaarder dan het concentratierisico.

Management respons:

- Spreiding van beleggingen over verschillende fondsen.
- Binnen de fondsen vindt zowel geografische als sectorale spreiding plaats zodat er geen sprake is van een overmatige concentratie per sector of per land.

Residu risico: als gevolg van de hierboven beschreven maatregelen zeer gering.

Monitoring/Rapportering: maandelijks wordt gemonitord aan de hand van rapportages die de vermogensbeheerders aanleveren. Eén keer per jaar nodigt de BAC de vermogensbeheerders uit voor een gesprek waarbij onder andere wordt ingezoomd op de samenstelling van de afzonderlijke portefeuilles.

Bijsturingsmogelijkheden: de allocatie van en naar fondsen veranderen.

▪ **Actief beheer risico (negatieve performance versus benchmark)**

Definitie: het risico op verliezen ten opzichte van de geselecteerde benchmarks als gevolg van slecht selectiebeleid door de geselecteerde vermogensbeheerders.

Kans en impact van dit risico: dit risico speelt met name bij de obligaties en het onroerend goed, want bij aandelen is gekozen voor indextrackers. De omvang van het risico is gerelateerd aan de tracking error van de fondsen ten opzichte van de gekozen benchmarks.

Management respons: het Pensioenfonds hanteert bij de keuze van vermogensbeheerders een selectiemethode die is vastgelegd in de ABTN en speciaal aandacht besteedt aan de inrichting en stabiliteit van de organisatie van de beheerder, de kwaliteit en kwantiteit van de medewerkers, de inrichting van het beleggingsproces, het risicobeheerbeleid van de beheerder, en de historisch behaalde (out)performance. Daarbij wordt bovendien gebruik gemaakt van de research database van Towers Watson. Gemiddeld over een telkens opschuivende periode van 3 jaar dienen de vermogensbeheerders na aftrek van kosten een outperformance te realiseren.

Residu risico: Een schatting van de omvang van dit risico is circa € 2 a 2,5 miljoen op jaarbasis ofwel 1% dekkingsgraad. De kans hierop is bij normale marktomstandigheden kleiner dan 10%.

Monitoring/Rapportering: de prestaties van de vermogensbeheerders ten opzichte van de benchmark, worden in de maandelijkse rapportages gemonitord. In geval van wijzigingen bij de aangestelde beheerders wordt het Pensioenfonds hier via de adviseur van de BAC van op de hoogte gebracht.

Bijsturingsmogelijkheden: beleggingen verplaatsen naar andere vermogensbeheerders.

▪ **Settlement risico effectentransacties en derivatentransacties (operationeel)**

Definitie: het risico op verlies van waarden doordat transacties niet of niet conform contract worden afgewikkeld door custodians, brokers, banken, clearing-instituten e.d.

Kans en impact van dit risico: dit risico is door het selecteren van een EUR hedged fonds niet meer relevant (qua derivatentransacties) voor het pensioenfonds. Met betrekking tot transacties van beleggingsfondsen kan mogelijk nog een settlement risico bestaan.

Management respons: BSG controleert de banktransacties.

Residu risico: omdat maandelijks wordt gecontroleerd betreft het residurisico maximaal 1 maand rentederving, zijnde € 80.000.

Monitoring/Rapportering: er vindt geen specifieke rapportage plaats op dit risico, maar transactieverschillen blijken uit de maandrapportage van het Pensioenfonds.

Bijsturingsmogelijkheden: een extra paar ogen de banktransacties laten controleren.

▪ **Effectenleen**

Definitie: het risico op verlies van waarden doordat effecten zijn uitgeleend en teruglevering niet conform contract plaatsvindt of dat het Pensioenfonds een verlies lijdt op onderpand dat uitgaat boven de vergoeding voor het uitlenen van effecten.

Kans en impact van dit risico: Dit risico is na de verkoop van de fondsen van BlackRock en de aankoop van de fondsen van Northern Trust (zonder effectenleen) niet meer van toepassing.

Management respons: Er is gekozen voor fondsen zonder effectenleen.

Residu risico: geen.

Monitoring/Rapportering: niet van toepassing.

Bijsturingsmogelijkheden: niet van toepassing.

▪ **Operationeel: kasstromen VPV**

Definitie: het risico op onjuiste inrichting van de renteafdekking of een groter renterisico als gevolg van fouten in het kasstromenprofiel van de verplichtingen, inclusief fouten als gevolg van het gebruik van niet of niet volledig bijgewerkte kasstroomprofielen.

Kans en impact van dit risico: de impact van het risico is volledig afhankelijk van de aard van de fouten. Grotere fouten zullen snel opvallen. De kans is niet te kwantificeren.

Management respons: op kwartaalbasis wordt de kasstroomberekening gecontroleerd door een actuaaris.

Residu risico: klein maar lastig te kwantificeren.

Monitoring/Rapportering: jaarlijkse certificering.

Bijsturingsmogelijkheden: extra controles inbouwen.

▪ **Operationeel: dataverkeer & procesbeschrijvingen**

Definitie: het risico op verkeerd instrueren of uitvoeren van herbalancerings, betalingsverplichtingen of andere geldstromen door fouten in dataprocessen en/of procesinrichtingen en controles.

Kans en impact van dit risico: dit risico is lastig te kwantificeren en volledig afhankelijk van het aantal en de omvang van de transacties.

Management respons: bij grotere transacties is de voorzitter van de BAC betrokken.

Residu risico: klein en lastig te kwantificeren.

Monitoring/Rapportering: op weekbasis komt de voortgang van in gang gezette mutaties in de geldstroom aan de orde binnen de FMC. Voorts monitoren BAC en bestuur aan de hand van de maandrapportage.

Bijsturingsmogelijkheden: toezicht intensiveren.

▪ **Operationeel: mandatering vermogensbeheerders conform beleggingsplan**

Definitie: het risico op beleggingsexposures die afwijken van het vastgestelde beleid doordat in de contracten met vermogensbeheerders andere of ruimere benchmarks worden toegestaan dan vastgelegd in het strategisch beleid.

Kans en impact van dit risico: het bruto risico op te ruime of verkeerde opdrachten is lastig te kwantificeren.

Management respons: om afwijkingen te voorkomen worden de contracten voor ondertekening (door de voorzitter van de BAC en de penningmeester van het bestuur) ook nog eens gecontroleerd door de BAC, de adviseur van de BAC, en de jurist van de Vennootschap.

Residu risico: vrijwel nihil.

Monitoring/Rapportering: na ondertekening van het contract vindt verder geen monitoring of rapportering plaats buiten de reguliere vermogensbeheerrapportages.

Bijsturingsmogelijkheden: controleprocedure verder uitbreiden.

▪ **Operationeel: transacties door vermogensbeheerders in strijd met richtlijnen**

Definitie: Het risico op beleggingsexposures die afwijken van het vastgestelde beleid doordat vermogensbeheerders voor rekening van het Pensioenfonds transacties aangaan die niet zijn toegestaan binnen de afgesloten contracten of fondsreglementen.

Kans en impact van dit risico: het bruto risico op afwijkingen van het beleid is lastig te kwantificeren.

c

Management respons: door een zorgvuldige selectie van vermogensbeheerders worden onbetrouwbare partijen al bij voorbaat uitgesloten. Vanuit de BAC worden jaarlijks de ISAE 3402 verklaringen van de vermogensbeleggers doorgenomen om na te gaan of partijen intern hun organisatie goed hebben ingericht. Waar zo'n verklaring niet aanwezig is, wordt geaudit in de vorm van een werkbezoek. Tot slot worden, ter controle, in de jaarlijkse gesprekken met de vermogensbeheerders de portefeuilles afzonderlijk doorgelopen.

Residu risico: vrijwel nihil.

Monitoring/Rapportering: gebeurt aan de hand van de jaarlijkse ISAE 3402 verklaring.

Bijsturingsmogelijkheden: van vermogensbeheerder veranderen.

Risicobeleid – Niet-financiële risico's

Overzicht niet-financiële risico's

Het IFF Pensioenfonds heeft conform de FIRM-methode, de niet-financiële risico's ingedeeld in 7 categorieën. In 2018 zijn deze risico's en hun sub-risico's aan de hand van scenario's uitgebreid geanalyseerd. Bruto kans en impact zijn bepaald op een schaal van 1 tot en met 5 (waarbij een hoger getal staat voor een grotere kans c.q. een grotere impact).

Op grond daarvan zijn de beheersmaatregelen in kaart gebracht (zie het de matrix aan het einde van dit hoofdstuk). Vervolgens heeft het bestuur beoordeeld of netto kans en impact acceptabel zijn. Voor een aantal risico's (Uitbesteding, IT, Integriteit) zijn separate beleidsstukken opgesteld die eveneens aan deze ABTN zijn toegevoegd.

De groep "integriteitsrisico's" sluit volledig aan bij de door de DNB voorgeschreven SIRA analyse

Omgeving	Operationeel	Uitbesteding
1. Marktverhouding / concurrentie	1. Verwerking - Pensioenbeheer	1. Continuïteit – Pensioenbeheer
2. Afhankelijkheid	2. Verwerking – Vermogensbeheer	2. Continuïteit - Vermogensbeheer
3. Reputatie	3. Verwerking - Bestuursondersteuning	3. Continuïteit - Bestuursondersteuning
4. Ondernemingsklimaat	4. Opdrachtaanvaarding	4. Integriteit – Pensioenbeheer
	5. Aansluiting	5. Integriteit – Vermogensbeheer
	6. Informatie	6. Integriteit - Bestuursondersteuning
	7. Kosten	7. Kwaliteit – Pensioenbeheer
	8. Productontwikkeling	8. Kwaliteit – Vermogensbeheer
		9. Kwaliteit - Bestuursondersteuning

IT	Integriteit	Juridisch	Governance
1. Aanpasbaarheid	1. Witwassen	1. Wetgevingsrisico	1. Continuïteit bestuur
2. Toegang - Pensioenbeheer	2. Terrorismefinanciering	2. Contract	2. Geschiktheid bestuur
3. Toegang – Vermogensbeheer	3. Omzeiling sanctiewetgeving	3. Niet-contractuele rechten	
4. Toegang – Bestuursondersteuning	4. Omkoping	4. Niet-contractuele verplichtingen	
5. Betrouwbaarheid	5. Belangenverstrengeling	5. Procesrisico	
6. Beschikbaarheid	6. Ontduiking/ontwijking fiscale regelgeving		
	7. Cybercrime		
	8. Maatschappelijk onbetamelijk gedrag		
	9. Benadeling van derden		
	10. Fraude		
	11. Voorwetenschap		

1. Omgevingsrisico

Definitie: alle mogelijke gebeurtenissen waarin de MVSD (missie, visie, strategie of doelstellingen) negatief worden beïnvloed als gevolg van buiten het pensioenfonds komende veranderingen op het gebied van marktverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Het omgevingsrisico wordt onverdeeld in de volgende sub-risico's:

c

1a. Marktverhouding/Concurrentie: negatieve beïnvloeding van MVSD door activiteiten, acties en/of besluiten van andere (nieuwe) partijen op de markt van collectief pensioen die de marktpositie van het pensioenfonds beïnvloeden.

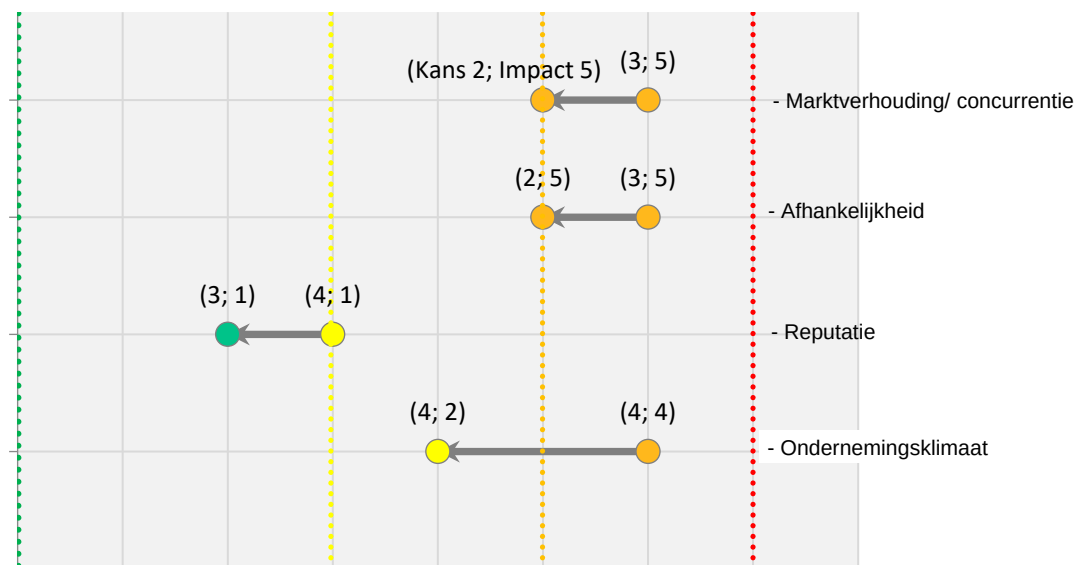
1b. Afhankelijkheid: negatieve beïnvloeding van MSDV door ontwikkelingen bij belanghebbenden (sponsor, vakbonden, deelnemers) die resulteren in conflicterende belangen met het pensioenfonds.

1c. Reputatie: negatieve beïnvloeding van MSDV door externe negatieve beeldvorming met impact op het pensioenfonds.

1d. Ondernemingsklimaat: negatieve beïnvloeding van MSDV door (structurele) veranderingen op het gebied van economie, beursklimaat, loon- en prijsontwikkeling, maatschappelijke en politieke opvattingen en technologie.

Inschatting risico door het bestuur:

(De pijl tussen de bolletjes geeft de verschuiving van bruto naar netto weer.)

Conclusie: 2 sub-risico's zijn zorgelijk, 1 is toelaatbaar en 1 is acceptabel.

2. Operationeel risico

Definitie: alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed als gevolg van ondoelmatige of onvoldoende doeltreffend ingerichte dan wel uitgevoerde processen.

Het operationeel risico wordt onderverdeeld in:

2a. Verwerking-Pensioenbeheer: negatieve beïnvloeding van MSDV door inadequaar administreren van transacties en gegevens; inadequate dienstverlening aan deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden en/of; inadequaar bepalen, doorberekenen en innen van premies, rente en kosten (denk aan: "geen premie, wel pensioen").

2b. Verwerking-Vermogensbeheer: negatieve beïnvloeding van MSDV door inadequaar administreren van transacties en gegevens; inadequaar bepalen, doorberekenen rente en kosten.

2c. Verwerking-Bestuursondersteuning: negatieve beïnvloeding van MSDV door inadequaar administreren van transacties en gegevens; inadequaar bepalen, doorberekenen rente en kosten.

2d. Opdrachtaanvaarding: negatieve beïnvloeding van MSDV door onvoldoende doelmatige en doeltreffende processen om te beoordelen of en onder welke voorwaarden het pensioenfonds een nieuwe of gewijzigde pensioenregeling kan uitvoeren (tariefsbepaling/onderhandeling over doorlopende of incidentele uitvoeringskosten / inhoudelijke toetsing contractuele voorwaarden, compliance aan wetgeving, etc.)

2e. Aansluiting: negatieve beïnvloeding van MSDV door een onvoldoende doelmatig of doeltreffend proces op het gebied van de aansluiting van deelnemers en/of werkgevers (verplichte deelneming).

2f. Informatie: negatieve beïnvloeding van MSDV door het, door (mede-) beleidsbepalers en verantwoordelijke managers, niet kunnen beschikken over cruciale informatie (tijdig, juist en volledig) voor het adequaat kunnen sturen en beheersen van de activiteiten waarvoor zij verantwoordelijk zijn en ter ondersteuning van adequate besluitvorming door het bestuur en managers.

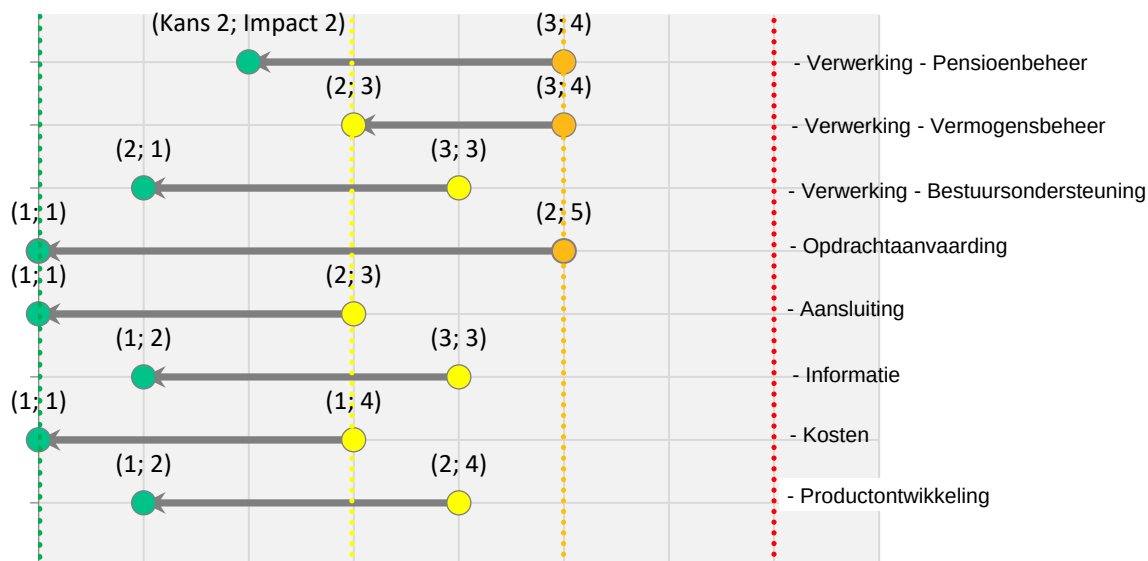
c

2g. Kosten: negatieve beïnvloeding van MSDV door de actuele of toekomstige (ontwikkeling in) kosten die onvoldoende kunnen worden gefinancierd uit de bestaande kostenvoorziening die is opgenomen in de technische voorzieningen of uit toekomstige bijdragen.

2h. Productontwikkeling: negatieve beïnvloeding van MSDV doordat het pensioenfonds pensioenproducten introduceert: die niet voldoen aan de eisen en wensen van sociale partners; die niet voldoen aan wet- en regelgeving; die onvoldoende rendabel zijn; die ongewenste risico's meebrengen voor het pensioenfonds en/of de verzekerden; die bij de introductie onvoldoende ondersteund kunnen worden door de processen, IT en medewerkers van de instelling (niet tijdig operationeel).

Inschatting risico door het bestuur:

(De pijl tussen de bolletjes geeft de verschuiving van bruto naar netto weer.)

Conclusie: 1 sub-risico is toelaatbaar en 7 zijn er acceptabel.

3. Uitbestedingsrisico

Definitie: alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed als gevolg van de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit die worden geschaad van aan derden uitbestede werkzaamheden, door derden ter beschikking gesteld personeel, en door derden ter beschikking gestelde apparatuur, systemen en software.

Het uitbestedingsrisico is onderverdeeld in:

3a. Continuïteit-Pensioenbeheer: negatieve beïnvloeding van MSDV door de continuïteit (van een deel) van de bedrijfsvoering van het pensioenfonds die in gevaar komt als gevolg van ontoereikende financiële soliditeit van de tegenpartij, niet-nakoming van de uitbestedingsovereenkomst of het beëindigen van de activiteiten door de uitbestedingspartner.

3b. Continuïteit-Vermogensbeheer: negatieve beïnvloeding van MSDV door de continuïteit (van een deel) van de bedrijfsvoering van het pensioenfonds die in gevaar komt als gevolg van ontoereikende financiële soliditeit van de tegenpartij, niet-nakoming van de uitbestedingsovereenkomst of het beëindigen van de activiteiten door de uitbestedingspartner.

3c. Continuïteit-Bestuursondersteuning: negatieve beïnvloeding van MSDV door de continuïteit (van een deel) van de bedrijfsvoering van het pensioenfonds die in gevaar komt als gevolg van ontoereikende financiële soliditeit van de tegenpartij, niet-nakoming van de uitbestedingsovereenkomst of het beëindigen van de activiteiten door de uitbestedingspartner.

3d. Integriteit-Pensioenbeheer: negatieve beïnvloeding van MSDV door het niet integer zijn van de bedrijfsvoering van de uitbestedingspartner. Hieronder valt het risico van het ongewenst omgaan met vertrouwelijke gegevens door de uitbestedingspartner.

3e. Integriteit-Vermogensbeheer: negatieve beïnvloeding van MSDV door het niet integer zijn van de bedrijfsvoering van de uitbestedingspartner. Hieronder valt het risico van het ongewenst omgaan met vertrouwelijke gegevens door de uitbestedingspartner.

c

3f. Integriteit-Bestuursondersteuning: negatieve beïnvloeding van MSDV door het niet integer zijn van de bedrijfsvoering van de uitbestedingspartner. Hieronder valt het risico van het ongewenst omgaan met vertrouwelijke gegevens door de uitbestedingspartner.

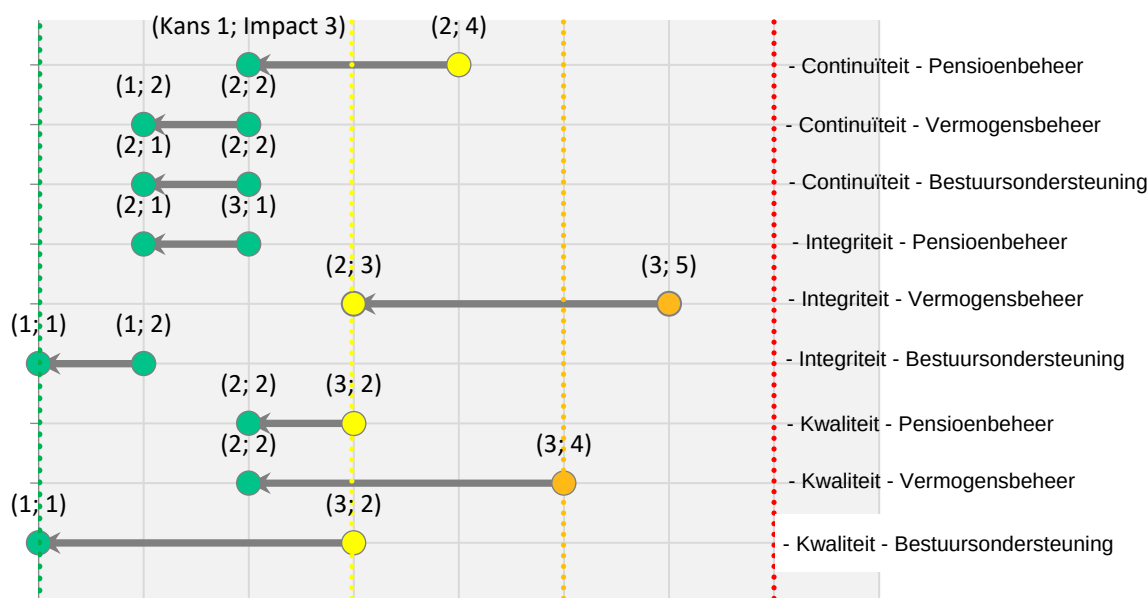
3g. Kwaliteit-Pensioenbeheer: negatieve beïnvloeding van MSDV door de door de uitbestedingspartner geleverde kwaliteit van de werkzaamheden die niet overeenstemt met de door het pensioenfonds gewenste kwaliteit dan wel het aan de belanghebbenden toegezegde kwaliteitsniveau.

3h. Kwaliteit-Vermogensbeheer: negatieve beïnvloeding van MSDV door de door de uitbestedingspartner geleverde kwaliteit van de werkzaamheden die niet overeenstemt met de door het pensioenfonds gewenste kwaliteit dan wel het aan de belanghebbenden toegezegde kwaliteitsniveau.

3i. Kwaliteit-Bestuursondersteuning: negatieve beïnvloeding van MSDV door de door de uitbestedingspartner geleverde kwaliteit van de werkzaamheden die niet overeenstemt met de door het pensioenfonds gewenste kwaliteit dan wel het aan de belanghebbenden toegezegde kwaliteitsniveau.

Inschatting risico door het bestuur:

(De pijl tussen de bolletjes geeft de verschuiving van bruto naar netto weer.)

Conclusie: 1 sub-risico is toelaatbaar en 8 zijn er acceptabel.

4. IT-risico

Definitie: alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed als gevolg van bedrijfsprocessen en informatievoorziening die onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT.

Het IT-risico is onderverdeeld in

4a. Aanpasbaarheid: negatieve beïnvloeding van MSDV door onvoldoende vermogen om bedrijfsprocessen, tegen acceptabele kosten en risico's, te veranderen aan interne en externe oorzaken (wet- en regelgeving, acquisitie, aanpassing pensioenregeling etc.).

4b. Toegang-Pensioenbeheer: negatieve beïnvloeding van MSDV door het niet toegankelijk zijn van informatie voor geautoriseerde gebruikers en/of het wel toegankelijk zijn van informatie voor niet-geautoriseerde gebruikers.

4c. Toegang-Vermogensbeheer: negatieve beïnvloeding van MSDV door het niet toegankelijk zijn van informatie voor geautoriseerde gebruikers en/of het wel toegankelijk zijn van informatie voor niet-geautoriseerde gebruikers.

4d. Toegang-Bestuursondersteuning: negatieve beïnvloeding van MSDV door het niet toegankelijk zijn van informatie voor geautoriseerde gebruikers en/of het wel toegankelijk zijn van informatie voor niet-geautoriseerde gebruikers

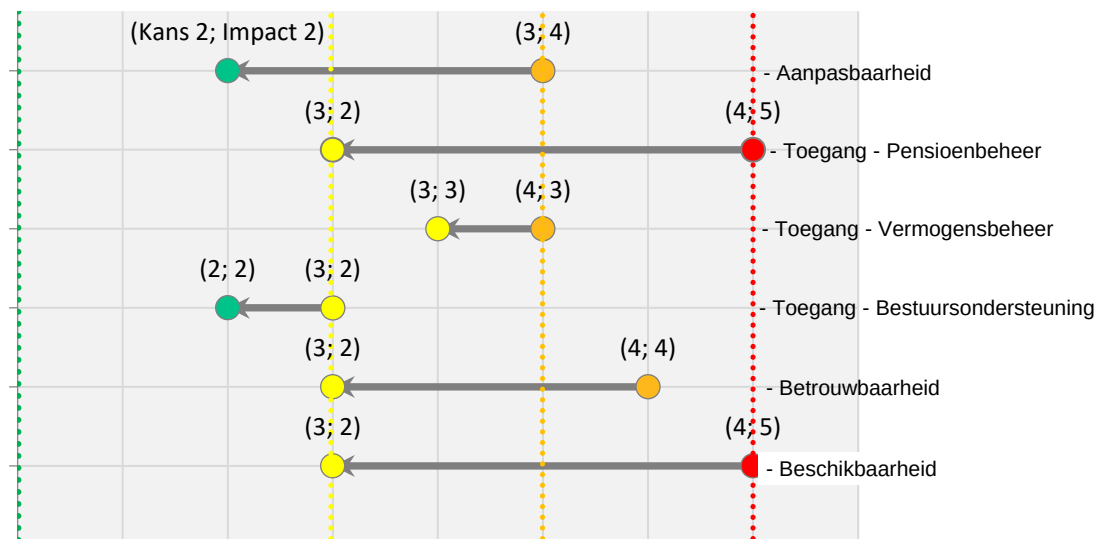
4e. Betrouwbaarheid: negatieve beïnvloeding van MSDV door het niet (tijdig) beschikken over juiste en volledige informatie als gevolg van IT-omgeving/processen.

c

4f. Beschikbaarheid: negatieve beïnvloeding van MSDV door de continuïteit van de (kritische) bedrijfsprocessen / de gehele instelling die in gevaar komt als gevolg van het niet beschikbaar zijn van de IT-infrastructuur (waaronder applicaties en systemen).

Inschatting risico door het bestuur:

(De pijl tussen de bolletjes geeft de verschuiving van bruto naar netto weer.)

Conclusie: 4 sub-risico's zijn toelaatbaar en 2 zijn er acceptabel.

5. Integriteitsrisico

Definitie: alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed als gevolg van het niet-integer of onethisch handelen of gedragen van de organisatie, het bestuur, de medewerkers of betrokken derden. Een en ander gerelateerd aan wettelijke normen, maatschappelijke opvattingen en door het pensioenfonds zelf gestelde normen.

Het integriteitsrisico is onderverdeeld in:

5a. Witwassen: negatieve beïnvloeding van MSDV door het ongewild betrokken raken van het pensioenfonds bij witwassen (door aangesloten werkgevers en deelnemers, door personen uit de eigen organisatie of door buitenstaanders via beleggingen van het fonds).

5b. Terrorismefinanciering: negatieve beïnvloeding van MSDV door het verrichten van handelingen van het pensioenfonds met natuurlijke personen en/of rechtspersonen die betrokken zijn bij (het financieren van) terrorisme of andere criminaliteit.

5c. Omzeiling sanctiewetgeving: negatieve beïnvloeding van MSDV door transacties die in strijd met de sanctieregelgeving worden uitgevoerd.

5d. Omkoping: negatieve beïnvloeding van MSDV door bestuurders of medewerkers van het pensioenfonds die worden omgekocht of anderen omkopen.

5e. Belangenverstrengeling: negatieve beïnvloeding van MSDV door persoonlijke belangen, of belangen uit persoonlijke netwerken en nevenfuncties van pensioenfondsbestuurders en medewerkers, die zich vermengen met de belangen van het pensioenfonds en het risico dat de belangen van uitbestedingspartners tegenstrijdig zijn aan de belangen van het pensioenfonds.

5f. Ontduiking/ontwijking fiscale regelgeving: negatieve beïnvloeding van MSDV doordat het pensioenfonds meewerkt aan oneigenlijk gebruik van fiscaal voordelige structuren.

5g. Cybercrime: negatieve beïnvloeding van MSDV door het in gevaar komen van de beschikbaarheid en continuïteit van de dienstverlening door computercriminaliteit.

5h. Maatschappelijk onbetamelijk gedrag: negatieve beïnvloeding van MSDV doordat het pensioenfonds bewust of onbewust overtredingen van wet of normen faciliteert of betrokken is bij dergelijke overtredingen

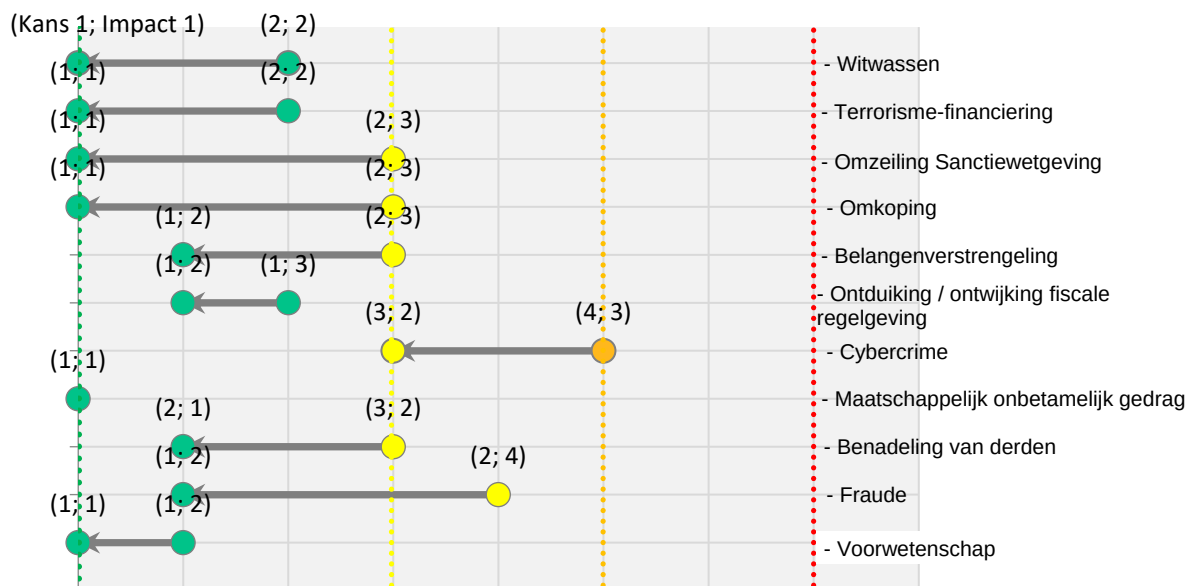
5i. Benadeling van derden: negatieve beïnvloeding van MSDV door derden die worden benadeeld door toedoen van het pensioenfonds of haar medewerkers

5j. Fraude: negatieve beïnvloeding van MSDV door (rechts-) personen die zaken anders voorstellen dan de werkelijkheid, met het doel het financieel bevoordelen van zichzelf of anderen, op een manier die in strijd is met de wet (anders dan de overige genoemde risico's).

5k. Voorwetenschap: negatieve beïnvloeding van MSDV door het bestuur of medewerkers van het pensioenfonds die misbruik maken van voorkennis over ontwikkelingen dan wel rechtspersonen.

Inschatting risico door het bestuur:

(De pijl tussen de bolletjes geeft de verschuiving van bruto naar netto weer.)

Conclusie: 1 sub-risico is toelaatbaar en 10 zijn er acceptabel.

6. Juridisch risico

Definitie: alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed als gevolg van het niet naleven van formele afspraken (contracten), niet contractuele verplichtingen en wet- en regelgeving.

Het juridisch risico is onderverdeeld in:

6a. Wetgevingsrisico: negatieve beïnvloeding van MSDV door het falen van het pensioenfonds om wet- en regelgeving (op tijd) te implementeren.

6b. Contract: negatieve beïnvloeding van MSDV door blootstelling aan bestaande en nieuwe pensioenreglementen en overeenkomsten.

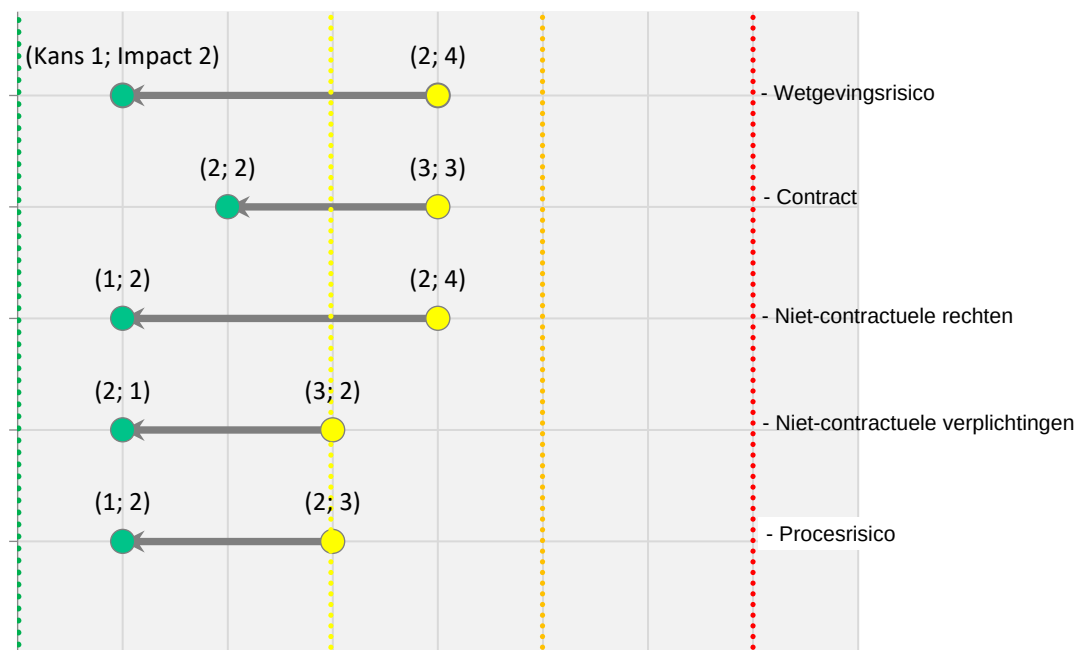
6c. Niet-contractuele rechten: negatieve beïnvloeding van MSDV doordat het fonds zijn niet contractuele rechten niet zeker stelt.

6d. Niet-contractuele verplichtingen: negatieve beïnvloeding van MSDV doordat het fonds zich niet aan de letter en de geest van de wet houdt.

6e. Procesrisico: negatieve beïnvloeding van MSDV doordat het fonds operationele of strategische fouten begaat bij het omgaan met geschillen.

Inschatting risico door het bestuur:

(De pijl tussen de bolletjes geeft de verschuiving van bruto naar netto weer.)

Conclusie: alle sub-risico's zijn acceptabel.

7. Governancerisico

Definitie: alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed doordat de continuïteit van het bestuur in gevaar komt of doordat de geschiktheid van het bestuur als geheel dan wel van individuele bestuursleden niet voldoende is of niet voldoende kan worden aangetoond.

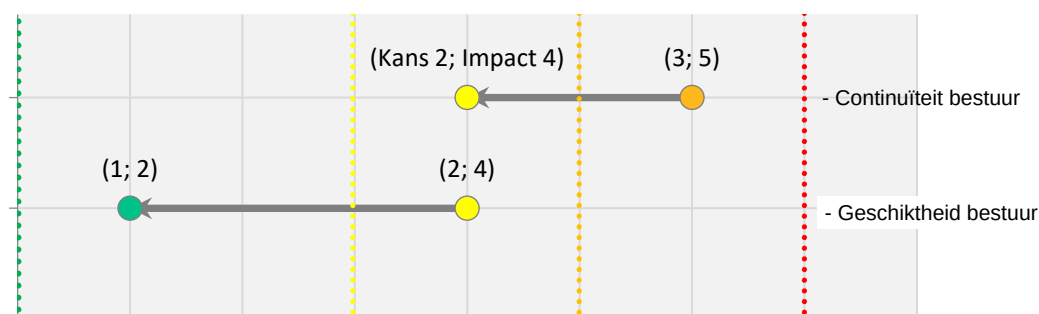
Het governancerisico is onderverdeeld in:

7a. Continuïteit bestuur: negatieve beïnvloeding van MSDV doordat de continuïteit van het bestuur in gevaar komt.

7b. Geschiktheid bestuur: negatieve beïnvloeding van MSDV door onvoldoende geschikte bestuurders dan wel het niet voldoende kunnen aantonen van de geschiktheid van bestuurders.

Inschatting risico door het bestuur:

(De pijl tussen de bolletjes geeft de verschuiving van bruto naar netto weer.)

Conclusie: 1 sub-risico's is toelaatbaar en 1 is er acceptabel.

Overzicht beheersmaatregelen

Nr.	Beheersmaatregel	Omgeving	Operationeel	Uitbesteding	IT	Integriteit	Juridisch	Governance
	Relevante beheersmaatregelen uitbestedingspartner, onderdeel van AO/IC van de organisatie en beschreven in de jaarlijkse ISAE3042 (bijvoorbeeld consequent toepassen 4-ogen principe) (Afgekort: AO-IC / ISAE uitbestedingspartner)	☐	☐	☒	☒	☒	☒	☐
	Relevante afspraken in uitbestedingsovereenkomst of Service Level Agreement (SLA) met uitbestedingspartner (Afgekort: SLA / Uitbestedingsovereenkomst)	☐	☒	☒	☐	☐	☒	☐
	Uitbestedingsbeleid / selectieproces uitbestedingspartners	☐	☒	☒	☒	☒	☒	☐
	Periodieke evaluatie uitbestedingspartners	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐
	Jaarlijkse accountantscontrole en certificering	☐	☒	☒	☐	☒	☒	☐
	Externe advisering / bestuursondersteuning	☒	☒	☒	☐	☒	☒	☒
	Geschiktheid-, deskundigheid- en betrouwbaarheidseisen bestuur	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒
	Periodieke zelfevaluatie bestuur*	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒
	Periodiek overleg met werkgever / sociale partners	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Kostenmonitoring / kostenbewustzijn	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
	Lidmaatschap pensioenfederatie*	☒	☐	☐	☐	☐	☒	☐
	Communicatie / transparantie richting deelnemers	☒	☐	☐	☐	☐	☒	☐
	Governance / adequate afvaardiging achterban*	☒	☐	☐	☐	☒	☐	☒
	Voorwaarden conform UVO (bijstorting / beëindiging / kosten)*	☐	☒	☐	☐	☐	☒	☐
	Pensioenregeling toetsen op uitvoerbaarheid	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐
	Functiescheiding binnen het bestuur*	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☒
	Digitale dossiervorming	☐	☒	☒	☐	☐	☐	☐
	Procuratieregeling / betalingsprocedures	☐	☐	☒	☐	☒	☐	☐
	Klachtenmonitoring*	☐	☒	☒	☐	☒	☐	☐
	Uitwijkprocedure / thuiswerk mogelijkheden	☐	☐	☒	☒	☐	☐	☐

c

Nr.	Beheersmaatregel	Omgeving	Operationeel	Uitbesteding	IT	Integriteit	Juridisch	Governance
	Controle van door werkgever opgegeven mutaties	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐
	Directe koppeling administratiesystemen uitvoerder en werkgever*	☐	☒	☒	☐	☐	☐	☐
	Jaarlijkse afstemming tussen uitvoerder en werkgever*	☐	☒	☒	☐	☐	☐	☐
	Gestructureerde informatiedeling	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐
	Periodieke evaluatie kostenvoorziening*	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐
	Kenmerken beleggingsbeleid	☒	☐	☐	☐	☒	☐	☐
	Periodieke beoordeling financiële gezondheid uitbestedingspartner*	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☒
	Back-up procedure	☐	☐	☒	☒	☐	☐	☐
	IT beleid van het pensioenfonds	☐	☐	☒	☒	☒	☐	☐
	Privacybeleid	☐	☐	☒	☒	☐	☐	☐
	Bewerkersovereenkomst	☐	☐	☒	☒	☐	☐	☐
	Beveiligde bestuurdersportal / vergaderomgeving	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐
	Geen persoonlijke e-mail adressen / professionele e-mailadressen*	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐
	Procedure datalekken*	☐	☐	☒	☒	☒	☐	☐
	Naleving van gedragscode uitbestedingspartij*	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☒
	Naleving van gedragscode pensioenfonds	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐
	Besluitvormingsproces (statuten)	☐	☒	☐	☐	☒	☐	☐
	Frequente screening aan sanctielijsten	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐
	Relevante bepalingen in integriteitsbeleid	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐
	Melding bij toezichthouder*	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☒
	Insiderregeling*	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☒
	Klokkenluidersregeling*	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☒
	MVB beleid (maatschappelijk verantwoord beleggen) / ESG beleid (environment, social, governance)	☐	☐	☒	☐	☒	☐	☐
	Consequent toepassen twee handtekeningen systeem / 4-ogen principe binnen het bestuur	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐
	Incidentenregeling*	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☒
	Beheerst beloningsbeleid*	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☒
	Training en opleiding van medewerkers pensioenfonds / uitbestedingspartners	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☒

c

Nr.	Beheersmaatregel	Omgeving	Operationeel	Uitbesteding	IT	Integriteit	Juridisch	Governance
	Klachten- en geschillenregeling	☒	☐	☒	☐	☒	☒	☐
	Periodieke evaluatie fondsdocumenten*	☐	☒	☐	☐	☐	☒	☒
	Hanteren van een jaarkalender*	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
	Structureel agenderen van actualiteiten*	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☒
	Periodieke evaluatie van contracten en overeenkomsten*	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐
	Juridische toetsing van contracten en overeenkomsten*	☐	☐	☒	☐	☐	☒	☐
	Boeteclausules in contracten en overeenkomsten	☐	☐	☒	☐	☐	☒	☐
	Aandacht voor zorgplicht richting deelnemers*	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
	Compliance programma / compliance officer	☐	☐	☐	☐	☒	☒	☒
	Aansprakelijkheidsverzekering bestuur*	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☒
	Zorgen voor excellente bedrijfsvoering (dekkingsgraad, kosten)	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Actief de ontwikkelingen in de pensioenwereld volgen	☒	☐	☐	☐	☐	☒	☐
	Aspirantenpool	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☒
	Mogelijkheid om externe bestuursleden aan te trekken	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Inrichting rapportages en monitoring (incl. look throughs)	☒	☒	☒	☒	☒	☐	☐
	Betrokkenheid gehele DB/volledige bestuur bij zaken	☐	☒	☐	☐	☒	☐	☐
	Beperking complexiteit	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐
	Periodiek overleg met elke uitbestedingspartner (min. 1x per jaar)	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐
	Funcitiescheiding externe partijen	☐	☐	☒	☐	☒	☐	☐
	Cultuur binnen het bestuur (open, direct, transparant, feedback)	☐	☐	☒	☐	☒	☐	☐
	Automatische i.p.v. handmatige processen	☐	☒	☐	☐	☒	☐	☐
	Bestuursmodel (incl. mogelijkheid externe bestuurders)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒

* Deze beheersmaatregelen zijn wel getroffen bij het IFF Pensioenfonds, maar niet expliciet genoemd bij het invullen van de beheersmaatregelen per risico.

Risicoregister

	Risico's	Monitoren & Risico inschatten c.q. meten	Wie rapporteert	Bijsturen	Risico rapportage c.q. bespreken
1.	Solvabiliteitsrisico (= het risico op een niet acceptabel dekkingsgraad verlies)	ALM studie/BSG	BAC	Wijzigen risicoprofiel	Maandelijks
Financiële risico's					
2.	Renterisico	Wekelijks	Rente-commissie	Wijzigen afdekking verplichtingen	Elke 14 dagen via mail aan het bestuur
3.	Inflatierisico	Jaarlijks	BAC	Toeslagverlening	Jaarlijks bij bespreken van het beleggingsplan
4.	Valutarisico niet-euro beleggingen	Maandelijks via valuta overlay / OG op Q basis	BAC	Termijncontracten maandelijks bij te sturen	Elke bestuursvergadering
Liquiditeitsrisico's					
5.	Liquiditeitsrisico	Maandelijks	Secretaris	Aanpassen beleggingsstructuur	Elke bestuursvergadering
6.	Kredietrisico/tegenpartij risico (derivaten)	Jaarlijks in beleggingsplan of bij verandering tegenpartij	BAC en Secretaris	Aanpassen beleggingsstructuur	Elke bestuursvergadering
7.	Kredietrisico/tegenpartij risico (fondsen en mandaten)	Jaarlijks in beleggingsplan of bij verandering tegenpartij	BAC	Aanpassen beleggingsstructuur	Elke bestuursvergadering
Verzekeringsrisico's					
8.	Langleven risico	Jaarlijks via het actuariel rapport	Actuaris voor Jaarwerk	Voorziening bijstellen, andere regeling	Jaarlijks in bestuursvergadering bij bespreken Jaarwerk
9.	Arbeidsongeschiktheids risico	Geen, is verzekerd door vennootschap		NVT	NVT
10.	Overlijdensrisico/kortlevenrisico	Risico is herverzekerd	Secretaris	Onderbrengen bij andere verzekeraar	Jaarlijks in bestuursvergadering
11.	Koersrisico zakelijke waarden	Maandelijks	BAC	Aanpassen beleggingen	Elke bestuursvergadering
12.	Spread risico's	Maandelijks	BAC	Allocatie aanpassen	Elke bestuursvergadering
Overige risico's balansbeheer					
13.	Concentratierisico	Kwartaals	BAC	Allocatie aanpassen	Jaarlijks bij bespreken van het beleggingsplan
14.	Actief beheer risico (negatieve performance vs BM)	Maandelijks	Secretaris met BAC	Aanstellen andere vermogensbeheerders	Elke bestuursvergadering
15.	Settlement risico effectentransacties en derivatentransacties (operationeel)	Jaarlijks via Audit Cie	Secretaris/penningmeester	Paar extra ogen die transactiever verschillen melden	per bestuursopdracht controle, jaarlijks door audit commissie
16.	Effectenleen	Kwartaal	BAC	Andere vermogensbeheerder	Jaarlijks in bestuursvergadering

c

17.	Operationeel: kasstromen VPV	Jaarlijks certificerend actuaris – kwartaal BSG	Certificerend en adviserend actuaris	Wijziging afdeckings-portefeuille	Elke BAC vergadering en jaarlijks in bestuurs-vergadering
18.	Operationeel: dataverkeer	Tweewekelijks	Secretaris en penning-meester	Intensief toezicht	Wanneer nodig aan het bestuur
19.	Operationeel: mandatering vermogensbeheerders conform beleggingsplan	Maandelijks via vermogens-beheerder	BAC en secretaris	Via liquiditeitenoverzicht	Elke bestuurs-vergadering
20.	Operationeel: transacties door vermogensbeheerders in strijd met richtlijnen	ISAE 3402 Rapportages	BAC	Veranderen van beheerder	Wanneer nodig direct aan het bestuur
Niet-financiële risico's					
21	Omgevingsrisico	Voortgangsgesprekken met sponsor	Dagelijks bestuur	Aanpassing pensioenregeling	Minimaal jaarlijks en zoveel vaker als opportuun
22	Operationeel risico	Per kwartaal (SLA) en jaarlijks (ISAE)	Dagelijks bestuur	Verandering van administrateur	jaarlijks
23	Uitbestedingsrisico	Jaarlijks	Dagelijks bestuur	Veranderen van contractspartij	Jaarlijks
24	IT risico	Jaarlijks	Dagelijks Bestuur	Veranderen van contractspartij	Jaarlijks
25	Integriteitsrisico	Jaarlijks (SIRA)	Dagelijks Bestuur	Veranderen van contractspartij	jaarlijks
26	Juridisch risico		Dagelijks bestuur		jaarlijks
27	Governancerisico	Jaarlijks (geschiktheids-matrix, opleidingsplan, zelfevaluatie)			Jaarlijks

BIJLAGE E: FINANCIËLE OPZET EN STURINGSMIDDELEN

In deze bijlage zijn de financiële opzet en sturingsmiddelen van het Pensioenfonds opgenomen. De middelen dienen om binnen de opzet aan het gestelde beleid als voormeld te voldoen.

1. Kerncijfers

In onderstaande tabel zijn de actuele kerncijfers betreffende de financiële opzet van het Pensioenfonds weergegeven:

Minimum vereist eigen vermogen	4,2%
Vereist eigen vermogen (nFTK)	116,0%
Bovengrens toeslagbeleid	124,1%
Feitelijke bijdrage werkgever (% van pensioengevende salarissom)	14%, maar ten minste zodanig dat de totale bijdrage (werkgeversbijdrage + werknemersbijdrage) gelijk is aan de gedempte kostendeekkende premie
Feitelijke deelnemersbijdrage (% van de pensioengrondslag)	2,5% per 1 januari 2020 en 3% per 1 juli 2020, jaarlijks per 1 juli met 0,5% groeiend naar 3,5% van de pensioengrondslag voor werknemers in dienst voor 1 januari 2003, en voor werknemers met wie bij indiensttreding na 31 december 2002 geen deelnemersbijdrage is afgesproken. 7% voor werknemers in dienst na 31 december 2002, met uitzondering van de beperkte groep die na deze datum in dienst is gekomen en waarvoor destijds geen deelnemersbijdrage is afgesproken.

2. Technische voorzieningen

Het Pensioenfonds stelt toereikende voorzieningen vast met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. De voorwaardelijke toeslagverlening maakt geen onderdeel uit van de pensioenverplichtingen.

Het Pensioenfonds voert de pensioenregeling uit conform het pensioenreglement. De pensioenaanspraken worden in beginsel in eigen beheer gehouden waarbij het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico is afgedekt bij een herverzekeraar.

De vaststelling van de technische voorzieningen geschiedt op basis van de volgende uitgangspunten:

- berekening vindt plaats op basis van de door DNB gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur;
- de grondslagen zijn gebaseerd op prudente beginselen inzake overlijden, arbeidsongeschiktheid en levensverwachting;
- de methodiek van vaststelling is van jaar op jaar consistent, tenzij juridische, demografische en/of economische omstandigheden zich hiertegen verzetten.

^c
De technische voorzieningen van het Pensioenfonds bestaan uit de voorzieningen pensioenverplichtingen.

De voorziening pensioenverplichtingen is gelijk aan:

- voor de actieve deelnemers de - op basis van prudente grondslagen vastgestelde - actuariële contante waarde van de over de verstreken dienstjaren verkregen pensioenaanspraken, inclusief de toegekende toeslagen;
- voor niet-actieve deelnemers de actuariële contante waarde van de verzekerde pensioenen, inclusief de tot balansdatum verstrekte toeslagen;

3. Actuariële grondslagen

De voorziening pensioenverplichtingen worden met ingang van 2015 gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Rentevoet	De per einde maand door DNB gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur).
Overlevingsgrondslagen	Prognosetabel AG2018 van het Actuarieel Genootschap, gecorrigeerd met ervaringssterfte volgens eigen onderzoek van het Pensioenfonds. Deze zijn in 2018 geactualiseerd.
Leeftijdsbepaling	Voor de bepaling van de leeftijd van de deelnemers wordt verondersteld dat zij geboren zijn op 1 juli van hun geboortejaar.
Partnerpensioen	De partnerfrequenties zijn de door WTW afgeleide frequenties op basis van CBS-gegevens uit 2016. Deze worden gehanteerd voor deelnemers die de pensioenleeftijd nog niet hebben bereikt. Vanaf de pensioenleeftijd wordt de werkelijke burgerlijke staat gehanteerd, het 'bepaalde partnersysteem'. Voor uitruilbaar partnerpensioen wordt op de pensioenleeftijd een partnerfrequentie van 100% verondersteld.
Wezenpensioen	Voor het wezenpensioen wordt tot de pensioenrichtdatum een opslag van 1% op de voorziening voor het latent partnerpensioen gehanteerd. In de premie geldt een opslag van 2,5% van de koopsommen voor het latent partnerpensioen.
Kostenvoorziening	Voor kosten wordt een opslag van 3% op de netto voorziening gehanteerd. De opslag is voldoende om in de situatie dat de premie-inkomsten wegvallen het Pensioenfonds gedurende 3 jaar in stand te houden en de verplichtingen vervolgens over te dragen aan een externe partij. Het onderzoek naar de toereikendheid van de kostenvoorziening is voor het laatst uitgevoerd in 2018 en zal iedere twee jaar worden vernieuwd.

Voor de bepaling van de premie worden naast bovenstaande grondslagen de volgende opslagen gehanteerd:

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Via de verzekeraar van IFF
Administratiekosten	De administratiekosten worden door IFF betaald.

4. Methodiek vaststelling flexibiliseringsfactoren

^c
De flexibiliseringsfactoren worden jaarlijks vastgesteld op basis van de omstandigheden per 30 september van het voorgaande jaar en zijn van toepassing voor het hele boekjaar. Voor de vaststelling van de factoren wordt uitgegaan van;

- De rentetermijnstructuur per 30 september
- De man-vrouw verhouding gewogen naar technische voorziening, in aanmerking nemende dat alleen de deelnemers worden meegenomen die daadwerkelijk van de flexibiliseringsmogelijkheid gebruik kunnen maken

5. Methodiek vaststelling minimaal vereist eigen vermogen

Het minimaal vereist eigen vermogen wordt één keer per jaar vastgesteld conform de in artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader Pensioenfondsen opgenomen berekeningswijze van het minimaal vereist eigen vermogen.

6. Vaststelling vereist eigen vermogen onder FTK volgens het standaardmodel DNB

Algemeen

Het Pensioenfonds stelt vooraf de beoogde minimale omvang van het eigen vermogen vast, die nodig wordt geacht om de solvabiliteit van het Pensioenfonds op langere termijn te waarborgen. De beoogde minimale omvang van het eigen vermogen en de solvabiliteitsopslag in de kostendekkende premie wordt vastgesteld op basis van het vereiste eigen vermogen onder het FTK volgens het standaardmodel van DNB.

Voor de jaarlijkse rapportage in de verslagstaten voor DNB toetst de waarmerkend actuaire van het Pensioenfonds achteraf of het bepaalde vereiste vermogen en de TV afgedekt worden door het aanwezige pensioenvermogen. De uitvoerend actuaire stelt het benodigde vereiste vermogen vast op basis van de richtlijnen van de toezichthouder volgens het FTK en de daarvan afgeleide richtlijnen binnen zijn organisatie, eveneens gebaseerd op het risicoprofiel van het belegde vermogen. Zijn methodiek houdt ook rekening met de ontwikkelingen op de financiële markten.

Het bestuur besteedt aandacht aan de rapportage in het kader van het FTK.

Vaststelling vereist eigen vermogen onder FTK volgens het standaardmodel DNB

Onder het FTK wordt het vereiste eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het Pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan de TV voor de onvoorwaardelijke toezeggingen¹.

Het vereist eigen vermogen wordt zodanig vastgesteld dat de effecten kunnen worden opgevangen in de volgende onmiddellijke veranderingen in de risicofactoren. Hierbij wordt uitgegaan van het standaardmodel²:

Renterisico (S1): het effect van het voor het Pensioenfonds in termen van netto verlies meest negatieve scenario van een rentestijging c.q. rentedaling op basis van door DNB voorgeschreven stijgings- en dalingsfactoren. Bij de berekening van S1 wordt uitgegaan van het strategische beleid, waarbij credits buiten beschouwing worden gelaten gezien de beperkte duratie;

Aandelen- en vastgoedrisico (S2): Het effect van een daling van de waarde van de beleggingen in:

aandelen ontwikkelde markten en beursgenoteerd vastgoed met 30% (S_{2A})

aandelen opkomende markten met 40% (S_{2B})

niet-beursgenoteerde aandelen met 40% (S_{2C}); en

¹ Artikel 132 in de Pensioenwet; artikel 127 in de Wet verplichte beroepspensioenregeling.

² Artikel 12 in het Besluit financieel toetsingskader Pensioenfondsen; artikel 24 in Regels op grond van het Besluit financieel toetsingskader Pensioenfondsen.

^c niet-beursgenoteerd vastgoed met 15% (S_{2D}) waarbij de waarde van de beleggingen wordt aangepast voor financiering met vreemd vermogen.

Valutarisico (S_3):

Het effect van een daling van de waarde van de beleggingen in andere valuta dan de euro met 20% voor valutarisico in ontwikkelde markten (S_{3A}) en 35% voor valutarisico in opkomende markten (S_{3B}). Bij de bepaling van het Vereist Eigen Vermogen per individuele valuta wordt er rekening gehouden met de 'net exposure', dat wil zeggen de gevoeligheid voor een daling in deze valuta ten opzichte van de euro, rekening houdend met eventuele valutahedges;

Grondstoffenrisico (S_4):

Het effect van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen (commodities) met 35%;

Kredietrisico (S_5):

Het effect van een stijging van de rentemarge voor het kredietrisico van het Pensioenfonds, afhankelijk van een ratingklasse¹:

- 0,60%-punt voor beleggingen met rating AAA, met uitzondering van Europese staatsobligaties
- 0,80%-punt voor beleggingen met rating AA
- 1,30%-punt voor beleggingen met rating A
- 1,80%-punt voor beleggingen met rating BBB; en
- 5,30%-punt voor beleggingen met rating BB en lager, alsook beleggingen zonder rating;

Bij de bepaling van de ratings wordt uitgegaan van de volgende methodiek:

- Indien rating agency Moody's een rating afgeeft, dan wordt deze gehanteerd;
- Indien rating agency Moody's geen rating afgeeft, dan wordt de rating van S&P gehanteerd;
- Indien rating agencies Moody's en S&P geen rating afgeven, dan wordt de rating van Fitch gehanteerd;
- Indien rating agencies Moody's, S&P en Fitch geen rating afgeven, dan wordt de rating van vermogensbeheerder M&G gehanteerd;
- Indien rating agencies Moody's, S&P en Fitch en vermogensbeheerder M&G geen rating afgeven, dan wordt rating BB of lager gehanteerd.

Verzekeringstechnisch risico (S_6)

Het vereiste vermogen voor verzekeringstechnische risico's wordt bepaald door het procesrisico, de onzekerheid in de sterftetrend (TSO) en de negatieve stochastische afwijkingen (NSA);

De buffer voor liquiditeitsrisico (S_7) wordt gesteld op 0%. Ter beheersing van dit risico vindt maandelijks monitoring en rapportering plaats.

De buffer voor concentratierisico (S_8) wordt gesteld op 0%, gebaseerd op de gedachte dat voor concentratierisico in het algemeen geldt dat beheersing belangrijker wordt geacht dan het opnemen van een extra buffer. Daarnaast geldt voor een geconcentreerde positie in Nederlandsen en Duitse staatsobligaties een beperkt risico aangezien sprake is van een hoge correlatie met de swaprente waartegen de pensioenverplichtingen worden verdisconteerd.

De buffer voor operationeel risico (S_9) wordt gesteld op 0%. Operationeel risico is voor pensioenfondsen onvermijdelijk maar is veelal lastig te kwantificeren. Dit risico wordt zoveel als mogelijk beperkt met behulp van contractuele overeenkomsten en vastlegging en uitvoering van

¹Zoveel mogelijk bepaald op basis van het oordeel van een gekwalificeerde derde partij.

c

procedures en controleprocessen (bij de uitvoerder maar ook bij externe partijen als de externe accountant/actuaris).

De buffer voor actief beheer risico (S10) wordt gesteld op 0%. Conform de handreiking van DNB wordt bij het actief beheer risico gekeken naar beursgenoteerde aandelen. Het fonds hanteert voor deze beleggingscategorie een passief beleggingsbeleid.

Het Vereist Eigen Vermogen per risicofactor is gelijk aan het absolute getal van de waardedaling van het eigen vermogen als gevolg van het scenario voor de desbetreffende risicofactor. Het Vereist Eigen Vermogen per risicofactor wordt vastgesteld op basis van het strategisch beleggingsbeleid.

Bij de samenvoeging van het Vereist Eigen Vermogen per risicofactor tot het totale Vereist Eigen Vermogen wordt uitgegaan van de volgende correlaties:

Indien het Vereist Eigen Vermogen voor renterisico is gebaseerd op een rentedaling:

Aandelen- en vastgoedrisico (S₂) en renterisico (S₁): 0,40

Tussen de risico's die zijn onderscheiden bij het aandelen en vastgoedrisico (S_{2a}, S_{2b}, S_{2c}, S_{2d}): 0,75

Renterisico (S₁) en kredietrisico (S₅): 0,40

Aandelen- en vastgoedrisico (S₂) en kredietrisico (S₅): 0,50

Tussen de risico's die zijn onderscheiden bij het valutarisico (S₃):

0,50 tussen valuta in ontwikkelde markten

0,75 tussen valuta in opkomende markten

0,25 tussen valuta in ontwikkelde markten en valuta in opkomende markten

Tussen de overige risico's: 0

Indien het Vereist Eigen Vermogen voor renterisico is gebaseerd op een rentestijging:

Aandelen- en vastgoedrisico (S₂) en renterisico (S₁): 0

Tussen de risico's die zijn onderscheiden bij het aandelen en vastgoedrisico (S_{2a}, S_{2b}, S_{2c}, S_{2d}): 0,75

Renterisico (S₁) en kredietrisico (S₅): 0

Aandelen- en vastgoedrisico (S₂) en kredietrisico (S₅): 0,50

Tussen de risico's die zijn onderscheiden bij het valutarisico (S₃):

0,50 tussen valuta in ontwikkelde markten

0,75 tussen valuta in opkomende markten

0,25 tussen valuta in ontwikkelde markten en valuta in opkomende markten

Tussen de overige risico's: 0

De effecten S₁ tot en met S₆ worden vervolgens gecombineerd aan de hand van de volgende formule:

$$\sqrt{(S_1^2 + S_2^2 + 2 * 0,4 * S_1 * S_2 + S_3^2 + S_4^2 + S_5^2 + 2 * 0,40 * S_1 * S_5 + 2 * 0,50 * S_2 * S_5 + S_6^2 + S_7^2 + S_8^2 + S_9^2 + S_{10}^2)}$$

waarbij

$$S_2^2 = S_{2a}^2 + S_{2b}^2 + S_{2c}^2 + S_{2d}^2 + 2 * 0,75 * (S_{2a} * S_{2b} + S_{2a} * S_{2c} + S_{2a} * S_{2d} + S_{2b} * S_{2c} + S_{2b} * S_{2d} + S_{2c} * S_{2d})$$

en

$$S_3^2 = \sqrt{S_{3A}^2 + S_{3B}^2 + 2 * 0,25 * S_{3A} * S_{3B}}$$

$$S_{3A}^2 = \sqrt{\sum_i S_{3(i)}^2 + \sum_{i,j \ i \neq j} 0,50 * S_{3(i)} * S_{3(j)}}$$

$$S_{3B}^2 = \sqrt{\sum_k S_{3(k)}^2 + \sum_{k,l \ k \neq l} 0,75 * S_{3(k)} * S_{3(l)}}$$

Hierbij geeft 0,5 de correlatie weer tussen het renterisico (S1) enerzijds en het aandelen- en vastgoedrisico (S2) anderzijds. De correlaties tussen de risico's die onderdeel uitmaken van het aandelen- en vastgoedrisico bedragen 0,75. Voor alle overige onderlinge verbanden zijn de correlaties op nul gesteld. Derhalve wordt ervan uitgegaan dat deze risico's onafhankelijk van elkaar optreden. Het vereist eigen vermogen wordt bepaald aan de hand van een iteratief proces.

6. Vaststelling beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad wordt vastgesteld als het 12-maands voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraad, zijnde de marktwaarde van het vermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen.

7. Premiebeleid

In deze paragraaf wordt het premiebeleid van het Pensioenfonds beschreven. In de Pensioenwet is een minimale kostendeekkende premie vastgesteld. De feitelijke premie is vastgesteld door cao-partijen.

Hieronder wordt eerst de kostendeekkende premie omschreven en daarna de feitelijke premie.

7.1. Kostendeekkende premie

Volgens de Pensioenwet dienen de kosten van pensioeninkoop als onderdeel van de kostendeekkende premie te worden vastgesteld op basis van dezelfde grondslagen als waarmee de marktwaarde van de voorziening pensioenverplichtingen wordt vastgesteld.

De zuiver kostendeekkende premie

De zuivere kostendeekkende premie voor het toegezegde pensioen wordt vastgesteld conform de normen van de DNB voor de kostendeekkende premie voor toegezegd pensioen zonder een ambitie om toeslag te verlenen. De zuivere kostendeekkende premie bestaat uit de volgende componenten:

- a. De actuariel benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke pensioenen. Het gaat hierbij om de volgende elementen:
  - de in dat jaar benodigde actuariële koopsom voor de opbouw van de pensioenen (voor actieve en arbeidsongeschikte deelnemers) in dat jaar, zoals vastgesteld door de actuaris op basis van de in deze actuariële nota vermelde actuariële grondslagen (inclusief de opslag excasso om de kostenvoorziening op peil te houden) ;
  - de in dat jaar benodigde premie voor het overlijdensrisico;
- b. De, aan het risicoprofiel van het Pensioenfonds gerelateerde, benodigde solvabiliteitsopslag voor het, bij de onder a. genoemde actuariële premie (aangroei van de onvoorwaardelijke onderdelen), behorende vereist eigen vermogen;
- c. Een opslag voor uitvoeringskosten waarvoor niet binnen de TV is gereserveerd. Aangezien de werkgever de uitvoeringskosten van het fonds voldoet, is deze opslag nihil..

De inkoop van de onvoorwaardelijke pensioenen wordt bepaald op basis van de rentetermijnstructuur en de overige actuariële grondslagen per 31 december van het voorgaande jaar.

Gedempte kostendeekkende premie

c

De gedempte kostendekkende premie bestaat uit dezelfde componenten als genoemd onder de zuivere kostendekkende premie. Bij de vaststelling van de gedempte kostendekkende premie wordt uitgegaan van de 36-maands voortschrijdend gemiddelde rentetermijnstructuur. De periode van 36 maanden eindigt per 31 december van het voorgaande boekjaar. Wanneer bij de raming van de premie gedurende het voorgaande boekjaar nog niet alle rentetermijnstructuren bekend zijn, zal de laatst bekende rentetermijnstructuur ook voor de ontbrekende maanden gehanteerd worden.

7.2. Feitelijke bijdrage

De werkgeversbijdrage die het Pensioenfonds ontvangt bedraagt per (actieve en arbeidsongeschikte) deelnemer 14% van het pensioengevend salaris tot € 65.282 (niveau 2020). Daarnaast is sprake van een deelnemersbijdrage zoals beschreven in paragraaf 1 van deze bijlage). Het uitgangspunt is dat de totaal door het fonds te ontvangen bijdrage (werkgeversbijdrage + deelnemersbijdrage) minimaal gelijk is aan de gedempte kostendekkende premie zoals opgenomen in 7.1. De toetsing of de feitelijk overeengekomen bijdrage hieraan voldoet vindt jaarlijks vooraf plaats op basis van de omstandigheden per 30 september. Indien uit deze toets blijkt dat de feitelijk overeengekomen bijdrage onvoldoende is zal het bestuur in overleg treden met de werkgever, waarna de werkgeversbijdrage conform de uitvoeringsovereenkomst wordt verhoogd zodanig dat de totale door het Pensioenfonds te ontvangen bijdrage (werkgeversbijdrage + deelnemersbijdrage) minimaal gelijk is aan de gedempte kostendekkende premie.

7.3. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

De werkgever verleent vrijstelling van betaling van de bijdrage voor (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers in de zin van de WIA en vergoedt de premie aan het Pensioenfonds. De werkgever heeft dit risico volledig verzekerd. De pensioenopbouw van de arbeidsongeschikte deelnemers vindt plaats voor zover de werkgever de premie in enig jaar betaalt.

8. Toeslagenbeleid

Voorwaardelijk toeslagbeleid

Jaarlijks zal het bestuur beoordelen of en in hoeverre het verlenen van een toeslag mogelijk is. De peildatum is 30 september. Er wordt een ex-ante maatstaf voor de toeslagverlening gehanteerd. Op de pensioenrechten van de pensioengerechtigden en de pensioenaanspraken van de (gewezen) deelnemers wordt met inachtneming jaarlijks toeslag verleend van maximaal de stijging van de Consumentenprijsindex alle huishoudens afgeleid per de maand oktober voor het lopende jaar in relatie tot de maand oktober van het voorafgaande jaar, zoals vastgesteld door het CBS. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast; daarbij gaat het bestuur prudent te werk, hetgeen in de praktijk betekent dat er een zorgvuldige afweging plaatsvindt bij het toeslagbesluit.

Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit de overrendementen gefinancierd. Een besluit om in enig jaar op basis van dit artikel een toeslag te verlenen, vormt geen garantie voor in toekomstige jaren te verlenen toeslagen en houdt geen inperking in van de beleidsvrijheid die het bestuur heeft op grond van dit artikel.

Voor de toe te kennen toeslag zal het bestuur de onderstaande leidraad hanteren. Het bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.

Het bestuur hanteert voor een besluit over de feitelijke toekenning de onderstaande beleidsstaffel als leidraad:

Beleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening
Lager dan 110%	Nihil
Tussen 110% en bovengrens	Naar rato

Boven de bovengrens	Volledige toeslagverlening + eventueel inhaaltoeslagen en herstel van kortingen

De bovengrens wordt jaarlijks vastgesteld zodanig dat deze voldoet aan de eis van toekomstbestendigheid.

De vaststelling van de bovengrens is als volgt:

- Contante waarde toeslagen (CWT) = de contante waarde van de kasstromen behorende bij de toeslagen indien de volledige maatstaf in elk jaar in de toekomst over de op de berekeningsdatum opgebouwde aanspraken wordt verleend. De contante waarde wordt bepaald op basis van het verwachte netto meetkundige rendement op zakelijke waarden.
- De technische voorziening (TV) wordt bepaald op basis van de per de berekeningsdatum door het Pensioenfonds gehanteerde actuariële grondslagen, inclusief de door de Nederlandsche Bank per die datum gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bovengrens toeslagbeleid = $110\% + \text{CWT} / \text{TV}$

Verwachte realisatie en maximering

Op basis van de in 2016 uitgevoerde ALM-studie, die is uitgevoerd op basis van voorschriften van de toezichthouder die op dat moment golden, mag verwacht worden dat op de lange termijn 80% toeslag kan worden verleend.

Het bestuur zal bij de eventuele jaarlijkse toekenning van toeslagen een maximum hanteren van 4%.

Het bestuur van het Pensioenfonds zal jaarlijks een haalbaarheidstoets laten uitvoeren, om de waarschijnlijkheid van het toeslagpotentieel vast te stellen.

Voorwaardelijke toeslag binnen reservering, premie- en beleggingsbeleid

De toeslag op de pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst toeslagen worden toegekend. Er is geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen.

Doordat de reservering is gebaseerd op de nominale rentetermijnstructuur ligt de mogelijke ruimte voor toeslagen binnen het gemaakte rendement boven de benodigde interest op basis van de nominale rentetermijnstructuur. Het gemaakte rendement boven de benodigde interest is tevens onderdeel van de totale financiële positie van het Pensioenfonds.

Op het moment dat de middelen van het Pensioenfonds het niet toelaten de wenselijke toeslagen te kunnen toepassen, zal het toeslagenbeleid bezien moeten worden binnen het geheel van de sturingsmiddelen. (Zie hoofdstuk 8)

Kortingenbeleid

Het bestuur kan als noodmaatregel besluiten de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen, indien overige maatregelen niet voldoende zijn.

Deze situatie kan zich voordoen indien:

- Uit het herstelplan blijkt dat met inzet van overige financiële sturingsmiddelen herstel binnen de wettelijke termijnen niet mogelijk is. Vermindering van aanspraken zal dan in principe gespreid over de duur van het herstelplan plaatsvinden. Alleen de korting in het eerste jaar zal onvoorwaardelijk worden toegepast. Eventuele kortingen in latere jaren zullen alleen worden toegepast indien en voor zover dit noodzakelijk blijkt bij het in dat jaar op te stellen herstelplan.
- Er op zes achtereenvolgende (jaarlijkse) meetmomenten sprake is van een beleidsdekkingsgraad lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, en tevens de actuele dekkingsgraad op het zesde meetmoment lager is dan de vereiste minimale dekkingsgraad. In

^c

deze situatie zal het Pensioenfonds genoodzaakt zijn per direct de opgebouwde aanspraken en rechten te korten. Deze korting is onvoorwaardelijk en zal voor zover deze lager is dan 5% ineens doorgevoerd worden. Wanneer de benodigde korting groter is dan 5% zal deze gespreid worden over de hersteltermijn.

De financiële sturingsmiddelen die het Pensioenfonds kan toepassen om kortingsmaatregelen te voorkomen staan beschreven in het financieel crisisplan (zie bijlage H)

Toegepaste kortingen zullen op kalenderjaar worden bijgehouden in de administratie en kunnen in de toekomst worden gerepareerd indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de bovengrens van de beleidsstaffel voor het toeslagbeleid (zie pagina 57). Eveneens kunnen gemiste toeslagen uit het verleden, die niet verder dan 10 jaar in het verleden liggen, door middel van een inhaaltoeslag alsnog toegekend worden. Het Pensioenfonds zal zich in eerste instantie richten op reparatie van kortingen en vervolgens inhaaltoeslagen, maar zal als de mogelijkheid van reparatie zich voordoet alle belangen zorgvuldig afwegen alvorens een besluit te nemen.

Inleiding

De beleggingsdoelstellingen en het hierbij passende voor de lange termijn afgesproken strategische beleggingsbeleid zijn vastgesteld door het bestuur van Stichting IFF Pensioenfonds en in grote lijnen vastgelegd in de ABTN. Het lange termijn beleid is tot stand gekomen op basis van de in 2019 uitgevoerde ALM-studie.

In dit document wordt het beleggingsplan voor 2020 beschreven. Hiermee wordt beoogd de nadere invulling van het beleggingsbeleid te beschrijven en de beleggingsadviescommissie (BAC) houvast te geven bij de advisering aan het bestuur.

1. ECONOMISCHE EN FINANCIËLE VERWACHTINGEN VOOR 2020

Terugblik 2019

In het meest recente tussenrapport over de wereldeconomie schat de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) dat in 2019 de wereldeconomie met 2,9% groeit. Dit is een stuk lager dan de gerealiseerde 3,7% groei in 2018 en is de zwakste groei van de wereldeconomie in de afgelopen tien jaar. Ongetwijfeld heeft de economische onzekerheid veroorzaakt door de handelsoorlog tussen de VS en China hier een bijdrage aangeleverd. Dit was het meest duidelijk in de wereldwijde productiesector. China's productiesector kromp twee kwartalen achter elkaar en de Purchasing Managers' Indices (PMIs) in de Eurozone zakten naar het laagste niveau in zeven jaar. Verder was de vernieuwde monetaire stimulus vanuit centrale banken vooralsnog beperkt waardoor er een neerwaarts risico op de kapitaalmarkten aanwezig was. In de VS bleef het werkloosheidspercentage stabiel rond 3,6%, het laagste in bijna 50 jaar. In de Eurozone daalde de werkloosheid, ten opzichte van afgelopen jaren, naar 7,4%. Inflatie in de Eurozone daalde naar 0,8%, fors lager dan de 2% over 2018.

Hieronder een korte samenvatting van de ontwikkelingen gedurende 2019.

In het eerste kwartaal van 2019 stegen de Amerikaanse aandelenmarkten na een slecht eind van 2018. Aandelen in de Eurozone en het Verenigd Koninkrijk presteerden ook goed, gedeeltelijk door de versoepeling van het monetaire beleid van de centrale banken. Optimisme omtrent een handelsakkoord tussen de VS en China zorgde ervoor dat aandelen van opkomende landen een sterk rendement behaalden. Ondanks dit optimisme nam de bezorgdheid bij beleggers met betrekking tot economische groei wel toe. Als gevolg daalde de rente op 10-jaars Amerikaanse staatsobligaties tot het laagste niveau sinds 2017.

In het tweede kwartaal bleef de handelsoorlog tussen de VS en China een belangrijk thema. Hierdoor daalden wereldwijd aandelen in mei. In juni werd dit weer goedgemaakt door hoop op vooruitgang in het onderhandelingsproces gepaard met een meer stimulerende aanpak van centrale banken. Aandelen van opkomende landen deden het slechter dan ontwikkelde landen wegens aanhoudende onzekerheid over de wereldwijde handel. De rente op staatsobligaties steeg en bedrijfsobligaties deden het relatief beter.

De resultaten voor aandelen in het derde kwartaal waren gemengd. Ontwikkelde landen maakte kleine winsten terwijl opkomende landen slecht presteerden. Pessimisme over de toekomst uitte zich in dalende rentes voor staatsobligaties. Als gevolg hier bleven centrale banken een stimulerend beleid hanteren. Opkomende landen hadden het meeste last van de escalatie van de handelsoorlog tussen de VS en China en de economische onzekerheid dat het met zich meebrengt, vooral wat wereldwijde groei betreft.

De resultaten voor zowel ontwikkelde als opkomende landen was positief over het vierde kwartaal van 2019. Dit kwam voornamelijk door een optimistische verwachting op een handelsakkoord tussen de VS en China. Verder droeg gelijkblijvende economische data ook positief bij aan de resultaten op aandelenmarkten. Het optimisme over de toekomst zorgde voor stijgende rentes voor obligatiemarkten waarbij bedrijfsobligaties beter presteerden ten opzichte van staatsobligaties.

Vooruitblik 2020

Ondanks dat verwacht wordt dat het monetaire beleid aan het begin van volgend jaar (wereldwijd) verder wordt verruimd, zijn de vooruitzichten van economische groei in 2020 mager. De gestagneerde groei van de Eurozone in 2019 wordt in 2020 doorgezet. Er is een groei van 0,9% voorspeld en de groei zal tot het tweede deel van volgend jaar onder het trendniveau liggen. Inflatedruk blijft laag en inflatie zal naar verwachting rond de 1% blijven schommelen. Als gevolg hiervan is voorspeld dat werkloosheid kan gaan stijgen en loongroei wellicht afzakt.

In tegenstelling tot de Eurozone, heeft het stimulerende monetaire beleid in de VS in 2019 gezorgd dat de Amerikaanse economische groei redelijk gestabiliseerd is. De Amerikaanse economie zal naar verwachting in het eerste kwartaal beneden trendmatig tempo groeien en in de tweede kwartaal weer het trendmatig tempo bereiken. Over het gehele jaar zal de economie in de VS met 1,5% groeien. Inflatedruk blijft ook zwak in de VS. In 2019 had de centrale bank voor het eerst sinds 2008 haar beleidsrente met 0,25% verlaagd. De markt verwacht dat voor juni 2020 nog een renteverlaging zal komen in een verdere versoepeling van het monetaire beleid.

De handelsconflict tussen de VS en China (en Mexico) zal ook in 2020 tot economische onzekerheid blijven leiden. Escalatie is een realistische mogelijkheid vanwege de onbekommerde reactie van de Amerikaanse president Trump op marktreacties in 2019. Verder begint de VS zich weer klaar te stomen voor de verkiezingen en zal de regering waarschijnlijk niet afwijken van hun handelsbeleid in deze periode.

De aanhoudend hoge waarderingen betekenen weer lagere rendementsverwachtingen voor het komend jaar. Spaarders zullen wereldwijd druk ervaren en dit zal ook voor een beleggingsklimaat zorgen waarin het lastig gaat worden om rendementsdoelstellingen te halen. Dit effect betekent ook een groter neerwaarts risico en een reële kans op een recessie. De Eurozone, het VK, en Japan blijven de grootste kanshebbers met betrekking tot zo'n recessie.

Ontwikkelingen eerste kwartaal 2020

In het eerste kwartaal van 2020 zijn de aandelenmarkten in zowel ontwikkelde als opkomende markten flink gedaald en is de volatiliteit gestegen. Deze ontwikkelingen zijn gedreven door de Covid-19 pandemie waarvan het epicentrum in het eerste kwartaal van 2020 via China naar Europa en vervolgens naar de Verenigde Staten is verplaatst. Sinds eind 2019 zijn de aandelenmarkten wereldwijd met circa 20-30% gedaald, is de 20-jaars rente van gedaald van 0,6% tot circa 0,2%. Verder heeft het toegenomen risico op faillissement bij bedrijven ertoe geleid dat spreads van bedrijfsobligaties ten opzichten van staatsobligaties zijn uitgelopen en bedrijfsobligaties achter zijn gebleven bij staatsobligaties. Zo zijn spreads op bijvoorbeeld hoogrentende obligaties gestegen van circa 3% tot boven de 7%. Tijdens deze periode hebben zowel de FMC, als de BAC en het bestuur wekelijks de ontwikkelingen besproken en beoordeeld. Door de diverse beleggingsportefeuille, de lage allocatie naar aandelen en de nog relatief hoge renteafdekking, lijkt IFF Pensioenfonds het vooralsnog redelijk te doen en is ook geen actie benodigd vanuit de het beleggingsbeleid.

2. STRATEGISCH BELEGGINGSBELEID 2020-2022

2A. INVESTMENT STRATEGIE

Ten aanzien van de gestelde beleggingsdoelen heeft het bestuur een aantal investment beliefs geformuleerd die het kader vormen waarbinnen het beleggingsbeleid wordt uitgevoerd. De belangrijkste beliefs zijn als volgt:

G. Missie en doelstelling

Het bestuur gelooft in prudentie en een langetermijnstrategie: omdat pas over een lange reeks van jaren aan de verplichtingen voldaan moet worden, neemt het bestuur geen speculatieve risico's om winst op korte termijn te behalen.

H. Eigen organisatie

Gegeven de beschikbare capaciteiten en kennis, heeft het bestuur ervoor gekozen om het gehele vermogensbeheer uit te besteden.

I. Financiële markten (en beta)

Het bestuur is van mening dat strategische keuzes bepalend zijn. Mede gegeven de beschikbare governance, is de meerwaarde van korte termijn tactische keuzes lastig te realiseren. Alleen in uitzonderlijke situaties, en na uitgebreide discussie en analyse, zal het bestuur dergelijke beslissingen nemen. Het bestuur is van mening dat de lange tijdshorizon het pensioenfonds een comparatief voordeel kan geven en heeft daarom de ambitie om gebruik te maken van eventuele marktanomalieën op de middellange termijn.

Specifiek met betrekking tot valutarisico is het bestuur tot de overeenstemming gekomen dat op de lange termijn geen risicopremie bestaat voor het aanhouden van valutarisico. Om deze reden kan het korte-termijn valutarisico afgedekt worden zonder dat dit ten koste gaat van het rendement, waarbij geldt dat deze afdekking wel kostenefficiënt uitgevoerd dient te worden.

J. Implementatie (en alpha)

Het bestuur heeft bij de constructie van de beleggingsportefeuille veel aandacht voor het selecteren van de beleggingscategorieën die onderling een lage samenhang (correlatie) vertonen om zo tot een diverse beleggingsportefeuille te komen. Het bestuur gelooft dat passief beleggen in efficiënte beleggingsmarkten de voorkeur heeft boven actief beleggen en het meest kostenefficiënt is. In minder efficiënte markten, en dan met name markten waarin bottom-up kredietanalyse cruciaal is, heeft het bestuur een voorkeur voor actief beheer.

K. Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het bestuur gelooft in de toegevoegde waarde van duurzaam beleggen voor mens, milieu en samenleving en gaat waar mogelijk over tot maatschappelijk verantwoord beleggen. In de afweging worden – gezien de ambities van het Pensioenfonds – uitdrukkelijk de rendementsverwachtingen betrokken. Tegelijkertijd realiseert het bestuur zich dat door de keuze om in fondsen te beleggen, de mogelijkheden tot maatschappelijk verantwoord beleggen niet altijd op kostenefficiënte wijze aanwezig zijn.

2B. STRATEGISCH RISICOBELID

Het bestuur heeft de volgende aanvaardbare risicogrenzen bepaald:

- Bij een dekkingsgraad lager dan 97,5% (berekend met de rente o.b.v. dagwaarde) is herstel binnen de wettelijke termijn niet meer aantoonbaar en zal gekort moeten worden. Daarom wil het bestuur slechts een zeer beperkt risico lopen op een dekkingsgraad lager dan 97,5%, max. 2,5% op een 15-jaars termijn (zoals gehanteerd wordt in ALM).
- Bij een dekkingsgraad van 100% (berekend met de rente op basis van dagwaarde) zijn alle verplichtingen afgedekt en is er nog 2,5% ruimte om extra veiligheidsmaatregelen te betalen. Het IFF Pensioenfonds vindt maximaal 5% kans op een dekkingsgraad onder 100% over een periode van een half jaar acceptabel.
- De hierboven genoemde maximale tekortkansen hebben een directe relatie met de tracking error van beleggingen ten opzichte van de verplichtingen. Deze maatstaf meet de mate waarin het rendement van de beleggingen afwijkt van de waardeontwikkeling van de verplichtingen. De tracking error meet derhalve het balansrisico. Om deze reden wil het bestuur de maximale tracking error afhankelijk maken van de ruimte in de dekkingsgraad.
- De minimaal aanvaardbare dekkingsgraad van 97,5% en de actuele dekkingsgraad bepalen de beschikbare risicoruimte. Het bestuur beslist periodiek welk deel van die ruimte het wil inzetten als risicobudget.
- In 2018 is door het bestuur besloten dat op basis van de dekkingsgraad en de daaruit volgende beschikbare risicoruimte (meer dan 10,5%) een risicobudget van 10,0% gehanteerd kan worden. Ook voor 2020 is dit risicobudget van toepassing. Dit risicobudget wordt tezamen met de beschikbare risicoruimte en de ex-ante feitelijke en strategische tracking error op kwartaalbasis gemonitord. Mocht de beschikbare risicoruimte op kwartaaleinde kleiner zijn dan het risicobudget dan is dat een signaal voor het bestuur om in overleg te treden, daarbij geadviseerd door de BAC. Mocht de ex-ante tracking error van de feitelijke beleggingsmix op kwartaaleinde boven het risicobudget liggen dan is dat ook een signaal voor het bestuur om in overleg te treden, daarbij geadviseerd door de BAC.

c

- In 2019 is de beschikbare risicoruimte door de daling van de dekkinggraad kleiner geworden dan het risicobudget. Dit is door de BAC gesignaleerd en hier is als onderdeel van de ALM-studie naar gekeken. Uit de ALM-studie komt naar voren dat er weinig tot geen realistische aanpassingen mogelijk zijn om het risicobudget aan te passen zodat weer aan de risicoruimte wordt voldaan. Ook lijkt de maximale kans van 2,5% op een dekkinggraad lager dan 97,5% niet haalbaar met de huidige parameters. De BAC zal in 2020 het bestuur adviseren omtrent een realistisch risicobudget.

Daarnaast is in 2015 de risicohouding van het fonds bepaald. De risicohouding ligt voor de korte termijn vast middels een bandbreedte voor het vereist eigen vermogen (VEV). Voor de lange termijn zijn dit de ondergrenzen uit de haalbaarheidstoets.

Voor de korte termijn risicohouding geldt het vereist eigen vermogen van 15,3% en een daaromheen overeengekomen bandbreedte van $\pm 2,5\%$. Deze korte termijn risicohouding wordt op kwartaalbasis gemonitord. Mocht het VEV op kwartaaleinde buiten de bandbreedte komen, dan is dat een signaal voor het bestuur om in overleg te treden, geadviseerd door de BAC.

De lange termijn risicohouding wordt vastgelegd met behulp van de drie – voor de haalbaarheidstoets – vastgestelde ondergrenzen. De eerste volgt vanuit een situatie waarbij het eigen vermogen gelijk is aan het vereist eigen vermogen:

- De mediaan van het verwachte pensioenresultaat. Deze is vastgesteld op 90%;

De twee overige ondergrenzen volgen vanuit de feitelijke financiële situatie:

- De mediaan van het verwachte pensioenresultaat. Deze is vastgesteld op 90%;
- De derde grens is de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweerscenario" (5e percentiel). Deze is vastgesteld op 25%.

De korte en lange termijn risicohouding vormen het kader voor het strategisch beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Het in dit plan beschreven beleid past binnen de door de sociale partners geformuleerde risicohouding.

2C. STRATEGISCHE BELEGGINGSMIX

In 2019 is een ALM-studie uitgevoerd. In deze studie is uitgebreid aandacht besteed aan het beleggingsbeleid. Zo is het risicoprofiel onderzocht en is gekeken naar mogelijkheden om de beleggingen verder te spreiden (diversificatie).

In verschillende BAC- en bestuursvergaderingen zijn de resultaten van deze studie besproken. Op basis hiervan heeft de BAC geconstateerd dat de strategische beleggingsmix, bestaande uit 70% vastrentende waarden, 15% aandelen en 15% indirect niet-beursgenoteerd vastgoed, wordt herbevestigd. In de ALM-studie is specifiek aandacht gegeven aan een verdere spreiding van de beleggingsportefeuille via onder andere infrastructuur, private equity, small cap aandelen en hypotheek. Op basis van de resultaten is echter gebleken dat deze categorieën niet bijdragen tot een betere portefeuille waarmee de doelstellingen (toeslagerealisatie en kans op dekkinggraad lager dan 97,5%) beter behaald kunnen worden. Ook vragen deze categorieën aanzienlijke governance vanwege de complexe structuur en aandachtspunten met betrekking tot implementatie en monitoring. Op basis van de ALM-resultaten heeft de BAC geconstateerd dat de huidige strategische mix tot een goede diverse portefeuille leidt met een aantrekkelijk risico-/rendementsprofiel en dat wijzigingen hierin niet tot verbetering leiden.

Naar aanleiding van de resultaten van de ALM-studie heeft de BAC tevens geconstateerd dat het renteafhankelijke afdekkingbeleid gehandhaafd dient te worden.

	Strategische mix 2017-2019	Strategische mix 2020-2022	Band- breedte
Vastrentende waarden	70%	70%	60% - 80%
Aandelen	15%	15%	10% - 20%
Onroerend goed	15%	15%	10% - 20%
Liquide middelen	0%	0%	-5% - 5%
Totaal	100%	100%	

2D. STRATEGISCH RENTEBELEID

Naar aanleiding van de resultaten van de ALM-studie heeft het bestuur geconcludeerd dat het renteafhankelijke afdeckingsbeleid gehandhaafd dient te worden, inclusief het beleid bij uitzonderlijk lage rentes. Dit beleid is nader beschreven in paragraaf 3d.

Het rentebeleid is er op gericht om een bepaald percentage van de marktwaarde rentegevoeligheid van de verplichtingen af te dekken, met als doel om de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor rentefluctuaties te verminderen. De mate van renteafdekking is middels een staffel gekoppeld aan de hoogte van de 20-jaars swaprente.

2E. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD BELEGGEN

Het IFF Pensioenfonds is zich bewust van haar rol binnen de maatschappij, en vindt het daarom belangrijk om duurzame aspecten te betrekken op de beleggingsportefeuille. IFF Pensioenfonds is van mening dat het beschouwen van ethische aspecten van de beleggingen tevens in het belang is van het pensioenfonds zelf en van haar deelnemers. Intuïtief is duidelijk dat duurzaamheid en verantwoordelijkheid kunnen bijdragen aan het verminderen van onverwachte risico's als gevolg van bijvoorbeeld corruptie of bijdrage aan ongewenste activiteiten. Een duurzame focus kan zo helpen bij het beschermen van de waarde van de beleggingen van IFF Pensioenfonds op de langere termijn.

IFF Pensioenfonds kiest voor een integratie van het duurzaamheidsbeleid binnen het beleggingsbeleid. Dit houdt in dat bij alle belangrijke beleggingsbeslissingen, duurzaamheidscriteria zullen worden meegewogen in samenhang met de andere criteria. Tegelijkertijd realiseert het bestuur zich dat door de keuze om in fondsen te beleggen, de mogelijkheden tot maatschappelijk verantwoord beleggen niet altijd op kostenefficiënte wijze aanwezig zijn. Indien verantwoord binnen de kaders van kosten, mogelijke opvolging en gewenst beleid, zal telkens worden onderzocht wat de duurzaamheid van een nagestreefde belegging is, en in welke mate een meer duurzame variant overwogen kan worden zonder afbreuk te doen aan de doelstellingen van de portefeuille.

IFF Pensioenfonds voert zelf geen beleggingen, maar delegeert het naar meerdere gespecialiseerde vermogensbeheerders. De normen en criteria die het pensioenfonds stelt op het gebied van ethisch beleggen, gelden voor deze vermogensbeheerders en het pensioenfonds verwacht van de vermogensbeheerders dat zij zich verantwoorden over het gevoerde ethische beleid. Ook zal het pensioenfonds zelf transparant verantwoording afleggen aan de betrokkenen bij het beleggingsbeleid.

IFF Pensioenfonds zal bij de selectie, bewaking en evaluatie van vermogensbeheerders de volgende criteria afwegen in samenhang met het geheel van uitbestedingscriteria:

- De vermogensbeheerder dient de Principles for Verantwoord Beleggen (Principles for Responsible Investment of PRI) van de Verenigde Naties ondertekend te hebben.
- De vermogensbeheerder wordt gevraagd periodiek te verantwoorden op welke manier deze invulling geeft aan de Principles.
- De vermogensbeheerder wordt gevraagd welke mate van ESG screening wordt toegepast binnen het beleggingsbeleid en welke aanpak men hanteert in het doorvoeren van wijzigingen in de portefeuille als gevolg van ESG gerelateerde ontwikkelingen.
- Bij beleggingen in aandelen zal IFF Pensioenfonds kennis nemen van het beleid van de vermogensbeheerder ten aanzien van het gebruik van aandeelhoudersrechten, zoals het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. Het pensioenfonds beoordeelt hierbij of het zich kan vinden in dit beleid. Tevens wordt van de vermogensbeheerder verlangd dat deze rapporteert over het gevoerde stembeleid.
- IFF Pensioenfonds belegt enkel in producten die voldoen aan de wettelijke vereisten ten aanzien van niet toegestane beleggingen. Zo worden beleggingen uitgesloten in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, opslag of verhandeling van clusterbomstof en landmijnen. Ook wordt er niet belegd in instanties waartegen internationale sancties zijn afgekondigd.

In 2020 zal de BAC de mogelijkheden om het MVB beleid verder uit te werken en ESG te integreren in het beleggingsbeleid verder onderzoeken en het bestuur hierover adviseren.

3. INVULLING STRATEGISCH BELEGGINGSBELEID: PLAN 2020

Het pensioenfonds maakt gebruik van externe partijen voor het beheer van de beleggingen. Het selecteren van een vermogensbeheerder geschiedt volgens een gestructureerd proces, met inachtneming van de eisen vanuit wet- en regelgeving, en bestaat uit de volgende stappen:

1. Identificatie van de eisen waaraan de beheerder dient te voldoen, rekening houdend met de gekozen wijze van invulling van de beleggingscategorie.
2. Samenstellen van een long list van potentiële beheerders. Deze lijst wordt samengesteld met behulp van de externe beleggingsadviseur en door eigen kennis. Voor de door de externe adviseur aan te leveren partijen geldt dat deze een beoordeling van 1 of 2 moeten hebben op de door de adviseur gehanteerde driepuntsschaal.
3. Reductie van de long list tot een short list.
4. Due diligence fase en presentatie door de beheerders.
5. Eventuele site-visits, voorlopige keuze, contractonderhandeling en onderhandeling over vergoedingen.
6. Afronding selectie(dossier).

Onderstaand overzicht geeft de feitelijke mix per 31 december 2019, de voor 2020 geldende strategische mix en het plan voor de tactische invulling voor 2020. De relatieve weging hangt mede af van de marktontwikkelingen.

	Feitelijke mix 31-12-2019		Strategische mix	Band- breedte	Plan relatieve weging t.o.v. normgewicht
Vastrentende waarden	305,4	70,6%	70,0%	60% - 80%	Neutraal
- Robeco LDI40	94,2	21,8%			n.v.t.
- Robeco Credits	58,3	13,5%			Neutraal
- M&G ELF	122,6	28,3%			Tijdelijk overwogen
- M&G ABS	30,4	7,0%			Neutraal
Aandelen	66,6	15,4%	15,0%	10% - 20%	Neutraal
- NT World Custom ESG	47,7	11,0%	10,5%		Neutraal
- NT Emerging Custom ESG	19,0	4,4%	4,5%		Neutraal
Onroerend goed	58,2	13,5%	15,0%	10% - 20%	Neutraal
- CBRE fondsen	3,8	0,8%			
- M&G fondsen	54,7	12,7%			
Liquide middelen	1,8	0,4%	0,0%	-5% - 5%	
Totaal	432,5	100%	100%		

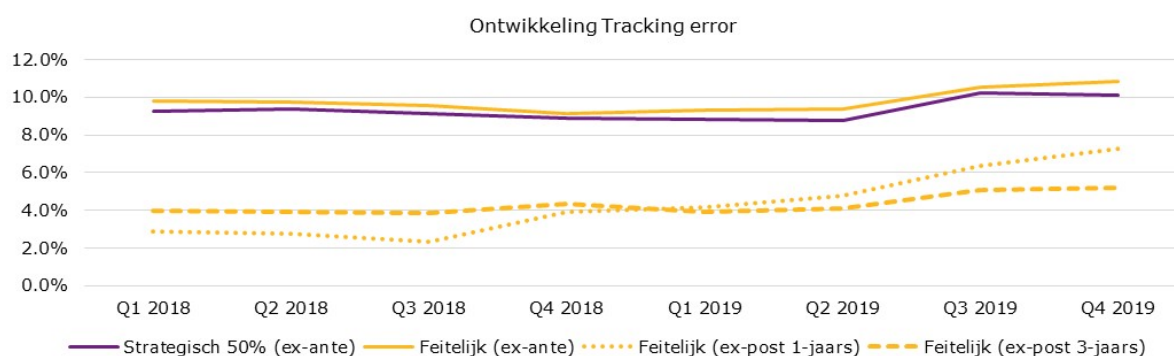
IFF Pensioenfonds hanteert een risicobudget (in de vorm van een tracking error ten opzichte van de verplichtingen) voor de strategische mix. Willis Towers Watson heeft op basis van de eigen economische vooruitzichten deze tracking error bepaald voor de strategische en feitelijke beleggingsmix. Willis Towers Watson rekent daarbij met haar zogenaamde “lower for longer” scenario waarin men uitgaat van lagere verwachte rendementen en een hoger risico. Dit scenario is door het bestuur ook bevestigd als basisscenario voor de ALM-studie. De ex-ante tracking error op basis van dit scenario, zoals door Willis Towers Watson berekend, wordt op kwartaalbasis middels het dashboard door de BAC gemonitord. Daarnaast wordt op kwartaalbasis de ex-post realisatie bepaald in relatie tot de ex-ante verwachting. Per eind Q4 2019 bedraagt de lange termijn ex-ante tracking error van de beleggingen versus de verplichtingen 10,1% (zie onderstaande tabel). Deze tracking error meet de vooraf ingeschatte mate waarin de jaarlijkse beleggingsrendementen afwijken van de waardeontwikkeling van de verplichtingen.

Risicobudget eind Q4 2019	Strategische mix		Feitelijke mix	
Verwacht rendement en tracking error bepaald t.o.v. de verplichtingen	Verwacht rendement	Tracking error	Verwacht rendement	Tracking error
Wereldwijde aandelen (hedged)	0,4%	2,6%	0,4%	2,7%
Aandelen opkomende landen (unhedged)	0,3%	1,5%	0,3%	1,5%
Europees indirect niet-beursgenoteerd vastgoed	0,3%	2,9%	0,3%	2,6%
Euro AAA-AA staatsobligaties (dur 15)	-0,3%	2,1%	-0,2%	1,4%
Leningen (hedged)	0,3%	2,8%	0,5%	5,3%

Asset backed securities (hedged)	0,0%	1,2%	0,1%	2,1%
Wereldwijde bedrijfsobligaties	0,0%	2,0%	0,0%	0,9%
Euro deposito's	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Renteafdekking	0,3%	-4,9%	0,4%	-5,7%
Totaal	1,4%	10,1%	1,6%	10,8%

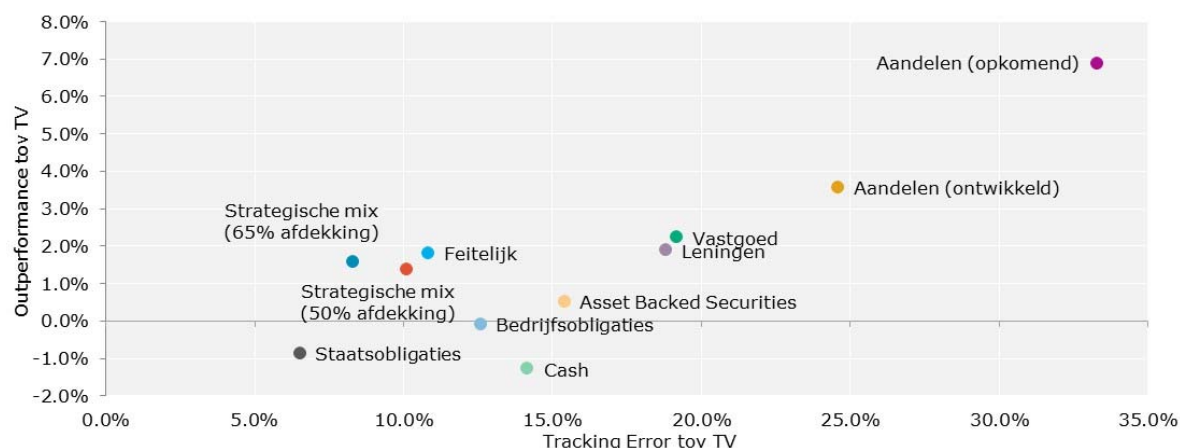
In 2019 is de allocatie naar het M&G European Loan Fund opgehoogd door de herbalancering van de duratie van het Robeco LDI 40 fonds en het verlagen van de renteafdekking conform de staffel. De hieruit ontvangen cash is tijdelijk in het European Loan Fund belegd waardoor de feitelijke mix een hoger risicoprofiel heeft dan de strategische mix. Zowel de feitelijke mix (10,8%) als de strategische mix (10,1%) liggen per Q4 2019 qua risicoprofiel boven het vastgestelde risicobudget (10,0%). Dit is in 2019 door de BAC geconstateerd en zal in 2020 worden besproken met het bestuur. Uit de ALM-studie is immers gebleken dat er geen voor de hand liggende maatregelen kunnen worden genomen met betrekking tot de beleggingsmix die het risicoprofiel structureel kunnen verlagen. Enige mogelijkheid die het risicoprofiel wel dermate verlaagt, is het verhogen van de renteafdekking. Uit de ALM-studie is echter gebleken dat dit ook een aanzienlijke negatieve impact heeft op de toeslagrealisatie en daarom niet gewenst is, zeker niet in het huidige rentescenario. De BAC wil dan ook vasthouden aan de gekozen rentestaffel.

Hoewel de ex-ante berekening van het risicoprofiel van het pensioenfonds boven het vastgestelde risicobudget uitkomt, kijkt de BAC op kwartaalbasis ook naar het gerealiseerde risicoprofiel ten opzichte van het verwachte risicoprofiel. Dit is opgenomen in onderstaande grafiek.

Bovenstaande grafiek toont dat de gerealiseerde (ex-post) tracking error van de feitelijke beleggingsportefeuille onder de verwachte (ex-ante) tracking error ligt en tevens onder het vastgestelde risicobudget van 10%. Dit valt te verklaren doordat de financiële markten aanzienlijk minder volatiel waren in 2019 dan was opgenomen in de economische veronderstellingen die door het pensioenfonds worden gehanteerd. Dit maakt voorts nog de noodzaak om het risicoprofiel aan te passen minder urgent, maar zal in 2020 verder worden onderzocht door de BAC.

Tot slot zijn in onderstaande grafiek het verwacht rendement en risico van de verschillende beleggingscategorieën en de strategische mix weergegeven. Hieruit blijkt dat het spreiden van de beleggingsmix leidt tot een aantrekkelijk risico-/rendementsprofiel.

Hieronder wordt de invulling van de diverse beleggingscategorieën nader beschreven.

In lijn met de beleggingsovertuigingen is in de efficiënte markt van staatsleningen gekozen voor een passieve aanpak. Voor de kredietmarkten gelooft het bestuur in de toegevoegde waarde van bottom-up kredietanalyse en derhalve in actief beheer door kwalitatief hoogstaande vermogensbeheerders met bewezen track record.

De allocatie naar het LDI40 fonds wordt gedreven door het gewenste niveau van renteafdekking en niet door een gewenste allocatie. De gewenste verhouding tussen staatsleningen (binnen LDI) en credits is bepaald op 40 : 60 maar is dus een resultante en niet meer dan een streven. Per eind december 2019 bedraagt de verhouding staatsleningen (LDI) versus credits (multi factor credits, leningen en ABSen) 31 : 69 als gevolg van de grote tijdelijke allocatie naar ELF.

Voor de obligatieportefeuille wordt zoals gezegd deels een actieve en deels een passieve beleggingsstrategie gehanteerd. Hierbij dient altijd rekening te worden gehouden met voldoende diversificatie in de portefeuille.

De benchmark van de vastrentende portefeuille is (sinds 1 januari 2017) als volgt samengesteld:

Fonds	Benchmark	Strategisch gewicht	Feitelijk gewicht	Beheer
Robeco LDI40	Custom Swap Benchmark	n.v.t.		Passief
Robeco Credits	Barclays Global Agg. Corporates index	45%	27,6%	Actief
M&G ELF	Euribor + 4%	45%	58,0%	Actief
M&G ABS	Euribor + 6%	10%	14,4%	Actief

In deze tabel zijn ook de feitelijke gewichten per eind december 2019 weergegeven.

LDI

Het Robeco LDI 40 fonds is een triple A staatsleningen fonds. Het normgewicht voor dit fonds wordt bepaald door de gewenste mate van renteafdekking. Het LDI40 fonds belegt uitsluitend in staatsleningen van Nederland en Duitsland (in verhouding 50:50) en in (centraal geclearde) renteswaps. De tabel hieronder geeft per eind september 2019 de belangrijkste data van de meest kredietwaardige eurolanden.

Land	Rating S&P	Rating Moody's	20-jaars rente per 30 september 2019	Wijziging rente t.o.v. eind 2018
Duitsland	AAA	Aaa	-0,309%	-0,983%
Finland	AA+	Aa1	0,154%	-0,984%
Nederland	AAA	Aaa	-0,115%	-0,841%
Oostenrijk	AA+	Aa1	-0,005%	-1,015%
Frankrijk	AA	Aa2	0,109%	-1,138%
België	AA	Aa3	0,199%	-1,308%
Spanje	A	Baa1	0,579%	-1,508%
Italië	BBB	Baa3	1,559%	-1,748%

Een uitbreiding naar staatsleningen van andere eurolanden buiten Nederland en Duitsland is mogelijk via een maatwerk LDI-fonds dat Robeco aanbiedt. In dit maatwerkfonds kan IFF Pensioenfond zelf de richtlijnen (en de te hanteren staatsleningen) bepalen. Het huidige fonds voldoet echter goed aan de doelstellingen van het pensioenfond en het maatwerkfonds had een minder gunstige beheervergoeding waardoor besloten is niet over te stappen naar het maatwerkfonds.

Credits

IFF Pensioenfond maakt voor de invulling van de beleggingscategorie Credits gebruik van het Robeco Global Multi-Factor Credits fonds. Dit fonds belegt systematisch in voornamelijk investment

^c grade credits. De selectie van deze obligaties is gebaseerd op een kwantitatief model. Het fonds biedt een gebalanceerde exposure naar een aantal kwantitatieve factoren door zich te richten op obligaties met een laag verwacht risico (low risk), een aantrekkelijke waardering (value), een sterke performancetrend (momentum) en een kleine marktwaarde van schuld papier (size). Via deze aanpak verwacht Robeco een extra rendement boven de benchmark (alpha) te behalen van 1%. Het beleggingsuniversum bestaat uit obligaties met een rating van minimaal BB-.

In de BAC-vergadering op 3 juli 2019 is het multi-factor fonds geëvalueerd en is geconstateerd dat het fonds aan de verwachtingen voldoet. Per eind mei 2019 kende het fonds een rentevergoeding van circa 0,9% met een kredietwaardigheid van A- en een gemiddelde looptijd van 8,3 jaar.

Loans

Het M&G European Loan Fund (ELF) belegt in een gediversifieerde portefeuille van Europese leveraged loans. Het fonds mag ook in genoteerde senior secured floating rate notes beleggen. De term leveraged loans refereert aan schuldbewijzen, uitgegeven door ondernemingen om interne groei, acquisities, fusies en leveraged buy-outs door private equity partijen te financieren. De term 'leveraged' heeft betrekking op de kapitaalstructuur van de onderneming in kwestie die meestal een substantieel vreemd vermogen (50-70%) bevat. Per eind september 2019 bedroeg de bruto credit spread van dit fonds 3,70%. Het grootste deel van de portefeuille (>98%) had op dat moment een kredietwaardigheid van BB of B. Het fonds kent een grote sectorale spreiding. Het fonds wordt afgezet tegen een benchmark die gelijk is aan de doelstelling van het fonds (Euribor + 4%).

IFF Pensioenfonds gebruikt ELF tevens om tijdelijk liquide middelen te stallen die op een later moment nodig zijn. Denk hierbij aan commitments voor vastgoed die zijn gedaan, maar nog niet zijn opgevraagd, vrijgekomen gelden uit de verlaging van de renteafdekking of herbalancering van de duratie van het Robeco LDI 40 fonds. ELF kent een rendementsdoelstelling van Euribor + 4% en biedt daarom een betere vergoeding dan het negatieve rendement op liquide middelen (-0,35-0,50%). Ook zijn via deze allocatie de gelden beter gespreid dan wanneer de gelden op de ABN rekening staan. Zodra de commitment wordt opgevraagd of de rente stijgt en de afdekking weer wordt verhoogd, zijn de gelden nodig en worden ze aan ELF onttrokken. ELF kent een maandelijks liquiditeit dus mocht de liquiditeitsbehoefte intra-maand komen, dan kan tijdelijk gebruik gemaakt worden van de kredietfaciliteit bij ABN AMRO.

Met de herbalancering van de duratie van het Robeco LDI 40 fonds en de verlaging van de renteafdekking in het derde kwartaal van 2019 is een aanzienlijk bedrag (ca. € 51 miljoen) tijdelijk beschikbaar gekomen en zodoende in ELF belegd. De BAC is zich bewust van het extra kredietrisico wat hiermee wordt gelopen als gevolg van de ELF portefeuille met een sub-investment grade rating (BB- en B-rating). Door de keuze voor een vermogensbeheerder met een specialisatie in het beheer van dergelijke obligaties en een zeer sterk track record in het selecteren van de juiste obligaties wordt dit kredietrisico zoveel mogelijk beperkt. Daarbij wordt jaarlijks een evaluatie van de vermogensbeheerder uitgevoerd om te beoordelen of dit nog de beste partij is. In de BAC-vergadering op 22 november 2019 is ELF geëvalueerd en is geconstateerd dat het fonds aan de verwachtingen voldoet.

Asset Backed Securities

Het M&G Lion Credit Opportunity Fund (ABS) belegt in senior, subordinated en mezzanine debt tranches van Europese Collateralized Debt Obligations (CDO's) met een focus op Europese CLO's (Collateralized Loan Obligations). Er zijn ook zogenoemde 'regulatory capital' in het fonds opgenomen waarbij het fonds pakketten met leningen van banken overneemt. Het gemiddeld verwachte rendement van de portefeuille ligt tussen 6% en 10%. Het percentage niet-euro leningen dient onder 30% te blijven. Per 30 september 2019 bedroeg de gemiddelde coupon 6,79% en kende de portefeuille een looptijd van gemiddeld 6,9 jaar. Het grootste deel van de portefeuille (46,6%) heeft geen officiële kredietrating. M&G hanteert echter ook interne ratings waarmee het percentage zonder rating wordt teruggebracht tot ca. 26%. Veel leningen die van S&P geen rating hebben ontvangen, kennen via de interne methodiek van M&G alsnog een goede rating van BB of B. Het fonds wordt afgezet tegen een benchmark die gelijk is aan de doelstelling van het fonds (Euribor + 6%).

Beleid voor 2020

In 2019 zijn de spreads op ABSen en leningen gedaald doordat centrale banken de onrust in de markt weer enigszins hebben teruggebracht. Hierdoor is ook de rente fors gedaald. Door de veelal variabele coupon die deze leningen hebben, hebben deze leningen echter niet of nauwelijks duration (rentegevoeligheid) en beperkt profijt van de gedaalde rente. Dit is wel het geval bij investment grade credits welke in 2019 een goed rendement hebben laten zien door de gedaalde rente en gedaalde spreads. Doordat nu tijdelijk een aanzienlijke extra allocatie naar ELF is gedaan, is weer sprake van

c
een overweging naar ELF. Via deze overweging kan geprofiteerd worden van de (nog steeds) aantrekkelijke spreads in deze categorie ten opzichte van investment grade credits. Verder loopt, nu een groot deel van de vastgoedportefeuille via M&G is ingevuld, de beleggingsportefeuille in lijn met de strategische mix. Gezien de marktontwikkelingen heeft de BAC geen voorkeur voor bepaalde posities. Gezien de fase van de conjunctuurencyclus in Europa en met name de Verenigde Staten en de hoge waarderingen blijft het belangrijk om de beleggingen goed te spreiden over de verschillende beleggingscategorieën en geen substantiële allocatie aan te houden naar een bepaalde categorie. De huidige beleggingsportefeuille sluit hier goed op aan, maar de BAC zal voortdurend kijken naar mogelijkheden om de beleggingsportefeuille efficiënter in te vullen, gegeven de marktomstandigheden.

3B. AANDELEN

Medio 2012 is de aandelenportefeuille significant gewijzigd. In lijn met de beliefs is voor de efficiënte markt van aandelen gekozen voor een passieve aanpak. Er is volledig overgegaan op passief beheer met uitsluiting van beleggingen in controversiële wapens. Begin 2017 heeft opnieuw een significante wijziging plaatsgevonden doordat is overgestapt van de regiofondsen met uitsluiting van controversiële wapens bij BlackRock naar een wereldwijd fonds en een emerging markets fonds met ESG-screening bij Northern Trust.

Regio	Feit. gewicht	Strat. gewicht	Bandbr.	MSCI	Benchmark
Wereldwijd	71,5%	70%	60%-80%	90,0%	MSCI World Custom ESG EUR Hedg.
Emerging	28,5%	30%	20%-40%	10,0%	MSCI EM Custom ESG

Er vindt geen automatische herbalancering van de aandelenportefeuille plaats. De regiogewichten worden gemonitord door de BAC.

Ten opzichte van de gewichten van de MSCI AC World Index springt de overweging van opkomende markten het meest in het oog. Voor de komende jaren verwacht het pensioenfonds dat opkomende markten een significant groter deel zullen gaan uitmaken van de wereldwijde economie. De overweging ten opzichte van marktkapitalisatie wordt derhalve gehandhaafd.

Bij de selectie van Northern Trust voor de aandelenportefeuille is bewust gekozen voor fondsen met een uitgebreide ESG-screening. Deze screening omvat het volgende:

- Uitsluiten van bedrijven die handelen in strijd met de UN Global Compact principles
- Uitsluiting van bedrijven die zich bezighouden met productie van tabak
- Uitsluiting van bedrijven die zich bezighouden met productie van controversiële wapens
- Uitsluiten van bedrijven die niet voldoen aan gewenste governance structuur (ondermeer onafhankelijkheid bestuurders en de aanwezigheid van een aparte audit en beloningscommissie)
- Engagement (via Hermes) en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen
- Screening binnen de benchmark, uitgevoerd door MSCI en door GMI (governance)
- Northern Trust is ondertekenaar van UN PRI sinds 2009

Voor meer informatie omtrent het ESG beleid, zie paragraaf 2e.

3C. ONROEREND GOED

Begin 2016 is gekozen voor de implementatie van het vastgoedbeleid via twee verschillende beleggingsfondsen van M&G. Tot die tijd werd gebruik gemaakt van diverse regio- en sectorfondsen van CBRE. Inmiddels is de allocatie naar M&G afgerond, met uitzondering van een extra commitment van € 3,5 miljoen per Q3 2019. De CBRE fondsen zijn echter nog niet volledig afgebouwd, dit staat nu voor eind 2021 gepland. De stand per eind december 2019 is opgenomen in onderstaande tabel.

Fonds	Feit. gewicht	Strat. gewicht	Benchmark
CBRE Dutch Office Fund	0,0%	-	INREV Cont. Europe
CBRE European Shopping Centre Fund	5,3%	-	INREV Cont. Europe
CBRE Logistics Property Fund Europe	0,9%	-	INREV Cont. Europe
CBRE Nordic Property Fund	0,3%	-	INREV Cont. Europe
M&G European Property Fund	62,2%	66,7%	INREV Cont. Europe
M&G European Secure Property Income Fund	31,4%	33,3%	INREV Cont. Europe

Onderbouwing

IFF Pensioenfonds heeft op basis van de ALM-studie in 2016 gekozen voor een strategische allocatie van 15% naar Europees indirect, niet-beursgenoteerd vastgoed. In die ALM-studie was specifiek aandacht gegeven aan de wijze en de omvang van de beleggingen in vastgoed door een achttal verschillende mixen door te rekenen. Daarbij is uitgegaan van Europese vastgoedbeleggingen met een laag niveau van financiële leverage (maximaal 30%). Bovendien is uitgegaan van een brede spreiding over de sectoren kantoren, winkels, woningen en industrieel.

Uit die ALM-studie is naar voren gekomen dat een significante allocatie van 15% naar niet-beursgenoteerd vastgoed een toegevoegde waarde levert in het risico-/rendementsprofiel van de beleggingsmix. Zo daalt de kans op een dekkinggraad < 100% van 4,6% naar 1,8% bij 15% niet-beursgenoteerd vastgoed versus 15% aandelen en daalt de toeslagrealisatie licht van 73% tot 71%. Ook is bewust gekozen voor niet-beursgenoteerd vastgoed in tegenstelling tot beursgenoteerd vastgoed, omdat niet-beursgenoteerd vastgoed een lagere correlatie kent met andere beleggingscategorieën en daardoor diversificatievoordelen biedt. Dit bleek ook uit de resultaten van de ALM-studie. In de ALM-studie uit 2019 is de allocatie en kwantitatieve onderbouwing van de allocatie naar niet-beursgenoteerd vastgoed bevestigd.

Doelstelling

In de ALM-studie is een rekenkundig rendement gehanteerd van 4,9% (jaarlijks over een 15-jaars horizon) met een standaard deviatie van 10,6%. Hier zal de allocatie naar niet-beursgenoteerd vastgoed tijdens een evaluatie ook tegen worden afgezet. Voor de kortere termijn wordt de INREV Continental Europe Index gehanteerd aangezien deze een goede weerspiegeling is van de beleggingscategorie die in de ALM-studie is opgenomen.

Investment beliefs

Een allocatie naar indirect niet-beursgenoteerd vastgoed sluit goed aan bij de investment beliefs van het pensioenfonds. Zo past het, gegeven de illiquiditeit van de beleggingscategorie en de extra opbrengst die hier tegenover staat, bij de langetermijnstrategie (belief A) en de lange tijdshorizon (belief C). De indirecte allocatie via een externe vermogensbeheerder past bij de overtuiging dat het pensioenfonds kiest om het vermogensbeheer uit te besteden gegeven de beperkte kennis en capaciteiten van het pensioenfonds (belief B). Verder vraagt deze minder efficiënte en complexe markt om actief beheer (belief D) en kan waar mogelijk een maatschappelijk verantwoord beleid worden toegepast (belief E).

Invulling

IFF Pensioenfonds heeft een voorkeur voor een (semi)open-end structuur om herbeleggingsrisico op fondsniveau te vermijden. Closed-end fondsen lopen het risico dat op een verkeerd moment in de cyclus geliquideerd moet worden. Daarnaast heeft het pensioenfonds een grote voorkeur voor zogenaamd "core" vastgoed waarbij wordt gealloceerd naar vastgoed op goede locaties en van hoge kwaliteit. Dit beperkt namelijk de leegstand en biedt naar verwachting een aantrekkelijke huuropbrengst. Verder moet de leverage binnen de portefeuille laag zijn (<30%). Hoewel dit het potentieel rendement beperkt, ligt hierdoor ook het risico in de portefeuille lager. Tot slot zijn kosten een belangrijke overweging in de selectie van een geschikt beleggingsfonds.

De gehanteerde criteria bij een selectie in deze beleggingscategorie zijn:

- Organisatie
- Team
- Fondsstrategie
- Portefeuillestrategie
- Leverage
- Governance
- Track record
- Deal sourcing
- Alignment
- Bestaande portefeuille of blind pool
- Liquiditeit
- Duurzaamheid (ESG)
- Fondsstructuur
- Fee structuur

Implementatie

c

Op basis van een uitgebreid selectietraject met meerdere vastgoedbeheerders heeft het pensioenfonds begin 2016 gekozen voor implementatie van het vastgoedbeleid via twee verschillende beleggingsfondsen van M&G. Belangrijkste overwegingen hierbij waren een goede aansluiting bij de wensen van het pensioenfonds, een goede beoordeling van de manager research specialisten van Willis Towers Watson, een lage mate van leverage, geen gevoeligheid naar de UK en relatief lage kosten. De betreffende fondsen zijn:

M&G European Property Fund (EPF): dit betreft een open-end core vastgoedfonds welke belegt in een gediversifieerde portefeuille van commercieel vastgoed in Europa met een verwacht netto rendement van 5-7% en een lage mate van leverage. Strategie van het fonds is het investeren in een gediversifieerde portefeuille van commercieel vastgoed in Europa met als doel waarde toe te voegen door middel van strategische asset allocatie, selectie en vermogensbeheer. De belangrijkste vastgoedsectoren waarin het fonds zal beleggen zijn kantoren, winkels, bedrijfsruimten en alternatieven voor gemengd gebruik, woningen, hotels/leisure en opslag. De beoogde grootte voor acquisities is 15 tot 100 miljoen euro (hoewel ook kleinere/grotere kunnen worden verworven).

M&G European Secure Income Property Fund (ESPIF): dit betreft een open-end fonds welke belegt in Europees commercieel vastgoed met de nadruk op een veilige, lange termijn en inflatiegerelateerde kasstroom. Het verwachte netto rendement bedraagt CPI + 250 basispunten. Het fonds streeft ernaar het totaalrendement op lange termijn te optimaliseren door middel van onder andere systematische analyse van kwaliteit en fundamenteën van elk vastgoedobject en strategische assetselectie over de gehele linie van Europese vastgoedmarkten. Inkomstengroei zal vooral worden gezocht door zich te richten op activa met huurcontracten die regelmatig worden gecorrigeerd voor de inflatie. Het fonds zal trachten te beleggen in activa waarvan het denkt dat ze voldoen aan de investeringsdoelstelling en die het beste relatieve totale lange termijn rendement bieden in het licht van de marktomstandigheden op het tijdstip van de investering.

Het pensioenfonds realiseert zich dat beide fondsen een verschillend risico-/rendementsprofiel hebben. Om een strategische verdeling tussen beide fondsen te maken, grijpt het pensioenfonds terug naar de ALM-studie waarop de allocatie naar vastgoed is gebaseerd. De verwachte rendementen en risico's zijn als volgt:

	Verwacht netto rendement	Verwacht risico
Vastgoed in ALM-studie	4,9%	10,6%
M&G EPF	5-7%	8-12%
M&G ESPIF	CPI + 250bps	3-6%

Op basis van bovenstaande cijfers past een lange-termijn verhouding van 2/3 deel in core vastgoed en 1/3 in secure income goed binnen de ALM-modellering. Bovendien biedt de combinatie een aantrekkelijk overrendement versus de pensioenverplichtingen. Een extra voordeel van een vastgoedportefeuille bestaande uit deze twee strategieën (core en secure income) is de diversificatie die ontstaat doordat de strategieën duidelijk verschillende karakteristieken hebben. Dit kan alleen bereikt worden door een substantieel deel (minimaal een derde deel) in beide strategieën te beleggen. Derhalve heeft het pensioenfonds gekozen voor 2/3 deel core vastgoed en 1/3 deel secure income. Voor meer informatie omtrent het selectietraject verwijst het pensioenfonds naar het selectiedocument dat is opgesteld tijdens het selectietraject.

Richtlijnen

IFF Pensioenfonds hanteert de volgende richtlijnen met betrekking tot het vastgoedbeleid in het algemeen:

- Beperkte mate van leverage binnen de beleggingsfondsen (< 30%)
- Volledige allocatie naar open-end beleggingsfondsen
- Volledige allocatie naar core vastgoed
- Volledige allocatie naar Europees vastgoed

Aangezien beide fondsen een andere doelstelling hebben, zijn andere richtlijnen op de fondsen van toepassing. In de tabel in bijlage is een overzicht van de richtlijnen die voor de beide fondsen van

^c toepassing zijn opgenomen. Voor meer informatie verwijst het pensioenfonds naar de overeengekomen vermogensbeheerovereenkomst met de beheerder.

Derivaten

Binnen de vastgoedfondsen kan slechts gebruik worden gemaakt van derivaten om:

- het risico van de beleggingsportefeuille ten opzichte van de verplichtingen te verlagen;
- de risicograad van de beleggingsportefeuille te verlagen, met als voorbeeld het op defensieve wijze afdekken van (strategische) valutarisico's;
- het beheer van de beleggingsportefeuille op efficiënte wijze tot stand te brengen.

In de praktijk betekent dit dat in enkele gevallen binnen de vastgoedfondsen gebruik wordt gemaakt van valutaderivaten of rentederivaten om ongewenste posities af te dekken. Dit sluit daarmee aan bij de wettelijke regels voor het gebruik van derivaten door pensioenfondsen in Nederland. Verder wordt geen gebruik gemaakt van short-selling.

3D. RENTEAFDEKKING

Bij de bepaling van de renteafdekking worden uitsluitend de beleggingen bij Robeco meegeteld, dus het LDI fonds en het multi-factor credits fonds. De M&G fondsen bevatten leningen met variabele coupon die nauwelijks duration hebben en dus geen rentegevoeligheid kennen.

De beleggingen in het LDI fonds worden voor 100% in de renteafdekking meegeteld omdat deze belegging uit hoogwaardige staatsleningen en swaps bestaat, waardoor het basisrisico ten opzichte van de pensioenverplichtingen zeer beperkt is. Voor credits (bedrijfsleningen) is deze afwijking typisch groter, zeker als het wereldwijde credits zoals in het multi-factor fonds betreft.

Het bestuur heeft besloten om de mate waarin credits meetellen in de renteafdekking te baseren op een onderzoek dat Robeco hieromtrent heeft uitgevoerd. Op basis van dit onderzoek wordt een correctiefactor toegepast als weerspiegeling van de niet-perfekte samenhang tussen bepaalde vastrentende categorieën en de waardeontwikkeling van de pensioenverplichtingen.

Obligaties in euro	Correctiefactor	Obligaties in Non-euro valuta	Correctiefactor
Nominale staatsobligaties	Max. 100%	Nominale staatsobligaties	Max. 90%
Inflation-linked staatsobligaties	Max. 50%	Inflation-linked staatsobligaties	Max. 45%
Niet-staatsobligaties Investment Grade	Max. 90%	Niet-staatsobligaties Investment Grade	Max. 81%
Swaps	100%		
Swaptions	Daadwerkelijke delta		
Niet-staatsobligaties high yield	0%	Niet-staatsobligaties high yield	0%
		Emerging Markets obligaties (hard currency)	Max. 81%
		Emerging markets obligaties (local currency)	0%

Bron: Robeco

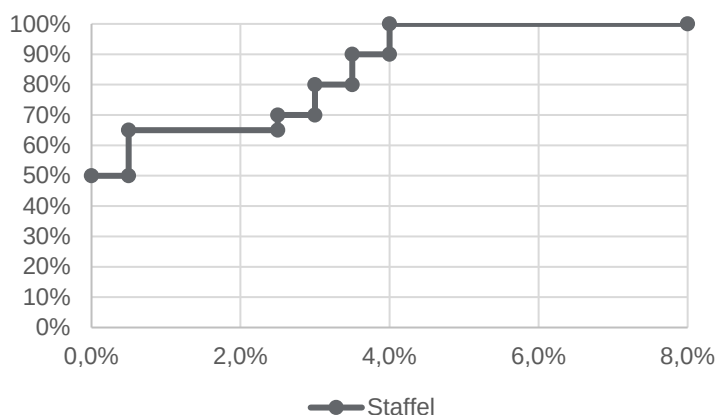
Op basis hiervan telt het multi-factor fonds voor 83% mee in de renteafdekking. Dit is een gewogen gemiddelde van 90% voor het euro deel van dit fonds en 81% voor het niet-euro deel. Voor het renteafdekkingsniveau (hedge level) wordt steeds een bandbreedte van $\pm 5\%$ -punt gehanteerd. De mate van renteafdekking wordt op weekbasis door Robeco gerapporteerd en tweewekelijks door de Financiële Monitoring Commissie (FMC) besproken. Een eventuele overschrijding van de bandbreedte wordt vervolgens onmiddellijk aan het bestuur gemeld en normaliter binnen twee weken gecorrigeerd. IFF Pensioenfondsen hanteert de volgende staffel voor de renteafdekking:

Exit low	Min	Max	Exit high	Afdekking
n.v.t.	<0,50%	0,50%	1,00%	50%
0,50%	0,50%	2,50%	2,75%	65%
2,25%	2,50%	3,00%	3,25%	70%
2,75%	3,00%	3,50%	3,75%	80%
3,25%	3,50%	4,00%	4,25%	90%

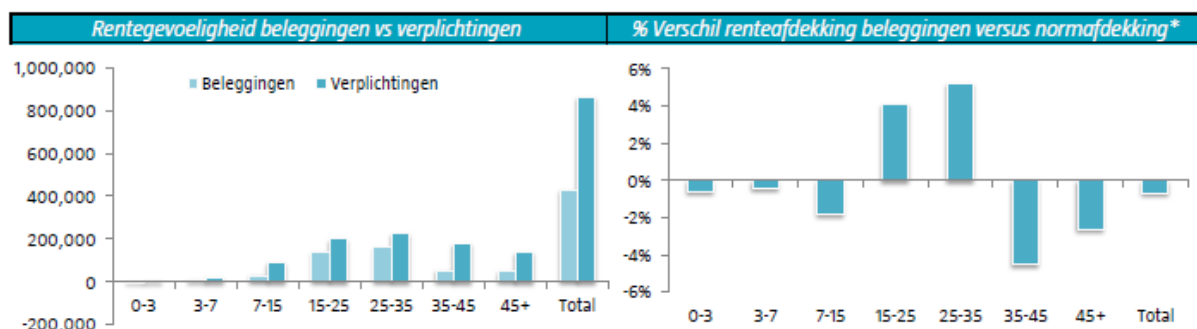
c

3,75%	4,00%	4,50%	4,75%	100%
4,25%	4,50%	5,00%	5,25%	100%

Grafisch is dit als volgt:

Bij de renteafdekking wordt tevens gekeken naar de gevoeligheden in de diverse looptijdsegmenten. Het Robeco LDI40 fonds kent een looptijdverdeling die goed aansluit bij het looptijden profiel van de verplichtingen van Stichting IFF Pensioenfondsen. Hieronder is de rentegevoeligheid per looptijdsegment weergegeven per 31 december 2019 (bron Robeco).

3E. VALUTA-AFDEKKING

Doelstelling

Gegeven de investment belief hanteert het pensioenfonds als doelstelling voor het valutabeleid een minimalisatie van de impact van valutaschommelingen op de dekkingsgraad. Derhalve is gekozen voor het waar mogelijk afdekken van het valutarisico.

Beleid

Valuta ontwikkelde landen: er is gekozen voor een volledige afdekking van de vreemde valuta van ontwikkelde landen. De keuze voor het volledig afdekken van de vreemde valuta van ontwikkelde landen komt voort uit de overtuiging dat op de lange termijn geen risicopremie bestaat voor deze valuta en dat het risico kostenefficiënt kan worden afgedekt. Uitzondering hierop zijn kleine valuta (zoals de NZD en de ILS) die uit efficiëntie overwegingen niet worden afgedekt en valuta die zijn gerelateerd aan de euro (zoals de DKK).

Valuta vastgoed: andere uitzondering op de volledige afdekking van de vreemde valuta van ontwikkelde landen is het niet afdekken van vreemde valuta in de vastgoedportefeuille. Deze keuze komt voort uit de overtuiging dat de valuta in deze portefeuille een sterke samenhang met de euro vertonen. Daar komt bij dat de financiering van dit vastgoed veelal in dezelfde valuta plaatsvindt en/of dat de kasstroom uit het vastgoed in euro luidt, wat het valutarisico enigszins kan beperken.

Valuta opkomende landen: de keuze om vreemde valuta van opkomende landen niet af te dekken komt doordat deze valuta veelal niet kostenefficiënt kunnen worden afgedekt. Voor het afdekken van valuta van opkomende landen liggen de kosten veelal 50 tot 100 basispunten hoger dan de afdekking van valuta van ontwikkelde landen. Daarnaast toont onderzoek aan dat een deel van het rendement

^c op deze categorie komt door de appreciatie van de valuta (oftewel hier is wel een risicopremie te verdienen).

Uitvoering

De afdekking wordt uitgevoerd binnen de volgende beleggingsfondsen:

- Northern Trust World Custom ESG EUR Hedged Equity Index Fund
- M&G European Loan Fund
- M&G Lion Credit Opportunity 3 Fund
- Robeco Global Multi Factor Credits Fund

De volgende richtlijnen zijn tussen het pensioenfonds en de fondsen overeengekomen:

Fonds	Afdekkings%	Instrument	Doorrol
World Equity	100%	FX-forwards	Maandelijks
European Loan	100%	FX-forwards	Maandelijks
Credit Opportunity	100%	FX-forwards	Maandelijks
Global Credits	100%	FX-forwards	Maandelijks

Dit houdt in dat wordt afgedekt met FX-forwards welke maandelijks worden doorgerold. Zodoende wordt maandelijks de afdekking weer op 100% gezet. Voor het World Equity Fund wordt uitgegaan van de valutablootstelling op basis van de benchmark van het MSCI World Index fonds. Voor het European Loan Fund, het Credit Opportunity en het Global Credits Fund wordt uitgegaan van de werkelijke posities in de portefeuille op basis van notering van het instrument. Het pensioenfonds is van mening dat het vaststellen van valutablootstelling op basis van de omzet of economische indicatoren niet mogelijk is gezien de beschikbare resources van het fonds. Voor het afdekken van het valutarisico gebruiken de beheerders enkel valutatermijncontracten.

Er is geen tactisch beleid toegestaan inzake de valuta-afdekking.

Implementatie

Er is bewust gekozen voor beleggingsfondsen waarbinnen de valuta-afdekking wordt uitgevoerd. Hierdoor heeft het pensioenfonds geen directe verplichtingen uit hoofde van de valuta-afdekking. Aangezien de vermogensbeheerders juridisch eigenaar zijn van de beleggingsfondsen en het pensioenfonds enkel eigenaar van participaties in het fonds (en dus economisch eigenaar) is, heeft het pensioenfonds ook geen verplichtingen uit hoofde van EMIR.

De implementatie van de afdekking wordt binnen de beleggingsfondsen uitgevoerd. De implementatie is op hoofdlijnen gelijk (zie bovenstaande tabel), maar wordt binnen de fondsen op verschillende manieren uitgevoerd. Het pensioenfonds heeft in het selectietraject van de betreffende beleggingsfondsen aandacht besteed aan de uitvoering van de valuta-afdekking en risicomanagement gerelateerd aan de afdekking van het valutarisico (zoals bv. tegenpartijrisico als gevolg van het gebruik van derivaten). Afrekening van de contracten vindt plaats binnen de beleggingsfondsen door bij een negatief resultaat gebruik te maken van de beschikbare liquide middelen of beleggingen te vermogen en bij een positief resultaat direct te beleggen in de portefeuille conform de richtlijnen.

Monitoring en evaluatie

Dagelijks wordt de waarde van de valutatermijncontracten gemonitord door de betreffende beheerders, dit in verband met het uitstaande of benodigde onderpand. Er vindt maandelijks hierover rapportage plaats vanuit de beheerders richting het pensioenfonds. Daarnaast wordt maandelijks een rapportage door Blue Sky Group verstrekt aan het pensioenfonds waarin de openstaande valutaposities zijn opgenomen.

De verantwoordelijkheid voor het valutabeleid en de controle op de openstaande positie ligt in eerste instantie bij de beleggingsadviescommissie, welke rapporteert aan het bestuur van het pensioenfonds. Op basis van de maandelijksse rapportages kan de BAC monitoren of het beleid correct wordt

^c
uitgevoerd door de beheerders. Bij eventuele afwijking in de uitvoering van het beleid wordt vanuit de BAC contact opgenomen met de betreffende beheerder.

3F. INFLATIEGEVOELIGHEID

In het beleggingsbeleid worden inflatierisico's momenteel niet op expliciete wijze afgedekt. Dit betekent dat een onverwachtse stijging van de inflatie niet één-op-één gecompenseerd zal worden door een hoger rendement op één of meer van de beleggingscategorieën.

In de BAC vergaderingen van 4 juli 2018 en 12 september 2018 is het onderwerp inflatierisico besproken op basis van een kwalitatieve en kwantitatieve analyse van Willis Towers Watson. In deze presentatie zijn de belangrijkste aspecten van inflatie voor IFF Pensioenfonds opgenomen. Op basis van de discussie concludeert de BAC dat de huidige beleggingsportefeuille enige mate van inflatiebescherming biedt waardoor het inflatierisico acceptabel is; zeker in de huidige periode van minimale inflatiebewegingen. IFF Pensioenfonds kent met allocaties naar leningen, vastgoed en zogenoemde 'secure income' assets een redelijke inflatiegevoeligheid van de beleggingen. Deze beleggingen zullen bij toenemende inflatie de impact op de verplichtingen door indexatie enigszins compenseren. Daarnaast is bij IFF Pensioenfonds sprake van een renteafdekking van minder dan 100% waarmee ook enige inflatiegevoeligheid wordt gecreëerd (immers leidt een stijgende inflatie veelal ook tot een stijgende rente).

Uit de analyse van de toevoeging van directe inflatiebeschermers (obligaties en/of swaps) komt naar voren dat dit andere risico's, beperkingen en benodigde governance met zich meebrengt. De BAC is derhalve van mening dat het toevoegen van dergelijke producten niet gewenst is en heeft het bestuur dan ook geadviseerd geen aanpassingen te doen aan de portefeuille ter beperking van het inflatierisico. Het bestuur heeft dit advies overgenomen.

3G. SECURITIES LENDING

Binnen de aandelenfondsen vindt geen securities lending plaats. Binnen de twee fondsen van Robeco is securities lending toegestaan, maar wordt dit vooralsnog niet uitgevoerd.

3H. LIQUIDITEIT

De beleggingsportefeuille bevat zowel liquide als minder liquide beleggingen. Het pensioenfonds heeft onder normale omstandigheden geen grote behoefte aan liquiditeiten. De premie-instroom is momenteel nog voldoende om de pensioenuitkeringen te kunnen financieren en wordt maandelijks betaald. Voor eventuele maandelijkse fluctuaties wordt een buffer van € 1 miljoen aangehouden. Daarnaast heeft IFF Pensioenfonds een (kosteloze) geldmarktlijn ter grootte van € 20 mln beschikbaar om aan eventuele onverwachtse liquiditeitsbehoeften te voldoen.

Er wordt in de portefeuille uitsluitend in het LDI-fonds en in de vastgoedfondsen gebruik gemaakt van leverage (hefboomfinanciering met vreemd vermogen). In beide gevallen wordt daar echter zeer beperkt gebruik van gemaakt. De leverage van het LDI-fonds zal op basis van het informatie memorandum van dit fonds gemiddeld 150% bedragen. Dit betekent dat uitsluitend in uitzonderlijke omstandigheden een cash call vanuit dit fonds kan volgen die in het algemeen beperkt van omvang zal zijn en normaliter ruim van tevoren aangekondigd worden.

Het bestuur is van mening dat de hierboven beschreven behoefte aan liquiditeit zelfs in extreme marktomstandigheden beheersbaar zal zijn en acht de huidige mate van liquiditeit van de portefeuille als (meer dan) voldoende. Per eind december 2019 kon 70% van het belegd vermogen binnen een week te gelde worden gemaakt en 86% binnen een maand.

3I. DERIVATENBELEID

Derivaten vormen als afgeleide beleggingsinstrumenten geen aparte beleggingscategorie. Het pensioenfonds kan slechts gebruik maken van derivaten om:

- het risico van de beleggingsportefeuille ten opzichte van de verplichtingen te verlagen, zoals gebeurt met het LDI fonds;
- de risicograad van de beleggingsportefeuille te verlagen, met als voorbeeld het op defensieve wijze afdekken van (strategische) valutarisico's;
- het beheer van de beleggingsportefeuille op efficiënte wijze tot stand te brengen.

3J. UITVOERING ESG BELEID

Conform investment belief E gelooft het bestuur in de toegevoegde waarde van duurzaam beleggen voor mens, milieu en samenleving en gaat waar mogelijk over tot maatschappelijk verantwoord beleggen. De uitvoering hiervan is beperkt tot de fondsoptlossingen die het pensioenfonds kan selecteren. In de huidige beleggingsfondsen wordt dat als volgt uitgevoerd:

NT Fondsen

De fondsen van Northern Trust sluiten bedrijven uit die zich bezighouden met controversiële wapens, de UN Global Compact principes schenden, of in de tabakssector werken. Controversiële wapens kunnen op grote schaal leed toebrengen aan burgers. Het betreft bijvoorbeeld nucleaire, chemische, en biologische wapens en clustermunition. De UN Global Compact principes omvatten 10 uitgangspunten op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anti-corruptie. De uitsluiting op tabak geldt als een bedrijf een belangrijk deel van de omzet uit tabak haalt. Het World fonds sluit circa 70 aandelen uit terwijl het EM fonds er bijna 80 uitsluit. Behalve bedrijven uitsluiten, doet Northern Trust ook aan stembeleid en engagement (via Hermes): door naar aandeelhoudersvergaderingen te gaan en in overleg te treden met het management van de die bedrijven, probeert Northern Trust hun beleid te beïnvloeden.

M&G Fondsen

M&G ontplooit een aantal activiteiten met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen. Zo ondertekent M&G de United Nations Principles for Responsible Investment (UNPRI), welke ook aansluiten op de waarden waar langs M&G en haar investment teams opereren. In 2003 heeft M&G reeds een Responsible Investment Advisory Committee opgericht die zich bezig houdt met de alle aspecten van het maatschappelijk verantwoord beleggen. Verder is M&G in maart 2017 aangesloten bij het Climate Bonds Initiative Partners Program. Hiermee worden nieuwe initiatieven uitgewerkt om te kunnen beleggen in oplossingen die bijdragen aan een beter klimaat. Specifiek met betrekking tot de leningenportefeuille is ESG een verplicht onderdeel van alle nieuwe investeringen die worden gedaan en dient elk jaar een ESG review plaats te vinden van de gehele portefeuille. Verder wordt binnen het loans fund niet belegd in clustermunition, vinden er bepaalde ESG-restricties plaats en wordt actief met andere beleggers gezocht naar implementatie van ESG beleid. Voor de allocaties naar vastgoed worden ESG-factoren en –risico's actief meegenomen in het selectie- en beheerproces. Hierbij wordt bijvoorbeeld gestreefd naar een verlaging van de energieconsumptie van de gebouwen in de portefeuille en wordt ook rekening gehouden met de sociale aspecten van de investering in vastgoed, denk bijvoorbeeld aan de relatie met huurders en andere stakeholders.

Robeco fondsen

Binnen het bedrijfsobligatiefonds van Robeco is een ESG-analyse systematisch geïntegreerd in het proces. Hierdoor maken bedrijven met een hoge ESG-score van RobecoSAM eerder kans om in de portefeuille te worden opgenomen dan ondernemingen met een lage ESG-score. Met behulp van deze regels voor de portefeuilleopbouw streeft Robeco naar een ESG-profiel van het fonds dat beter is dan dat van de referentie-index. Daarnaast gebruiken de creditanalisten externe bronnen om verdere ESG-risico's te identificeren, zoals problemen op het gebied van corporate governance of bedrijven met een grote kans op rechtszaken of een hoog regelgevingsrisico. Als deze ESG-risico's mogelijk een grote financiële impact hebben, zal Robeco niet in deze bedrijven beleggen. Voor het Robeco LDI fonds is het ESG beleid niet van toepassing omdat hier alleen wordt belegd in renteswaps en staatsobligaties van Nederland en Duitsland.

4. HERBALANCERING EN TRIGGERNIVEAUS

Gedurende 2020 wordt niet op vaste momenten geherbalanceerd. Indien het belang in één van de beleggingscategorieën gedurende het jaar buiten de bandbreedtes valt, signaleert de BAC dit en komt met een voorstel naar het bestuur of en hoe de betreffende categorie teruggebracht kan worden binnen de betreffende bandbreedte. In elke vergadering controleert de BAC of hiervan sprake is en zal de BAC indien noodzakelijk binnen twee weken een voorstel voorbereiden voor het bestuur voor de wijze van herbalanceren.

5. RESULTAATSEVALUATIE EN RISICOMONITORING

Op basis van de rapportages van de vermogensbeheerders wordt een maandoorzicht van de door hen gerapporteerde resultaten bijgehouden. Ten aanzien van beschikbare rapportages geldt het volgende:

- De rapportages van de vermogensbeheerders en BSG geven inzicht in de attributieanalyse van de performance en de mate waarin de matching portefeuille bescherming geeft tegen fluctuaties in de technische voorziening. Ook wordt per beleggingscategorie inzicht gegeven in het absolute en relatieve rendement;
- In de kwartaalrapportage wordt door middel van 'stoplichten' een groot aantal risicofactoren beoordeeld;
- Elk kwartaal worden de ex-ante en ex-post tracking errors in de BAC worden behandeld;
- Elk jaar wordt een volledige look-through van de portefeuille gemaakt met een overzicht van de grootste exposures en tegenpartijen (zie bijlage);
- De FTK-rapportage en S-toets geven inzicht in de risico's.

Verder worden de vermogensbeheerders minimaal eens per jaar in de BAC uitgenodigd voor een review van het mandaat. Daarnaast zullen uiteraard indien nodig tussentijds opmerkingen en vragen aan de vermogensbeheerders worden voorgelegd dan wel ad hoc bezoeken worden ingepland.

Financiële monitoring commissie

Verder is sprake van een financiële monitoring commissie (FMC, voorheen rentecommissie). De rentecommissie is in het verleden in het leven geroepen om het renteniveau te monitoren en daarbij te kijken of het op basis van de rentestafel en/of bijzondere marktomstandigheden nodig is om een verandering van de renteafdekking aan het bestuur te adviseren. In 2017 is gebleken dat de rentecommissie niet alleen stil staat bij het renteniveau, maar ook regelmatig de marktontwikkelingen bespreekt die impact hebben op de gehele beleggingsmix, veelal in voorbereiding op de BAC vergadering. Daarmee past de naam rentecommissie niet meer bij de onderwerpen dat besproken wordt. Aangezien de commissie zich bezig houdt met het monitoren van de financiële markten, is de naam aangepast naar financiële monitoring commissie (FMC).

De scope van de FMC is het monitoren van de financiële markten en op basis daarvan de BAC te ondersteunen in het adviseren van het bestuur over afwijkingen in de beleggingsmix en/of de renteafdekking.

6. KOSTENBEGROTING VERMOGENSBEHEER 2020

Voor de kostenbegroting 2020 is het uitgangspunt de per eind 2019 lopende mandaten en per eind december 2019 geldende volumes.

In de begroting wordt onderscheid gemaakt naar de volgende 3 categorieën:

- Administratie, bewaarloon, rapportages, performance meting;
- Externe adviseur beleggingsadviescommissie;
- Vermogensbeheer (verder onderverdeeld naar de mandaten).

Er wordt rekening gehouden met een schatting van de BTW, rekening houdend met de methodiek die met de belastingdienst is afgesproken.

Voor de beleggingen in de Northern Trust aandelenfondsen, het Robeco multi-factor credits fonds, het M&G European Property Fund en het M&G Secure Income Fund wordt geprofiteerd van afspraken die adviseur Willis Towers Watson voor zijn cliënten met deze vermogensbeheerders heeft gemaakt. Op basis hiervan wordt een lagere beheervergoeding betaald en wordt het vermogen van WTW klanten bij elkaar opgeteld om de beheervergoeding te bepalen.

In de tabel hieronder zijn de verwachte vermogensbeheerkosten voor 2020 opgenomen.

	Feitelijke mix (€ mln per 31-12-19)	Kosten (TER in %)	Opmerking
Robeco LDI40	94,2	0,24%	+ € 50.000
Robeco Credits	58,3	0,21%	

c

M&G ELF	122,6	0,65%	
M&G ABS	30,4	0,87%	excl. performance fee
NT World Custom ESG	47,7	0,13%	
NT Emerging Custom ESG	19,0	0,18%	
M&G EPF	36,4	0,95%	
M&G ESPIF	18,4	1,11%	
Totaal in %		0,49%	
Totaal in EUR		2.104.829	

In de tabel is op basis van de feitelijke mix per 31 december 2019 en de TER (total expense ratio) over 2018 op basis van de afspraken tussen de beheerders en IFF pensioenfonds een schatting gemaakt van de verwachte vermogensbeheerkosten over 2020. Deze opstelling is exclusief transactiekosten binnen de beleggingsfondsen; deze worden rechtstreeks onttrokken aan de beleggingsportefeuille en zijn onderdeel van de indirecte beleggingsresultaten.

7. PLAN VOOR 2020

Hieronder zijn per vergadering van de beleggingscommissie de geplande niet-reguliere onderwerpen weergegeven. Hier zal in de praktijk uiteraard flexibel mee worden omgegaan. Er is ruimte gelaten om actuele onderwerpen te kunnen bespreken die nu nog niet urgent (lijken te) zijn.

1^e vergadering

- Uitkomsten ALM-studie
- Beleggingsuniversum (Private Equity)

2^e vergadering

- M&G private debt/loans
- Beleggingsovertuigingen
- Overzicht vermogensbeheerkosten 2019

3^e vergadering

- Robeco LDI en credits
- ESG beleid en engagement (inzake SRD)
- Doorkijk beleggingsfondsen

4^e vergadering

- Northern Trust aandelen en MVB
- Investment case en kaderstelling
- Beleggingsplan 2021

Naast bovengenoemde vergaderingen kunnen extra vergaderingen en/of conference calls ingepland worden om extra onderwerpen te bespreken.

BIJLAGE 1. RICHTLIJNEN M&G VASTGOEDFONDSEN

Bron: M&G prospectus

Fondskarakteristieken	MEP	ESPIF
GAV	€3,211m	€376m
NAV	€2,337m	€360m
Launch date	4 October 2006	07 December 2015
Fund manager (at corporate level)	M&G Luxembourg S.A.	M&G Luxembourg S.A.
Portfolio manager	M&G Investment Management Limited	M&G Investment Management Limited
(Deputy) Fund managers	David Jackson, Simon Ellis	Ben Jones (Fund Manager),

Fondskarakteristieken	MEP	ESPIF
		Peter Riley and Lee McDowell (Deputy Fund Managers)
Structure/Vehicle	LUX SICAV-FIS	Open-ended Luxembourg FCP-FIS
Reporting currency	EUR	EUR
Investment style	Core	Core
Target return	Long-term total net return target of 7%+	Target long term performance of European CPI + 3% on an ungeared basis
(target) Dividend income	4% (not a formal target)	Approximately 3%
Net property yield	4.3%	4.61%
Permitted countries	Austria, Belgium, Czech Republic, Denmark, Finland, France, Germany, Italy, Luxembourg, Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Spain, Sweden & Switzerland	Primary Target Countries – Belgium, Finland, France, Germany, Netherlands, Spain and Sweden. The Fund can also invest in other Eurozone and non-eurozone countries subject to fixed limits.
Country allocation target	France (20-30%), Germany (20-30%), Spain/Italy/Portugal (10-20%), Sweden/Denmark/Finland (10-20%), Benelux (10-20%), other (0-10%)	Total exposure to any single Primary Target Country within the Eurozone shall be restricted to 50% of GAV; Total exposure outside of the Primary Target Countries, but within the Eurozone, shall be restricted to 30% of GAV;
Sector allocation target	Office (30-50%), Retail (30-50%), Industrial (10-30%)	All sectors (including office, retail, industrial, hotels, student accommodation, healthcare, leisure, storage, residential etc.) where appropriate lease terms and blend of tenant credit and real estate are available. No more than 50% of GAV will be invested in one particular sector.
Single asset maximum	20% of GAV	30% of GAV
Single country maximum	50% of GAV	Please see country allocation target
Single tenant	15%	35% of the Gross Income
Maximum other markets	0%	Exposure to non-Euro denominated countries restricted to 20% of GAV in total
Development limit	0% (10% of GAV for refurbishments)	15% of GAV, by reference to value to complete, (excludes forward commitment/fundings with pre-lease if underwritten by an investment grade counterparty)
Debt	Target level of 30% of the GAV of the Fund and a maximum permitted level of 40% of GAV. The total borrowings of the Fund (secured and unsecured) shall at no time exceed 50% of GAV.	20% of GAV limit. Currently zero.

c

Fondskarakteristieken	MEP	ESPIF
Derivatives	Only permitted in hedging interest rate and currency risk. The exposure to any one counter-party as a result of transactions in "over-the-counter" (OTC) derivatives shall not exceed 10% of the net asset value of the Fund.	No hedging for any non-Euro currency exposure
Number of countries	12	7
Number of assets	65	38
Occupancy rate	94.8%	100%
Weighted average cost of debt	1.4%	N/A
Weighted average lease expiry	7.2 years	38.0 years
Inception date	4 October 2006	7 December 2015
Leverage	17.5% (at property level) 16% of GAV	0%

BIJLAGE 2. LOOK-THROUGH PORTEFEUILLE PER EIND DECEMBER 2019

Bron: BSG – Q4 2019 performance report

Top 10 totale portefeuille	Weging
Netherlands	10,5%
Germany	10,4%
Ineos Fin Plc	0,7%
Ziggo Secd Fin B V	0,6%
Phs Group Limited	0,6%
Verisure Holding Ab	0,5%
Sigma Bidco B.V.	0,5%
Sunshine Luxembourg Vii Sarl	0,5%
Obel France	0,4%
Nets Holding	0,3%

De top 10 van de totale portefeuille bestaat uit twee staatsobligaties (van Nederland & Duitsland) uit het LDI 40 fonds bij Robeco en daarnaast een aantal leningen uit M&G ELF en M&G ABS.

Top 10 aandelenportefeuille	Weging
Apple Inc.	2,3%
Microsoft Corporation	2,0%
Alibaba Group Holding Ltd. Sponsrd.	1,8%
Tencent Holdings Ltd.	1,4%
Taiwan Semiconductor Manufacturing	1,4%
Amazon.Com, Inc.	1,4%
Samsung Electronics Co.	1,1%
Facebook, Inc. Class A	0,9%
Jpmorgan Chase & Co.	0,8%
Alphabet Inc. Class C	0,7%

De top 10 van de aandelenportefeuille bestaat uit een aandelen van bedrijven in ontwikkelde landen in het Northern Trust World Equity fonds en aandelen van bedrijven in opkomende landen in het Northern Trust EM Equity fonds.

c

Sectorallocatie aandelenportefeuille	Weging
Consumer Discretionary	12%
Consumer Staples	7%
Energy	5%
Financials	18%
Health Care	10%
Industrial	8%
Information Technology	18%
Materials	5%
Real Estate	3%
Telecommunication Services	10%
Utilities	3%

De aandelenportefeuille wordt passief beheerd door Northern Trust en kent dezelfde sector-verdeling als de benchmark met als grootste allocaties IT (18%) en de financiële sector (18%).

Sectorallocatie vastgoedportefeuille	Weging
Offices	44%
Logistics/Industrial	11%
Retail	31%
Other (hotels)	14%

De vastgoedportefeuille kent een grote allocatie naar winkels (31%) en kantoren (44%).

Overzicht kredietwaardigheid VRW	Weging
AAA	25%
AA	2%
A	6%
BBB	9%
BB	11%
Below BB	39%
Geen rating (beschikbaar)	9%

De vastrentende waardenportefeuille kent een grote allocatie naar AAA obligaties (25%, via Nederlandse en Duitse staatsobligaties in het LDI 40 fonds) en een grote allocatie naar sub-investment grade obligaties (BB en lager, 50%) en obligaties zonder rating (9%) binnen het M&G European Loan Fund (ELF) en het M&G Credit Opportunity Fund (ABS). De lage ratings in het ELF komen doordat in dit fonds gebruik wordt gemaakt van leveraged loans. Deze leningen worden veelal gebruikt door bedrijven die al een omvangrijke schuld hebben en daarom een lagere kredietwaardigheid kennen. Hier staat vaak een zeer aantrekkelijke vergoeding tegenover. M&G beheert het fonds actief en past tevens haar eigen kredietwaardigheidsanalyse toe om zo het kredietrisico zoveel mogelijk te beperken.

BIJLAGE 3. PERCENTAGE ZAKELIJKE WAARDEN PER EIND DECEMBER 2019

Hieronder is het percentage zakelijke waarden voor IFF Pensioenfonds bepaald per eind december 2019. Dit percentage wordt gehanteerd bij de haalbaarheidstoets en dient tevens ieder kwartaal via de kwartaalstaten aan DNB gerapporteerd te worden. Aangezien IFF Pensioenfonds een vastrentende waardenportefeuille kent met relatief veel sub investment grade (<BBB rating) obligaties of obligaties zonder rating (als gevolg van de ELF en ABS portefeuilles) wordt hiervan een aanzienlijk deel (60%) als zakelijke waarden bestempeld. Dit heeft de aandacht van de BAC en het bestuur.

Voor K-Stat - Haalbaarheidstoets	Marktw waarde	Zakelijke waarden	Totaal ZW
Equities	66.642		
NT EMERGING MARKETS FUND*	18.985	ja	18.985

c				
NT EQUITY WORLD EURO HEDGED FUND*		47.657	ja	47.657
Fixed Income		305.436		
M&G EUROPEAN LOAN FUND		122.558	zie onder	
M&G LION CREDIT OPPORT FUND		30.374	zie onder	
ROBECO EURO CORE GOV BOND 40		94.230	zie onder	
ROBECO GL MULTI FACTOR CREDITS		58.274	zie onder	
Total Real Estate		58.527		
CBRE OFFICE FUND NETH. FGR		3	ja	3
CBRE EUROPEAN SHOPPING CENTRE		3.113	ja	3.113
CBRE LOGISTICS PROP FUND EUROP		508	ja	508
CBRE NORDIC PROPERTY FUND		172	ja	172
M&G EUROPEAN PROPERTY FUND		36.377	ja	36.377
M&G EUROPEAN SEC PROP INC FUND		18.353	ja	18.353
Cash		1.849	nee (AAA)	
Total portfolio excl. Hedge		432.454		
Uitsplitsing Fixed Income	Percentage	Marktwaaarde	Zakelijke waarden	Totaal ZW
AAA	42%	128.283	0%	0
AA	2%	6.109	10%	611
A	6%	18.326	15%	2.749
BBB	8%	24.435	20%	4.887
BB	10%	30.544	60%	18.326
Below BB	23%	70.250	60%	42.150
No rating	10%	30.544	60%	18.326
<i>Bron: BSG Q4 rapport</i>				
	Totaal zakelijke waarden			212.218
	Totaal percentage zakelijke waarden			49,1%

BIJLAGE G: VERKLARING BELEGGINGSBEGINSELEN 2017 EN PRUDENT PERSONVERKLARING

Verklaring beleggingsbeginselen

0. Introductie

Deze 'Verklaring inzake beleggingsbeginselen' (hierna: Verklaring) beschrijft op beknopte wijze de uitgangspunten van het beleggingsbeleid van de Stichting IFF Pensioenfonds (hierna: het Pensioenfonds). De uitgangspunten worden door het bestuur vastgesteld.

Conform geldende wet- en regelgeving gaat de Verklaring in op:

1. de doelstelling van het beleggingsbeleid;
2. de organisatie en risicobeheerprocedures;
3. de beleggingsbeginselen, in het bijzonder de toegepaste wegingsmethodes voor beleggingsrisico's en de strategische allocatie van de activa in het licht van de aard en de looptijd van de pensioenverplichtingen van het Pensioenfonds.

Het bestuur van het Pensioenfonds stelt, in overleg met de sociale partners, de risicohouding vast. Deze risicohouding zal vervolgens in deze Verklaring opgenomen worden.

De Verklaring is als bijlage bij de actuariële en bedrijfstechnische nota van het Pensioenfonds opgenomen en wordt om de drie jaren herzien. Daarnaast wordt de Verklaring onverwijld herzien als er tussentijds een belangrijke wijziging in het beleggingsbeleid optreedt.

Op verzoek van een belanghebbende bij het Pensioenfonds wordt de Verklaring verstrekt.

1. Doelstelling van het beleggingsbeleid

Het Pensioenfonds is het Pensioenfonds voor (ex-)medewerkers van International Flavors & Fragrances I.F.F. (Nederland) B.V. Het Pensioenfonds voert een aantal pensioenregelingen ten behoeve van de financiële gevolgen van pensionering en overlijden uit. Het Pensioenfonds is als pensioenfonds onder andere verantwoordelijk voor het beleggingsbeleid.

Het Pensioenfonds belegt vanuit de prudent person gedachte. Dit komt overeen met dat wat de Nederlandsche Bank (DNB) 'op solide wijze' beleggen noemt. Daarbij moeten de beleggingen voldoen aan kwalitatieve beginselen van veiligheid, kwaliteit en spreiding van risico's. Hiertoe heeft het bestuur een prudent person verklaring opgesteld.

In lijn hiermee is de doelstelling van het beleggingsbeleid: *"het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van de strategische asset allocatie bij een acceptabel risico, rekening houdend met de verplichtingenstructuur van het Pensioenfonds"*.

Om de doelstelling te waarborgen wordt bij het bepalen van het strategische beleggingsbeleid rekening gehouden met het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet, de verplichtingenstructuur en de financiering van het Pensioenfonds zoals vastgesteld in de financieringsovereenkomst met de vennootschap.

2. Organisatie en risicobeheerprocedures

2.1 Taken en verantwoordelijkheden

Het Pensioenfonds is zich bewust van de rol die het als pensioenbelegger vervult. Die rol dwingt tot grote zorgvuldigheid in handelen. Het Pensioenfonds is te allen tijde bereid verantwoording af te leggen over het beleggingsgedrag en de gevolgen die dit heeft voor de belanghebbenden.

Het bestuur van het Pensioenfonds is verantwoordelijk voor het strategische beleggingsbeleid. Hieronder wordt verstaan:

- De vaststelling van het doel en de stijl van het beleggingsbeleid, de strategische allocatie, bandbreedtes en de benchmarks;
- De monitoring van de beleggingsperformance en de vaststelling van het beleggingsbeleid;
- De voorbereiding is gedelegeerd aan de Beleggingsadviescommissie (BAC). De BAC, bijgestaan door een externe adviseur, rapporteert aan het bestuur.

Het bestuur houdt nauwgezet toezicht op de uitbestede werkzaamheden en wel op een zodanige wijze dat het de bedrijfsprocessen op een adequate wijze kan (blijven) beheersen.

Het bestuur van het Pensioenfonds is verantwoordelijk voor de aanstelling van vermogensbeheerders.

2.2 Nevenactiviteiten

Het Pensioenfonds ontwikkelt activiteiten die haar in staat stellen haar kerntaken zo goed mogelijk uit te voeren. Voor zover die activiteiten niet behoren tot de kerntaken van een fonds, brengt het Pensioenfonds deze onder in een aparte rechtspersoon. Tussen het Pensioenfonds en deze rechtspersoon zal geen sprake zijn van:

- financiële kruisstromen die de rechtspersoon tot niet marktconform concurrentievoordeel kunnen strekken;
- personele unies tussen het bestuur van het Pensioenfonds enerzijds en het bestuur van de rechtspersoon anderzijds;
- toegang tot kennis en gegevensbestanden van het Pensioenfonds, anders dan op voorwaarden die door wet- en regelgeving worden toegestaan;
- gebruik van de naam en het beeldmerk van het Pensioenfonds door de rechtspersoon.

Op dit moment zijn door het Pensioenfonds geen nevenactiviteiten ondergebracht in een aparte rechtspersoon.

2.3 Uitbesteding

Er wordt in drie verschillende beleggingscategorieën belegd om de verhouding tussen rendement en risico te optimaliseren:

- vastrentende waarden;
- aandelen;
- vastgoed.

Het bestuur heeft, onder behoud van zijn verantwoordelijkheden, de belegging van het vermogen van het Pensioenfonds uitbesteed aan Robeco, M&G Prudential, Northern Trust en CBRE.

De selectie van derden vindt plaats aan de hand van enerzijds de eisen die ter zake door DNB worden gesteld en anderzijds door het bestuur van het Pensioenfonds gehanteerde criteria die samenhangen met beschikbare deskundigheid, de cultuur van de eigen organisatie, schaalvoordelen en flexibiliteit. De selectie van derden en de beoordeling van hun prestaties vinden plaats op basis van objectieve criteria. De gemaakte afwegingen en de daarbij gehanteerde argumenten blijken uit een systematisch opgebouwd selectie- en evaluatiedossier.

Uitbesteding van vermogensbeheer vindt plaats op basis van een service level agreement (SLA). Deze SLA voldoet (tenminste) aan de door DNB daaraan te stellen eisen.

Gedurende de periode van uitbesteding draagt het Pensioenfonds zorg voor de instandhouding en naleving van afdoende controlemechanismen om uitbestedingsrisico's te beheersen.

2.4 Risicometing en -beheersing

Ten behoeve van de beleggingen wordt gebruik gemaakt van beleggingsfondsen en het Pensioenfonds heeft in dat geval geen rechtstreekse invloed op het beleggingsbeleid binnen de beleggingsfondsen. De risicobeheersing binnen de beleggingsfondsen is vormgegeven door een aantal nauw omschreven randvoorwaarden. De vermogensbeheerders dienen deze restricties te respecteren. Door middel van rapportages door de vermogensbeheerders wordt de naleving van deze voorwaarden gecontroleerd door het bestuur en de BAC.

2.5 Rapportage

Iedere maand wordt de BAC via rapportages geïnformeerd over de ontwikkeling van en de resultaten uit belegd vermogen en tevens spreekt de BAC ieder kwartaal met een vermogensbeheerder over het gevoerde en te voeren beleggingsbeleid. Het bestuur wordt hier eveneens over geïnformeerd.

2.6 Kostenbeheersing

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid maakt het Pensioenfonds geen andere kosten dan die redelijk en proportioneel zijn in relatie tot de omvang en de samenstelling van het belegde vermogen en de doelstelling van het Pensioenfonds. Jaarlijks maakt het Pensioenfonds een overzicht van deze kosten.

2.7 Deskundigheid

Het Pensioenfonds draagt er zorg voor dat het in alle fasen van het beleggingsproces beschikt over de deskundigheid die vereist is voor:

- een optimaal beleggingsresultaat;
- een professioneel beheer van de beleggingen; en
- de beheersing van de aan beleggingen verbonden risico's.

2.8 Scheiding van belangen

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gewaakt voor belangenverstrengeling. Met het oog daarop zijn de bestuursleden en bij het Pensioenfonds betrokken medewerkers gehouden een gedragscode na te leven.

Een interne compliance officer ziet toe op naleving van de gedragscode.

2.9 Corporate governance

Het beleid is aangesloten op de IFF Code of conduct en de gedragscode van het Pensioenfonds.

3. Beleggingsbeginselen

3.1 Het beleggingsproces

^c Het beleggingsproces vormt de randvoorwaarden van het beleggingsbeleid. Onder het beleggingsproces wordt verstaan het geheel van regels, dat toeziet op de voorbereiding en de uitvoering van het beleggingsbeleid en het beheer van de beleggingen.

3.2 Beleggingsbeslissingen

De beleggingen, het beheer van de beleggingen en de beheersing van de aan beleggingen verbonden risico's geschieden met inachtneming van de actuariële en bedrijfstechnische nota. Voor de generieke sturing van de risico's is de weging naar de beleggingscategorieën in de beleggingsportefeuille van groot belang. Specifieke sturing op marktrisico's vindt plaats met behulp van onder andere bandbreedtes, standaarddeviatie en tracking error methodieken. Voor kredietrisico's wordt gewerkt met credit ratings. Voor de beheersing van operationele risico's zijn meerdere maatregelen geïmplementeerd.

3.3 Waarderingsmethode

De beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde.

3.4 Strategische allocatie

In het kader van een integrale benadering van de beleggingen en de verplichtingen wordt de invulling van het beleggingsbeleid gebaseerd op Asset Liability Management (ALM). De ALM-studie is maatgevend voor de verdeling over de beleggingscategorieën en de mate van risicoafdekking, waarbij wordt gestreefd naar een optimale beleggingsportefeuille in combinatie met een consistent premie- en toeslagbeleid. De ALM-studie wordt in beginsel eens in de drie jaren uitgevoerd, doch zoveel vaker als het bestuur van het Pensioenfonds dat wenselijk acht dan wel wordt verlangd door DNB.

Op basis van de meest recente ALM-studie is gekozen voor een beleggingsmix bestaande uit 70% vastrentende waarden, 15% aandelen en 15% vastgoed. Daarnaast wordt een renteafhankelijk afdeckingsbeleid van de rentegevoeligheid gevoerd met meest recentelijk een renteafdekking van 80% van de verplichtingen.

Op basis van visie en macro-economische ontwikkelingen en de financiële markten zal het Pensioenfonds de strategische beleggingsmix actief beheren binnen de gestelde bandbreedtes.

Het bestuur kan besluiten om de strategische allocatie aan te passen, waarbij met name in onzekere financiële markten wordt beoogd het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille niet te vergroten en indien gewenst zelfs te verlagen.

Prudent person verklaring

Verklaring inzake het beleggingsbeleid 2018

Artikel 135 van de Pensioenwet en de artikelen 13 en 13a van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen vormen de basis voor de toetsing van het beleggingsbeleid aan de prudent-person regel. In artikel 135 wordt een eerste aanzet gegeven en wordt tevens verwezen naar het Besluit FTK Pensioenfondsen waarin de eisen ten aanzien van de beleggingen nader worden beschreven. Het pensioenfonds dient te onderbouwen dat het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan passen binnen de prudent person regel.

De artikelen bevatten de volgende richtlijnen:

1. De waarden worden belegd in het belang van de aanspraak- en pensioengerechtigden. Het pensioenfonds stelt voor de langere termijn een strategisch beleggingsbeleid vast dat aansluit op de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, van het fonds en is gebaseerd op gedegen onderzoek. Het strategisch beleggingsbeleid bevat in ieder geval een beschrijving van de beleggingsdoelstelling, de samenstelling van de beoogde beleggingsportefeuille en de mate waarin van de beoogde beleggingsportefeuille kan worden afgeweken. Het fonds vertaalt het strategisch beleggingsbeleid naar een beleggingsplan. In het beleggingsplan neemt het fonds concrete en gedetailleerde richtniveaus en bandbreedtes per

c

- beleggingscategorie op. Het fonds stelt daarbij beleid op voor de beheersing van de relevante risico's.
2. Een fonds stelt een beleggingscyclus vast op grond waarvan het strategisch beleggingsbeleid, het beleggingsplan en de uitvoering periodiek worden geëvalueerd en herbeoordeeld.
3. De waarden worden op zodanige wijze belegd dat de veiligheid en kwaliteit zijn gewaarborgd en waarbij rendement en liquiditeit passen in het expliciet geformuleerde beleggingsbeleid.
4. Waarden die ter dekking van de technische voorzieningen worden aangehouden, worden belegd op een wijze die strookt met de aard en de duur van de verwachte toekomstige pensioenuitkeringen.
5. De waarden worden hoofdzakelijk op gereguleerde markten belegd. Beleggingen in niet tot de handel op een gereguleerde financiële markt toegelaten waarden worden tot een prudent niveau beperkt.
6. Beleggingen in derivaten zijn toegestaan voor zover deze bijdragen aan een vermindering van het risicoprofiel of een doeltreffend portefeuillebeheer vergemakkelijken. Het fonds vermijdt een bovenmatig risico met betrekking tot een en dezelfde tegenpartij.
7. De waarden worden naar behoren gediversifieerd zodat een bovenmatige afhankelijkheid van of vertrouwen in bepaalde waarden, van/in een bepaalde emittent van waarden en van/in een groep van ondernemingen en risicoaccumulatie in de portefeuille als geheel worden vermeden. Beleggingen in de premiebetalende onderneming / sponsor worden beperkt tot ten hoogste 5% van de portefeuille als geheel, en ingeval deze onderneming tot een groep behoort, worden beleggingen in de ondernemingen die tot dezelfde groep als de premiebetalende onderneming behoren, beperkt tot ten hoogste 10% van de portefeuille. Wanneer een groep van ondernemingen aan het pensioenfonds premies betaalt, geschieden beleggingen in deze bijdragende ondernemingen prudent, waarbij rekening wordt gehouden met de noodzaak van een behoorlijke diversificatie.
8. Het pensioenfonds vermeldt in het jaarverslag op welke wijze in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen.
9. De beleggingen worden gewaardeerd op basis van marktwaarde. Onder waardering op marktwaarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Het bestuur van Stichting IFF Pensioenfonds is van oordeel dat het in 2016 gevoerde beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent person regel. Hieronder is per richtlijn beschreven waar het bestuur dit oordeel op baseert.

1. Beleggingsbeleid in belang van aanspraak- en pensioengerechtigden

Het strategische beleggingsbeleid is gebaseerd op een in 2016 uitgevoerde ALM-studie, waarbij is vastgesteld welk beleggingsbeleid het beste aansluit bij de nominale verplichtingenstructuur van het fonds en het toeslagbeleid. Hierbij wordt rekening gehouden met de rijpingsgraad van het fonds, de kostendekkende premie en realistische rendementsverwachtingen voor de verschillende beleggingscategorieën. Tevens is daarbij vastgesteld dat in voldoende mate gewaarborgd is dat de aangegane pensioenverplichtingen zowel op korte als op lange termijn kunnen worden nagekomen. Middels de Haalbaarheidstoets is vastgesteld dat het gevoerde strategische beleggingsbeleid binnen de door de sociale partners geformuleerde risicohouding past.

De strategische beleggingsmix, inclusief het herbalanceringsbeleid en de toegestane bandbreedtes, is vastgesteld door het bestuur en is nader uitgewerkt in het Beleggingsplan, dat jaarlijks wordt geactualiseerd. De toegevoegde waarde van beleggingscategorieën is onderzocht, waarin onder meer de verhouding tussen rendement en risico, verwachte diversificatie, de kostenstructuur en de resultaten van scenarioanalyses en stresstesten zijn betrokken. Op het niveau van de totale portefeuille wordt gewerkt met een integrale risicomaatstaf (de tracking error) die het risico van de beleggingen ten opzichte van de pensioenverplichtingen begrenst. In separate mandaten zijn afspraken en randvoorwaarden vastgelegd met individuele managers. Het bestuur laat bij ieder nieuw af te sluiten mandaat vaststellen of de beleggingsrichtlijnen in overeenstemming zijn met het strategisch beleggingsbeleid en het Beleggingsplan en gaat aan de hand van rapportages van de vermogensbeheerders en de beleggingsadministrateur na of binnen die richtlijnen wordt gebleven. In voorkomende gevallen worden de vermogensbeheerders om aanvullende informatie gevraagd.

2. Beleggingscyclus

Het pensioenfonds onderscheidt drie beslissingsniveaus: strategisch, tactisch en operationeel beleggingsbeleid. De eerste twee vallen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur, de laatste valt onder de verantwoordelijkheid van de aangestelde vermogensbeheerders binnen duidelijk afgebakende kaders. Hieronder wordt de diverse stappen in de cyclus nader toegelicht.

- Stap 1: Overtuigingen en governance: De eerste stap in het beleggingsproces is de formulering van de beleggingsovertuigingen door het bestuur, in relatie tot de binnen het fonds beschikbare tijd, kennis en kunde. De overige stappen in het beleggingsproces dienen consistent te zijn met de geformuleerde overtuigingen.
- Stap 2: Strategische asset allocatie: Het fonds voert minimaal eenmaal per drie jaar, of zoveel vaker als het bestuur van het fonds dat wenselijk acht dan wel wordt verlangd door DNB, een ALM-studie uit. Met behulp van de ALM-studie worden strategische normgewichten bepaald voor de beleggingscategorieën, het normniveau voor risicoafdekking alsmede een integraal risicobudget op balansniveau. Het uit de ALM-studie resulterende beleid wordt vervolgens in een haalbaarheidstoets doorgerekend om te toetsen of het beleid binnen de vastgestelde risicohouding past.
- Stap 3: Invullen beleggingsbeleid: Na de strategische asset allocatie wordt het strategisch beleggingsbeleid binnen de categorieën ingevuld. De lange termijn samenstelling van de vastrentende en zakelijke waarden portefeuille komt hierbij aan de orde, alsmede keuzes op een lager niveau zoals tussen actief of passief beheer, de keuze voor benchmarks en de keuze voor regioverdeling.
- Stap 4: Inrichten van de vermogensbeheerstructuur: Nadat het strategisch beleggingsbeleid is ingevuld, wordt er een efficiënte structuur ontworpen waarmee het beleid kan worden geïmplementeerd. Een structuur is efficiënt wanneer de gewenste rendement- en risicoverhouding met zo min mogelijk kosten kan worden bereikt en wanneer de structuur beheersbaar is in termen van beschikbare middelen, organisatie, tijd en kennis. Vraagstukken als het aantal beheerders, type beheerders en de vorm van beheer (discretionair of met beleggingsfondsen) komen hierbij aan de orde.
- Stap 5: Selectie en implementatie van vermogensbeheerder(s): Als de structuur vaststaat, wordt deze ingevuld met geschikte vermogensbeheerder(s). Daarbij gaat het om concrete zaken als het organiseren van een gestructureerd selectieproces, het afsluiten van contracten met vermogensbeheerders, het onderhouden van de contacten met vermogensbeheerders en het opzetten van een raamwerk voor evaluatie.
- Stap 6: Tactische asset allocatie: In beginsel wordt er binnen de strategische ruimtes geen tactisch beleggingsbeleid gevoerd. Overschrijding van de bandbreedtes leidt tot een herbalancering van de beleggingsportefeuille. Daarnaast zal de portefeuille met beschikbaar komende liquide middelen richting de strategische verdeling worden gestuurd.
- Stap 7: Evaluatie: De laatste stap in de beleggingscyclus is een evaluatie van alle voorgaande stappen. De effectiviteit van de genomen beslissingen wordt geëvalueerd en mogelijke verbeteringen daarin worden geïdentificeerd. Dit betekent dat voor elke stap vooraf duidelijke meetbare doelstellingen zijn afgesproken. Achteraf worden de verschillen tussen de doelstellingen en de realiteit geanalyseerd en bediscussieerd, hetgeen kan leiden tot een beleidsbijstelling of -verandering. Op kwartaalbasis worden de resultaten van het beleggingsbeleid besproken in het bestuur en de beleggingsadviescommissie.

Het resultaat van stappen 1 tot en met 5 wordt vastgelegd in het Beleggingsplan.

3. Veiligheid, kwaliteit, liquiditeit en rendement van portefeuille als geheel

Bij de samenstelling van de portefeuille is deskundig advies ingewonnen, is het feitelijke beheer uitbesteed aan managers met uiteenlopende visies en beleggingsstijlen, is gelet op een evenwichtige verhouding ten aanzien van landen, regio's, sectoren en ratings, waardoor een goede spreiding is bereikt en concentratierisico's worden beheerst. Tevens wordt rekening gehouden met een zodanige liquiditeit van de beleggingen dat het liquiditeitsrisico beperkt blijft en zowel op de korte als de middellange termijn de verwachte pensioenuitkeringen kunnen worden gedaan. Maandelijks vindt afstemming plaats met de administrateur over de benodigde liquiditeiten voor de pensioenuitkeringen en de te maken uitvoeringskosten.

Het beleggingsbeleid is uitvoerig gedocumenteerd en vastgelegd in de ABTN, het beleggingsplan en in overeenkomsten met de vermogensbeheerders, waarbij de beleggingsadviescommissie en het bestuur erop toezien dat binnen de bevoegdheden wordt gebleven, dan wel dat afwijkingen daarvan op de voorgeschreven wijze worden besproken en geaccordeerd.

^c

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid is een zodanige scheiding van bevoegdheden aangebracht dat gewaarborgd is dat het beleggingsbeleid overeenkomstig de doelstellingen van het fonds wordt uitgevoerd, in het bijzonder ten aanzien van de in te zetten instrumenten, de toegelaten markten, de spreiding van de beleggingen, de kredietwaardigheid van emittenten, de looptijd van de vastrentende waarden en het relatieve belang in individuele waarden, waaronder derivaten. Voor het bestuur blijkt dit onder andere uit:

- a. de verslagen van de beleggingsadviescommissie;
- b. de rapportages van de vermogensbeheerders en de beleggingsadministrateur;
- c. de controles door de beleggingsadviescommissie, de Financiële Monitoring Commissie en de beleggingsadministrateur op de nakoming van afspraken en de naleving van de mandaten door de managers
- d. de performancerapportage van de beleggingsadministrateur die onafhankelijk van de vermogensbeheerders wordt opgesteld;
- e. verstrekte periodieke overzichten door beheerders en beleggingsfondsen, inclusief maand- en kwartaalrapportages alsmede jaarverslagen die zijn voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring;
- f. aanvullende onderzoeken van de onafhankelijke investment consultant die de beleggingsadviescommissie bijstaat;
- g. overleg en correspondentie met DNB over beleggingskwesties.

Ter vergroting van de transparantie stelt het fonds minimaal eenmaal per jaar een complete 'look through' rapportage van de beleggingen op.

Uitlening van effecten vindt uitsluitend plaats binnen een aantal beleggingsfondsen in de portefeuille en de beleggingsadviescommissie ziet er periodiek op toe dat de omvang van deze uitlening beperkt blijft, dat er sprake is van een gecontroleerd proces met voldoende waarborgen en dat er voldoende kwalitatief hoogwaardig onderpand aanwezig is. Voor zover onderpand in geld wordt verkregen vindt tijdelijke belegging daarvan uitsluitend plaats in kortlopend papier van instellingen of instanties die voldoen aan bepaalde ratingvereisten.

Periodiek worden specifieke risico's met de vermogensbeheerders besproken en wordt aan de hand van de ISAE 3402 rapportages nagegaan of de opzet en de werking van de administratieve organisatie en interne controle bij de vermogensbeheerders voldoen aan de daaraan te stellen eisen.

Beslissingen over de beleggingsmix, nieuwe vermogensbeheerders, uitbreiding of beperking van risico's (rente, valuta, actief beheer, uitlening) en nieuwe beleggingsinstrumenten worden door het bestuur genomen op advies van de beleggingsadviescommissie en indien zulks wenselijk is van andere ter zake deskundige personen of instanties. De beleggingsadviescommissie wordt ondersteund door een externe deskundige.

4. Belegging van waarden ter dekking van de technische voorzieningen

De waarden die ter dekking van de technische voorzieningen worden aangehouden, worden naar de mening van het bestuur belegd op een wijze die strookt met de aard en de duur van de verwachte toekomstige pensioenuitkeringen. Naar de mening van het bestuur betekent dit niet dat het noodzakelijk is om alle toekomstige pensioenaanspraken en pensioenrechten precies te matchen met vergelijkbare beleggingen. Het bestuur is zich bewust van de resterende renterisico's en ontvangt hieromtrent wekelijkse rapportages. Bij de keuzes omtrent renterisico's zijn de uitkomsten van de ALM-studie in aanmerking genomen waarin naar voren komt dat een significant niveau van afdekken van renterisico's wenselijk is.

Afdekking van het renterisico van de verplichtingen vindt grotendeels plaats middels participatie in een LDI fonds met een streefduratie van 40. Dit fonds repliceert de kasstroomprojectie van een gemiddeld Nederlands pensioenfonds door te beleggen in een combinatie van hoogwaardige Nederlandse en Duitse staatsleningen en renteswaps. Door middel van een rentegevoeligheidsanalyse heeft het bestuur geconstateerd dat de replicatie in voldoende mate aansluit bij het looptijdenprofiel van de verplichtingen van Stichting IFF Pensioenfonds.

5. Beleggingen hoofdzakelijk op gereguleerde markten

Het pensioenfonds heeft een relatief beperkt aantal beleggingen (niet-beursgenoteerd vastgoed) dat op niet-gereguleerde markten wordt verhandeld. Het strategisch gewicht van deze beleggingen bedraagt 15%. Het bestuur is op basis hiervan van mening dat voldaan wordt aan het vereiste dat de

^c bezittingen van het pensioenfonds, volgens in Nederland geldende normen, hoofdzakelijk worden belegd op gereglementeerde markten.

6. Derivatenbeleid

Het direct gebruik van derivaten (door het fonds zelf) strekt uitsluitend tot beperking van risico's te weten het afdekken van valutarisico's. Binnen de beleggingsfondsen kan binnen de fondsrichtlijnen gebruik gemaakt worden van derivaten voor beperking van risico's en efficiënt portefeuillebeheer. Binnen het LDI fonds is sprake van de inzet van uitsluitend centraal geclearde renteswaps.

Voor zover derivatenposities leiden tot aan derden te verstrekken onderpand, wordt nagegaan of het liquiditeitsrisico daardoor beheersbaar blijft.

7. Diversificatie

Zoals ook hierboven beschreven worden de beleggingen beleidsmatig op een goede wijze gespreid. Hierbij kan gedacht worden aan spreiding tussen beleggingscategorieën, regio's en sectoren. Naar de mening van het bestuur is derhalve voldaan aan de diversificatie-eis van artikel 13 lid 5 van het Besluit FTK.

8. Verantwoord beleggen

Verantwoord beleggen vormt een integraal onderdeel van het beleggingsuitgangspunten maar in alle gevallen worden de praktische mogelijkheden voor implementatie in aanmerking genomen, mede in relatie tot de omvang van het belegd vermogen.

Binnen de aandelenfondsen zijn de aandelen uitgesloten van bedrijven die bij de productie van 'controversiële wapens' (clusterbommen, landmijnen en chemische/biologische wapens) betrokken zijn. Daarnaast wordt door de door het pensioenfonds aangestelde vermogensbeheerders een beleid gevoerd op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen en wordt bij de selectie van vermogensbeheerders de voorkeur gegeven aan organisaties die de United Nations Principles for Responsible Investment hebben ondertekend.

9. Marktwaaardering

De waardering van de beleggingen geschiedt op basis van marktwaarde. Voor zover sprake is van niet ter beurse genoteerde beleggingen wordt nagegaan of gebruik is gemaakt van actuele marktgegevens en of de gehanteerde waarderingsmodellen in de markt gebruikelijk zijn.

Crisisplan Stichting IFF Pensioenfonds

1. Inleiding

1.1 Begrippen

Het Pensioenfonds	IFFPensioenfonds
Crisis	Financiële crisis
Crisisplan	Financieel crisisplan
Crisisteam	Het Dagelijks Bestuur, aangevuld met de managing director van de Vennootschap, en de communicatieadviseur.
Belanghebbenden	Actieve en premievrije deelnemers en gepensioneerden

Definities zoals verwoord in artikel 1 Overeenkomst Uitvoeringsaspecten:

- **TV** (Technische Voorziening):
De op basis van de actuariële en bedrijfstechnische nota berekende voorziening die dient ter dekking van de pensioenverplichtingen van het Pensioenfonds;
- **EV** (Eigen vermogen):
Het EV is het verschil van de som van de beleggingen, de herverzekeringen, de vorderingen en overlopende activa onder aftrek van de overige schulden en overlopende passiva enerzijds en de TV anderzijds;
- **VEV** (Vereist eigen vermogen):
Het vereist eigen vermogen zoals vastgesteld op basis van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Het vereist eigen vermogen is het vermogen dat behoort bij de evenwichtssituatie van het Pensioenfonds. In die situatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% ten aanzien van de als onvoorwaardelijk aangemerkte onderdelen van de pensioenovereenkomst wordt voorkomen dat de som van de beleggingen, de herverzekeringen, de vorderingen en overlopende activa onder aftrek van de overige schulden en overlopende passiva van het Pensioenfonds binnen één jaar minder is dan de TV;
- **MVEV** (Minimaal vereist eigen vermogen):
Het MVEV zoals vastgesteld op basis van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Het MVEV bedraagt 4,2% van de TV;
- **DG** (Dekkingsgraad):
Het EV en TV gedeeld door de TV;

In dit crisisplan legt het Bestuur van fonds vast hoe het Bestuur handelt als het Pensioenfonds in een crisissituatie terecht komt. In dit inleidende hoofdstuk wordt de procedure beschreven die het Bestuur heeft gevolgd om tot dit crisisplan te komen.

1.2 Totstandkoming crisisplan

Op 5 december 2011 heeft De Nederlandsche Bank (DNB) een beleidsregel uitgevaardigd inzake het opstellen van een crisisplan.

Het crisisplan geeft een beschrijving van maatregelen die een fonds op korte termijn zou kunnen inzetten indien de dekkingsgraad zich bevindt op of zich snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het Pensioenfonds in gevaar komt.

Het Bestuur van het Pensioenfonds heeft de volgende stappen gevolgd om te komen tot dit crisisplan:

1. Inventarisatie

De Statuten en reglementen, de uitvoeringsovereenkomst en ABTN zijn geïnventariseerd.

2. Deze documenten vormen de basis voor dit crisisplan

Aan de hand van een concept crisisplan, dat gebaseerd was op de inventarisatie en een eerste idee over een crisisplan is binnen het Dagelijks Bestuur (DB) een discussie gevoerd over:

- a. De situaties die het Bestuur als crisissituatie bestempelt;
- b. De beschikbare maatregelen en de effectiviteit en de mate van inzetbaarheid van deze maatregelen;
- c. Evenwichtige belangenbehartiging;
- d. Communicatie tijdens een crisissituatie;
- e. Besluitvorming tijdens een crisissituatie;

3. Opstellen crisisplan

Op basis van de uit de discussie voortgekomen acties is een tweede concept crisisplan opgesteld. Dit tweede concept crisisplan is grondig doorgenomen door alle bestuursleden. Vervolgens is dit definitieve crisisplan opgesteld en door het Bestuur vastgesteld.

De in dit crisisplan beschreven maatregelen geven een mogelijke inzet van sturingsmiddelen tijdens een crisis weer. Dit wil niet zeggen dat het Bestuur in geval van een crisis dit plan exact zal uitvoeren. In geval van een crisis zal het Bestuur weloverwogen beslissen of en in welke mate uitvoering zal worden gegeven aan de maatregelen, zoals beschreven in dit plan.

Het is vooraf onmogelijk om alle facetten van een crisissituatie volledig in te schatten. Het Bestuur zal de concrete maatregelen altijd gemotiveerd afstemmen op de aard en omvang van de crisis en de situatie van dat moment.

Dit crisisplan is op 5 juli 2012 door het Bestuur van het Pensioenfonds grondig doorgenomen en vastgesteld. Het wordt jaarlijks getoetst op actualiteit en indien nodig aangepast.

2. Financiële crisis

Een crisis kan gedefinieerd worden als de financiële situatie waarbij de doelstelling(en) van het Pensioenfonds niet meer waargemaakt kunnen worden. De doelstelling van het Pensioenfonds is vastgelegd in artikel 3 van de statuten:

"Doel van het Pensioenfonds is het treffen van de pensioenvoorzieningen ter zake van ouderdom en overlijden voor diegenen, die als deelnemer zijn aangemeld, in overeenstemming met de reglementen in de ruimste zin genomen."

Het Bestuur onderkent de volgende financiële situaties:

Financiële situaties	Consequenties	Crisis?
a. Beleidsdekkingsgraad > Bovengrens toeslagverlening	Bestuur kan besluiten tot toekennen van een volledige toeslag.	Nee
b. 110% <Beleidsdekkingsgraad< Bovengrens toeslagverlening	Bestuur kan besluiten tot toekennen van een gedeeltelijke toeslag.	Nee
c. Reservepositie < 0% maar Vermogen > TV + 10%	Herstelplan, beperkte toeslagverlening.	Nee
d. Vermogen < TV + 10%	Geen toeslagverlening.	Nee
e. Vermogen < TV + MVEV	Korting pensioenaanspraken wanneer deze situatie zich 5 achtereenvolgende meetmomenten voordoet	Nee
f. Vermogen/TV < kritieke DG	Geen uitzicht op herstel binnen wettelijke termijn van 10 jaar.	Ja

Formule voor de berekening van de reservepositie:

$$\text{Reservepositie} = \frac{\text{Vermogen -/- (TV + VEV)}}{\text{TV}}$$

3. Kritieke dekkingsgraad

De kritieke dekkingsgraad is de actuele dekkingsgraad waarbij de Technische Voorziening plus het Vereist Eigen Vermogen naar verwachting niet meer binnen 10 jaar kan worden bereikt, zonder inzet van noodmaatregelen. Deze kritieke grens bedraagt circa 85%. Het bestuur hanteert uit prudentieoverwegingen echter een ondergrens van 97,5%.

Het fonds stelt, zolang de beleidsdekkingsgraad lager is dan de dekkingsgraad bij het vereist vermogen, jaarlijks de kritieke dekkingsgraad vast, op basis van het meest recente herstelplan. Wanneer de actuele dekkingsgraad gedurende het jaar lager wordt dan 100% zal het fonds de kritieke grens op kwartaalbasis actualiseren op basis van de actuele economische omstandigheden.

Op het moment dat sprake is van een crisissituatie zal het Bestuur een ALM studie laten uitvoeren om de verschillende herstel scenario's door te rekenen.

4. Beschikbare maatregelen, inzetbaarheid en effectiviteit

Het juridisch uitgangspunt van het Pensioenfonds is dat cao-partijen invulling geven aan de inhoud van de pensioenregeling. Binnen de bestaande pensioenregelingen is het Pensioenfonds als uitvoerder bevoegd de pensioenregeling uit te voeren en maatregelen te nemen die in de huidige reglementen zijn opgenomen. Kortom: cao-partijen stellen vast en het Pensioenfonds voert uit.

Het Bestuur van het Pensioenfonds kan gebruik maken van de volgende beleidsinstrumenten om te voorkomen dat zij in een crisissituatie terecht komt, of om uit een crisissituatie te herstellen:

1. Premiebeleid
2. Toeslagbeleid
3. Beleggingsbeleid
4. Korting van pensioenaanspraken en –rechten

4.1 Premiebeleid

Het premiebeleid staat beschreven in paragraaf 6.2 van de ABTN. De premievaststelling geschiedt conform het bepaalde in de Overeenkomst Pensioenreglement in relatie tot de kostendekkende premie en de afspraken in de cao.

4.2 Toeslagbeleid

Uit paragraaf 6.4 van de ABTN blijkt dat de aanpassing van de opgebouwde, ingegane pensioenen en premievrije aanspraken door middel van een toeslagverlening voorwaardelijk is. Het Bestuur is bevoegd de toeslagverlening te verminderen, zo nodig tot nul, indien de financiële positie van het Pensioenfonds daartoe noodzaakt.

4.3 Beleggingsbeleid

Uit paragraaf 6.3 van de ABTN blijkt dat het strategisch beleggingsbeleid door middel van een ALM-studie wordt afgestemd op de verplichtingen van het Pensioenfonds. Door het strategisch beleggingsbeleid om de drie jaren te herijken aan de hand van een nieuwe ALM-studie, kan er worden ingespeeld op wijzigingen in het risicoprofiel van de pensioentoezeggingen en in de risicoperceptie van het Bestuur van het Pensioenfonds. Wanneer het eigen vermogen lager is dan het VEV, mag het risicoprofiel niet verhoogd worden.

4.4 Korting van aanspraken

In het geval het fonds niet voldoet aan het MVEV of VEV, zal het Bestuur in overleg treden met de werkgever. Uit paragraaf 7.6 van de ABTN blijkt dat het Pensioenfonds de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten uitsluitend kan verminderen indien:

- a. het Pensioenfonds gezien de beleidsdekkingsgraad niet voldoet aan de bij of krachtens artikel 131 of 132 Pensioenwet gestelde eisen ten aanzien van het minimaal vereist eigen vermogen en vereist eigen vermogen;
- b. het Pensioenfonds niet in staat is binnen een redelijke termijn de Technische Voorzieningen en het Minimaal Vereist Eigen Vermogen door waarden te dekken zonder dat de belangen van de belanghebbenden, andere aanspraakgerechtigden of de Vennootschap onevenredig worden geschaad; en

c

- c. alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet zoals uitgewerkt in het herstelplan.

Het Pensioenfonds informeert de belanghebbenden en de Vennootschap schriftelijk over het besluit tot vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten. De vermindering kan op zijn vroegst een maand na de in de vorige volzin bedoelde informatieverstrekking worden gerealiseerd.

Het hierboven omschreven beleid kan te allen tijde door het Bestuur voor alle belanghebbenden worden aangepast

5. Evenwichtige belangenafweging

Het Bestuur streeft naar een evenwichtige belangenafweging ten aanzien van:

1. De actieve deelnemers;
2. De gewezen deelnemers;
3. De pensioengerechtigden;
4. De werkgever;

Het Bestuur is van mening dat:

- Alle belanghebbenden bij moeten dragen aan herstel in een crisissituatie;
- De lasten zo veel mogelijk gelijk verdeeld moeten worden over jongere en oudere deelnemers van het Pensioenfonds;
- Indien er sprake is van het korten van pensioenaanspraken en -rechten geen onderscheid gemaakt moet worden naar belanghebbenden.

6. Communicatie

Het Bestuur van het Pensioenfonds vindt het van groot belang dat de belanghebbenden op een volledige, tijdige en duidelijke wijze worden geïnformeerd over het crisisplan en de maatregelen die worden ingezet tijdens een crisis. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar:

- De communicatie (van het crisisplan), voordat een crisis zich voordoet
- De communicatie indien een crisis zich voordoet.

6.1 De communicatie, voordat een crisis zich voordoet.

In de bestaande communicatie via de nieuwsbrieven wordt structureel aandacht besteed aan: De financiële situatie van het Pensioenfonds en eventuele consequenties. Onderdeel hiervan is de regelmatige publicatie van de dekkingsgraad, inclusief (indien van toepassing) het verloop van de dekkingsgraad ten opzichte van het herstelplan. Bij nieuwe ontwikkelingen wordt extra communicatie ingezet.

6.2 De communicatie tijdens een crisis

Voorafgaand en tijdens de crisis wordt intensief contact met de Vennootschap onderhouden. Tijdens een crisis zullen alle communicatiemiddelen worden aangewend om belanghebbenden kennis te laten nemen van de (voorgenomen) maatregelen.

1. *Nieuwsbrief*
Door het Bestuur wordt een nieuwsbrief opgesteld, zoals in het communicatieplan omschreven met daarin een nadere toelichting op de financiële positie en de (voorgenomen) maatregelen. De nieuwsbrief wordt per post verstuurd naar alle belanghebbenden.
2. *Bijeenkomst*
Indien het Bestuur dit noodzakelijk acht, wordt een bijeenkomst georganiseerd voor alle actieve deelnemers en pensioengerechtigden.
3. *Persoonlijke communicatie*
Indien er sprake is van korting van pensioenaanspraken en -rechten worden belanghebbenden in een persoonlijke brief op de hoogte gesteld van de consequenties voor hun pensioenaanspraken of -rechten.
4. *Communicatie met de werkgever*
Voorafgaande aan de communicatie met de actieve deelnemers wordt de werkgever in een brief op de hoogte gesteld van de consequenties voor pensioenrechten van zijn betrokken werknemers.

c

5. *Communicatie met DNB*

Voorafgaande aan de communicatie met de belanghebbenden en de werkgever wordt DNB schriftelijk op de hoogte gesteld van de voorgenomen maatregelen.

Het contact met DNB loopt via de voorzitter en secretaris van het Bestuur van het Pensioenfonds.

6. *Communicatie met Verantwoordingsorgaan.*

Voorafgaande aan de communicatie met de belanghebbenden wordt het Verantwoordingsorgaan in een persoonlijk gesprek met (een afvaardiging van) het Bestuur van het Pensioenfonds op de hoogte gesteld van de voorgenomen maatregelen.

7. *Telefonische vragen belanghebbenden*

In de nieuwsbrief en in de persoonlijke communicatie (indien van toepassing) wordt het telefoonnummer en email adres van het Pensioenfonds opgenomen. Belanghebbenden kunnen dit nummer bellen met vragen.

8. *Pers*

De voorzitter en de secretaris van het Bestuur van het Pensioenfonds staan de pers ter woord.

7. **Besluitvormingsproces**

Op het moment dat een crisissituatie zich voordoet neemt het crisisteam de leiding als het gaat om het in gang zetten van al die zaken die noodzakelijk zijn om als fonds adequaat te kunnen reageren.

7.1 **Organisatie van het Pensioenfonds**

7.1.1 **Bestuur**

- **Bestuur**

Het Pensioenfonds wordt in de meest uitgebreide zin bestuurd en beheerd door het Bestuur. Het Bestuur is bevoegd tot sluiten van overeenkomsten tot het kopen, vervreemden of bezwaren van registergoederen, e.e.a. conform artikel 6 van de statuten.

- **Dagelijks Bestuur**

Het Dagelijks Bestuur bestaat uit de voorzitter, secretaris en penningmeester van het Bestuur. Het Dagelijks Bestuur is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken binnen het Pensioenfonds.

- **Verantwoordingsorgaan**

Het Bestuur draagt zorg voor de inrichting en instandhouding van een Verantwoordingsorgaan. Een en ander conform artikel 9 van de statuten. Het Bestuur legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd en over de naleving van de principes voor goed pensioenfondsbestuur.

7.1.2 **Commissies**

Het Bestuur heeft de volgende commissies ingesteld:

- **Beleggingsadviescommissie**

Met betrekking tot de beleggingen als bedoeld in artikel 10 lid 1 van de Statuten, is een beleggingsadviescommissie ingesteld. De richtlijnen voor deze commissie zijn vastgelegd in het Reglement Beleggingsadviescommissie

- **Financiële Monitoring Commissie.**

Deze commissie bestaat uit de voorzitter van de BAC, secretaris van het Pensioenfonds en de adviseur van de BAC. Zij bespreken wekelijks de actuele rentestand en de daarmee verband houdende dekkingsgraad en afdekkingspercentage van de verplichtingen.

- **Communicatiecommissie**

Met betrekking tot de communicatie heeft het Bestuur een communicatiecommissie ingesteld.

Risicomanagementcommissie

Deze commissie biedt ondersteuning bij de analyse, beheersing en monitoring van de niet-financiële risico's.

7.1.3 Organogram

In de bijlagen bij dit plan is een organogram van het Pensioenfonds opgenomen.

7.1.4 Crisisteam

Ingeval van een crisis als gedefinieerd in dit plan zal een crisisteam worden samengesteld. Dit team zal in ieder geval bestaan uit het Dagelijks Bestuur, de Directeur van de Vennootschap en de communicatieadviseur.

Wanneer het crisisteam het nodig acht, zal het team worden aangevuld met deskundigen.

De telefoonnummers van de leden van het Dagelijks Bestuur en de Directeur van de Vennootschap zijn vermeld in een bijlage.

7.2 Besluitvorming

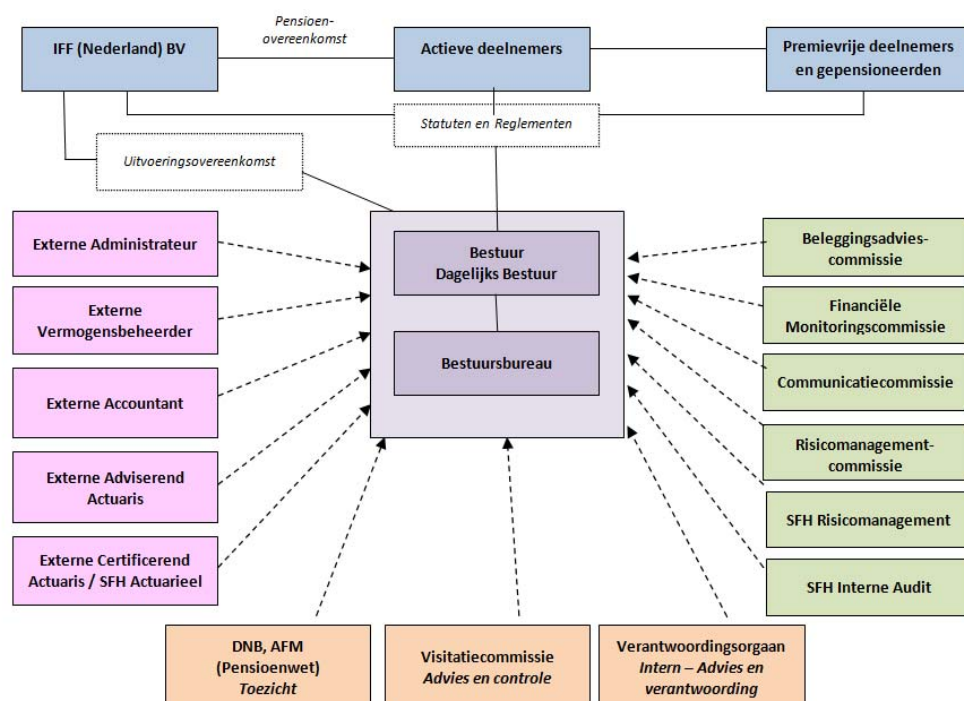
Hierna geeft het Pensioenfonds schematisch weer - voor iedere maatregel - wie betrokken is bij het besluitvormingsproces. Een maatregel kan alleen genomen worden nadat het Bestuur met een meerderheid van stemmen hiervoor heeft gestemd.

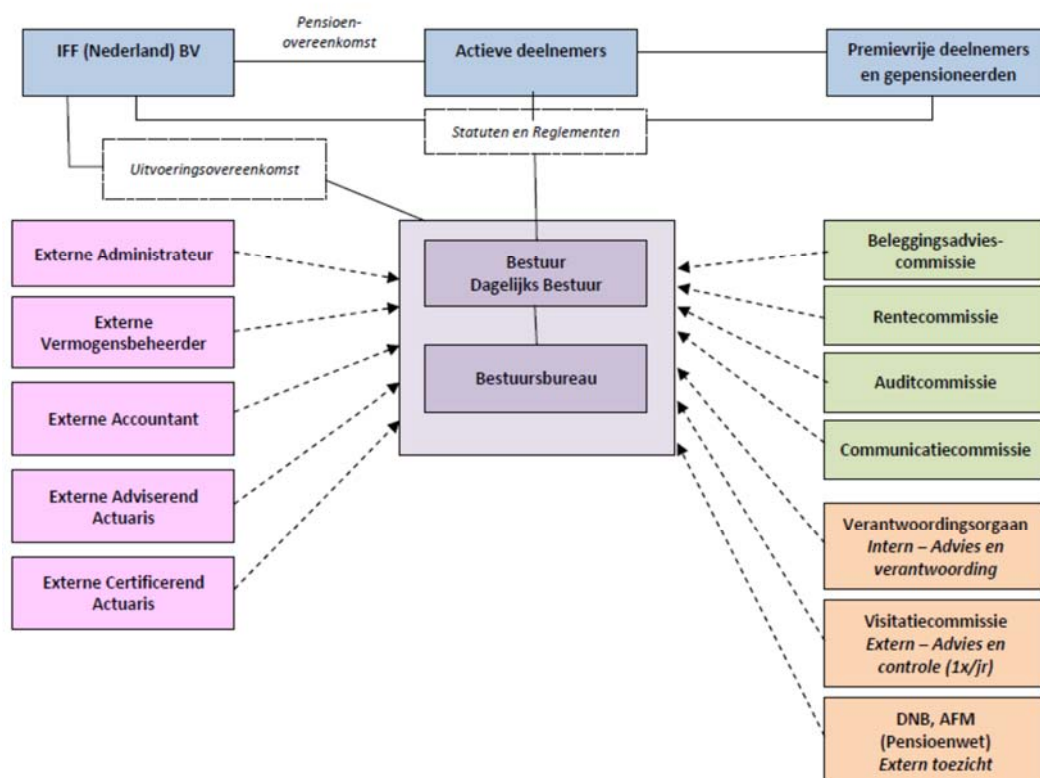
Maatregel	Besluit	Uitvoering
Premiebeleid	Vennootschap en Sociale Partners	Bestuur, na consult Actuaris Communicatiecommissie
Toeslagbeleid	Bestuur	Bestuur, na consult Actuaris Communicatiecommissie
Beleggingsbeleid	BAC – Rente commissie	Bestuur
Korting pensioenaanspraken en - rechten	Bestuur	Bestuur na overleg met Vennootschap en Actuaris Communicatiecommissie

8. Einde Crisissituatie

Het einde van de crisissituatie is als al de maatregelen zoals omschreven in dit crisisplan zijn uitgevoerd en herstel van de dekkingsgraad is ingetreden. Het crisisteam zal in deze situatie overleggen met het Bestuur over het stopzetten van hun activiteiten.

Bijlage 1 – Organogram IFF Pensioenfonds

^c
Bijlage 2 – Contactgegevens leden van Crisisteam

Telefoonnummers

Orgaan	Functie	I.F.F.	Privé	Mobiel
Dagelijks Bestuur				
K. Wisse	Voorzitter	035 - 6883335	020 - 6153055	06 - 23712666
H.E. Niekus-van Waveren	Penningmeester	035 - 6883653	035 - 6216056	06-20922053
F.T. van der Aa	Secretaris		0416 - 345540	06 - 16460669
Bestuur				
G.P.C. Aarts	Bestuurslid		013 - 5341350	06 - 51757859
E.G.M. Brundel	Bestuurslid			06 - 51388777
J.A. Ambergen	Bestuurslid	035 - 6883220	035 - 6031274	06 - 53706752
Diversen				
J.H.M. van Noorden	Alg. Directeur	035 - 6883621	030 - 2740852	06 - 51451956

1. Uitbestedingsbeleid.

Het uitbestedingsbeleid is gebaseerd op de visie en missie van het IFF Pensioenfonds. De ambitie om als zelfstandig pensioenfonds te blijven opereren is alleen mogelijk door uitbesteding van bepaalde kerntaken. Uitbesteding van kerntaken verlaagt de risico's in continuïteit in dienstverlening, geeft toegang tot specifieke kennis en beschikbare tijd. Naast uitbesteding van werkzaamheden, maakt het pensioenfonds ook gebruik van inhuur van diensten (bijvoorbeeld adviseurs en secretariaatsdiensten). Die vallen buiten de scope van dit uitbestedingsbeleid.

Uitbestedingsrisico's

Het bestuur realiseert zich dat uitbesteding van kernactiviteiten aan de ene kant de risico's verlaagt, maar aan de andere kant ook nieuwe risico's met zich meebrengt.

Het bestuur onderscheidt 3 risico's bij uitbesteding aan een externe partij:

- **Continuïteitsrisico's:** het risico dat de externe partij niet zelfstandig kan blijven voortbestaan of de continuïteit niet langer kan waarborgen door interne ontwikkelingen (zoals vertrek van key personeel).
- **Kwaliteitsrisico's:** risico's op onjuiste of niet tijdige uitvoering van de gemaakte afspraken, of op underperformance waarbij prestaties achterblijven bij de benchmark.
- **Integriteitsrisico's:** risico's dat de externe partij handelt in strijd met de integriteitsbeginselen en daarmee de belangen van het Pensioenfonds, haar deelnemers of andere stakeholders schaadt.

Uitgangspunten van het uitbestedingsbeleid

Het uitbestedingsbeleid is in eerste instantie gericht op het verkrijgen van een zo hoog mogelijke kwaliteit, tegen aanvaardbare kosten, binnen een beheersbaar risicokader.

Bij alle uitbestedingsrelaties wordt gelet op:

- **Continuïteit:** hier gaat het bijvoorbeeld om de omvang van de organisatie, het aantoonbaar financieel gezond zijn, en het hebben van de juiste vergunningen.
- **Constante kwaliteit:** relevant is onder andere het beschikken over de vereiste operationele en technische vaardigheden, certificering, een goede reputatie, goede referenties, een ISAE 3402 verklaring of een gelijkwaardig document.
- **Integriteit:** dit betreft het hebben van een integriteitsbeleid (met zaken als een gedragscode, Klokkenluidersregeling, Incidentenregeling) dat minimaal op hetzelfde niveau ligt als het integriteitsbeleid van het IFF Pensioenfonds. Maar integriteit heeft ook betrekking op zaken als privacy en geheimhouding.
- **Kostenbeheersing:** dit geldt niet alleen voor de initiële kosten (implementatiekosten, transactiekosten e.d.), maar ook voor de uitvoeringskosten (fees). Deze kosten dienen zowel qua hoogte als qua volatiliteit zoveel mogelijk beperkt te worden. Transparantie van kosten is uiteraard een eerste voorwaarde om tot kostenbeheersing te kunnen komen.
- **Beloningsbeleid:** het IFF Pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid dat in lijn is met haar missie, visie, strategie en doelstellingen en dat de risico's zoveel mogelijk beperkt. Dit is verder uitgewerkt in bijlage O.
- **Zelfstandigheid en proactiviteit** van de externe partij: er wordt gestreefd naar een goede uitvoering van de regeling waarbij zo min mogelijk coördinatie en tijdsbesteding vanuit het Pensioenfonds nodig is.
- **Matching met de cultuur en de processen van het Pensioenfonds** en haar Vennootschap: aspecten die daarin mee tellen zijn onder andere het hoge serviceniveau en maatwerk dat men gewend is, de eigen identiteit, keuzevrijheid, en zeggenschap. Maar het kan ook om heel praktische zaken gaan, zoals de uitwisseling van (deelnemers)gegevens met de Vennootschap
- **Flexibiliteit:** het vermogen om snel en makkelijk in te kunnen spelen op veranderende eisen, wensen en situaties. Hieronder valt bijvoorbeeld ook de mogelijkheid om eventueel (delen van) processen of activiteiten los te maken en elders te beleggen.
- **Betrouwbaarheid:** het Pensioenfonds moet erop kunnen vertrouwen dat de toegezegde prestaties goed en tijdig worden geleverd.
- Eventuele eisen die de wet- en regelgeving dan wel de toezichthouder stelt.

Achtergronden uitbesteding van werkzaamheden bij het IFF Pensioenfonds.

Met de uitbestedingen beoogt het Pensioenfonds het risico van kwetsbaarheid in continuïteit te verkleinen en de kwaliteit van de kernactiviteiten te verhogen.

Het IFF Pensioenfonds heeft de volgende kernactiviteiten uitbesteed:

- **De pensioenadministratie;** alle bedrijfsprocessen met betrekking tot het administreren, beheren en uitbetalen van pensioenrechten: deze processen werden tot 2014 in eigen beheer uitgevoerd door een pensioenbureau dat uit 1,5 fte bestond. Gezien de specialistische kennis en systemen die vereist zijn voor het voeren van een pensioenadministratie is gekozen deze uit te besteden aan een externe partij,

Vermogensbeheer: op grond van benodigde vakkennis is het volledige vermogensbeheer in de afgelopen decennia geleidelijk uitbesteed aan gespecialiseerde partijen.

Het vermogensbeheer ligt nu bij Robeco (vastrentende waarden), M&G (vastrentende waarden), BlackRock (aandelen) en CBRE (onroerend goed).

2. Keuze van een uitvoerder.

Selectie van de juiste partij voor uitbesteding.

Bij de uitbesteding van kernactiviteiten, laat het Pensioenfonds zich in het selectietraject bijstaan door een ter zake kundige externe adviseur. Eerst wordt een longlist met mogelijke kandidaten opgesteld, waarna wordt gewerkt naar een short list.

De selectie gebeurt altijd aan de hand van een lijst met specifieke vooraf schriftelijk vastgelegde eisen en wensen. De beheersing van de hiervoor genoemde drie categorieën van uitbestedingsrisico's is cruciaal in de beoordeling van partijen. Daarnaast spelen ook de andere hiervoor genoemde uitgangspunten van het uitbestedingsbeleid een rol. Afhankelijk van de aard van de uit te besteden activiteit, kunnen er nog meer aspecten relevant zijn.

Op basis van de shortlist worden partijen uitgenodigd zich te presenteren. Indien dat relevant wordt geacht om tot een goede beslissing te kunnen komen, wordt een site visit ingepland bij één of meerdere kandidaten.

Uiteraard wordt bij selectie de daarop van toepassing zijnde wet- en regelgeving gevolgd en wordt volledige transparantie van het proces betracht naar alle bestuursleden alsmede de interne en externe toezichthouders.

Het spreekt voor zich dat een definitief besluit tot uitbesteding van een kernactiviteit pas kan worden genomen nadat de impact, de risico's, alsmede de kosten en de baten zorgvuldig zijn afgewogen.

3. Governance van uitbesteding.

Een goede governance van uitbesteding start met een goede vastlegging van de gemaakte afspraken. De afspraken die met externe partijen worden gemaakt over de uitbestede kernactiviteiten, worden duidelijk en gedetailleerd vastgelegd in contracten. Daarnaast worden performance afspraken vastgelegd in SLA's, Statements of Work e.d.

Punten die in elk geval altijd schriftelijk en contractueel geregeld moeten worden zijn:

- Beschrijving van de taken, activiteiten, processen die worden uitbesteed.
- Te leveren prestaties, het daaraan verbonden kwaliteits- en serviceniveau, en de bijbehorende tijdsafspraken. De vastgelegde prestatieafspraken moeten goed controleerbaar en meetbaar zijn en – voor zover mogelijk – relateerbaar zijn aan expliciet genoemde benchmarks of KPI's (key performance indicatoren).
- De prijs van de werkzaamheden
- Bepalingen ten aanzien van vertrouwelijkheid van gegevens en waarborging van geheimhouding.
- Autorisaties / mandaten om namens het Pensioenfonds te handelen.
- Rapportages.
- Aansprakelijkheidsclausules en boetebedingen.
- Looptijd en wijze van beëindiging van de overeenkomst.
- Waarborgen dat, bij beëindiging van de overeenkomst, er een zodanige overdracht plaatsvindt dat de uitbestede kernactiviteiten makkelijk weer door het Pensioenfonds zelf dan wel een andere externe partij kunnen worden uitgevoerd.

Uitbestedingsactiviteit	Partij	Contract	SLA/SOW

c

Pensioenadministratie	Blue Sky Group	Ja	SLA
Vermogensbeheer	Robeco		
Vermogensbeheer	M&G		
Vermogensbeheer	CBRE		
Vermogensbeheer	Northern Trust		

Eindverantwoordelijkheid en countervailing power

Het bestuur zal altijd zelf verantwoordelijk blijven voor alle uitbestede processen en activiteiten.

Om de countervailing power van het bestuur te versterken:

- Is een Risicomanagementcommissie geïnstalleerd voor monitoring uitbesteding pensioenadministratie
- Werken de bestuursleden continu aan hun eigen ontwikkeling en geschiktheid.
- Wordt gebruik gemaakt van ter zake kundige externe adviseurs.
- Heeft het bestuur bepaalde werkzaamheden bewust gespreid over een aantal partijen die ook elkaar controleren en alert houden.

4. Voortdurende monitoring van uitbesteding.

De uitbesteding van kernactiviteiten wordt structureel gemonitord. Het Pensioenfonds maakt daarbij gebruik van de volgende instrumenten:

- Met de externe partijen worden afspraken gemaakt over de frequentie en de inhoud van schriftelijke rapportages over de geleverde prestaties. Afhankelijk van de aard van de activiteit en de daaraan verbonden risico's vindt rapportage plaats op week-, maand-, of kwartaalbasis. De rapportages worden zowel door het bestuur als door de desbetreffende commissie (Risicomanagementcommissie dan wel Beleggingsadviescommissie) bestudeerd en besproken.
- Periodiek vindt een gesprek plaats met de uitvoerende partijen. Zo heeft het DB minimaal elk kwartaal overleg met de accountmanager van de Blue Sky Group en heeft de Beleggingsadviescommissie minimaal één keer per jaar intensief overleg met elke afzonderlijke vermogensbeheerder. In die gesprekken wordt ingegaan op specifieke vragen en gebeurtenissen, op wijzigingen in het beleid of de uitvoering van de externe partij, en op ontwikkelingen in de maatschappij die de kernactiviteiten van het Pensioenfonds kunnen raken.
- Jaarlijks worden de ISAE 3402 verklaringen of soortgelijke documenten van externe partijen doorgenomen.
- Aan de hand van concrete ontwikkelingen, gebeurtenissen of berichten wordt ad hoc gemonitord en overleg gevoerd met externe partijen. Ook geluiden van deelnemers kunnen aanleiding zijn tot extra monitoringactiviteiten buiten de afgesproken rapportage- en overlegstructuren.
- Bij het jaarwerk vindt controle plaats door de accountants en de certificerend actuaire.
- Het pensioenfonds heeft de mogelijkheid om zelf of via een door haar ingehuurd partij bij de externe uitvoerder ter plaatse onderzoek te (laten) doen.

5. Evaluatie uitbestedingsbeleid

Naast de continue monitoring van de afzonderlijke partijen, wordt minimaal 1 keer 5 jaar de relatie met de uitbestedingspartij heroverwogen. Hierbij wordt gekeken naar mogelijke alternatieve partijen, en een benchmark uitgevoerd waarbij de criteria zoals beschreven in uitgangspunten uitbestedingsbeleid als leidraad dienen.

Daarnaast wordt het uitbestedingsbeleid minimaal één keer per jaar geëvalueerd, namelijk bij het opnieuw vaststellen van de beleidsonderdelen uit de ABTN.

Indien bepaalde processen of ontwikkelingen daartoe aanleiding geven – bijvoorbeeld een nieuwe risicoanalyse of de uitkomsten van een evaluatie bij een individuele partij – wordt het totale uitbestedingsbeleid ook tussentijds geëvalueerd.

Inleiding

Met dit Integriteitsbeleid, geeft het Pensioenfonds uitvoering aan artikel 143, lid 1 van de Pensioenwet. Hierin wordt bepaald dat het pensioenfonds zijn organisatie zodanig inricht dat deze een beheerste en integere bedrijfsvoering waarborgt.

Volgens artikel 4 lid 11 van de Wet op het Financieel Toezicht, komt een beheerste en integere bedrijfsvoering neer op het tegengaan van:

- belangenverstrengeling;
- strafbare feiten of andere wetsovertredingen;
- schending van het vertrouwen in de financiële onderneming of in de financiële markten;
- andere handelingen die ingaan tegen wat volgens het ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt.

Een duidelijk integriteitsbeleid versterkt het vertrouwen van belanghebbenden in het Pensioenfonds, beschermt de goede naam en reputatie van het Pensioenfonds en van de pensioensector in het algemeen, en zal de veiligheid van Verbonden Personen zoveel mogelijk waarborgen.

Integriteit bij het IFF Pensioenfonds

Het IFF Pensioenfonds stelt hoge eisen aan de integriteit van alle Verbonden Personen, aangezien zij direct of indirect omgaan met gelden die aan anderen toebehoren. Het vermogen van deelnemers en gepensioneerden moet adequaat en op een integere wijze worden beheerd; alleen al de schijn van het tegendeel moet worden voorkomen. Maar ook op andere – niet financiële aspecten – dienen de Verbonden Personen op alle niveaus te handelen in overeenstemming met maatschappelijk geaccepteerde waarden en normen en met toepasselijke wet- en regelgeving.

De integriteitseisen zijn van toepassing op alle Verbonden Personen. Een Verbonden Persoon is:

- een medewerker of bestuurder of lid van een ander gremium van het Pensioenfonds, onafhankelijk van de duur waarvoor of de juridische basis waarop deze persoon werkzaam is;
- degene die voor het Pensioenfonds werkzaamheden verricht, maar niet bij het Pensioenfonds in dienst is; of,
- andere (categorieën) personen die zijn aangewezen door het Bestuur van het Pensioenfonds.

Het integriteitsbeleid van het IFF Pensioenfonds is erop gericht om:

1. Integriteitsrisico's zoveel mogelijk te voorkomen.
2. Transparant te maken wat van Verbonden Personen wordt verwacht.
3. Een veilige melding en behandeling te waarborgen van situaties waarin waarden en normen dan wel wet- en regelgeving op integriteitsgebied wordt geschonden.
4. Het onderwerp Integriteit continu levend houden bij bestuursleden en de andere Verbonden Personen.
5. Toezicht op de naleving van de normen en waarden alsmede van de wettelijke regelgeving bevorderen.

1. Integriteitsrisico's zoveel mogelijk voorkomen

Integriteit maakt bij het Pensioenfonds nadrukkelijk deel uit van het integraal risicomanagement. Het integriteitsrisico is in het Integraal Risicomanagementplan gedefinieerd als het risico dat de integriteit van het Pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedraging van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding, in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijk en door het Pensioenfonds opgestelde normen.

Jaarlijks voert het bestuur een SIRA (Systematische Integriteitsrisicoanalyse uit volgens het model van DNB. Op basis van scenario's die zijn aangereikt door de adviserend actuaire, zijn kans en impact van risico's in kaart gebracht, zijn de beheersmaatregelen geïnventariseerd, en is bepaald of het netto risico acceptabel is.

De SIRA gaat uit van:

- **Risico op witwassen:** alle mogelijke gebeurtenissen die het behalen van de Missie, Visie, Strategie, Doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden als gevolg van het ongewild betrokken raken van het pensioenfonds bij witwassen (door aangesloten werkgevers en deelnemers, door personen uit de eigen organisatie, of door buitenstaanders via de beleggingen van het pensioenfonds).

- **Risico op terrorismefinanciering:** alle mogelijke gebeurtenissen die het behalen van de Missie, Visie, Strategie, Doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden als gevolg van het verrichten van handelingen van het pensioenfonds met natuurlijke personen en/of rechtspersonen die betrokken zijn bij (het financieren van) terrorisme of andere criminaliteit.
- **Risico op omzeiling sanctieregelgeving:** alle mogelijke gebeurtenissen die het behalen van de Missie, Visie, Strategie, Doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden als gevolg van transacties die in strijd met de sanctiewetgeving worden uitgevoerd.
- **Risico op corruptie (omkoping):** alle mogelijke gebeurtenissen die het behalen van Missie, Visie, Strategie, Doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden als gevolg van omkoping van of door bestuurders of medewerkers van het pensioenfonds.
- **Risico op belangenverstrengeling:** alle mogelijke gebeurtenissen die het behalen van de Missie, Visie, Strategie, Doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden als gevolg van persoonlijke belangen, of belangen uit persoonlijke netwerken en nevenfuncties van pensioenfondsbestuurders en medewerkers, die zich vermengen met de belangen van het pensioenfonds en het risico dat de belangen van uitbestedingspartners tegenstrijdig zijn aan de belangen van het pensioenfonds.
- **Risico op interne en externe fraude:** alle mogelijke gebeurtenissen die het behalen van de Missie, Visie, Strategie, Doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden als gevolg van (rechts-) personen die zaken anders voorstellen dan de werkelijkheid, met het doel het financieel bevoordelen van zichzelf of anderen, op een manier die in strijd is met de wet (anders dan de overige genoemde risico's).
- **Risico op ontduiking of ontwijking van fiscale regelgeving:** alle mogelijke gebeurtenissen die het behalen van de Missie, Visie, Strategie, Doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden als gevolg van meewerken door het pensioenfonds aan oneigenlijk gebruik van fiscaal voordelige structuren.
- **Risico op cybercrime:** alle mogelijke gebeurtenissen die het behalen van de Missie, Visie, Strategie, Doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden als gevolg van het in gevaar komen van de beschikbaarheid en continuïteit van de dienstverlening door computercriminaliteit.
- **Risico op maatschappelijk onbetamelijk gedrag:** alle mogelijke gebeurtenissen die het behalen van de Missie, Visie, Strategie, Doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden als gevolg van het bewust of onbewust faciliteren dan wel betrokken zijn bij het overtreden van wetten of normen.
- **Risico op benadeling van derden:** alle mogelijke gebeurtenissen die het behalen van de Missie, Visie, Strategie, Doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden als gevolg van het benadeling van derden door toedoen van het pensioenfonds of haar medewerkers.
- **Risico op handelen met voorwetenschap:** alle mogelijke gebeurtenissen die het behalen van de Missie, Visie, Strategie, Doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden als gevolg van het maken van misbruik, door bestuur of medewerkers van pensioenfonds, van voorkennis over ontwikkelingen dan wel rechtspersonen.

Uit de SIRA blijkt dat de netto-integriteitsrisico's, door alle reeds genomen maatregelen, zeer gering zijn. Een uitzondering is het cyberrisico, dat via het IT-beleid is geadresseerd. Een aantal risico's spelen helemaal niet door de wijze waarop het Pensioenfonds en het vermogensbeheer zijn ingericht.

2. *Transparant maken wat van Verbonden Personen wordt verwacht*

Transparantie ten aanzien van integriteitseisen is niet alleen van belang voor de deelnemers en de gepensioneerden, maar zorgt ook voor bescherming van de Verbonden Personen zelf.

Wat van de Verbonden Personen wordt verwacht, is omschreven in de Gedragscode van het IFF Pensioenfonds. Aan het begin van elk jaar tekenen de betrokkenen ervoor dat ze deze code in dat jaar zullen naleven, en na afloop van het jaar tekenen ze ervoor dat ze de code inderdaad hebben nageleefd.

De Gedragscode bevat bepalingen over:

- De normen die Verbonden personen na dienen te leven.
- De vertrouwelijkheid van zaken.
- Relatiegeschenken, nevenfuncties, financiële belangen in zakelijke relaties en pensioenfondseigendommen.
- Meldingsplicht.
- Handelen met voorwetenschap.

c

- Insiderregeling (algemene uitgangspunten persoonlijke transacties en toezicht op persoonlijke transacties).
- De Compliance Officer.

Tevens voorziet de Gedragscode in bepalingen over sancties, en advies en bezwaar.

Behalve de Bestuursleden worden ook de leden van de commissies en van het Verantwoordingsorgaan, alsmede de vaste externe adviseurs en de persoon die het bestuurssecretariaat invult, geacht de intentie tot naleving en de bevestiging van naleving te tekenen voor zover daarin niet wordt voorzien door hun eigen gedragscodes.

De uitvoerder van de deelnemersadministratie (de Blue Sky Group) en de adviserend actuaire (Willis Towers Watson) hebben een eigen gedragscode die voldoet aan het integriteit- en compliancebeleid van het Pensioenfonds.

3. Een veilige melding en behandeling waarborgen van situaties waarin waarden en normen dan wel wet- en regelgeving op integriteitsgebied wordt geschonden

Het IFF Pensioenfonds heeft een gecombineerde Klokkenluiders- en Incidentenregeling die zowel Verbonden Personen als anderen de mogelijkheid biedt om misstanden en incidenten op een veilige manier te melden. De regeling voorziet verder in procedures ter verdere afhandeling van de melding.

Daarnaast is er, specifiek voor belanghebbenden, een klachten- en geschillenregeling. Daar kunnen ze een beroep op doen als ze zich geschaad voelen in hun rechten of hun ongenoegen willen uiten over de wijze waarop ze zijn behandeld.

Los van alle formele regelingen, hecht het bestuur zeer veel waarde aan een open cultuur waarin alle zaken vrij bespreekbaar zijn en serieus worden genomen. Dat geldt zowel binnen de organen van het Pensioenfonds zelf, als naar deelnemers toe. Doordat een aantal bestuursleden zelf direct (oud)collega is van de deelnemers, zijn ze toegankelijk en aanspreekbaar.

4. Het onderwerp Integriteit continu levend houden

Met een aantal onderwerpen die jaarlijks terugkeren op de bestuursagenda, wordt ook de aandacht voor Integriteit levend gehouden. Het gaat daarbij om:

- Het Compliance verslag waarvoor de bestuursleden zelf input moeten leveren.
- De intentie tot naleving van de Gedragscode die aan het begin van elk jaar wordt ondertekend alsmede de bevestiging van naleving die aan het einde van het jaar wordt ondertekend.
- Het jaarlijks invullen van een formulier Nevenfuncties en bespreking van de gemelde nevenfuncties in een bestuursvergadering.

5. Toezicht op naleving van de normen, waarden, en wet- en regelgeving bevorderen

Het toezicht op de naleving van de Gedragscode is, via het Huishoudelijk Reglement, gelegd bij de Compliance Officer.

Het bestuur heeft het Integriteitsbeleid alsmede de gedragscode, de klachten- en geschillenregeling, en de klokkenluiders- en incidentenregeling gepubliceerd op de website van het IFF Pensioenfonds. Daarmee zijn de bepalingen inzichtelijk voor alle deelnemers en gepensioneerden, hetgeen ook hen de mogelijkheid biedt om een goede naleving ervan mee te bewaken.

Overigens is er eveneens extern toezicht vanuit DNB, die zich (behalve op de kernpunten solvabiliteit, liquiditeit, organisatie en beheersing) ook focust op integere bedrijfsvoering.

Integriteit bij de uitvoerders en vermogensbeheerders van het IFF Pensioenfonds

Het IFF Pensioenfonds heeft de deelnemersadministratie en het vermogensbeheer alsmede de vermogensadministratie uitbesteed.

Minimaal één keer per jaar vindt een formele evaluatie plaats van het mandaat of beleggingsfonds, de relatie met de uitvoerder of vermogensbeheerder, de juridische documentatie en de beleggingsrichtlijnen. Tevens wordt doorlopend gemonitord op basis van de

c

periodieke rapportages en gesprekken die het bestuur dan wel haar commissies regelmatig heeft met vertegenwoordigers van de uitvoerders en vermogensbeheerders
Als onderdeel van de evaluatie vormt het bestuur zich een oordeel over de mate waarin sprake is van een beheerste en integere uitvoering van de door het pensioenfonds uitbestede werkzaamheden, onder meer aan de hand van de control beschrijvingen in de ISAE3402 verklaringen van de uitvoerders.

Inwerkingtreding Integriteitsbeleid

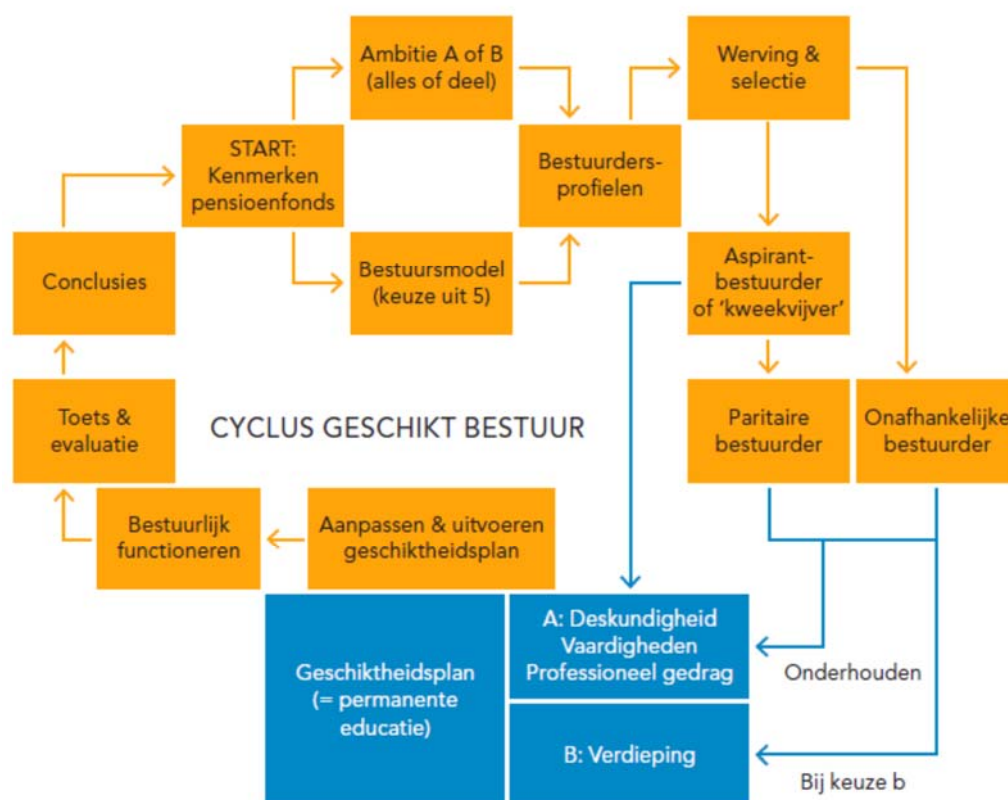
Dit Integriteitsbeleid van het IFF Pensioenfonds is vastgesteld op 4 september 2015 en gewijzigd op 25 januari 2019.

Inleiding

DNB gaat ervan uit dat nieuwe bestuursleden vanaf dag één geschikt zijn voor hun functie. Er wordt vooral gelet op praktische, meetbare gedragsaspecten zoals aantoonbaar over voldoende tijd beschikken en evident betrokken zijn bij het eigen fonds. Omdat de complexiteit, de grootte en de samenhangende risico's van fondsen verschillen, kan ook de zwaarte en de inhoud van de toets door DNB per fonds verschillen.

Het bestuur moet anticiperen op opvallende bestuurszetels en die snel kunnen opvullen. Tevens zijn de geschiktheidseisen aan het intern toezicht, verzwaard. Daarom is dit Geschiktheidsbeleid opgesteld. In eerste instantie wordt ingegaan op de geschiktheid van bestuursleden. Er zal apart worden stilgestaan bij de geschiktheid van commissieleden. Aan het einde van dit plan komt de geschiktheid van het Verantwoordingsorgaan aan de orde en zal kort worden ingegaan op de geschiktheid van de Visitatiecommissie.

Bij het opstellen van het Geschiktheidsbeleid is onderstaande cyclus voor Geschikt bestuur van de Pensioenfederatie in het achterhoofd gehouden.

Doel

Doel is dat het bestuur in control is, dus

- systeemtechnisch de zaken op orde heeft,
- haar beleidsverantwoordelijkheid aanvaardt en daarnaar handelt,
- begrijpt wat het waarom en voor wie doet,
- de context waarbinnen het opereert kent en doorgrondt,
- richting kiest en geeft,
- consistent en samenhangend handelt,
- open minded feedback geeft en ontvangt, en op grond daarvan bijstuurt.

Om in controle te zijn moet het bestuur vergaand inzicht hebben in het Pensioenfonds, de specifieke doelgroepen en risico's alsmede de momenten waarop het kan beheersen en bijsturen.

^c Vanaf dag één geschikt voor een bestuursfunctie

Het Pensioenfonds heeft een paritair bestuursmodel waarbij uitdrukkelijk is gekozen voor interne bestuursleden omdat dit aansluit bij het “ons pensioenfonds” gevoel van de deelnemers. De bestuursleden zijn dus medewerker of gepensioneerd van IFF en hebben geen professionele achtergrond als pensioenfondsbestuurder. Hun afstand tot de Vennootschap en de deelnemers is minimaal. Statuten en Reglementen voorzien in de mogelijkheid om, indien noodzakelijk, externe (onafhankelijke) bestuurders te benoemen.

Om de geschiktheid van nieuwe bestuursleden vanaf dag één te kunnen waarborgen, heeft het Pensioenfonds de volgende maatregelen genomen:

- Het instellen van een aspirant-traject zodat toekomstige bestuursleden zich qua kennis en bestuurlijk functioneren kunnen voorbereiden op een toekomstige bestuursfunctie. De aspirant-bestuursleden
  - Volgen een basisopleiding op kennisniveau A.
  - Zijn als toehoorder aanwezig in de bestuursvergaderingen. Ze hebben de mogelijkheid om vragen te stellen en mee te discussiëren, maar kunnen niet deelnemen aan de besluitvorming en hebben geen stemrecht.
  - Hebben de mogelijkheid om zich, voor zover en voor zolang dat noodzakelijk wordt geacht, ter voorbereiding en nabespreking van bestuursvergaderingen bij te laten staan door een externe begeleider.
  - Kunnen, voor zover en voor zolang daar behoefte aan is, een beroep doen op een ander bestuurslid voor begeleiding vanuit een mentorrol.
  - Kunnen zitting nemen in commissies.
- De statuten en reglementen bieden de mogelijkheid om in noodgevallen, waarbij intern niet tijdig een geschikte kandidaat kan worden gevonden, voor kortere of langere tijd een extern bestuurslid in te huren.
- Het rooster van aftreden is zodanig samengesteld dat het aflopen van bestuurstermijnen regelmatig is verdeeld over een periode van zes jaar (wat tevens de zittingstermijn is van individuele bestuursleden). Daardoor zou er in principe elk jaar één zetel in het bestuur vacant kunnen komen en kan de behoefte aan nieuwe kandidaten geleidelijk worden opgevangen. Indien dit schema door tussentijdse mutaties niet meer klopt, zal daar tijdig op geanticipeerd worden om de continuïteit van het bestuur te waarborgen.

Naast individuele geschiktheidseisen, wordt bij een voorgenomen benoeming ook gelet op het functioneren van het bestuur als collectief. De samenstelling en het functioneren van het bestuur wegen mee in de toetsing van de geschiktheid van een individueel bestuurslid. Beleidsbepalers moeten elkaar binnen het bestuur aanvullen.

Tevens weegt de diversiteit (leeftijd en geslacht) mee. In het bestuur behoort minimaal één persoon jonger en één persoon ouder dan 40 jaar en minimaal één man en één vrouw te zitten. Dit is een aandachtspunt bij de werving van aspiranten.

Voldoen aan de functie-eisen voor een bestuurslid

De functie-eisen die aan bestuursleden en aan het intern toezicht worden gesteld, zijn vastgelegd in de functieprofielen. Deze zijn als bijlage bij dit Geschiktheidsbeleid gevoegd. De functieprofielen bevatten de informatie over de vereiste kennis alsmede de benodigde vaardigheden en competenties. Daarnaast geeft de Pensioenfederatie aan wat, qua professioneel gedrag, van bestuursleden mag worden verwacht.

In 2014 zijn de geschiktheidseisen die DNB aan bestuursleden stelt veranderd. Ze worden voortaan afgemeten aan de Geschiktheidsniveaus A en B. Voorheen waren dat de deskundigheidsniveaus 1 en 2; een aantal bestuursleden heeft nog de basisopleiding gehad in dit oude systeem. Een ander deel van de bestuursleden en de aspiranten hebben hun basisopleiding onder het nieuwe systeem gevolgd.

Er worden, zowel in het oude als in het nieuwe systeem, zeven deskundigheidsgebieden onderscheiden.

- Het besturen van een organisatie
- Relevante wet- en regelgeving
- Pensioenregelingen en pensioensoorten

c

- Financieel-technische en actuariële aspecten, waaronder financiering, beleggingen, actuariële principes en herverzekering
- Administratieve organisatie en interne controle
- Communicatie
- Uitbesteding.

Op het gebied van vermogensbeheer, risicomanagement en balansbeheer wordt bij niveau A meer kennis vereist dan voorheen. Ook moeten alle bestuursleden op de hoogte zijn van de wijzigingen in de regelgeving qua governance van pensioenfondsen.

Behalve kennis over deze 7 deskundigheidsgebieden, worden in het nieuwe systeem ook eisen gesteld aan competenties en professioneel gedrag. Niveau A omvat, naast kennis, ook inzicht en oordeelsvorming. Alleen beschikken over kennis, is dus (anders als in het oude systeem) niet meer voldoende! Bestuursleden moeten tevens inzicht hebben en in staat zijn tot oordeelsvorming.

Niveau B is een verdieping van A. Iedere bestuurder moet voldoen aan A en in het kader van professionalisering wordt B aanbevolen. Voor besturen die opereren in een weinig complexe omgeving volstaat echter niveau A.

Vereiste kennis

Op grond van hun opleiding en ervaring beschikken alle bestuursleden van het Pensioenfonds aantoonbaar over niveau A.

Naast de individuele geschiktheid van alle bestuursleden op niveau A, streeft het bestuur ernaar om als geheel ook niveau B te bereiken. Daartoe volgen individuele bestuursleden cursussen op specifieke deelgebieden. Ook kan hiertoe, in de jaarlijkse cursus voor het gehele bestuur dan wel middels presentaties door deskundigen in een bestuursvergadering, dieper worden ingegaan op bepaalde deelgebieden.

De opleidingen en cursussen die de bestuursleden volgen, worden bijgehouden op een Geschiktheidsoverzicht dat jaarlijks in een bestuursvergadering wordt besproken. Aan de hand van dit overzicht, de indeling van bestuursleden in commissies, en de belangstelling die individuele bestuursleden hebben, kiezen bestuursleden zelf op welke deskundigheidsgebieden zij zich verder willen verdiepen om daarmee het bestuur als geheel op niveau B te krijgen.

Individuele bestuursleden nemen nadrukkelijk zelf het initiatief voor het op peil houden en verder ontwikkelen van hun kennis: de beschikbare cursussen (de kalenders van de cursusaanbieders) worden op SharePoint geplaatst zodat iedereen het aanbod kan bekijken en erop kan reageren. Via het DB / Bestuurssecretariaat kan aanmelding worden geregeld. Tevens wordt jaarlijks, bij het invullen van het Geschiktheidsoverzicht en de bespreking daarvan, stilgestaan bij de opleidingsbehoeften van individuele bestuursleden en van het bestuur als geheel.

Overigens vindt verdere ontwikkeling van de kennis niet alleen plaats via cursussen en opleidingen, maar ook door presentaties van externe deskundigen in vergaderingen, het werken in commissies, deelname aan seminars / webinars, ontmoetingen met andere pensioenfondsbestuurders en deskundigen, lezen van vakliteratuur / artikelen / digitale nieuwsbrieven, et cetera.

Vaardigheden / competenties

In het functieprofiel zijn de vereiste competenties voor bestuursleden verder uitgewerkt.

Het bestuur maakt onderscheid tussen competenties die elk afzonderlijk bestuurslid moet hebben versus competenties die binnen het bestuur als geheel aanwezig dienen te zijn.

Van elk afzonderlijk bestuurslid worden de volgende competenties verwacht:

1. Authenticiteit en onafhankelijkheid: is waarachtig in doen en zijn en heeft geen dubbele agenda's. Handelt in het bewustzijn van zijn professionele taak en van zijn positie, kennis en vaardigheden. Eigen denken en handelen en dat van het bestuur kritisch kunnen bezien en beoordelen. Staat daarbij voor de eigen opvattingen en principes. Is bereid anderen met meer macht en invloed hiermee te confronteren. Neemt en draagt verantwoordelijkheid voor eigen doen en laten. Durft tegen te spreken en zaken aan de orde te stellen.
2. Verantwoordelijkheid: heeft inzicht in externe en interne belangen, weegt zorgvuldig af en legt verantwoording af. Toont lerend vermogen en is zich bewust van de verantwoordelijkheid die de functie met zich meebrengt. Ziet erop toe dat zaken volgens afspraak en/of overeenkomstig bepaalde (afgesproken) normen tijdig worden uitgevoerd teneinde de doelstellingen van het fonds

c

te realiseren. Twijfelt niet om in te grijpen als de omstandigheden daar om vragen. Gaat correct om met gevoelige informatie

3. Samenwerkingsvermogen: richt samen met anderen de activiteiten op een gemeenschappelijk doel. Stelt het gezamenlijke resultaat op de eerste plaats en zet zich daarvoor naar beste kunnen in. Bevordert een goede onderlinge sfeer. Legt en onderhoudt gemakkelijk contacten met mensen van uiteenlopende aard en uiteenlopend niveau. Toont zich bewust van andere mensen en de omgeving, alsmede de eigen invloed hierop. Pikt belangrijke informatie op uit mededelingen. Onderkent gevoelens en behoeften van anderen.
4. Loyaliteit: richt samen met anderen de activiteiten op een gemeenschappelijk doel. Stelt het gezamenlijke resultaat op de eerste plaats en zet zich daarvoor naar beste kunnen in. Bevordert een goede onderlinge sfeer.
5. Communicatief vermogen en overtuigingskracht: kan meningen, ideeën en gecompliceerde zaken in begrijpelijke taal in woord en geschrift duidelijk maken. Kan luisteren vanuit empathie en belangrijke boodschappen oppikken uit communicatie alsmede aandacht en ruimte geven aan gesprekspartners. Gaat in op verbale en non-verbale reacties. Stelt relevante vragen en vraagt door. Weet tegelijkertijd anderen te overtuigen van een bepaald standpunt of met goede argumenten te bewegen tot het nemen van een bepaald besluit of het behalen van een bepaald resultaat.

Van het bestuur als geheel worden de volgende competenties verwacht:

6. Besluitvaardigheid; neemt weloverwogen beslissingen door het ondernemen van acties of legt zich vast door het uitspreken van meningen, zelfs als belangrijke informatie ontbreekt of onvolledig is.
7. Omgevingssensitiviteit: weet en begrijpt hoe een pensioenfonds en haar omgeving werkt en kan daarbinnen manoeuvreren teneinde de gestelde doelen te bereiken. Draagt algemeen aanvaarde sociale en ethische normen uit in de activiteiten die met de uitoefening van de functie te maken hebben en handhaaft deze.
8. Klant- en kwaliteitsgericht & resultaatgericht: kent de klant en de doelstellingen van de organisatie door en door. Richt acties en beslissingen op het daadwerkelijk realiseren en verbeteren van beoogde resultaten. Laat gedrag zien dat getuigt van het stellen van hoge eisen aan de uitvoering en de activiteiten en processen van het fonds. Weet wat er leeft en speelt en kan daar invloed op uitoefenen. Bouwt en onderhoudt lange termijn relaties en benut deze effectief voor het fonds.
9. Analytisch: is effectief in het onderkennen en oplossen van problemen. Kan een vraagstelling ontleden, verbanden leggen en logische conclusies trekken en tot een realistische beoordeling komen.
10. Strategisch denken en strategische sturing: kan breder of dieper inzicht verschaffen in problemen of situaties door ze in een meer omvattend begrippenkader te plaatsen en van daaruit te halen. Heeft en houdt de grote lijnen en voornaamste implicaties van gebeurtenissen in beeld. Kijkt en denkt verder dan de dagelijks focus. Ziet dwarsverbanden en samenhang en kan communiceren tussen de verschillende domeinen / deskundigen. Heeft visie op toekomstige ontwikkelingen en de betekenis daarvan voor de lange-termijndoelen van het pensioenfonds.

In het Geschiktheidsformulier, dat jaarlijks wordt bijgewerkt en wordt besproken in het bestuur, scoren de bestuursleden zichzelf op die punten. Het is de bedoeling om na verloop van tijd ook elkaar te gaan scoren om een nog beter beeld te krijgen van de verdeling van competenties binnen het bestuur. Ontwikkelpunten van individuele bestuursleden en van het bestuur als geheel, zijn onderwerp van de evaluatiegesprekken.

Professioneel gedrag

De Pensioenfederatie heeft aangegeven wat moet worden verstaan onder professioneel gedrag voor bestuursleden. Het gaat hierbij om praktische en meetbare gedragsaspecten.

- Integriteit: het handelen in overeenstemming met je principes en je houden aan de verplichtingen die je op je hebt genomen. Dus betrouwbaarheid, eerlijkheid, respect en consistent gedrag. Bij het Pensioenfonds is dit geregeld in het Integriteitsbeleid. Dat beleid voorziet specifiek in een Klokkenluiders- en Incidentenregeling, Klachtenregeling, Gedragscode, een jaarlijks compliance verslag en het melden van nevenfuncties. Een belangrijk aspect van integriteit is de schijn van belangenverstrengeling door dubbelfuncties. Juist omdat ze de deskundigheid binnen het bestuur beter kunnen borgen, vindt het Bestuur dubbelfuncties acceptabel. Alle (neven)functies van de bestuursleden worden bijgehouden: er wordt open over gecommuniceerd en per geval kritisch naar gekeken. Bovendien wordt bescherming geboden tegen het risico van belangenverstrengeling of dubbelfuncties doordat de

c

- beleidsvoorbereiding altijd met meerdere personen en meestal met ondersteuning van externe deskundigen plaatsvindt.
- Board room dynamics: the tone at the top is van belang voor het functioneren van organisaties. Aandacht voor het eigen gedrag en groepsdynamische processen zijn van invloed op de prestaties en op de integriteit en de reputatie van de instelling. Het eigen gedrag en de groepsdynamiek maken bij het Pensioenfonds formeel deel uit van de jaarlijkse bestuursevaluatie die altijd plaatsvindt onder begeleiding van een, onafhankelijke, externe deskundige. Ook wordt – doorgaans op een meer informele wijze – in en buiten vergaderingen stilgestaan bij het functioneren van Bestuur en DB alsmede bij de onderlinge relaties en dynamiek.
- Het eigen fonds goed kennen en de dilemma's delen. De Pensioenfederatie adviseert algemene uitgangspunten te vertalen in korte eigen beleidsuitgangspunten voor het eigen handelen. Dit ziet het IFF Pensioenfonds als aandachtspunt om mee te nemen bij een volgende Bestuursevaluatie.
- Tijdsbeslag bestuurlijke functies: zowel in de functie zelf als in opleiding, in de verdieping en bij het op peil houden van kennis moet tijd worden geïnvesteerd. Om te beoordelen of er voldoende tijd voor de bestuursfunctie beschikbaar is, kijkt DNB ook naar de zwaarte van andere (neven)functies. DNB heeft hiertoe een VTE-score ontwikkeld. In het functieprofiel is een inschatting gemaakt van de benodigde tijd die bestuursleden nodig hebben voor het Pensioenfonds. Dit wisselt uiteraard per persoon en is mede afhankelijk van de specifieke functie die iemand binnen het Bestuur heeft en de commissies waarvan men lid is. Tijdsbeslag is één van de vaste aandachtspunten tijdens de jaarlijkse bestuursevaluatie. Waar mogelijk, wordt een beroep gedaan op externe partijen om de bestuursleden te ontlasten. In de SLA met de werkgever is afgesproken dat die zich maximaal inspant om de bestuursleden de benodigde tijd te geven.

Toetsing en evaluatie

De toetsing van nieuwe kandidaten voor het bestuur gebeurt in eerste instantie door het zittende bestuur aan de hand van het functieprofiel. Vervolgens gaan ze een traject in als aspirant-bestuurslid en bij een vacature in het bestuur, vindt toetsing plaats door DNB.

Zittende bestuursleden staan zelf regelmatig stil bij hun eigen geschiktheid en die van het bestuur als geheel. Dat gebeurt in elk geval op de volgende momenten:

- Eén keer per jaar tijdens de bestuursevaluatie. Het is gebruikelijk dat de bestuursevaluatie wordt geleid door een onafhankelijk extern deskundige die middels interviews en vragenlijsten meningen, visies en oordelen peilt van bestuursleden zelf en die vervolgens met het bestuur bespreekt. Ook de aspirant-bestuursleden nemen hieraan deel. Uit de bestuursevaluaties komen actiepunten voort die in de loop van het jaar worden opgevolgd.
- In het jaarlijkse evaluatiegesprek dat voorzitter heeft met individuele bestuursleden.

Voldoen aan de functie-eisen voor Commissieleden

Het Pensioenfonds heeft de volgende vaste commissies:

- Beleggingsadviescommissie
- Financiële Monitoring Commissie
- Communicatiecommissie
- Risicomanagementcommissie

Daarnaast kunnen voor bepaalde thema's ad hoc commissies worden ingesteld.

De commissies hebben enkel een adviserende rol; geen enkele commissie is bevoegd om besluiten te nemen. In elke commissie dient minimaal één bestuurslid zitting te hebben en het is de bedoeling dat elk bestuurslid zitting heeft in minimaal één commissie.

Via de commissies verdiepen (aspirant-)bestuursleden hun kennis op specifieke beleidsterreinen. Andersom zijn de commissies een kweekvijver voor toekomstige bestuursleden: via een commissie kan men makkelijker de stap maken naar het traject van aspirant-bestuurder en bestuurslid.

De deskundigheid van commissies is afhankelijk van de specifieke werkzaamheden binnen de commissie. De leden worden geselecteerd op hun vermogen om een goede input te leveren voor het werk van de commissie. Doorgaans is dat vanwege hun specifieke vakinhoudelijke kennis. Maar soms wordt ook iemand zonder specifieke vakkennis toegevoegd aan een commissie om enkel met "gezond boerenverstand" input te leveren en kritische vragen te stellen.

Voldoen aan de functie-eisen voor een sleutelfunctie

Het pensioenfonds heeft, conform IORP II, de volgende sleutelfuncties:

- Risicomanagement
- Actuariel
- Interne Audit

De sleutelfunctiehouders (SFH's) maken bij voorkeur deel uit van het Bestuur. Wanneer de voor de functie vereiste geschiktheid niet aanwezig is, kan uitbesteding plaatsvinden aan een persoon verwant aan het pensioenfonds (een aspirant, commissielid, deelnemer). Wanneer er ook vanuit die groep geen geschikte kandidaat is, volgt uitbesteding aan een externe partij. Evenals bestuursleden, dienen SFH's vooraf aangemeld en getoetst te worden bij DNB. Daarbij moeten ze voldoen aan geschiktheids- en betrouwbaarheidscriteria. Bij de toetsing wordt rekening gehouden met proportionaliteit op grond van omvang en complexiteit van het Pensioenfonds,

Het IFF Pensioenfonds volgt de functie-eisen die de wetgever en toezichthouder stellen. Hun positie binnen het bestuur, het doel en de taken van hun functie, alsmede de eisen die aan hen worden gesteld en de faciliteiten die het Pensioenfonds hen biedt, zijn concreet uitgewerkt in de functieprofielen.

Voor alle SFH's geldt dat ze moeten voldoen aan concrete geschiktheidseisen ten aanzien van kennis, kunde en ervaring. Daarnaast geldt in alle gevallen dat de SFH:

- Zorgt dat de vereiste beroepskwalificaties, beroepskennis en beroepservaring op peil blijven en compliant zijn met de wet- en regelgeving.
- Betrouwbaar is.
- Voldoende status en autoriteit heeft.
- In staat is om de collegiale verantwoordelijkheden binnen het Bestuur te combineren met een kritische opstelling ten opzichte van medebestuurders.

Risicomanagement

Aan deze functie worden specifieke kennis- en ervaringseisen gesteld die zijn gekoppeld aan de volgende taken:

- Inrichting processen risicobeheer.
- Inrichting en onderhoud methoden ter identificatie, meting, bewaking en beheersen risico's.
- Risicobeoordeling (proces en inhoud).
- Controleren risicobeoordeling
- Inrichten en onderhouden van rapportages.
- Risico-alertheid bevorderen.
- Advisering vanuit de controlefunctie.

Bij de beoordeling van de geschiktheid van de SFH Risicomanagement ligt de nadruk meer op financieel risicobeheer dan op niet-financieel risicobeheer.

De SFH Interne Audit hoeft niet over alle gebieden diepgaande kennis te hebben, maar moet wel in staat zijn om binnen diens verantwoordelijkheden meer specialistische taken te beleggen bij personen die werkzaamheden voor de sleutelfunctie uitvoeren.

De SFH Risicomanagement heeft een universitair of HBO werk- en denkniveau en heeft bij voorkeur een passende opleiding afgerond, bijvoorbeeld integraal of financieel risicomanagement, bedrijfseconomie, econometrie, wiskunde, bedrijfsinformatiekunde en bedrijfskunde en/of relevante (vervolg)opleidingen als VBA, CFA, FRM, RMFI dan wel modules binnen andere opleidingen die specifiek zien op kennis in relatie tot risicobeheer. Er wordt meerjarige werkervaring vereist met risicomanagement die qua aard, omvang, niveau en complexiteit proportioneel is voor het Pensioenfonds. Vanuit die ervaring moet de SFH goed kunnen omgaan met de bestuurscultuur een de dynamiek in en om bestuurscommissies.

Actuariel

Aan deze functie worden specifieke kennis- en ervaringseisen gesteld die zijn gekoppeld aan de volgende taken:

- Inrichting processen actuariële functie
- Beoordelen van processen voor de berekening van de technische voorzieningen.

c

- Beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen.
- Beoordelen gedragslijn met betrekking tot aangaan van pensioenverplichtingen.
- Beoordelen adequaatheid verzekeringsregelingen.
- Risicobeheer bevorderen.

De SFH Actuarieel moet in staat zijn om binnen diens verantwoordelijkheden meer specialistische taken te beleggen bij personen die werkzaamheden voor de sleutelfunctie uitvoeren. Daartoe moet de SFH beschikken over voldoende kennis om de verantwoordelijkheid voor de sleutelfunctie te kunnen blijven dragen.

De SFH heeft een universitair of HBO werk- en denkniveau en heeft bij voorkeur een passende opleiding afgerond, bijvoorbeeld actuariële wetenschappen, econometrie een wiskunde, mogelijk aangevuld met actuariële modules of deelopleidingen. Een SFH interne auditfunctie heeft bovendien relevante werkervaring.

Gezien de specifieke vereisten voor deze functie en de overlap met de werkzaamheden van de certificerend actuaris, zal het bestuur de sleutelfunctie Actuarieel bij voorkeur uitbesteden aan de certificerend actuaris.

Interne Audit

Aan deze functie worden specifieke kennis- en ervaringseisen gesteld die zijn gekoppeld aan de volgende taken:

- Inrichting processen interne auditfunctie.
- Toepassing van de audit jaarcyclus.
- Beoordeling van de uitgevoerde audits.
- Beoordelen auditbevindingen, bepalen van de consequenties voor het Pensioenfonds en bewaken van de noodzakelijk follow-up.

De SFH Interne Audit hoeft niet over alle gebieden diepgaande kennis te hebben, maar moet wel in staat zijn om binnen diens verantwoordelijkheden meer specialistische taken te beleggen bij personen die werkzaamheden voor de sleutelfunctie uitvoeren.

Om aan de getelde eisen te kunnen voldoen, is universitair HBO werk- en denkniveau nodig alsmede voldoende beroepskennis. Voor deze functie is geen RA, RE of RO nodig, maar de SFH moet wel kennis hebben van auditprocessen en de wijze waarop die worden uitgevoerd. Er wordt meerjarige werkervaring vereist met interne audit die qua aard, omvang, niveau en complexiteit proportioneel is voor het Pensioenfonds. Vanuit die ervaring moet de SFH goed kunnen omgaan met de bestuurscultuur en de dynamiek in en om bestuurscommissies.

Competenties SFH's

Qua competenties wordt het volgende verwacht van de SFH's:

- Een goed helicopterzicht, waarbij de SFH het totale speelveld van de sleutelfunctie overziet, waar nodig verbanden kan leggen, en hoofd- en bijzaken van elkaar kan scheiden. Dit stelt de persoon in staat het sleutelfunctiehouderschap integraal in te kunnen vullen.
- Voldoende mate over onderzoekend vermogen, met de daarbij behorende vasthoudendheid en verantwoordelijkheid, om te komen tot onafhankelijke oordeelsvorming.
- Authentiek zijn in de wijze van werken, alsmede autoriteit en gezag hebben om de bevindingen op de juiste wijze en op de juiste plek neer te leggen. De SFH beschikt in voldoende mate over communicatief vermogen, overtuigingskracht en omgevingssensitiviteit om uitkomsten en bevindingen waar nodig terug te koppelen en in effectieve maatregelen om te laten zetten.

Voldoen aan de functie-eisen voor het Verantwoordingsorgaan

De functie-eisen voor het Verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in een functieprofiel. Het Verantwoordingsorgaan beoordeelt of het bestuur evenwichtig heeft gehandeld en voldoende rekening heeft gehouden met het belang van alle belanghebbenden. Het Verantwoordingsorgaan heeft dus vooral een controlerende taak. Daarnaast dient het Verantwoordingsorgaan het Bestuur op een aantal punten ook te adviseren.

Het Verantwoordingsorgaan moet in staat zijn het bestuurlijk handelen te beoordelen en moet, qua samenstelling, divers zijn. In het functieprofiel is aangegeven wat het Pensioenfonds verwacht van het

^c

Verantwoordingsorgaan. Van nieuwe leden verwacht het bestuur in elk geval dat ze binnen een half jaar na aantreden Geschiktheidsniveau A hebben bereikt.

Gezien haar onafhankelijke rol, is het verder aan het Verantwoordingsorgaan zelf om te bepalen welke kennis het nodig denkt te hebben voor de uitoefening van haar functie. Op dit moment gelden er nog geen wettelijke vereisten, maar de verwachting is dat op termijn ook voor VO-leden deskundigheidsniveau A verplicht zal worden. In het functieprofiel voor nieuwe VO-leden wordt daarom al wel uitgegaan van niveau A. Het bestuur juicht het toe als ook zittende leden van het Verantwoordingsorgaan bereid zijn om toe te werken naar Geschiktheidsniveau A, maar realiseert zich dat dit – onder andere door de zware belasting die hun functie voor IFF met zich meebrengt – niet voor alle zittende leden mogelijk is.

De cursuskalender op SharePoint is ook toegankelijk voor de leden van het Verantwoordingsorgaan en zij kunnen zich eveneens via het DB / Bestuurssecretariaat aanmelden voor opleidingen. Het Verantwoordingsorgaan kan desgewenst deelnemen aan de bestuurscursussen die het bestuur volgt, tenzij er in een bestuurscursus tegelijkertijd beleidsvorming plaatsvindt. Het is immers niet de bedoeling dat het Verantwoordingsorgaan zelf het beleid mee vormt dat het achteraf moet controleren.

Het bestuur is van mening dat aspirant-bestuursleden die Geschiktheidsniveau A hebben bereikt zeer goed in aanmerking komen voor een functie binnen het Verantwoordingsorgaan. Net als de commissies, kan ook het Verantwoordingsorgaan een kweekvijver zijn voor nieuwe bestuursleden. Een stroom van het Verantwoordingsorgaan naar het Bestuur is logisch. Andersom geldt dat niet: het Verantwoordingsorgaan beoordeelt het beleid van het Bestuur en individuele bestuursleden dienen een afkoelingstermijn van minimaal één jaar in acht te nemen voordat ze toe kunnen treden tot het Verantwoordingsorgaan.

Voldoen aan de functie-eisen voor de Visitatiecommissie

Voor de Visitatiecommissie hebben het Verantwoordingsorgaan en het Bestuur een functieprofiel vastgesteld waarin de functie-eisen uiteen worden gezet. Het is bij het Pensioenfonds gebruikelijk dat een professionele externe partij wordt ingehuurd voor de visitaties. Die partij dient er zelf voor te zorgen dat de kandidaten het voor deze functie benodigde Geschiktheidsniveau hebben.

Diversiteit

Het bestuur streeft voor alle organen van het pensioenfonds naar een goede afspiegeling van de achterban. Daarbij wordt, zoveel als mogelijk, voorzien in diversiteit qua gender, leeftijd, en persoonlijkheden. Bij de benoeming van kandidaten voor organen van het pensioenfonds, weegt mee welke bijdrage ze leveren aan de diversiteit ervan. Zie verder het geschiktheidsbeleid.

Communicatiebeleidsplan IFF Pensioenfonds 2018 – 2020

Dit is het communicatiebeleidsplan 2018-2020. Het dient als leidraad voor de communicatie en vormt de basis voor de jaarplannen van 2018 tot en met 2020. Waar het beleidsplan strategisch en tactisch van opzet is, zijn de jaarplannen gericht op concrete implementatie van het beleid.

In dit beleid beschrijven we onze communicatiestrategie en de concrete manieren van communiceren naar de verschillende doelgroepen. Dit geeft ons richting zodat we onze communicatie stelselmatig en doelgericht kunnen uitvoeren.

Communicatiebeleid

Visie

De visie is door het pensioenfonds beschreven en geeft richting hoe wij de rol willen invullen als pensioencommunicatiecommissie.

Vertrouwen in het Pensioenfonds kan alleen gerealiseerd worden door evenwichtige, transparante, begrijpelijke en tijdige communicatie naar de belanghebbenden. Die zal gaan over de stand van zaken van het Pensioenfonds, en over wijzigingen in wet en regelgeving die van invloed zijn op het Pensioenfonds.

Door inzet van verschillende communicatiemiddelen voorziet het Pensioenfonds de deelnemers van een informatiestroom, waarmee zij inzicht kunnen krijgen in de bijdrage die de pensioenregeling levert aan hun persoonlijke pensioenambities.

Doelstelling

Wij hebben het volgende geformuleerd als communicatiedoelstellingen:

- Deelnemers hebben realistische verwachtingen van het pensioenfonds.
- Wij willen risico bewustzijn bij deelnemers ten aanzien van hun eigen pensioen door duidelijke informatieverstrekking verhogen.
- Doelgericht communiceren naar de doelgroepen.

Strategie

Onze strategie geeft richting aan de doelstellingen.

Hieruit hebben we de volgende strategieën bepaald:

- Aanhoudende, consistente communicatie.
- Open en transparante communicatie.
- Life-events en actualiteiten zijn belangrijk.
- Zowel papieren als digitale communicatie:
  - o Website met eventuele overgang naar een meer digitale omgeving.
  - o Papier blijft bestaan en hier wordt de website ook genoemd.
  - o Volgen van de wettelijke regelgeving.
- Nauw contact met de werkgever in verband met andere pensioenregelingen om hier eenduidig te zijn
- Ieder jaar bespreken we de communicatieaanpak en sturen bij waar nodig

Doelgroepen

De deelnemers, uitkeringsgerechtigden en gewezen deelnemers zijn de belangrijkste doelgroepen.

Deelnemers (Jaarverslag 2017)

Kerncijfers Deelnemers (985)

De doelgroep deelnemers kenmerkt zich door de volgende feiten:

- Veel full-timecontracten en lange dienstverbanden.
- Gedifferentieerd personeelsbeleid.
- Gewenst taalgebruik is B1.

^c Deelnemers bestaan uit actieve deelnemers van het pensioenfonds die premie betalen. Dit is voor het pensioenfonds een belangrijke doelgroep

Uitkeringsgerechtigden (530)

Deze doelgroep bestaat uit deelnemers die ouderdomspensioen of nabestaanden- of wezenpensioen ontvangen. Het pensioenfonds informeert deze doelgroep conform de informatieverplichtingen. Alle extra informatie kan teruggevonden worden op de website. Ook benaderen we hen incidenteel als de situatie erom vraagt (denk hierbij aan bijvoorbeeld een enquête).

Aantal gewezen deelnemers (794)

De gewezen deelnemers worden geïnformeerd conform de wettelijke regelgeving.

Uitgangspunten communicatie

De uitgangspunten zijn wat betreft communicatie(uitingen):

Maatschappelijk trends

Vertrouwen wat betreft regelgeving:

Het is momenteel een onzekere tijd wat betreft pensioenen en regelgeving. Dit zorgt voor veel wantrouwen. De boodschappen vanuit de regering en beleidsmakers worden niet meer geloofd.

Dit zorgt ervoor dat wij als pensioenfonds zeer duidelijk en eenvoudig moeten uitleggen hoe het bij ons is en wat wij hierin doen. Het vertrouwen is momenteel hoog en daarom is het belangrijk dat wij de maatschappelijk trend goed volgen en deelnemers op de hoogte houden zodat het vertrouwen niet verdwijnt.

Onderzoek

Het pensioenfonds vindt het belangrijk dat het op de hoogte is van wat er bij de deelnemers speelt. Hiervoor zal er eens per 3 jaar een onderzoek plaatsvinden dat uitgevoerd wordt door TNS NIPO om aan de hand daarvan het communicatiebeleidsplan vast te stellen.

Digitale ontwikkeling

De huidige mens heeft een zeer druk leven. Dit is onder andere te zien aan de hoeveelheid apps die er ontwikkeld worden om het leven makkelijker en efficiënter te maken. Of te wel gemak dient de mens.

Dit zien wij terug in de enquête die in 2016 heeft plaatsgevonden.

Hieruit kwam naar voren dat er behoefte is aan het volgende:

	Deelnemers	Gepensioneerden
Jaarlijkse check	x	
Pensioen app	x	
Mini cursus pensioen	x	
Specialist bij werkgever	x	
Meer digitale informatie	x	x
E-mail alerts	x	x
Samenhang arbeidsvoorwaarde	x	
Brochures Eenvoudig/ uitgebreid	x	x

Dit sluit aan bij het feit dat wij als pensioenfonds met onze tijd mee moeten gaan. Daarom vinden wij het belangrijk dat we aandacht geven aan de financiële planning. Hierbij denkt het pensioenfonds aan het inzichtelijk krijgen van de financiële situatie van de deelnemer. Op papier wordt dit al gedaan maar er wordt ook gekeken naar meer digitaal. Ook zal er gekeken gaan worden naar een brochure die in samenwerking met de werkgever via de werkgever verstrekt kan worden.

Wijze van communiceren:

- De communicatie(uitingen) zijn qua inhoud concreet en persoonlijk
- In de pensioenwet is het voorgeschreven dat het taalniveau van de communicatie aansluit op het taalniveau van de laag tot gemiddeld opgeleide medemens (B1 taalniveau). Dit is een zeer begrijpelijke manier van communiceren met weinig vakjargon. Hierdoor zou het voor iedereen begrijpelijk moeten zijn. Uit onderzoek is gebleken dat zelfs hoger opgeleiden deze manier van communicatie ook waarderen.
- Het pensioenfonds zal relevante informatie kort en krachtig in tekst vastleggen. Wij zullen transparant en open communiceren naar alle doelgroepen.

c

- Wij hebben een huisstijl die wij in alle uitingen van communicatie consequent zal worden toegepast. De balans tussen tekst en beeld wordt hierbij zorgvuldig bekeken.

Borging en organisatie

Communicatiebeleidsplan

Elke drie jaar wordt een communicatiebeleidsplan opgesteld. Het communicatiebeleidsplan beschrijft de uitgangspunten voor de communicatie richting doelgroepen. Deze uitgangspunten worden in het communicatiejaarplan concreet gemaakt.

Communicatiejaarplan

Elk jaar wordt een communicatiejaarplan opgesteld waarin de communicatieactiviteiten (met planning) worden beschreven

Samenwerking

Pensioencommunicatie is een verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Het bestuur wordt hierin geadviseerd door de Communicatiecommissie. De Communicatiecommissie maakt het communicatiebeleidsplan en communicatiejaarplan en legt deze voor aan het bestuur en het Verantwoordingsorgaan. Zodra deze akkoord geven zal dit uitgevoerd worden. De Communicatiecommissie wordt ondersteund door de Blue Sky Group.

De Communicatiecommissie bestaat uit minimaal drie leden, Minimaal één vertegenwoordiger uit het bestuur, één vanuit de werkgever. Het contact met de werkgever is van belang om de communicatie omtrent alle pensioenzaken gezamenlijk te kunnen doen. Wij worden ondersteund door een medewerker van de Blue Sky group. De Communicatiecommissie komt minimaal vier keer per jaar samen om te vergaderen. Het communicatiebeleidsplan en communicatiejaarplan zijn hierbij de leidraad en worden in elke vergadering besproken.

Taakverdeling

Bestuur:

- Stelt communicatiebeleid vast.
- Stelt jaarlijks het definitieve communicatie jaarplan vast.
- Stelt de middelen beschikbaar die nodig zijn om het communicatiejaarplan uit te voeren.
- Beslist over aanpassingen in het communicatiebeleid.

Communicatiecommissie

- Opstellen van het jaarlijkse communicatieplan.
- Het opstellen van het meerjaren-communicatiebeleidsplan.
- Het bewaken van de uitvoering van het jaarlijks communicatieplan.
- Het adviseren ten aanzien van het communicatiebeleidsplan en het communicatiejaarplan en ad-hoc communicatievraagstukken.
- Het waarborgen van de reputatie van het pensioenfonds.

Verantwoordingsorgaan

- Geeft advies over het communicatiebeleidsplan.

1. INLEIDING

Net als elke organisatie, maakt ook het IFF Pensioenfonds gebruik van IT om haar missie, visie, strategie en doelstellingen te realiseren. Het IFF Pensioenfonds beschouwt IT daarbij als een factor die bepalend is voor een integere en beheersbare bedrijfsvoering.

Tegelijkertijd brengt IT een aantal specifieke kwetsbaarheden en risico's met zich mee. Voor elke organisatie geldt dat technologische risico's, omgevingsrisico's en menselijke risico's het IT-proces en daarmee de bedrijfsvoering kunnen verstoren. Voor organisaties in de financiële sector, zoals pensioenfondsen, geldt bovendien dat ze door hun vermogen eerder doelwit zijn van criminele activiteiten. Dat een reden temeer om aandacht te geven aan de IT-risico's.

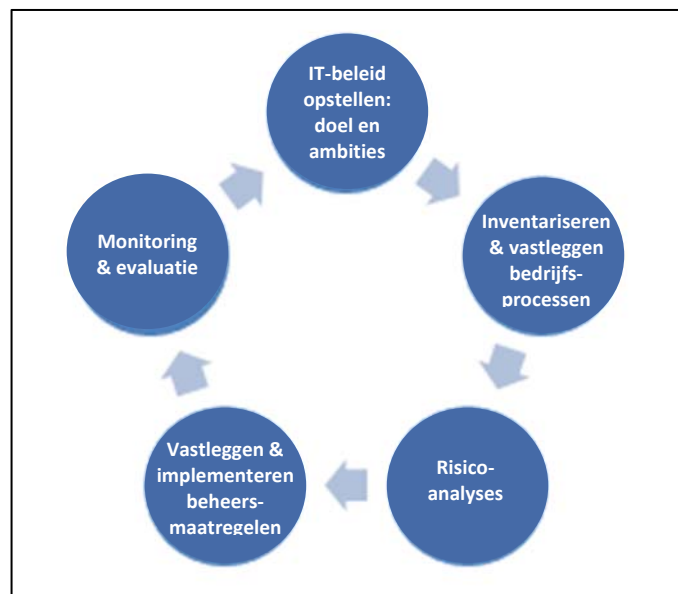
Binnen het Pensioenfonds zelf, spelen zich betrekkelijk weinig IT-processen af. De wezenlijke processen van het Pensioenfonds zijn uitbesteed aan derden, die op hun beurt ook weer delen hebben uitbesteed aan anderen. Het bestuur van het Pensioenfonds is echter, binnen die keten, eindverantwoordelijk.

Om de kwetsbaarheden en risico's van IT te beperken en te zorgen dat de doelstellingen van IT en daarmee van het Pensioenfonds op een efficiënte wijze worden gerealiseerd, heeft het bestuur in mei 2018 een eerste IT-beleidsplan opgesteld. Een aantal elementen voor dit beleid moet nog verder worden uitgewerkt en zal in de periode 2018/2019 nader vorm krijgen.

Beleidscyclus

Ten aanzien van het IT-beleid wordt de volgende cyclus gevolgd:

- IT beleid opstellen: doel en ambities
- Inventariseren en vastleggen bedrijfsprocessen
- Risicoanalyses
- Vastleggen en implementeren beheersmaatregelen
- Monitoring en evaluatie
- Bijstellen beleid, doel en ambities.

2. DOEL EN AMBITIES VAN HET IT-BELEID

Het IT-beleid van het IFF Pensioenfonds heeft tot doel om, door een juiste inzet van IT-processen waarbij risico's en kwetsbaarheden worden beperkt, bij te dragen aan een integere en beheersbare bedrijfsvoering zodat het bestuur van het Pensioenfonds in control kan blijven. Uiteindelijk dragen de IT-processen daarmee ook bij aan het realiseren van de algemene missie, visie, strategie en doelstellingen die het bestuur heeft geformuleerd.

De inzet van IT-processen in de bedrijfsvoering zal concreet bijdragen aan de volgende ambities:

- Kwalitatief goede en snelle dienstverlening aan (gewezen) deelnemers middels betrouwbare en actuele informatie en tijdige verstrekking van uitkeringen.
- Correcte, volledige en tijdige sturingsinformatie voor het bestuur.
- Correcte, volledige en tijdige rapportage/verantwoording aan derden. Onder ander aan DNB, accountants, actuarissen, visitatiecommissie.
- Voldoen aan alle wet- en regelgeving, onder andere op het gebied van privacy, communicatie en bewaartermijnen. Bijzondere aandachtspunten daarbij zijn de in 2018 van kracht geworden Algemene Verordening Persoonsgegevens en de voor pensioenfondsen verplichte melding van cloudcomputing bij DNB.

3. INVENTARISEREN EN VASTLEGGEN BEDRIJFSPROCESSEN

De IT rondom het IFF Pensioenfonds is ingericht voor de onderstaande bedrijfsprocessen.

Proces	Subproces	Uitvoerder
Premieadministratie	Premie berekenen	WTW
	Maandelijkse premieberekening maken	BSG
	Premie factureren	BSG
	Premie betalen	IFF
	Premie innen/betaling controleren	BSG
	Herverzekering (meldingen doen)	IFF/ElipsLife
	Rapporteren aan derden (DNB)	BSG
	Controle achteraf op premiebetaling (jaarwerkproces)	PwC/S&V

Deelnemersadministratie	Deelnemers aanmelden	IFF
	Deelnemers registreren	BSG
	Mutaties aanleveren	IFF/Deelnemer/PF
	Mutaties verwerken	BSG
	Aanspraken berekenen	BSG
	Deelnemers informeren (individueel, collectief, brief, website)	BSG
	Uitkeringsadministratie aansturen	BSG
	Rapporteren aan bestuur	BSG
	Rapporteren aan derden (DNB)	BSG
	Controle achteraf op deelnemersadministratie (jaarwerkproces)	PwC/S&V

Uitkeringsadministratie	Uitkeringsberekeningen uitvoeren	RAET (onderaannemer BSG)
	Betalingen uitvoeren	RAET (onderaannemer BSG)

Vermogensadministratie	Verwerking opdracht allocatie (belegging, cash)	Vermogensbeheerder
	Beheer vermogen	Vermogensbeheerder
	Verwerking opdracht tot verkoop	Vermogensbeheerder
	Eigen boekhouding PF (grootboek)	BSG
	Rapportage (algemeen) activiteiten en resultaten aan bestuur	Vermogensbeheerder
	Verwerken naar fondsspecifieke rapportages	BSG/WTW
	Controle achteraf op vermogensadministratie (jaarwerkproces)	PwC/S&V

Bestuursadministratie	Aanleveren en beheren vergaderstukken	Secretariaat
	Vastleggen besluiten, afspraken en afwegingen in bestuursarchief	Secretariaat

4. RISICOANALYSES

Uit de inventarisatie blijkt dat alle bedrijfsprocessen, met uitzondering van de bestuursadministratie, worden uitgevoerd door externe partijen. Omdat er, voor de risicoanalyse, een verschil in benadering is tussen IT-risico's bij uitbestede processen en IT-risico's bij interne processen, worden deze separaat toegelicht.

a. IT-risico's bij uitbestede processen

IT-risico's bij uitbestede processen dragen een operationeel risico in de zin dat fouten of storingen met betrekking tot de IT de operationele uitvoering van de taken van het Pensioenfonds in gevaar kunnen brengen. Tegelijkertijd is er sprake van een uitbestedingsrisico aangezien deze processen en taken zijn uitbesteed aan derden.

Het operationele risico ligt primair bij de uitvoerende partijen; dus de uitbestedingsrelaties. Daar zal in eerste instantie de analyse, beheersing en monitoring van risico's moeten gebeuren. Het bestuur verwacht dat deze partijen die taken naar behoren uitvoeren en zal daarop, conform het uitbestedingsbeleid, monitoren en auditen. Daarmee neemt het bestuur haar eindverantwoordelijkheid voor de totale keten.

Bij het naar behoren uitvoeren van die taken, zijn de volgende aspecten van belang:

- **Awareness** (bewustzijn): begrijpen van het belang van IT-beheersing door alle betrokkenen en het naleven van IT-en informatiebeveiligingsrichtlijnen door alle betrokkenen.
- **Availability** (beschikbaarheid): het draaiend houden van bestaande processen en het herstellen van verstoringen, waarbij de negatieve gevolgen van incidenten, zoals uitval en beveiligingslekken worden beperkt.
- **Access** (toegang): waarborgen dat de juiste mensen toegang hebben tot de juiste informatie en anderen niet.
- **Accuracy** (betrouwbaarheid): opleveren van juiste, volledige en tijdige informatie aan alle relevante belanghebbenden.
- **Agility** (aanpasbaarheid): ondersteunen van veranderingen in de bedrijfsvoering tegen acceptabele kosten en binnen acceptabele tijd.

In paragraaf 4 van dit beleidsdocument wordt wat dieper ingegaan op beheersmaatregelen die daarbij worden verwacht.

b. IT-risico's bij interne processen

Voor de bedrijfsprocessen met betrekking tot de bestuursadministratie heeft het bestuur zelf een risicoanalyse uitgevoerd. Daarbij is gekeken naar risico's uit de volgende bronnen:

- **Technologie**: apparatuur, programmatuur, systemen.
- **Omgeving**: gebeurtenissen zoals brand, overstromingen, et cetera.
- **Mensen**: opzettelijk of onopzettelijk handelen of nalaten.

Op grond van de risicoanalyse concludeert het bestuur dat de IT-risico's ten aanzien van de bestuursadministratie zeer beperkt zijn en voldoende worden afgedekt door de genomen en in de bijlage genoemde beheersmaatregelen.

5. VASTLEGGEN EN IMPLEMENTEREN VAN BEHEERSMAATREGELEN

Voor de beheersing van de IT-risico's verwacht het bestuur inzet van adequate maatregelen die passen bij de bedreigingen van dat moment. Naarmate de risico's groter zijn en de meer kritische (primaire) processen raken, worden hogere eisen gesteld aan de beheersing en monitoring van de risico's. In het kader van kostenbeheersing, acht het bestuur het redelijk dat de beheersmaatregelen proportioneel zijn: ze mogen in verhouding staan tot de omvang van de risico's.

Voor alle bedrijfsprocessen dient met betrekking tot de IT-risico's te worden voorzien in:

- Een schriftelijk uitgewerkt IT-risicobeleid.
- Een schriftelijke IT-risicoanalyse, met daaruit voortvloeiend een overzicht van beheersmaatregelen en/of plan van aanpak.
- De set AVG-documenten, te weten: verwerkingsregister, verwerkersovereenkomst, privacybeleid, privacyverklaring, procedure melding datalekken.
- Overzicht cloudcomputing.
- Aantoonbare compliance met geldende wet- en regelgeving.

Verder kunnen, afhankelijk van de omvang van risico's, aanvullende maatregelen van partijen worden gevraagd. Deze zijn (niet limitatief):

- Algemeen
  - o Aanleveren draaiboek incidenten/beschrijving incidentmanagement/procedure melding incidenten.
  - o Inzicht geven in de ingeschakelde onderaannemers en de afspraken die met hen zijn gemaakt over IT en IT-beveiliging (bijvoorbeeld inzage in contracten met onderaannemers, rapportages van onderaannemers).
  - o Toelichting geven op specifieke beveiligingsprocedures die zijn ingesteld.
  - o Aanleveren van SLA-rapportages over KPI's die specifiek zijn gericht op het IT-risico.
  - o Aanleveren van ISAE/SOC-verklaring met betrekking tot IT-risico's.
  - o Behalen van een specifiek COBIT-niveau of een bepaalde ISO-normering.
  - o Beschikken over ISO-verklaring 27001/27002 voor informatiebeveiliging.

c

- Awareness
  - o Aanleveren overzicht sessies, trainingen, instructies e.d. voor medewerkers over IT-risico's.
- Availability
  - o Toelichting geven op uitwijk- en herstelmaatregelen kritische processen (getest en geaudit).
  - o Inzage geven in back-up beleid.
  - o Rapportage verstrekken over beschikbaarheid van de systemen/incidenten.
  - o Uitvoeren van penetratietest en inzage geven in uitkomsten.
- Access
  - o Inzage geven in autorisatiematrix.
  - o Uitleg geven over authenticatieprocedure (wachtwoord, vingerafdruk).
  - o Inzage in beleid beveiliging tegen interne en externe onbevoegden (geheimhoudingsverklaring mensen, afgesloten ruimten e.d.).
- Accuracy
  - o Uitvoeren van Quinto-P onderzoek.
  - o Afspraken maken over termijnen voor uitvoeren van mutaties.
  - o Aansluiting op GBA, SUAG e.d. om tijdig de juiste informatie te krijgen.
  - o Inzage geven in intern controlesysteem (validatie van handelingen door medewerkers).
  - o Beperken handmatige processen om foutkans te reduceren.
  - o Complexiteit pensioenregeling waar mogelijk beperken om foutkans te reduceren.
  - o Inzicht geven in de opbouw van processen (berekeningswijzen) zodat gecontroleerd kan worden.
  - o Stabiliteit van team dat de processen uitvoert.
  - o Training/inwerken nieuwe medewerkers voor uitvoeren processen.
- Agility
  - o Inzet van systemen op basis van bewezen technologieën.
  - o Inzet van systemen waarvan content kan overgezet op andere systemen/naar andere partijen.
  - o Leeftijd systeem/frequentie nieuwe releases.
  - o Voldoende budget voor Investerings in IT/nieuwe ontwikkelingen.
  - o Kwaliteit van IT-dienstverlener/afdeling (voldoende omvang, juiste specialisten in dienst).

Alle hiervoor genoemde documenten dienen voldoende actueel te zijn. Het bestuur en/of de Risicomanagementcommissie kunnen deze documenten of andere bewijsstukken ten alle tijden opvragen bij de partijen aan wie bedrijfsprocessen zijn uitbesteed.

Dergelijke documenten kunnen, via deze partijen, ook worden opgevraagd van hun onderaannemers om het Pensioenfonds voldoende comfort te geven dat ook zij in control zijn met betrekking tot de IT-risico's. Als daartoe aanleiding is, kan het bestuur nader onderzoek vereisen naar de wijze waarop onderaannemers omgaan met die risico's.

6. MONITORING EN EVALUATIE

De IT-risico's maken deel uit van het IRM (integraal risicomanagement) van het Pensioenfonds. Monitoring en evaluatie gebeurt conform het risicomanagementplan.

Bij de monitoring en evaluatie van de wijze waarop partijen omgaan met IT-risico's wordt het bestuur geadviseerd en ondersteund door de Risicomanagementcommissie (waar het de BSG en IFF betreft) en de BAC (waar het de vermogensbeheerders betreft). De uitbestedingsrelatie met de overige partijen gebeurt door het bestuur; hierin zal ook de omgang met IT-risico's mee worden genomen.

7. BIJSTELLEN BELEID, DOELEN EN AMBITIES

Dit IT-beleid zal één keer per jaar worden geëvalueerd. Waar nodig worden dan doelen en ambities bijgesteld. Te nemen acties worden benoemd in een separaat actieplan.

BIJLAGE N: PRIVACYSTATEMENT

Stichting IFF Pensioenfonds gaat zorgvuldig om met uw persoonsgegevens. Bij het verwerken van uw persoonsgegevens houden wij ons aan de privacywetgeving. In dit privacystatement leggen wij u uit welke persoonsgegevens wij verwerken en hoe wij met uw persoonsgegevens omgaan.

1. Verwerkingsdoeleinden en rechtsgrond

Doelbinding en beperking

Het Pensioenfonds verzamelt en verwerkt slechts de persoonsgegevens die nodig zijn voor de volgende doeleinden:

1. De uitvoering van de pensioenovereenkomst tussen de deelnemers en de werkgever
2. De wettelijke verplichtingen die op het Pensioenfonds rusten.

Het Pensioenfonds verzamelt en verwerkt persoonsgegevens slechts voor bovenstaande doeleinden en niet voor andere doeleinden, zoals marketing en profilering.

Rechtmatige verkrijging

Het Pensioenfonds verkrijgt de persoonsgegevens rechtmatig. Het Pensioenfonds verkrijgt de persoonsgegevens op grond van

1. de pensioenovereenkomst tussen de werkgever en de deelnemers en
2. de uitvoeringsovereenkomst die de werkgever met het Pensioenfonds heeft gesloten;
3. het pensioenreglement;
4. wet- en regelgeving.

De verschaffing van persoonsgegevens en de verwerking van persoonsgegevens berust niet op toestemming van de (gewezen) deelnemer of diens nabestaande of andere belanghebbende of een overeenkomst met de (gewezen) deelnemer of diens nabestaande of een andere belanghebbende.

2. Persoonsgegevens

Het Pensioenfonds verwerkt de volgende persoonsgegevens

1. Naam
2. Adres
3. Woonplaats
4. E-mailadres
5. Bankrekeningnummer
6. Burgerservicenummer (BSN)
7. Geslacht
8. Geboorte- en Overlijdensdatum
9. Datum huwelijk, aanvang geregistreerd partnerschap of gezamenlijke huishouding
10. Gegevens van echtscheiding einde geregistreerd partnerschap of gezamenlijke huishouding
11. Gegevens van (ex)partners(s) en eventuele kinderen, waaronder naam, geboorte- en overlijdensdatum, geslacht, adres bankrekeningnummer en Burgerservicenummer
12. Gegevens over dienstverband, waaronder aanvang en einde dienstverband salarisgegevens, pensioengevende toeslagen en deeltijdfactoren
13. Gegevens over vrijwillige voortzetting van de pensioendeelneming
14. Gegevens over arbeidsongeschiktheid, inclusief WIA- en WAO-uitkeringen
15. Gegevens over in- en uitgaande waardeoverdracht
16. Ingangs- en einddatum van pensioen of uitkering.

Andere persoonsgegevens, zoals nationaliteit verwerkt het Pensioenfonds niet.

Ook geen bijzondere gegevens, zoals gegevens over godsdienst of levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksuele leven en het lidmaatschap van een vakvereniging zijn bijzondere gegevens en strafrechtelijke persoonsgegevens.

3. Beveiliging en geheimhouding

Het Pensioenfonds beschermt persoonsgegevens met passende beveiligingsmaatregelen die waarborgen bieden tegen risico's van verlies of ongeautoriseerde toegang, vernietiging, gebruik, wijziging of openbaarmaking van gegevens.

Het Pensioenfonds houdt de persoonsgegevens geheim voor onbevoegden en personen die

c

niets met de verwerking van doen hebben.

Het Pensioenfonds deelt persoonsgegevens niet met derden, tenzij de wet of de rechter het Pensioenfonds daartoe verplicht.

4. Datalekken

Persoonsgegevens moeten beveiligd zijn. Er is sprake van een datalek

- als er inbreuk wordt gemaakt op de beveiliging,
- als daarbij persoonsgegevens onrechtmatig zijn verwerkt of verloren zijn gegaan,
- als er een aanzienlijke kans is dat er ernstige nadelige gevolgen zijn voor de bescherming van persoonsgegevens is. Het gaat dan om
  - o Gegevens over de financiële of economische situatie: salaris en
  - o pensioengegevens, gebruikersnamen en inlogcodes
  - o Gegevens die kunnen leiden tot persoonsfraude, zoals BSN, paspoort of identiteitskaart of rijbewijs.

Het Pensioenfonds meldt een datalek aan de Autoriteit Persoonsgegevens en aan degene van wie de data zijn gelekt.

5. Verantwoordelijk

Het Pensioenfonds is verwerker en dus verantwoordelijk voor de persoonsgegevens.

Het Pensioenfonds verwerkt persoonsgegevens in overeenstemming met de Wet bescherming persoonsgegevens, en de Algemene Verordening Gegevensbescherming .

6. Verkrijgen persoonsgegevens

Het Pensioenfonds ontvangt de benodigde persoonsgegevens van verschillende partijen.

- u of uw wettelijke vertegenwoordiger
- uw werkgever
- Basisregistratie Personen / Register Niet Ingezetenen
- Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV)
- deurwaarders en andere gerechtigde instanties die vorderingen op deelnemers beheren.
- CAK (premies voor de inhouding van de Zorgverzekeringswet (ZVW) voor de gepensioneerden die buiten Nederland en in Europa wonen)
- vorige pensioenuitvoerders

7. Welke partijen geven wij toegang tot uw persoonsgegevens?

Wij kunnen uw persoonsgegevens delen in de volgende omstandigheden:

- Het Pensioenfonds heeft de administratie uitbesteed aan een bewerker: Blue Sky Group in Amstelveen. Hun werknemers kunnen toegang krijgen tot uw persoonsgegevens voor de uitvoering van hun werkzaamheden. Zij krijgen alleen toegang tot uw persoonsgegevens voor de bovenstaande doeleinden
- Derde partijen die uw persoonsgegevens ten behoeve van ons verwerken. Voorbeelden:
  - o het bedrijf dat onze post verstuurd
  - o gerechtsdeurwaarders voor het innen van vorderingen
  - o de certificerende actuaris ten behoeve van de jaarwerkcontrole

Dergelijke derde partijen mogen uw persoonsgegevens alleen verwerken voor de bovenstaande doeleinden en alleen in overeenstemming met onze instructies

Wij verwerken uw persoonsgegevens niet in landen buiten de Europese Unie.

8. Hoe lang worden uw persoonsgegevens bewaard?

Uw persoonsgegevens worden niet langer bewaard dan noodzakelijk is voor het doel waarvoor ze zijn verzameld of waarvoor ze worden verwerkt. Sommige gegevens bewaren wij voor een langere periode omdat de wet ons dat verplicht. Het uitgangspunt is dan de wettelijke bewaartermijn.

- Bij opgebouwde rechten bewaren wij uw persoonsgegevens tot 7 jaar nadat de laatste betrokken rechthebbende (bijvoorbeeld partner of wees) is overleden of het recht op uitkering is vervallen.

c

- Als uw relatie met IFF voor uw pensionering is beëindigd, bijvoorbeeld bij waardeoverdracht, bewaren wij uw gegevens minimaal 7 jaar om eventuele disputen over rechten te kunnen beoordelen

9. Recht op inzage, correctie en bezwaar

U heeft de mogelijkheid om uw persoonsgegevens in te zien die het Pensioenfonds heeft geregistreerd. Indien er onjuistheden zijn in de geregistreerde gegevens, kunt u schriftelijk verzoeken tot correctie of verwijdering van de gegevens. Hierbij geldt dat wij voldoende zekerheid over uw identiteit moeten hebben. U kunt uw verzoek richten aan:

Stichting IFF Pensioenfonds
Professor E.M. Meijerslaan 1
1183AV Amstelveen

10. Website

Bij het bezoek aan deze website worden op uw computer, tablet of smartphone cookies geplaatst. Cookies zijn kleine, eenvoudige tekstbestandjes. Bij uw volgende bezoek worden de cookies gebruikt om u te herkennen. Cookies zorgen er bijvoorbeeld voor dat u bij een bezoek aan onze website niet elke keer dezelfde informatie ontvangt of moet invoeren. Uw instellingen en voorkeuren worden onthouden en dat maakt een volgend bezoek aan de site gemakkelijker. Daarnaast kunnen dankzij cookies de informatie en aanbiedingen op de site worden afgestemd op uw voorkeuren. Tevens gebruiken wij deze cookies voor statistische doeleinden en ook voor het verzamelen van gegevens over het bezoekgedrag. Gegevens over uw bezoekgedrag gebruiken wij om onze communicatie over onze producten en diensten verder te optimaliseren. De informatie die wij op die manier van onze bezoekers krijgen behandelen wij zorgvuldig. De gegevens worden in overeenstemming met de wet gebruikt.

Wijzigingen

We kunnen dit privacystatement wijzigen en raden u aan om deze pagina zo nu en dan te raadplegen. Dit privacystatement is voor het laatst bijgewerkt op 25 mei 2018

Inleiding

In het belang van haar deelnemers, voert het IFF Pensioenfonds een beheerst en duurzaam beloningsbeleid uit dat in lijn is met haar missie, visie, strategie en doelstellingen en dat de risico's zoveel mogelijk beperkt. Het langetermijnbelang van het Pensioenfonds en haar stakeholders staan daarbij voorop.

In de wet- en regelgeving wordt het volgende gezegd over het beloningsbeleid van pensioenfondsen:

- Artikel 21a Besluit FTK: het Pensioenfonds moet inzake beloningen een beleid voeren dat niet aanmoedigt tot het nemen van meer risico dan voor het fonds aanvaardbaar is. Het beleid moet afgestemd zijn op de omvang en organisatie van het fonds, alsmede op de aard, omvang en complexiteit van het fonds.
- Normen 41-46 Code Pensioenfondsen: het Pensioenfonds moet een beheerst en duurzaam beloningsbeleid voeren, in overeenstemming met haar doelstellingen en met de onderneming waarvoor de regeling wordt uitgevoerd. De beloningen moeten in redelijke verhouding staan tot de verantwoordelijkheid, functie-eisen en tijdsbeslag. Het Pensioenfonds is terughoudend als het gaat om prestatiegerelateerde beloningen.
- IORP II: op grond van deze Europese richtlijn zal in de nationale wet- en regelgeving worden vastgelegd dat het Pensioenfonds een deugdelijk beloningsbeleid moet vaststellen en toepassen. Het moet in verhouding staan tot de omvang en de werkzaamheden. Daarbij moet worden vastgelegd dat dit beleid ook geldt voor dienstverleners waaraan het Pensioenfonds taken uitbestedt.

Het IFF Pensioenfonds heeft geen mensen in loondienst. Voor leden van bestuur, commissies en VO wordt een vergoedingsregeling gehanteerd (zie Huishoudelijk Reglement artikel 2.4, Reglement VO artikel 6.1, Reglement BAC artikel 10) die in lijn ligt met de bovenstaande bepalingen.

Het hierna beschreven beloningsbeleid betreft specifiek de beloning voor uitbestedingspartijen zoals de uitvoerder van de administratie, de vermogensbeheerders, de adviseurs en de bestuursondersteuning.

In lijn met missie, visie, strategie en doelstellingen

In haar doelstellingen ter realisatie van missie, visie en strategie, heeft het Pensioenfonds uitdrukkelijk verwoord dat het voldoende rendement wil realiseren om de pensioenafspraken na te komen en daarbij onnodige risico's en kosten wil voorkomen. Verder is ook als uitgangspunt bij missie, visie en strategie aangegeven dat het Pensioenfonds de kosten zoveel mogelijk wil beperken zonder afbreuk te doen aan effectiviteit en efficiëntie.

Beperking van risico's

In het kader van het beloningsbeleid onderkent het bestuur de volgende risico's:

- Kwaliteitsrisico: bij een niet passende beloning, zal het Pensioenfonds niet de kwaliteit van dienstverlening krijgen die het nodig heeft om haar ambities waar te maken. In het uiterste geval zal dat zelfs tot een continuïteitsrisico kunnen leiden indien cruciale partijen onvoldoende kwaliteit leveren.
- Reputatierisico: een niet passende beloning kan ertoe leiden dat partijen in opspraak raken en ook het Pensioenfonds meetrokken in de beschadiging van hun reputatie.
- Financieel risico: bepaalde typen beloning (performance fees) kunnen leiden tot perverse prikkels en partijen aanzetten tot het nemen van ongewenste financiële risico's.

^c

Visie van het IFF Pensioenfonds op beloningen

Op grond van het voorgaande komt het IFF Pensioenfonds tot de volgende visie op het belonen van uitbestedingspartijen. Het streven naar kwalitatief goede uitbestedingspartijen en beperking van risico's kan in bepaalde situaties op gespannen voet komen te staan met het streven om de kosten te beperken. Het Pensioenfonds is van mening dat partijen een passende beloning moeten krijgen om de benodigde talenten aan te trekken en vast te houden. Beloningen die substantieel boven de markt uitsteken, acht het Pensioenfonds echter niet in lijn met de missie, visie en strategie. Bovendien leveren die extra risico's op. Ook prestatiegerichte beloningen passen niet bij deze visie.

Hierna heeft het Pensioenfonds een aantal uitgangspunten geformuleerd om af te wegen of het beloningsbeleid van een uitbestedingspartij aanvaardbaar en in lijn met deze visie is.

Uitgangspunten

Bij het aangaan van uitbestedingsrelaties wordt het beloningsbeleid van partijen beoordeeld op basis van de volgende uitgangspunten:

- a. Voldoen aan de wettelijke kaders die op de desbetreffende partij van toepassing zijn. Als voorbeelden worden het FTK, de Code Pensioenfondsen, IORP II, de Principes Beheerst Beloningsbeleid van de AFM en DNB genoemd. Voorbeelden voor vermogensbeheerders zijn UCITS Solvency II, AIFMD, CRD IV, MiFID.
- b. In verhouding staan tot de gedragen verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde eisen en het tijdsbeslag.
- c. Naar boven toe niet substantieel afwijken van hetgeen marktconform is.
- d. Voorkomen dat afbreuk wordt gedaan aan missie, visie, strategie en doelstellingen van het Pensioenfonds.
- e. Voorkomen dat er kosten worden gemaakt die niet in het belang zijn van het Pensioenfonds, de deelnemers en de sponsor.
- f. Voorkomen van perverse financiële prikkels.
- g. Voorkomen dat onaanvaardbare of ongewenste financiële of niet-financiële risico's worden genomen.

Wanneer vermogensbeheerders voldoen aan de vereisten van ESMA, voldoen ze tevens aan hetgeen het Pensioenfonds onder e, f en g van hen verwacht.

Toetsing beloningsbeleid

Bij de keuze van een uitbestedingspartner zal het bestuur, daarin eventueel geadviseerd door een commissie of externe adviseur, aan de hand van de hiervoor geformuleerde uitgangspunten beoordelen of de partij een acceptabel beloningsbeleid heeft. Wanneer bij de keuze van een uitbestedingspartij niet wordt voldaan aan een of meerdere van deze uitgangspunten, zal expliciet worden gemotiveerd waarom het bestuur dat aanvaardbaar acht.

Bij een wijziging of een verlenging van een uitbestedingsovereenkomst, zal het bestuur het beloningsbeleid van de leverancier opnieuw betrekken in de besluitvorming.

Het IFF Pensioenfonds onderschrijft de Code Pensioenfondsen en vindt diversiteit in het bestuur en het verantwoordingsorgaan van belang. Door een diverse samenstelling worden zaken vanuit meerdere aspecten belicht, hetgeen de kwaliteit van de besluitvorming ten goede komt.

Voor alle fondsorganen wordt gestreefd naar een samenstelling die zoveel mogelijk een afspiegeling van het deelnemersbestand is. Voor het bestuur en het VO wordt ernaar gestreefd dat in elk van beide fondsorganen ten minste één man en één vrouw zitting heeft, alsmede ten minste één lid jonger dan 40 jaar. Tevens wordt getracht om diversiteit aan persoonlijkheden in de fondsorganen te hebben. Ook verwelkomt het bestuur culturele diversiteit binnen de organen van het pensioenfonds, waarbij als voorwaarde geldt dat in bestuur en VO de voertaal Nederlands blijft omdat het Nederlandse pensioenlandschap niet is ingericht op Engels als voertaal.

Ter bevordering van de diversiteit zet het bestuur de volgende stappen:

- Het persoonlijk benaderen van mogelijk kandidaten die bijdragen aan de diversiteitsdoelstellingen.
- Overleg met de werkgever over invulling van vacatures conform de diversiteitsdoelstellingen van het pensioenfonds.
- Mogelijkheid van een aspirant-bestuurslidmaatschap (inclusief opleiding).
- Instroom bevorderen via een lichtere functie in een commissie.

Tegelijkertijd is het bestuur zich bewust van de beperkingen die gelden:

- Door de geschiktheidseisen die DNB stelt, wordt een hoge drempel opgeworpen.
- Een aanzienlijk deel van de potentiële kandidaten bestaat uit niet-Nederlandstaligen.
- Met name de leeftijdsgroep tot 40 jaar is door de combinatie van privé (druk gezinsleven) met opbouw van carrière vrijwel niet beschikbaar voor een nevenfunctie in het pensioenfonds.

BIJLAGE Q: WOORDENLIJST - DEFINITIES EN AFKORTINGEN IFF PENSIOENFONDS

Aanspraakgerechtigde: Persoon die begunstigde is voor een nog niet ingegaan pensioen.

ABTN = Actuariële Bedrijfstechnische Nota: het document waarin het pensioenfonds de financiële opzet van het pensioenfonds en de actuariële grondslagen gemotiveerd heeft omschreven.

Actieven: de deelnemers aan het pensioenfonds die actief pensioen opbouwen.

Actuaris: specialist in (levens)verzekeringswiskunde.

Administrateur: degene die de deelnemersadministratie en de financiële administratie uitvoert. Dat is voor het IFF Pensioenfonds de Blue Sky Group.

AFM: Autoriteit Financiële Markten

ALM: Asset Liability Management.

BAC: Beleggingsadviescommissie

Beleidsdekkingsgraad: zie onder dekkingsgraad.

Benchmark: een objectieve maatstaf voor de performance van het belegd vermogen. Als maatstaf wordt doorgaans een index gebruikt.

Bereikbaar pensioen: het pensioen dat een deelnemer zou kunnen behalen bij deelname aan de pensioenregeling tot aan de pensioengerechtigde leeftijd zonder tussentijdse wijziging van de regeling.

DB-regeling: een pensioenregeling waarbij de hoogte van de pensioenuitkering vooraf vaststaat. Premies kunnen daarop aangepast worden.

Deelnemer: de werknemer of gewezen werknemer die pensioenaanspraken heeft op het pensioenfonds.

Deelnemersbijdrage: de premie die de werknemers betalen aan het pensioenfonds. De hoogte daarvan wordt bepaald in overleg tussen de directie en de vakbonden. Werknemers die vanaf 1 januari 2003 in dienst zijn gekomen betalen bij IFF 7% premie over de pensioengrondslag. Degenen die al langer in dienst zijn bij IFF, betalen vanaf 1 juli 2015 een bijdrage van 0,5% van de pensioengrondslag. Dit percentage zal vanaf 1 juli 2016 stijgen, tot het niveau van 3,5% wordt bereikt.

Deeltijdpensionering: de mogelijkheid om gedeeltelijk met pensioen te gaan. Dat kan bij het IFF Pensioenfonds vanaf het 55^e levensjaar.

Dekkingsgraad: de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de contante waarde van de op dat moment geldende reglementaire pensioenaanspraken.

Beleidsdekkingsgraad: de gemiddelde dekkingsgraad over de periode van de laatste 12 maanden.

Kritieke dekkingsgraad: de dekkingsgraad waarbij de technische voorziening plus het vereist eigen vermogen niet meer binnen 10 jaar kan worden bereikt zonder inzet van noodmaatregelen.

Premiedekkingsgraad: de mate waarin de ingelegde premie voldoende is voor de financiering van de nieuwe opbouw van aanspraken.

Reële dekkingsgraad: de verhouding tussen de beleidsdekkingsgraad en de dekkingsgraad waarbij pensioenen volledig meestijgen met de prijzen.

Streefdekkingsgraad: de grens waarboven een pensioenfonds volledig toeslag mag verlenen.

DNB: De Nederlandsche Bank.

ESG: Environmental, Social Corporate Governance.

EMIR (European Market Infrastructure Regulation) : wetgeving voor regulering van derivaten.

Factoren: actuariële tabellen met percentages en cijfers om aanspraken en rechten per individu te kunnen berekenen.

Feitelijke premie: zie onder Premie.

Financieel toetsingskader (Ftk): toezichtregime dat van toepassing is op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen.

FMC: Financiële Monitoringscommissie.

Franchise: het deel van het pensioensalaris, dat niet meetelt voor de pensioenopbouw bij het fonds.

Gedragscodex: document waarin de regels en richtlijnen staan om belangenconflicten tussen zakelijk belang en privébelangen van betrokkenen alsmede misbruik van vertrouwelijke informatie te voorkomen.

Gewezen deelnemers: personen voor wie niet langer geld bijeen wordt gebracht in het pensioenfonds.

c

Governance: de wijze waarop het pensioenfonds is georganiseerd (structuur) en de verantwoordelijkheden worden uitgevoerd (processen).

Grondslagen: uitgangspunten en aannames die het pensioenfonds hanteert voor het maken van de berekeningen.

Haalbaarheidstoets: toets om normen te stellen voor de mate waarin het verwachte pensioenresultaat op voorhand mag afwijken van wat aan de deelnemers is beloofd.

Herstelplan: plan om de financiële positie van het pensioenfonds te herstellen wanneer de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad.

Hoog/laagconstructie: constructie waarbij de uitkeringshoogte van het pensioen variabel is.

Inactieven = niet-actieven = slapers en gepensioneerden: de deelnemers aan het pensioenfonds die niet actief meer opbouwen.

Intern toezicht: onafhankelijk deskundigen die het functioneren van het (bestuur van het) pensioenfonds kritisch beoordelen.

ISAE: International Standard on Assurance Engagements.

Korten: pensioenaanspraken en pensioenrechten verminderen.

Kostendeekkende premie: zie onder premie.

Maandinkomen = Maandverdienste: salaris plus ploegentoeslag of afbouw daarvan en/of salaristoeslag of afbouw daarvan. Het jaarinkomen zoals omschreven in de AAV (Algemene Arbeidsvoorwaarden) van de vennootschap gedeeld door 13,96.

Middelloodneregeling: een pensioenregeling waarbij de hoogte van het bereikbare ouderdomspensioen is gebaseerd op de gemiddelde pensioengrondslag over de jaren waarin iemand deelneemt in het pensioenfonds.

Minimaal vereist eigen vermogen: het eigen vermogen dat het pensioenfonds op grond van het Ftk moet minimaal aanhouden als buffer.

Mix = beleggingsmix = asset mix: de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën (aandelen, vastrentende waarden, onroerend goed).

Feitelijke mix: de mix zoals die op een bepaald moment daadwerkelijk is.

Strategische mix: de mix zoals die wordt nagestreefd op basis van de ALM-studie.

MVB: Maatschappelijk Verantwoord Beleggen.

Nabestaande: de echtgenoot, echtgenote of partner van een overleden actieve, gewezen of gepensioneerde deelnemer.

Nabestaandenpensioen: zie partnerpensioen.

Ouderdomspensioen: pensioenuitkering die een deelnemer of de nabestaande levenslang ontvangt vanaf het bereiken van de pensioenleeftijd.

Paritair bestuur: een bestuur waarin de vertegenwoordigers van de werkgever en van de werknemers evenveel zetels hebben.

Partner: de ongehuwde persoon van 18 jaar of ouder met wie geen bloed- of aanverwantschap in de rechte lijn bestaat en met wie de ongehuwde deelnemer samenleeft. Tevens moet er bij de notaris samenlevingscontract zijn opgemaakt en moet men ten minste al een jaar samenwonen.

Partnerpensioen = Nabestaandenpensioen: het pensioen dat de partner ontvangt indien een deelnemer overlijdt voor de pensioengerechtigde leeftijd.

Pensioengevend salaris: pensioensalaris.

Pensioengrondslag: het pensioensalaris minus de franchise.

Pensioeningangsdatum: de door de deelnemer in overleg met de werkgever gekozen ingangsdatum van het ouderdomspensioen.

Pensioenleeftijd: de leeftijd waarop het ouderdomspensioen feitelijk ingaat (eventueel na vervroeging of uitstel).

Pensioenresultaat: een percentage dat uitdrukt hoe het totaal haalbare pensioen (waarbij rekening is gehouden met kortingen en onvolledige indexatie) zich verhoudt tot de koopkrachtontwikkeling over een termijn van 60 jaar.

Pensioenrichtdatum: de reguliere datum waarop volgens de pensioenregeling het ouderdomspensioen ingaat. Bij het IFF Pensioenfonds ligt die datum op de 67^e verjaardag.

Pensioenrichtleeftijd: de leeftijd waarop volgens de pensioenregeling het ouderdomspensioen ingaat. Bij het IFF Pensioenfonds ligt die leeftijd op 67 jaar.

Pensioensalaris: de elementen in de totale beloning van een deelnemer die meetellen bij het bepalen van de op te bouwen pensioenaanspraken. Bij het IFF Pensioenfonds bestaat het pensioensalaris uit 13 maal het maandinkomen en de vakantietoeslag. Het pensioensalaris is gemaximeerd conform de cao (per 1 januari 2018 was dit € 63.523).

Pensioenverplichtingen: de verplichtingen die het pensioenfonds heeft om op de afgesproken datum pensioenen uit te keren.

Premie: periodieke betaling die de werkgever en de deelnemers aan het IFF Pensioenfonds verschuldigd zijn voor de opbouw van hun pensioen.

Feitelijke bijdrage: de werkelijke premie die het pensioenfonds ontvangt van de werkgever en de deelnemers.

c

Kostendekkende premie: de premie die nodig is om de onvoorwaardelijke en voorwaardelijke onderdelen van een pensioenovereenkomst in het lopende jaar en op langere termijn na te kunnen komen.

Gedempte premie: de kostendekkende premie wordt bij het IFF Pensioenfonds gedempt door uit te gaan van een voortschrijdend gemiddelde over een periode van drie jaar.

Premiedemping: een methode om fluctuaties bij de vaststelling van de premie te beperken. Daartoe neemt men voor de premievaststelling het gemiddelde over een aantal jaren.

Premievrije rechten: de bij beëindiging van de deelneming voor de pensioenrichtdatum (in geval van ontslag of overlijden) verworven pensioenrechten.

Prepensioen: een regeling waarin deelnemers tot 1 januari 2006 op een fiscaal gunstige manier konden opbouwen om voorafgaand aan hun ouderdomspensioen een tijdelijke uitkering te ontvangen.

Rentestafel: een tabel die aangeeft bij welke rentestanden het IFF Pensioenfonds de renteafdekking wil verhogen of verlagen.

Risicobudget: het gedeelte van de financiële ruimte dat het bestuur beschikbaar heeft voor het nemen van risico's.

Risicohouding: de beleggingsrisico's die het pensioenfonds bereid is te nemen om de doelstellingen te realiseren.

RMC: Risicomanagementcommissie

Salarissom: de som van alle pensioensalarissen.

SLA: Service Level Agreement. Dit is een contract met een leverancier waarin afspraken worden vastgelegd over het niveau van de dienstverlening.

Slapers: gewezen deelnemers. Zij hebben voor hun pensioenrichtdatum hun deelname aan de pensioenregeling beëindigd. Ze behouden wel hun aanspraken, maar betalen geen premie meer.

Streefdekkingsgraad: zie onder dekkingsgraad.

Sleutelfuncties: specifieke functies die, in het kader van een beheerste en integere bedrijfsvoering, countervailing power moeten bieden ten opzichte van degenen die uitvoerende werkzaamheden verrichten.

SOW: Statements of Work.

Technische voorziening = VPV = Voorziening Pensioenverplichtingen: bedrag dat het pensioenfonds moet hebben om samen met de in de toekomst nog te ontvangen premies aan de bestaande pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

Toeslagverlening: verhoging van de pensioenen en de pensioenaanspraken om tegemoet te komen aan de stijging van het consumentenprijsindexcijfer.

Uitgesteld pensioen: ouderdomspensioen dat later ingaat dan de reglementair vastgestelde pensioenrichtdatum.

Uitruil: de mogelijkheid om, vlak voor de pensioeningangsdatum, de aanspraken op partnerpensioen te ruilen voor een hoger ouderdomspensioen.

Uitvoeringsovereenkomst: de overeenkomst die de werkgever met het pensioenfonds heeft gesloten voor de uitvoering en de financiering van de pensioenregeling.

UPO: Uniform Pensioenoverzicht.

URM: Uniforme rekenmethodiek. De methodiek die pensioenuitvoerders moeten gebruiken bij het berekenen van het te bereiken pensioen dat aan de deelnemers wordt gecommuniceerd.

Vereist eigen vermogen: een zodanig eigen vermogen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het binnen een jaar minder waard is dan de hoogte van de technische voorziening.)

Verevening: verdeling bij (echt)scheiding van het tijdens het huwelijk of geregistreerd partnerschap opgebouwde ouderdomspensioen.

Vervroegd pensioen: ouderdomspensioen dat eerder ingaat dan de reglementair vastgestelde pensioenrichtdatum.

VEV: Vereist eigen vermogen.

VPV: Voorziening Pensioenverplichtingen. Zie onder Technische voorziening.

Waardeoverdracht: overdracht van de contante waarde van de pensioenaanspraken bij verandering van werkgever aan het pensioenfonds van de nieuwe werkgever.

Wezenpensioen: nabestaandenpensioen dat na overlijden van de deelnemer wordt uitgekeerd aan diens kinderen tot zij een bepaalde leeftijd hebben bereikt.

Deze woordenlijst is samengesteld voor het IFF Pensioenfonds en probeert de meest actuele definities van begrippen te volgen. Er kunnen geen rechten aan worden ontleend.